

ROMANUL SECOLULUI XX

LEON
DE WINTER

savantul
și traficantii

EDITURA UNIVERS

LEON DE WINTER

**Traducere și Cuvânt înainte de
MONICA SĂVULESCU-VOUDOURIS**

Savantul și traficantii

roman

Editura
UNIVERS
București • 1996

Redactor artistic: Vasile SOCOLIUC

Redactor: Mircea Aurel BUICIUC

**Volum editat
cu sprijinul financiar acordat de
FOUNDATION
FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION
OF DUTCH LITERATURE – AMSTERDAM.**

LEON DE WINTER

De ruimte van Sokolov

**1992 UITGEVERIJ DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM**

Copyright © 1992 Leon de Winter

**Toate drepturile asupra versiunii de față
sînt rezervate Editurii UNIVERS
Piața Presei Libere nr.1, 79739, București**

ISBN 973-34-0361-X

LEON DE WINTER

AUTORUL, REGIZORUL, OMUL DE SUCCES

„NU SÎNT PROFET ȘI NU SÎNT POLITICIAN“, declara într-unul din interviurile ce i s-au publicat în primăvara anului 1995, cu prilejul Săptămîinii Cărții, manifestare anuală tradițională olandeză care s-a desfășurat sub semnul succesului romanelor sale. Idee care, desigur, nu este greu de argumentat.

Și totuși, nefiind deci nici profet și nici politician, Leon de Winter este, poate, în momentul de față, unul dintre cei mai angajați scriitori ai Europei de Vest. Un angajament de natură intelectuală.

În cărțile lui pune în discuție frontal problematica acestui sfîrșit de secol și de mileniu. Temele lui sînt *up to date*: șomajul, emigrația, traficul de arme, căderea Cortinei de fier cu consecințele ei paradoxale, stabilitatea precară a Orientului Mijlociu, jocul de interese al serviciilor secrete, războiul din Golf.

S-a născut în 1954 în sudul Olandei.

Pînă în 1980 a scris cîteva cărți care i-au confirmat prezența pe piața literară olandeză. Și le-a ecranizat, cîștigîndu-și astfel notorietate. Apoi a tăcut 5 ani.

Cînd a revenit, era un altul. În interviuri declară că a avut nevoie de această perioadă pentru a se regăsi pe sine.

Această „regăsire” se face simțită încă de la prima pagină în stil. Adoptă stilul simplu, direct, al celui care își face din necesitatea democratizării literaturii convingere. Plăcerea povestitului devine mai mare decît preocuparea pentru estetică. Imediat i se reproșează că face, cu o tehnică de trapezist, permanente salturi din artă în kitsch și din kitsch în artă. Dar ce este oare altceva viața noastră în societățile de consum decît un permanent salt de trapezist între autentic și confecționat?

Acuza nu-l apasă însă pe scriitor. Cu acest stil al povestitorului de „pățanii”, el reușește să depășească orice conformism

și provincialism și traversează nonșalant granițele continentului european.

Mutația pentru care optează este deci deliberată. Leon de Winter își (re)descoperă talentul simplu al țadik-ului, al naratorului biblic.

Își asumă deci originea evreiască, considerînd-o sursa primară a talentului lui de povestitor.

După apariția ultimelor romane, critica îl denumeste scriitorul unei singure teme: identitatea evreiască și consecințele ei după cel de-al doilea război mondial.

Este invidiat că dispune de o temă atît de inepuizabilă ca tema holocaustului.

Și faptul că este unul dintre cei mai citiți și cei mai traduși scriitori ai ultimului deceniu nu-l lasă fără dușmani.

Pe de o parte, este dușmănit că scrie prea mult despre evrei și prea puțin despre specificul național olandez; pe de altă parte, este dușmănit pentru că, scriind despre evrei, imaginea cu care își confruntă cititorul nu este întotdeauna cel mai convenabil și cel mai lipsit de cute tablou al omului-victimă. Adevărul este că iudaismul – pus în discuție cu inteligență, cu subtilitate, cu fascinație, cu durere și ca o întrebare deschisă – este totuși partea exterioară a tematicii lui. Cu atît mai puțin holocaustul.

El nu descrie morțile colective. El descrie morți (la propriu și la figurat) individuale, în timpuri diferite și în etape diferite ale înfloririi unei ideologii sau a alteia.

Leon de Winter evidențiază, de fapt, capcanele ideologiilor de tot felul.

Prin aceasta este un om eliberat de povara tradițiilor. Fiindcă, de fapt, nu iudaismul este tema lui, ci omul neapărat de statul de drept.

Asupra acestuia face o cercetare deliberată și la nivel planctar. Ca atare, subiectele cărților lui se petrec ba în Praga, ba în fosta Uniune Sovietică, ba în Israel, ba, așa cum își anunță cititorii asupra aceleia la care lucrează acum, în Paramaribo.

Personajele lui sînt răspîndite deci pe tot globul.

Prin ele Leon de Winter devine marele cosmopolit al literaturii olandeze. Căruia criticii îi reproșează ba cosmopolitismul deliberat, ba fixarea în identitatea lui evreiască. Ambele coordonate îi dau însă originalitate și deschidere. Căci, oare, treapta cea mai înaltă a spiritualității iudaice nu prin cosmopolitism s-a atins?

Leon de Winter este departe de a se cantona în etnicism și sectarism ideologic. El tratează aceste semne ale neputinței cu ironie, se detașează, personajele lui nu-și înțeleg stigmatul, care li se pare exterior, depășit și absurd.

Leon de Winter este omul acestui sfârșit de secol și, ca atare, este preocupat de problemele acestui sfârșit de secol.

Trăiește activ și măcinat de întrebări momentul globalizării economiei și tehnologiei, moment ce va schimba într-un scurt răstimp fața lumii. Concentrarea și fluctuația nelimitată a capitalului, instabilitatea planetară a forței de muncă, stăpânirea lumii prin tehnică și comunicație dau senzația că omul a devenit atotputernic, că orice e posibil.

Este oare posibil orice și pe terenul moralei? se întreabă Leon de Winter.

Nu se poate să nu existe limite în morală, răspund cărțile lui. Doar că acum a sosit momentul ca, pentru salvarea umanității, să se scrie noi „table”.

E momentul să se proclame noi norme morale, să se despartă din nou binele de rău, să i se ofere omului dreptul alegerii.

Iar „legile” să aibă limbajul simplu, accesibil și decantat. Ele să se refere la viața practică, așa cum la viața practică se refereau rabinii din deșert, atunci când creau marile parabole ale omenirii.

Faptul că această descoperire a graniței dintre bine și rău rămîne problema cea mai insolubilă a tuturor secolelor este concluzia cărții de față.

Negăsind răspuns în ideologii, autorul își aruncă întrebarea în lumea astrală, încearcă să caute în alcătuirea cosmică semnul finalității, își poartă personajele prin sferele cele mai de sus ale științei moderne, acolo unde ea devine filozofie și... mistică.

Adevărul este însă că această carte, scrisă de un om care deliberat și conștient își propune să contribuie la descoperirea noilor table morale ale sfârșitului de mileniu, nu este altceva decît un acut și dureros strigăt de îndoială.

Citind-o, întrebările noastre se ascut la rîndul lor și se nuanțează. Devenim și mai sensibili la vulnerabilitatea semenului nostru de pretutindeni, care, asemenea nouă, bîjbîie în necunoscut.

Monica Ștevelescu-Voudouris

Utrecht, aprilie 1995

Dentru Jessica

*Nimic nu vei vedea în neantul îndepărtat și veșnic,
Dăsul pe care-l vei face: nu-l vei auzi,
Dentru picior nu vei găsi vreun sprijin.*

GOETHE, Faust

„Nu crezi că Dumnezeu vede totul?”

„Dumnezeu este un lux pe care eu nu mi-l pot permite.”

WOODY ALLEN, Crime și delict

PARTEA ÎNȚI

Capitolul 1

ÎN ZUA de duminică, 23 septembrie 1990, în cartierul Shekhunat Hatikva din sudul Tel Aviv-ului, s-a comis o crimă.

Partea cea mai mare din Rehov Etsel, strada principală a acestui cartier locuit în majoritate de yemeniți, era măturată încet și meticulos de Aleksandr Ivanovici Sokolov, un bărbat înalt și slab, de vreo 43 de ani, dar cu o figură copilăroasă; la colțul dintre Rehov Etsel și Rehov Roni el s-a oprit în spatele căruciorului cu mături, să ducă la gură, neobservat de nimeni, o sticlă cu vodcă.

Cu câteva secunde înainte de-a fi răsunat pocnetul împușcăturii, Sokolov tocmai se hotărîse să înceteze lucrul. Era o zi caldă, soarele îi încinsese părul mătăsos.

Uneltele lui erau o mătură originală din stuf, un cârlig de adunat hîrțiile, o găleată cu capac pentru rahații de ciine și un cărucior format doar din două roți, ca de bicicletă, susținute de un cerc de fier și de un mîner în formă de V, prin care întregul dispozitiv putea fi pus în mișcare. Pe marginea cercului de fier era întins un sac de plastic, elementul central al activității lui Sokolov. Căruciorul era făcut din două feluri de oțel, neșlefuit, grosolan, dar folositor totuși. Sokolov măturase pînă în colț la Rehov Roni, străduța laterală înfiptă ca o ramură într-o tulpină mai groasă – Rehov Etsel.

La încrucișarea în formă de T cu Rehov Etsel, o arteră dărăpănată, cu restaurante ieftine, pensiuni și snack-baruri, Sokolov adunase o mare cantitate de gunoaie. Bătăturile din palme i se vindecaseră de cînd purta mănuși din plastic: durerile din spate însă îi mai aminteau că nu e deprins cu munca fizică. Ca să măture cu folos, trebuia să stea aplecat, și

după o zi întreagă de curătat străzi și rigole, se întorcea cu spinarea în flăcări în camera lui, la primul etaj al unei case prost întreținute de pe Rehov Ivri, o altă stradă laterală din Etsel. Cîtă vreme muncea, gîndurile îi rătăceau de la un subiect la altul, cîteodată în ritmul mîinii care mătura, alteori încet, încetișor, ca mersul unui rus matolit.

În vreme ce lumea bună își făcea siesta prin case, Sokolov trebuia să-și compenseze orele pe care le pierduse de dimineață. Se prezentase de-abia pe la ora zece și jumătate la baraca în care întreprinderea pentru întreținerea curățeniei își depozita tomberoanele, mult deci după ce ceasul deșteptător îl smulsese din visele lui adînci.

Așa cum stăteau lucrurile în întregul Israel capitalist, primăvara încredințase curățenia orașului întreprinderilor particulare. În Shekhunat Hatikva cel mai ieftin antreprenor era un yemenit, poreclit Jossi cel Negru. Acesta obținuse slujba, fiindcă își amenințase concurenții (că-i bate sau le dă foc la case dacă vin cu prețuri mai scăzute decît ale lui) și pentru că avea relații pe la primărie cu funcționarii care distribuiau lucrul. Personalul și-l plătea la limita de unde se considera în Israel că începe sărăcia.

Sokolov trebuia să măture șase zile pe săptămînă și i se plăteau lunar 900 de șekeli; camera îl costa 250, gazul și electricitatea 100; restul mergea aproape în întregime pe vodcă.

Întîrziase dimineața la lucru, deoarece c-o seară înainte se îmbătase atît de tare, încît, după ce dăduse cu ceasul deșteptător de perete, mai rămăsese încă trei ore în pat, stăpînit de un vis magic. Ceasul masiv cu arc era *made in Switzerland* și suficient de rezistent pentru a-l mai trezi încă vreo cîțiva ani din vise, pînă la întoarcerea pe pămînt a lui Mesia (aici, în urmă cu cîteva zile, se serbase prima zi a anului 5751, așa că prea mult timp n-ar mai fi trebuit El așteptat). Sokolov își cumpărase deșteptătorul de la o piață de vechituri din Jaffa și obiectul mai mergea încă fără cusur după ce îl izbise de zeci de ori de pereți.

Cu o crîncenă durere de cap, deschisese ochii la ora zece și se grăbise spre baraca aflată cu cîteva străzi mai încolo, unde Jossi cel Negru personal deținea scepstrul asupra măturătorilor din Shekhunat Hatikva, printre care se numărau

Sașa Sokolov și încă vreo 18 oameni cu studii superioare, care avuseseră norocul să-și găsească de lucru.

„Înainte aveam în serviciu palestinieni“, îl lămurise Jossi cel Negru la angajare, „dar acum trebuie să-i ajutăm pe *olimi hadașimi*¹. Cu ce te-ai ocupat în Rusia înainte de emigrare?“

„Sînt inginer metalurgist“, răspunsese Sokolov, cu o mîndrie amestecată cu șovăială. „Am promovat studiile cu magna cum laude în *rezistența metalelor în condiții de vacuum*.“

„Unul de-ăsta încă n-am avut pînă acum“, rîsese Jossi și enumerase profesiile măturătorilor dinainte: un medic, un violonist, un profesor de istorie („bineînțeles că aici nu-ți poți face un rost c-o meserie ca asta“), un biolog, un geolog („specializat în problemele tundrei sau cam așa o chestie, de asemenea fără nici o valoare pe-aici“) și un constructor de mașini, semnatar al patentului pentru Moskvici și Volga („mașini ale anului 0; vezi tu vreuna dintr-astea pe-aici?“)

C-o seară înainte, Sokolov se îmbătase. Ceea ce i se întîmplase și înainte c-o noapte și și-n noaptea care o precedase pe-aceasta; toate cele 20 de nopți pe care le petrecuse în Israel și le înecase în vodcă. Prima Jumătate îi provoca o sete mistuitoare, pe care-o putea stinge doar cu Jumătatea a Doua. Iar Jumătatea a Doua îi redeschidea gustul pentru cea Dintîi. Ceea ce-l făcea incapabil să mai înfunde dopul la sticlă și să se adîncească în Cursul de Ivrit pentru Avansați, aruncat pe undeva prin vreun colț al camerei lui. Trebuia deci s-o pornească în căutarea unei alte sticle și să bea pînă la neagra uitare de sine.

Mai întîrziase și altă dată la lucru, dar niciodată atît de grav, după cît își dădea acum seama. Astăzi se-ntrecuse pe sine. C-o zi înainte fusese Sabatul, zi liberă, numai bună pentru a te beți.

Cînd a ajuns, l-a întîmpinat Jossi. Șeful stătea în baracă în spatele unui birou gol; în colț se afla un aparat de aer condiționat, cu un motor zgomotos, care te ducea cu gîndul la un avion. Vocea lui Jossi acoperea însă zgomotul.

¹ Nou-veniți, imigranți (Notele din cuprinsul cărții aparțin redacției române).

„Ce-ți închipui tu, că-ți poți permite mai multe decât alții?” îl întrebase. Era un tip aproape pătrat; capul rotund părea că îi stă înfipt direct în trunchi (la ce i-ar fi folosit adică lui Jossi cel Negru un lucru atât de elegant cum e gîtul?), iar mîinile butucănoase, ca urmare a anilor petrecuți într-o școală sportivă, ar fi putut să-l facă în cîteva secunde țandări pe Sokolov, chiar dacă acesta era cu două capete mai înalt decît el. La gîtul lui Jossi atîrna un lanț de aur cu crucea lui David de dimensiunea unui indicator de circulație; la ambele încheieturi avea brățări din aur masiv, iar degetele îi erau împodobite cu ghiuluri grosolane. Genul acesta de om, care din cînd în cînd își făcea apariția și prin Uniune, se numea aici *tiag-tiag*, adică ieftin, vulgar, simplu ca spirit, plin de bani adunați pe căi dubioase.

„Ascultă aicea, măi Boris, tu...”

„Mă numesc Sașa, Aleksandr Ivanovici”

„Nu mă întrerupe, omule, altfel speli putina. Ascultă, băi ăsta, acum ești în Vest, ți-e clar? Nu mai poți veni toată ziua la servicii cu întîrziere, așa cum v-ați obișnuit voi acolo. Acum te afli într-o țară capitalistă, unde pentru bani se muncește. Înțelegi asta? E ultima dată, te avertizez. Dacă se mai întîmplă o dată să-nțîrzi, cariera ta la curățat străzile s-a încheiat, ți-e limpede?”

Inginerul metalurgist încuviințase înclinînd capul. Își luase apoi căruciorul și-l împinsese către acea zonă a cartierului care-i revenea lui.

Se făcuse trei fără un sfert și-un strat gros de sudoare îi acoperea trupul. Umezeala în Tel Aviv în zilele calde atîngea cota maximă, cota ideală pentru condiția de reptilă sau de insectă. Durerea de cap cu care se trezise de dimineață și-o înecase în vodca cumpărată pe la orele 12. Își luase dintr-un supermarket o sticlă de Gold 40°, tare, dar mai apoasă decît Stolicinaia, vodca cu care se obișnuise în Uniune (o vodcă bună, ușoară la gust și uleioasă, care însă devenise acum pentru el mult prea scumpă). În țara asta plăteai o întreagă avere pentru o Stolița, or, dacă s-ar fi lăsat pradă gustului lui pentru vodca de calitate, și-ar fi supt întregul salariu doar în cîteva zile. Își cumpărase deci Gold, o marcă israeliană, mult inferioară pe scara ierarhică a vodcilor, dar ieftină și, dacă-ar

fi fost s-o laude, cu același efect ca și mărcile bune. Durerea de cap cu care se trezise avea de-a face cu cantitatea băută și cu visele care-l toropiseră, neputînd fi pusă deci pe seama vodcii.

Încă de la debutul lui ca măturător de stradă, constatase că israeliții și în special evreii veniți din Africa de Nord și Yemen nu aveau nici o preocupare pentru mediul ambiant. Aruncau în stradă tot ce le cădea-n mîină. Acestea erau pentru el însuși constatări surprinzătoare; le făcea doar acum, de cînd începuse să privească lumea și să trăiască viața unui măturător de stradă; ceea ce înregistra astfel îi semnală granițele proprii lui capacități de percepție.

Înainte, în Uniune, ca inginer specializat în zboruri cosmice, avea viziunea unui alt glob pămîntesc decît acum. Grija pentru mediul ambiant nu fusese o preocupare în viața lui anterioară; natura în Ucraina și-n Siberia exista doar pentru a fi exploatată; numai după venirea lui în Israel devenise conștient de grija celor din Vest pentru mediul ambiant. Greenpeace. Ajunsese să se enerveze cînd vedea cum din mașinile oprite pe la stopuri se aruncau în stradă fel de fel de hîrtii, cutii de tablă și ambalaje din plastic. Astfel, de cîte ori în cartierul acesta un stop era pe roșu, cei aflați în serviciul lui Jossi Cohen aveau de lucru. Și mai ales dr. Aleksandr Ivanovici Sokolov, căruia îi fusese repartizată cea mai murdară stradă din Shekhunat Hatikva.

Măturase deja partea dinspre nord a străzii Rehov Etsel, care dădea în piața yemenită, întinsă pe mai multe ulițe și ulicioare din jur. Adunase de pe artera mărginită de-o parte și de alta de-un șir de pomi piperniciți ambalajele aruncate de la produse de snack: pungi de Mars și M & M's, hîrtii pline de grăsime în care fuseseră împachetate pîini cu shoarma sau cartofi prăjiți, cutii goale de tablă sau piersici și portocale mîncate pe jumătate. Strada înregistra astfel dovezile bunăstării și ale abundenței.

Înainte vreme, acasă, coșurile erau pline cu sticle goale sau bucăți de hîrtie ce nu mai puteau fi refolosite; în adevăratul înțeles al cuvîntului, în Uniunea Sovietică nu existau gunoaie. Săracii nu aveau nimic de aruncat.

Mulțimea restaurantelor atrăgea aici seară de seară turiștii, studenții, artiștii aflați în căutarea bucătăriei autentice yemenite, a atmosferei destinse și a meniului ieftin. Prețurile în majoritatea acestor restaurante erau atât de ieftine, încît pînă și el și-ar fi putut permite din cînd în cînd să se așeze la vreuna dintre măsuțele de lemn de-aici. Farfurii pline cu sosuri gustoase și hrănitoare costau doar cîțiva șekeli, un coșuleț cu pîinici plate ți se dădea pentru un singur șekel și dacă mai luai și apă (trebuia, bineînțeles, să-ți rezervi ceva pentru vodcă), aveai de cel mult 15 șekeli un meniu complet, la o masă cu vedere spre mulțimea care flana de colo, colo pe stradă. Toate aceste restaurante închiriaseră și trotuarul din fața lor, unde, mai mult sau mai puțin legal, își amenajaseră cîte-o terasă, cu mesele ocupate de consumatori tot anul.

Sokolov locuia în acest cartier de cînd părăsise apartamentul din Herzlia, în urmă cu trei săptămîni. Cînd mulțumită Primei Jumătăți aduna destul curaj să iasă în stradă și s-o parcurgă de colo, colo, vedea sute de oameni zgomotoși mîncînd și bînd, rîzînd și gesticulînd; el pîndea degetele lor dezmiardătoare, buzele care sărutau și se lăsau sărutate, femeile tinere cu ochi misterioși și bluze strînse peste sîni. Iar dacă pe sub ochelari lăsa privirea în jos, vedea pe sub mese pulpe și gambe și glezne de-o frumusețe pînă la durere, care-l realungau astfel imediat în camera lui, unde era așteptat de Jumătatea a Doua.

Mîncea puțin. Era slab. Dezbrăcat, îi puteai număra coastele; fața însă îi era plină și sănătoasă. Capul nu avea parcă nici o legătură cu trupul lui. Diferența era atât de flagrantă, încît părea că printr-o operație experimentală s-ar fi făcut un schimb cu o altă persoană. Trupul lui înalt, osos ca al unui călugăr cerșetor, era legat printr-un gît lung ca de lebădă, împodobit de un enorm măr al lui Adam, de un cap de copil, cu obraji rotunzi și ochi mari, inocenți. Toată viața lui avusese acest aer copilăros, nevinovat, luat de fete drept blîndețe. Își lăsase într-o vreme mustață, încercase favoriți lungi pe obraji, barbă, doar că părul de pe față îi dădea și mai mult aerul unui băiețandru care vrea să se dea drept bărbat. La patruzeci de ani figura lui nu exprima nimic altceva decît amurgul unei alte vîrste.

În Uniune traiectoria lui fusese ascendentă: un scop bine determinat, ce trebuia la un moment dat atins, pentru a fi înlocuit de un alt scop, care cerea conceperea unei metodologii și a unor aparate noi. El era un pion în dinamica științei. Or, acum? Nu însemna absolut nimic pentru cel ce n-avea direct de-a face cu acest gen de muncă. Măturarea străzilor era în Uniunea Sovietică treaba unei legiuni de femei singure și bătrâne, care-și sporeau astfel cu câteva rublișoare pensia amărîtă sau ajutorul social. Întreaga viață privise prin ele, ca un somnambul. Niciodată nu se gîndise la rezistența lor de bivoli. Acum însă își aducea aminte de ele de parcă i-ar fi fost colege, femeile acelea grase, cu fețele unsuroase, cu mîinile butucănoase și năframele puse pieziș pe cap. Numai acum revedea trupurile lor inepuizabile aplecîndu-se, cărînd, ghemuindu-se, opintindu-se, și-n gîndul lui le dădea onorul. O inutilitate, desigur. Mai mult totuși decît nimic.

După sosirea lui aici, cu banii primiți ca ajutor pentru stabilire, își închiriasse un apartament scump în Herzlia, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe anii de sărăcie din Tomsk. Sperase ca-n scurt timp să primească o slujbă bine plătită, avînd în vedere specializarea lui atît de înaltă, care oriunde pe glob ar fi fost prețuită. Numai că în Israel exista doar o singură întreprindere care să fi avut nevoie de el. Aceasta ridica însă problema unor foarte severe norme de securitate, astfel încît o comisie formată pentru studiul antecedentelor îi supunea pe toți solicitanții la un detector de minciuni, ca-n America. Sokolov a clacat din această pricină. Chiar această senzație a avut-o: de clacare.

Gîndul la eșuarea testului îi provocase acum o crampă-n stomac, astfel încît trebuise să-și rezeme mătura de cărucior, să deschidă punga de plastic, ce afirma de cîrlig și să iscodească strada în jur. Rehov Etsel părea părăsită. Magazine închise, mașini oprite-n parcaj. Dădu pe gît o înghițitură și alcoolul i se prelinse prin esofag în stomac, unde îi potoli imediat crampa.

Cînd și-a dezlipit sticla de la gura în flăcări, a zărit pe cealaltă parte a străzii silueta unui om intrînd într-un restaurant cu un mers repezit și athletic. Calitatea deosebită a pantalonilor pe care-i purta i-a sărit lui Sokolov în ochi de la o distanță de treizeci de metri. Erau dintr-o mătase strălucitoare,

gri-argintie, cu o dungă perfectă, ca tăişul unui cuţit. Cămaşa, scoasă peste pantaloni, era de un alb strălucitor, iar mînecele scurte purtau de asemenea urma proaspătă a fierului de călcat. Figura omului îi scăpase; dar îmbrăcămintea spunea că era cineva cu bani mulţi, oricum destui pentru spălătorie şi călcătorie, servicii de neplătit în această ţară, după cum avuse-se el în Herzlia prilejul să constate.

El, Sokolov, purta un pantalon de la un costum de-al lui de haine din Rusia. În Kaliningrad putea să-şi permită să cumpere cele mai bune costume de haine produse de industria rusească de îmbrăcăminte, fiindcă avea acces la magazinele speciale; doar că şi acelea erau de rangul al zecelea, dacă le comparai cu ceea ce expuneau aici magazinele şic de pe Dizengoff. Costumele lui erau demodate. De bani ca să-şi cumpere blugi şi-o pereche de tenişu nu dispunea, aşa că se hotărîse să poarte la lucru unul dintre aceste costume.

Deşurubase din nou dopul sticlei de vodcă. Problemele lui erau mult mai importante decît felul cum se-mbrăca. Se părea că nu va mai putea niciodată să-şi găsească un serviciu în profesia lui. Probabil că n-ar fi trebuit să plece din Uniune.

Înghiţitura i-a amortit durerea gîndului. „Portocale“, a citit cînd s-a apropiat de cărucior, pe-o lădiţă din şipci. Urmase cu tot devotamentul ulpanul, şcoala de limbă pentru emigranţi, în primele luni după venirea lui în Israel. În liceu şi-n timpul studiilor, apoi mai tîrziu, ca om de ştiinţă, se numărase în batalionul de elită, lucru pe care-l dovedise şi de data aceasta. Intellectul lui antrenat n-a opus nici o rezistenţă la învăţarea limbii. Citea şi înţelegea bine ivritul, doar că, la drept vorbind, era indolent. Contactul permanent cu israeliţii l-ar fi dus într-un an de zile la o stăpînire pînă la nuanţă a limbii, doar că el nu avea aproape pe nimeni cu cine ar fi putut să vorbească. Spre deosebire de majoritatea celorlalţi emigranţi, el nu avea familie în Israel. Iar în ulpan nu-şi făcuse nici un prieten.

La Tomsk, în inima Siberiei, devenise alcoolic. Băuse el, dar cu măsură, şi înainte de-a fi fost deportat din Kaliningrad (folosea cuvîntul „deportat“ în gînd, deşi în înţelesul propriu şi juridic al termenului, nu fusese de fapt vorba despre o adevărată deportare, ci fusese pur şi simplu transferat de la

fabrica constructoare la un alt loc de muncă, trei mii de kilometri spre est).

Dacă era să privească retrospectiv, își dădea seama că întotdeauna trebuise să-și impună restricții la vin și la vodcă, de parcă instinctiv ar fi simțit în adîncul sufletului său că de fapt era un bețiv. Ca și cînd ar fi fost în permanență în așteptarea acestei catastrofe, care să-i scoată la lumină adevărata natură.

În Tomsk locuise într-o cămăruță sufocantă care, comparată cu apartamentul lui din Kaliningrad, dovedea o degradare socială totală. Camera pe care o locuia acum era, dacă un asemenea lucru ar fi fost posibil, încă și mai mică. Avea doi metri jumătate pe trei, incluzînd aici și un colțisor în care se afla un frigider cu o plită deasupra. Dușul de pe coridor trebuia să-l împartă dimineața cu încă doi emigranți veniți direct de la Moscova. Atît El Al, cît și Aeroflot făceau acum curse permanente între Șeremetievo și Ben Gurion, iar de curînd se mai inaugurase o nouă linie aeriană pentru a transporta olimpii direct la noile reședințe sau la cele ale familiilor lor.

Din punctul lui de vedere, i se cuvenea apartamentul larg, de 900 dolari pe lună, din Herzlia, cu patru camere și o baie în marmură albă, cu terasă cu vedere la mare și un loc în garajul de la subsol (rezervat pentru mai tîrziu, cînd ar fi condus o mașină proprie, de marcă japoneză) și cu un portar care să-l întîmpine de fiecare dată întrebîndu-l: „Totul e-n ordine, domnule doctor Sokolov?” Doar că peste vreo cîteva săptămîni numai, revenise la vodca cea de toate zilele din Tomsk, luptîndu-se diminețile cu oribile dureri de cap, dureri ce dispăreau de la sine de cum deschidea sticla, pentru a se simți apoi în orele după-amiezei ca și cînd ar fi fost un tînăr dumnezeu, iar serile să planeze în cosmos, unde, dacă între timp ar mai fi băut și cea de-a doua sticlă, ar fi zburat liber și imponderabil printre stele, cu conștiința de stăpîn al universului, căruia i se descoperă secretul Big Bang-ului și lumina dumnezeirii. Locuise în acel apartament șapte luni.

Încă de mic copil fusese stăpînit de tainele universului și în visele lui o însoțise pe cătelușa Laika, prima viețuitoare în spațiul cosmic. În 12 aprilie 1961 ~~prădase~~ ~~prădase~~ de emoție la zborul

lui Gagarin în cosmos. Avea atunci vreo 14 ani și le jurase părinților lui că se va face cosmonaut. Întreaga seară la radio se vorbise despre marele succes al științei sovietice în cercetarea spațiului cosmic, și taică-său, plin de înțelegere, îi permisesse să nu se ducă la culcare pînă după miezul nopții. 18 ani mai tîrziu, devenise în Kaliningrad (localitate destinată cercetărilor cosmice și închisă de Moscova străinilor) șef de proiect în programul cosmic sovietic NPO Energhia, constructor al rachetelor de lansare gen Boeran Schulte, al capsulelor Soiuz și al capsulelor de încărcare Progres. Lucrase acolo șase ani, pînă la catastrofa rachetei *Oktiabr*. Chiar și după degradarea lui fusese privit în Tomsk cu considerație și cu respect de către noii colegi. El căzuse, dar ei nu-i uitaseră meritele. Tomskul marcase sfîrșitul carierei lui tehnice strălucite, căreia destinul orb îi pusese capăt; doar că și în Tomsk lumea i se adresa cu titlul de doctor sau de profesor.

Aici, în Israel, el era o fantomă. Visa cu ochii deschiși, în amiaza mare. Își amintea anii de dinainte și se scufunda în speranțele nelimitate cu care trăise în acel timp. Durerea îl toropea în momentul în care revenea în prezent, ca și cum s-ar fi ridicat la suprafață să ia aer –, un om de 43 de ani, ce-și risipise darurile cu care fusese înzestrat. Pierduse multă vreme în ultimii ani în încercarea de a nega catastrofa; cînd era beat, anula momentul exploziei lui *Oktiabr* și construia un trecut nou, ca un mic vrăjitor.

De cînd se afla în Israel, călătoriile lui în vodcă îl transpuneau într-o lume în care timpul linear era rupt în bucăți, așezate una lîngă alta. Îi cunoștea pe clasicii în materie. Și știa deci că legile spațiului și ale timpului sînt valabile în universul descris de Newton, Einstein și Plank în formule; după o sticlă de vodcă se regăsea însă pe sine într-un univers stăpînit de amintirile, spaimele și dorurile lui, univers în care erau valabile alte legi pentru timp și spațiu.

Și-a redresat atenția și a văzut cum de cealaltă parte a străzii omul cu pantaloni scumpi părăsea restaurantul. Rămăsese în fața ușii, unde își scosese dintr-un săculeț atîrnat pe pieptul cămășii lui bine călcate o pereche de ochelari negri, pe care și i-a fixat grijuliu pe nas, cu un braț al ramei între

degetul mare și arătător, ca o damă simandicoasă care-și bea ceașca de ceai.

Cu mătura în mână, Sokolov stătea la umbra unuia dintre copacii de pe Rehov Etsel și privea la partea opusă a străzii, aflată în plin soare, unde omul îmbrăcat în haine scumpe își punea grijuliu pe nas ochelarii. Era subțire, negricios, avea părul negru tuns scurt și obrații bine bărbierii, ca și când în timpul desertului ar fi chemat acolo frizerul. Alura lui trăda siguranță de sine, un om realizat, care-și cucerise locul în lume. Și-a trecut mîna prin păr cu un aer aprobator, de parcă ar fi vrut să se asigure că fiecare fir e la locul lui. Trecerea mîinii prin păr a părut un semnal, fiindcă acesta a fost momentul în care în spatele lui a apărut cea de-a doua persoană.

Sașa Sokolov n-a putut să observe de unde apăruse (probabil de la magazinul de-alături), dar a continuat să privească, deoarece a descoperit imediat în mîna celui de-al doilea bărbat un pistol. Cu toată căldura de-afară, acesta purta un costum ce părea din mătase fină, care reflecta lumina soarelui ca o oglindă.

Prima împușcătură s-a auzit în momentul în care Sokolov a deschis gura să strige. O avertizare? Un țipăt de uimire? Corpul omului din față s-a cutremurat și s-a întors pe jumătate din cauza șocului produs de glonțul intrat prin spate, care a trebuit să-și sape tunel prin toracele lui. Pe piept i s-a lătit o pată roșie. Sokolov, care lucrase la începutul carierei lui la fabricarea munițiilor, știa că nu pătrunderea unui glonte, ci ieșirea lui produce vătămare.

Agresorul a ridicat arma și a mai tras un foc, de data aceasta frontal: și de-abia acum a realizat Sokolov că de fapt el nu auzise nici un zgomot care să fi însoțit glonțul. Ochelarii de soare au zburat cît colo, făcîndu-se țandări, iar fruntea bărbatului s-a transformat într-o roșie mare, terciuită. Trupul i s-a înmuiat și s-a prăbușit cu zgomot. Bufnitura care a transferat pînă la el aerul încins l-a făcut să se gîndească la pachetul de ziare aruncat pe trotuar dintr-o mașină în mers, o sută cincizeci de exemplare din Maariv, legate cu o sfoară, în fața magazinului de la colțul blocului milionarilor în care locuise el înainte. Când stătea acolo să-și bea păhărelul, vedea scena asta de pe terasa lui.

Sokolov privea nemișcat și cu gura căscată la victima pe care o pizmuisese doar în urmă cu câteva secunde. Acum stătea întins pe jos un obiect care se impunea să fie înlăturat de-acolo, făcându-se curățenie. Gîndul care i-a trecut astfel prin minte a fost că el anume este cel care va trebui în curînd să spele singele de pe trotuar. Și un alt gînd, la fel de repede formulat ca și primul, l-a dus la concluzia că el privește acum lumea direct din perspectiva unui măturător de stradă zevzec: cît de scumpe îi erau hainele, cine va curăța locul de grămadă aceea de oase și mușchi. Așa gîndește doar un om al șașilor. Mișcarea privirii lui Sokolov a fost minimă, dar i-a modificat definitiv mersul vieții; cînd și-a îndreptat ochii de la mort la cel care-l împușcase, a observat că și acesta, la rîndul lui, îl descoperise. Privirile li s-au încrucișat și omul a pornit-o din loc. Sokolov a rămas să se țină strîns de coada măturoiului, ca și cînd acesta i-ar fi dat o stare de securitate, și să se întrebe dacă acestea erau, de fapt, cele din urmă lucruri pe care mai avea să le vadă pe lume, o crimă, ultima violare a demnității umane.

Criminalul se apropia de el și devenea astfel din ce în ce mai individualizat și mai mic, din ce în ce mai puțin un trăgător abstract, cu o armă ucigătoare în mînă.

Aleksandr Sokolov strîngea cu amîndouă mîinile coada măturoiului, nu cu intenția să lovească, ci mai degrabă schișind un gest primitiv, cerșind îndurare, timp în care, cu toată frica ce punea stăpînire pe sine și cu înregistrarea pericolului ce se apropia, creștea în el senzația că-l mai văzuse undeva, cîndva, pe făptăș.

Omul stătea acum în fața lui, de cealaltă parte a căruciorului de gunoi și-și îndreptă arma asupra capului cu trăsături de copil al lui Sokolov. Se priveau în ochi și Sokolov observă nervoasa tresărire a celui alt, îi văzu transpirația apărută pe arcade și pe buza de sus și spuse:

„la nicievo ne videl”. N-am văzut nimic.

A spus acest lucru în rusește. Nu știa cum pot fi traduse aceste cuvinte în ivrit, pentru că rusa era limba lui, sunetele în care toate visele și fericirile și durerile lui își găseau precis exprimarea. Figura omului din fața lui își pierduse acum și ultimul înveliș de abstracție și Sokolov se lupta cu ideea

nebună că el stătea ochi în ochi cu dr. Lev Sergheevici Leșava, prietenul lui din tinerețe, Lev, cu care studiasse împreună și care mai târziu îi devenise șef la Energhia. Îl văzuse ultima dată cu cinci ani în urmă, când racheta *Oktiabr* explodase la lansare și când toată secția de la Energhia, condusă de Lev Leșava, fusese destituită.

Lev dispăruse atunci în sud, Sașa în est.

„Liovka?” a îngăimat el.

Bărbatul l-a privit cu ochi măriți, uimit și șocat. Arma i-a tremurat în mână și Sokolov i-a observat șovăiala și încercarea de a ieși din încurcătură. A trecut rapid pe lângă Sokolov și a intrat pe Rehov Roni.

Sokolov a rămas nemișcat. l-a auzit zgomotul pașilor, dar n-a îndrăznit să se întoarcă. Era atât de sigur că-l văzuse pe Liovka, încît nu putea ajunge la nici o altă concluzie decît că înnebunise.

Căci era imposibil ca acesta să fi fost Liovka. Era imposibil ca el să fi văzut o crimă. Era imposibil ca el să se afle acum aici, măturător de stradă în Tel Aviv.

Capitolul 2

Anda de sîngele care se scurgea pe trotuar, un cîine se strecura cu spinarea încovoiată printre mașinile încinse de arșiță, spre cadavrul din fața restaurantului cuprins acum de tăcere.

Sîngele e tabu la evrei. Animalele tăiate sînt curate numai cînd sîngele li se scurge complet. Femeile sînt curate numai după o săptămîină de la menstruație.

Sokolov avea părinții născuți evrei, deci, după halasa, legea rabinilor, era evreu; pînă la vîrsta de zece ani nu știuse însă acest lucru. Mîncase carne de porc și sîngerete. Și totuși, sîngele omului mort îi produse o greață suspectă. Durase o jumătate de minut pînă să facă o mișcare. Realizase atunci că ținea încă mătura ridicată, împietrit cum era de șocul confruntării cu criminalul și lăsa peria mare de paie să cadă în fața șlapilor lui de plastic.

Ultima dată cînd îl văzuse pe Lev fusese la sfîrșitul celei de-a doua săptămîni a anchetei de după catastrofa lui *Oktiabr*, pe 30 iunie 1985. Și prima dată cînd îl întîlnise fusese în clasa a 8-a a Școlii medii nr. 79. Aveau atunci amîndoi 15 ani.

Sașa Sokolov avusese în primele șapte clase, în fiecare an, cea mai mare medie, întotdeauna 5 sau 5 plus, la toate materiile. Fusese un copil serios și-un elev destoinic. Deoarece era neîndoielnic talentat la matematică și la chimie, după cel de-al șaptelea an fusese admis la Școala nr. 79, unde învățau cei mai buni elevi din Moscova, pentru a deveni cei mai buni din Uniune.

Acolo s-a confruntat, după cîteva luni, cu unul care-i era egal, un elev nou, ce se mutase cu părinții din Volgograd la Moscova. Era un băiat voinic, la care Sașa nu putuse descoperi la început, dincolo de înclinarea spre exagerare și nonșalanță pubertină, spiritul briant.

Lev Leșava fuma ca un horn și după zece zile de prezență a lui tăcută (nu-și făcuse nici un prieten, nu dădea nimănui nici o atenție), scoase demonstrativ la toaletă, din buzunar, o sticlă de vodcă. Băieții de la Școala nr. 79, copii cuminiți și serioși, nu mai trăiseră niciodată una ca asta și presupuseră că acest comportament ciudat al lui Lev Leșava are de-a face cu originea lui georgiană, fiindcă Leșava era în mod sigur un nume georgian și despre ei se știa că sînt ciudați, șmecheri și adeseori smintiți. Îl priveau, așadar, cu o admirație înfricoșată.

Lev nu tușise, nu se înecase cînd băutura arzătoare i se scursese pe gît, nu, el înghițise toată vodca, uitîndu-se apoi la sticla goală de parcă l-ar fi interesat forma ei și tamponîndu-și gura cu dosul mîinii.

„Ora de Istoria Uniunii Sovietice va fi astfel mai suportabilă“, a spus el sec și absolut lucid.

Astea fuseseră primele lui cuvinte rostite în public și ele făcuseră o impresie zdrobitoare asupra celor mai bravi și mai buni elevi ai Moscovei. Nimeni nu-l trădase, nimeni nu anunțase conducerea școlii c-ar fi făcut o remarcă antisocialistă și totuși, doar într-o singură zi, toți elevii aflaseră despre întîmplarea de la spălător. Se născuse o legendă.

După cîteva săptămîni, Lev era conducătorul clasei a opta, ba, de fapt, chiar și al claselor următoare. Elevii din a zecea și cei din ultima clasă îl respectau ca și cînd ar fi fost unul dintre ei, mai ales atunci cînd se constată că Lev, deși avea numai 15 ani, se bărbiera aproape zilnic, datorită originii lui sudice.

La vechea școală, asupra lui Sokolov avuseseră un ascendent băieții de tipul lui Lev numai la gimnastică (chiar dacă Sașa era și el un excepțional voleibalist); datorită capacității lor reduse de gîndire și de perseverență, ei dispăreau apoi prin școli tehnice, pentru a învăța să devină sudori sau instalatori, meserii ideale pentru un cetățean sovietic. Acest tînar, care se comporta ca un zgomotos contravenient, predestinat să fie

fruntaş în imperiul muncitorimii, avea în schimb o minte ascuțită, care îi amenința lui Sașa pentru prima dată-n viață supremația. În clasa celor buni, ei erau cei mai buni. Aproape de nediferențiat, deși avea fiecare specialitatea lui: Sașa avea un avans în chimie, Lev în matematică.

La sfârșitul primului lor an comun, în capul listei cu cele mai mari medii se afla Sașa. Se așezase cu și mai mare abnegație și hotărâre pe învățat și în final îl învinsese pe Lev cu o jumătate de punct.

După înmînarea premiilor și după discursul directorului, care le dorise o vacanță plină de învățăminte într-o tabără pionierească, vacanță care nu va fi fără folos, Lev îi spusese la părăsirea sălii: „Ai meritat“. Sașa îl privise uimit, căutîndu-i pe figură semnele nemulțumirii. Dar Lev îi zîmbise cu fața senină.

Sașa nu putuse dormi multe nopți la gîndul că nu va mai reuși să fie cel mai bun din clasă. Era ambițios. Se străduia să înțeleagă tot ceea ce și pentru un altul era de înțeles și, cum venea acasă de la școală, își deschidea cărțile și începea să studieze, pînă cînd toate datele și faptele i se fixau în memorie. Mult mai tîrziu auzise de la mama lui că bunicul fusese un specialist în talmud, în România. De la el moștenise iubirea de carte.

„Îți mulțumesc“, îi răspunsese Sașa. Îl evita pe Lev, era speriat de istețimea lui și de comportamentul lui „american“.

„Ai muncit pentru asta“, îi răspunsese la rîndul lui Lev.

Sașa simțise veninul din această observație, ceea ce reducea supraomeneasca stăpînire de sine a lui Lev la proporții normale și nu putuse să rămînă nici el mai prejos, făcînd o remarcă provocatoare:

„În cazul tău vine totul de la sine?“

„Da“, răspunsese Lev.

„Tu nu înveți?“

„Nu în mod special.“

Acest „special“ era o mostră de levkianism, superior, autentic, șocant, așa cum o numeau admiratorii lui din clasa a opta. Lev introducea în frazele lui cînd te așteptai mai puțin cîte un cuvînt arhaic sau prețios, datorită căruia tu, cel ce

discutai cu el, erai în pierdere, fie și numai din pricina exprimării tale sărace.

„Deci trebuie să cred că acasă tu nu înveți deloc?”

„Frunzăresc cărțile”, spusese Lev. „Mi-e suficient.”

„Nu cred.”

În jurul lor se adunaseră colegii, care înțeleseseră că cei doi campioni sînt într-o dispută, iar felul cum se-mpungeau promitea o confruntare definitivă. Sașa, învingătorul, cu cea mai impresionantă medie, se temea totuși că clasa îl va considera pe Lev cel mai bun, chiar dacă acesta avea cu o jumătate de punct mai puțin.

„Am o memorie fotografică”, îi explicase Lev cu voce tare, ceea ce adunase în jurul lor și mai mulți colegi și el strigase provocator, fără să fi primit cine știe ce replică.

„Chiar așa?”

„Punem pariu?” întrebase Lev.

„Da.”

„Pe ce?”

Sașa se aplecase și-și lăsase jos ghiozdanul. Deschisese clapa și scosese o pereche de mănuși din piele maro, căptușite cu blană bej, mănuși pe care James Dean ar fi putut să le poarte pe motocicletă lui. În școală circulau fotografii ale lui James Dean, actorul american pe care oricine îl cunoștea, dar căruia nimeni nu-i văzuse vreun film. El era marele model al lui Lev.

Calda vară moscovită începuse, dar Sașa primise mănușile cu o zi înainte de la părinții lui, ca recompensă pentru media lui glorioasă. De cum temperatura cobora sub zece grade, el își pierdea sensibilitatea degetelor și avea senzația neplăcută că are mîinile paralizate. De ani de zile suferea de anemie. După ce maică-sa îi împletise și-i reparase un număr nesfîrșit de mănuși de lînă, se hotărîse pentru niște mănuși care să dureze secole și, după investigații de săptămîni, cu abnegație de mamă, cu prețul unui salariu pe-o lună și cu promisiunea că băiatul bișnițarului va primi meditații gratis un an întreg (ea era profesoară de franceză), putuse să aducă mănușile în apartamentul spațios, de trei camere, al familiei Sokolov. Părinții lui erau membri de partid destoinici și aveau „relații”, dar asemenea mănuși nu se puteau procura contra

cost nici măcar în circuitul închis al birocraților mondeni și maleabili.

Mănușile reprezentau cea mai mare avuție a lui Sașa, și el le luase în ziua aceea la școală, cu toate că vremea era frumoasă. În orașul socialist Moscova nu se făceau spargerii, dar el voise să le aibă asupra lui, în așa fel încît să le poată pipăi dacă gîndul l-ar fi dus la ele, pentru a nu crede că pur și simplu visează.

Lev privise uimit pielea suplă.

„Elegante“, spusese.

Așa și erau, arătau ca și cînd ar fi fost mănușile unui milionar francez și observația lui Lev fusese pentru fiecare precisă, ca sunetul unui diapazon.

Inima îi bătea în gîtlej, dar el se ținea bine. Deschisese geanta dintr-un impuls și de-abia acum realiza c-ar fi putut pierde mănușile.

„Spune“, i se adresase.

„Mergem la bibliotecă“, spusese Lev relaxat, „luăm o carte“.

„Nu, un altul face asta, o parte neutră“, propusese Sașa.

„Sînt de acord cu orice. Citim amîndoi același pasaj și un juriu ne pune întrebări.“

Era o propunere simplă. Vroia să-l facă pe Lev una cu pămîntul. Îi spusese:

„Eu primesc pentru asta o oră, și tu, care zici că nu faci decît să frunzărești, primești jumătate din timp. Cel care nu știe un singur răspuns pierde pariul.“

„Cinci minute“, zisese Lev.

„Ce vrei să spui?“ întrebasese Sașa neliniștit.

„Nu am nevoie de-o jumătate de oră. Îmi sînt suficiente cinci minute.“

Uimirea pusese stăpînire pe asistență. Sașa simțise cum se înroșește. Așadar, încrederea levkiană de sine trebuia nimicită.

„Bine“, a murmurat.

„Nu vrei să știi ce primești dacă cîștigi?“

„Ei?“

Liniștit, Lev scosese un obiect din buzunarul pantalonilor și ținuse cîteva secunde pumnul strîns în fața lui Sașa. Părea că își regizase dinainte asemenea momente, asemenea secunde cu

efect teatral, care durau parcă mai mult decît pe ceas. Cînd a întors pumnul și și-a descleștat degetele, în palmă avea o brichetă Ronson originală.

Spinarea lui Sașa fusese străbătută de-un curent rece.

Bricheta strălucitoare, cu formă aerodinamică, reprezentînd o mașină americană, un Studebaker sau un Cadillac, era cel puțin la fel de valoroasă ca mănușile. Colegii lui se uitau la ea cu respirația tăiată.

„Peste o oră“, spusese Lev, „în piațeta Smolenski. Este un loc dramatic, așa, printre clădiri, nu ți se pare? Roșcovanul alege, bine?“

Roșcovanul ieșise în față. Păr roșu-morcov, ochi albaștri-deschis și pistrui maronii pe pielea palidă. La toate lecțiile stătea cu gura căscată, uimit de misterele pe care i le oferea lumea și chiar și-n acest moment își ținea la vedere dinții lătăreți. Aprobaseră din cap și fugise la bibliotecă.

Lev îi întinsese sportiv mîna.

„*That the best may win*“, spunea James Dean.

Sașa îi acceptase mîna întinsă. Se străduise să și zîmbească.

O oră mai tîrziu, clasa aștepta pe băncile din piațetă, printre locuințele-cazarmă. Colegii se adunaseră în jurul lui Lev, care, cocoțat pe speteaza băncii, metodic și-n cunoștință de cauză, povestea despre idolul lui ca și cînd l-ar fi cunoscut personal.

„Numele lui întreg este James Byron Dean, dar americanii nu folosesc patronimicul, așa că i s-a pierdut numele aristocratic și contrafăcut Byron“, auzise Sașa cînd se apropia-se de cerc.

„Cîte filme a făcut?“ întrebaseră una dintre fete. La fel ca toate celelalte din clasă, îl adora pe Lev.

„Trei. *East of Eden*, *Rebel Without a Cause* și *Giant*. Dar nu el le-a făcut, el a jucat în ele. A murit cînd avea 24 de ani.“

„Cum?“ întrebaseră ea șocată.

„Accident de mașină. Se spune c-ar fi fost mîna CIA. Era prea popular și burghezia se simțea jignită. Ha, iată-mi opo-nentul!“

Sașa intrase timid în cerc. Roșcovanul apăruse și el și scosese dintr-o geantă două cărți. Amîndoi primiră cîte un

exemplar din „Cu privire la primele șase planuri cincinale”, tipărite cu litere mici, cărtoaje groase cît palma.

„Hei, ceva mai plăcut nu puteai găsi?” întrebuse Lev, făcînd o figură de parcă ziceai c-ar fi înghițit murături.

„Singura din care aveau două exemplare”, răspunsese Roșcovanul.

„Ei, atunci fie.”

Sașa întrebuse: „Numim un juriu?”

Fiecare își alesese un membru în juriu și dintr-un imbold lăuntric Sașa nu-l numise pe prietenul lui cel mai bun, Igor Iazov, ci pe Nadia Ziadanova, o fetiță pătimașă și scundă, care vroia să se facă poetă. Era îndrăgostit de ea, dar și-ar fi mușcat mai degrabă limba decît să-i mărturisească acest lucru, știind că ea i-ar fi rîs în nas. Ceea ce îl atrăgea la ea era convingerea ei că va descoperi misterul poeziei.

„Acesta e scopul meu”, declarase într-o prelegere în fața clasei, „nu mă mulțumesc cu mai puțin”. Sașa miza și el nu pe mai puțin de Cunoașterea Însăși, de Înseși Misterele Naturii. În timpul acelei prelegeri din urmă cu trei luni, se îndrăgostise brusc de ea. Spera ca Igor să nu interpreteze alegerea Nadiei ca un afront adus prieteniei lor. Împreună cu Roșcovanul, Nadia și membrul în juriu al lui Lev au ales din compendiu un capitol, ultimul și cel mai greu, deoarece le rezuma pe toate cele precedente.

„Ascultă”, spusese Lev, „tu începi, și după ce trec douăzeci și cinci de minute, arunc și eu o privire, bine?”

În ultima oră Sașa reflectase asupra acestui lucru și ajunsese la concluzia finală că nu trebuia să accepte diferența.

Răspunsese: „Și eu am nevoie doar de 5 minute.”

Igor se străduise să-l facă să-și schimbe gîndul, dar Sașa o ținuse sus și tare: „Pot, în mod sigur”. Nadia ridicase din umeri. „Faci cum crezi de cuviință”, spusese.

„Începem deci”, zisese Lev.

Deschiseseră cartea la capitolul respectiv și Roșcovanul se uitase la ceas. El dăduse startul.

Sașa își aplecase ochii asupra celor 15 pagini, citise informațiile și-și auzi vocea interioară repetînd frazele. Putea să se concentreze perfect, uitase de spectatori și memoria lui exersată prelua cu ușurință cifrele și numele. Cînd Roșcovanul

strigă: „Închideți cărțile!“, el ajunsese la sfârșitul capitolului. Dăduseră cărțile membrilor juriului.

Sașa îi aruncase o privire adversarului, cu speranța că va descoperi la el un semn de slăbiciune, dar Lev se uita relaxat la cei doi membri ai juriului și nu lăsa prin nimic să se întrevedă c-ar putea fi posibilă o eventuală înfrângere.

Se aflau într-un cerc de colegi în mijlocul unui teren dintre blocurile ce mărgineau piațeta Smolenski și Sașa înțelesese dintr-o dată că acesta era un gen de duel ce se dăduse și în secolul trecut și în care, printre alții, fusese răpus Pușkin. Și chiar dacă el și Lev se vor bate-n cuvinte-gloante, ele vor avea aceeași putere distrugătoare ca și cele din plumb.

Colegii lor îi priveau crispați și el observă cu recunoștință semnul din cap încurajator pe care i-l făcu Igor. Sașa îi răspunse cu același semn, pentru a-i da să înțeleagă că e sigur de sine, iar Igor îi zîmbise, arătându-i prin asta că era sigur că prietenul lui va învinge. Sentimente adînci de prietenie îi încălziră sufletul. Nadia însă îi evita privirea.

„Încep eu?“ întrebasese Lev.

„Eu încep“, spusese Sașa, mîndru.

„Cum vrei.“

Membrul în juriu din partea lui Lev era tot o fată, Olga, grăsuță, cu sîinii mari. Ea spusese:

„Întrebarea mea este: cînd a început cel de-al doilea plan cincinal și care sînt cele două fabrici de minereu care au fost construite atunci?“

„Astea sînt două întrebări!“ strigase Igor indignat.

„1934“, răspunse Sașa calm, „și fabricile de minereu sînt Magnitogorsk și Stalinsk.“

Igor jubilase, plin de entuziasm, și ceilalți i se alăturaseră. Cînd strigătele de entuziasm se mai potoliseră în piațetă, Nadia îl întrebasese pe Lev: „Care a fost creșterea indicelui de plan în 1950, în comparație cu 1940?“

Sașa se speriasese de întrebarea ei preluată de-o adiere-n piațetă, deoarece el nu cunoștea răspunsul și-l privise pe Lev cu ochii măriți cînd acesta spusese sec: „În 1940, indicele a fost 100, zece ani mai tîrziu, 173“.

Se lăsase tăcerea. La fel ca și ceilalți colegi, Sașa era stăpînit de puterea fenomenalei memorii a lui Lev și frica îi

înțepenise maxilarele, astfel încât trebuise să-și strângă dinții ca să nu înceapă cumva să-i clănțâne. În acel moment izbucnise strigătul de admirație al spectatorilor. Igor îl privise cu inima strânsă pe Sașa, care, cu buzele tremurînde, îi surîsesese din nou.

Olga întrebă: „La ce dată a fost revăzut cel de-al șaselea plan cincinal?”

Sașa văzuse asta pe una dintre pagini și-acum o căuta în gând. O văzu, așezarea paginii, alineatele, dar numai un singur loc părea a fi șters. Știa sigur că era undeva jos, în dreapta pe pagină, putea să jure, însă ochiul din capul lui nu vedea literele clar. Cel de-al șaselea, ăsta era planul care începuse în 1955, după ce primise aprobarea Congresului al XX-lea al Partidului, Hrușciiov pusese capăt stalinismului și împărțise Gosplanul, comisia care făcea planurile, într-o comisie pentru termene scurte și una pentru termene lungi. Asta era doar a doua întrebare care i se punea și deja pierdea scorul. Era în joc viața lui, își pierdea supremația în văzul întregii clase. Și deodată se-ntrebăse în gând: a fost oare cel de-al șaselea plan revăzut? Nu cumva întrebarea este încuietoare? Simțea cum o siguranță, eliberatoare, îi destindea stomacul.

„Nu a fost revăzut“, spusese, depășindu-și toate îndoielile și, plin de încredere, așteptase ca Olga să verifice în cartea deschisă și să-i dea dreptate.

Dar ea nu spusese nimic și-și îndreptase privirea întrebătoare spre Lev.

„20 decembrie 1956“, spusese acesta.

Capitolul 3

O AIDNA a poliției răsună pe deasupra acoperișurilor din Shekhunat Hatikva. Sokolov băgă repede mătura în punga de plastic și părăsi locul miraculos ce-i oferise privirii perspectiva unei crime și confruntarea cu făptuitorul ei. Se grăbi spre Rehov Ivri, o străduță care la o sută de metri mai departe intersecta șirul de case disperate de pe Rehov Etsel.

Nu trebuia să fie văzut în apropierea cadavrului. Voia să preîntâmpine posibilitatea de-a fi anchetat. Anchetările erau capcanele vieții lui. Când stătea în fața unei autorități, pe Sokolov puneă stăpânire frica la gândul că demascarea e la un pas. Știa că acest lucru se datora unei întâmplări lipsite de importanță din tinerețea lui, imediat după ce descoperise că părinții lui erau evrei nemărturisiți, dar rațiunea nu reușea să-i neutralizeze frica. Cineva furase căciula unui coleg și el se înroșise pînă-n vîrfurile urechilor atunci cînd învățătoarea îl ațintise pe fiecare copil cu priviri severe. Două zile, pînă la descoperirea făptașului, Sașa trăise cu senzația că el, chiar dacă n-a fost hoțul, ar fi putut fi un hoț potențial, dat fiind faptul că, la vederea căciulii frumos colorate, a nutrit în tăcere dorința s-o fure; el era un hoț în intimitatea cea mai adîncă a ființei lui și învățătoarea sesizase acest lucru, așa cum ea sesizase și că părinții lui erau evrei nemărturisiți, deci și el era la fel.

Cu ocale de fier la picioare, împinse căruciorul prin fața restaurantelor închise, spre străduța în care locuia. Sudoarea îi curgea pe temple. Strada era încă pustie. Volumul sunetului sirenei rămînea constant, deci mașina poliției nu se îndrepta în direcția lui, dar el nu voia să riște, așa că iuți pasul. Dacă va fi

anchetat, se va afla în situația în care răspunsurile lui, incomplete, nesubstanțiale, ar putea fi interpretate ca eschivare și încercare de inducere în eroare. După catastrofa cu *Oktiabr*, îl anchetase KGB-ul și, de numai câteva luni – pe 27 mai 1990, făcuse aici, în Israel, cunoștință cu detectorul de minciuni, poligraful, care era întrebuințat atunci cînd cineva solicita de lucru într-o funcție care dădea acces la secrete militare. La poligraf și se puneau întrebări la care puteai răspunde numai cu *da* și *nu*, și mașinăria reacționa la cele mai mici schimbări în funcțiile fiziologice. Dar în viața lui Sokolov își făcea uneori loc, alături de *da*, și cîte un *poate* sau *probabil*, iar de cîteva ori apăruse, fără rușine, concomitent cu *da* chiar și *nu*.

După trei luni și jumătate petrecute în apartamentul din Herzlia, în fiecare zi vrăjit de magica panoramă a mării văzută de pe terasa lui și de cantitățile considerabile de Stolicinaia, și-a aranjat prima întâlnire în urma căreia spera să i se ofere un loc de muncă. S-a informat unde ar fi putut găsi un serviciu corespunzător cineva cu cunoștințele de specialitate de care dispunea el și, plin de încredere, scrisese scrisori într-un ivrit fără greșală. A primit numai scrisori de refuz, cu excepția uneia de la IAC – *Israel Aerospace Corporation*. Șeful secției de cercetări îl anunța că s-a ivit un loc liber și-l invita pe Sokolov pentru o discuție. Scrisoarea era semnată de Ilan Ben Zwi, care își adăugase numele și cu litere chirilice: Iașa Ciomiakov.

Evreii care doreau să studieze, dar aveau rude apropiate în străinătate nu erau primiți la universitățile din Uniune. Iașa avusese toată familia în Uniune și putuse să studieze, chiar dacă arăta fără nici o îndoială a evreu, în sensul că era de-a dreptul provocator: purta o barbă ortodoxă cu perciuni lungi, ținea zilele de sărbătoare și-și acoperea creștetul capului cu chipa. La cîteva zile după terminarea războiului de șase zile, ceruse o viză pentru Israel. Imediat fusese căzut la examene și-și pierduse *propiska*, dreptul de ședere în Moscova. La un moment dat dispăruse și, după douăzeci și trei de ani, acum, îi răspundea lui Sokolov la scrisoarea de solicitare.

În timp ce Sokolov parcurgea cu căruciorul lui Rehov Etsel și asculta cu atenția încordată sunetul sirenei de la mașina poliției, se gîndea că trecutul nu exista, totul fusese un

urias prezent prin care el hălăduia încoace și-ncolo, și senzația că exista numai un acum era dată de valuri care-l purtau și-l legănau. Timpul nu era numai relativ, timpul era nonexistent, dacă compara intensitatea celor pe care le trăia în memorie cu ceea ce i se întâmpla acum pe strada din Tel Aviv. Unde trăia de fapt? În acest *acum* al crimei și al muncii lui cu căruciorul de gunoi sau în acel *atunci*, din creierul lui?

După răspunsul lui Iașa, luase plin de speranțe autobuzul spre Haifa, unde erau hangarele IAC. Băuse cu o seară înainte, dar cu măsură, și când s-a anunțat la portar, avea capul limpede.

IAC era o întreprindere modernă, unde se construiau rachete avansate *sol-sol* și *sol-aer*, arme defensive aeriene care n-aveau mai nimic de-a face cu rachetele grele de transport și cercetare la care lucrase el în Kaliningrad, dar cunoștințele lui în domeniul metalurgiei și experiența în echipa de proiectare de la ENERGHIA puteau fi utilizate și-n cadrul sistemelor mici.

Iașa, alias Ilan, era un om cu vocea joasă, cu priviri simțitoare. Era mic de statură și avea, în modul în care se mișca, alura unui tânăr în creștere, colțuros și circumspect. Barba îi era străpunsă ici și colo de şuvițe albe, tichiuța îi stătea pe un craniu chel și purta o cămașă cu guler răsfrînt, ca un pionier. L-a condus pe Sokolov politicos pînă la biroul directorului și l-a prezentat drept un savant eminent care a venit în *alya*¹ și poate fi un enorm cîștig pentru IAC. Dimineața și-au petrecut-o în halele de asamblare și mai cu seamă la secția de cercetare, unde Sokolov a văzut o aparatură care la Kaliningrad stătea numai pe lista de aparate dorite, dar pentru care americanii își dăduseră veto, deoarece exista o interdicție în cazul produselor strategice. În timpul pauzei de prînz, Ben Zwi i-a explicat caracterul secret al muncii la IAC.

„Am lucrat șase ani la Kaliningrad”, i-a răspuns Sokolov, „știu ce înseamnă păstrarea secretului”.

Au luat masa într-o sală albă, o cantină destinată tuturor angajaților IAC. În Uniune fiecare pătură a ierarhiei avea

¹ Emigrație.

cantina proprie, cu atât mai bine aprovizionată și mai variată cu cât pătura se apropia mai de vîrf.

„Știm că ai traversat o perioadă grea“, i-a spus Ben Zwi, „probabil că situația după accident a devenit foarte apăsătoare“.

„Putea să fie și mai rău“, i-a răspuns Sașa. Suferise în urma plecării de la Kaliningrad și cariera lui se frînse, dar nu fusese singurul în această situație. Alții intraseră la închisoare.“

„Ce s-a întîmplat cu Leșava? Niciodată n-am mai auzit de numele lui.“

„L-au arestat. Apoi l-au eliberat după cîteva luni. L-am căutat, am făcut tot ce mi-a stat în puteri, dar din '85 n-am mai auzit nimic despre el.“

În vocea lui răsuna încă, nedisimulată, părerea de rău, permanenta senzație că n-a făcut cît trebuia. Îi scrisese, dar scrisorile i se returnaseră nedeschise. Și el traversa o perioadă grea atunci, bea mult și se lupta cu singurătatea, după plecarea neveste-sii. Și mai avea și conștiința încărcată față de Lev, o vinovăție care, ca volum, ar fi umplut întreaga Cale Lactee. Restul universului era umplut de tristețe din cauza pierderii fetei lui, care creștea la fosta lui soție, în Leningrad.

Ben Zwi l-a întrebat despre cauzele accidentului cu *Oktiabr*, despre care se dovedea că el știa surprinzător de multe lucruri, și Sokolov i-a povestit despre noile rachete purtătoare de echipaj uman, care trebuiau să fie urmașe ale rachetelor Progres, fără echipaj, și care, după eșecul lui *Oktiabr*, erau păstrate ca rachete purtătoare pentru stația extraterestră Saliut. La bordul rachetei *Oktiabr* se aflaseră doi cosmonauți care, la explozia treptei a doua, arseseră de vii. Racheta explodase în plin zbor, bucăți din ea zburaseră pe o suprafață de aproape treizeci de kilometri pătrați.

„A circulat zvonul c-ar fi fost vorba de un sabotaj“, a spus Ben Zwi.

„Asta nu s-a dovedit niciodată.“

„Greșeală de construcție?“

„Nu“, a răspuns Sokolov hotărît, „orice se poate, dar asta nu“.

„Trebuie să-ți explic ceva“, i-a spus Ben Zwi.

Sokolov l-a privit cu atenție.

„Noi îi cerem fiecărui solicitant un test la poligraf.”

„Ce-i asta?”

„Detector de minciuni.”

Sokolov a râs. „Detector de minciuni? Chiar așa? La fel ca-n America.”

Zîmbetul lui Ben Zwi păru o scuză: „Da.”

„Credeți în așa ceva?”

„Am perfecționat poligraful aici, în Israel. Este demn de toată încrederea, crede-mă. E o chestie de rutină. Punem cîteva întrebări și aflăm cît ne trebuie.”

Uimit, Sokolov a clătinat din cap:

„Miroase a vrăjitorie de evul mediu. Pui pe cineva pe un grătar încins și, dacă nu se prăjește, nu este vrăjitoare. Un test strălucit.”

„Poligraful măsoară transpirația, presiunea arterială, bătăile inimii, rezistența pielii. Nu-i o aiureală, crede-mă.”

„Mi se pare o prostie.”

„Ceea ce pot să-ți spun este că te ajută mult dacă accepți testul.”

„Dar e o gîndire demodată”, a accentuat Sokolov.

Era circumspect și speriat de lucrul necunoscut. Un detector de minciuni era un lucru la care el și-ar fi rupt gîtul fără putere de tăgadă. Frica pe care o simțea față de aparat era irațională și magică; ca și cînd cele mai adînci temeri și îndoieli ale lui, pe care el însuși n-ar fi vrut să și le cunoască, ar fi năvălit la suprafață. Și-a dat consimțămîntul pentru că Ben Zwi i-a demonstrat că nu va avea nici o șansă să obțină slujba dacă va refuza testul.

A fost un fiasco.

Sokolov intră cu căruciorul în Rehov Ivri. Se uită în spate și văzu lumina albastră a uneia dintre mașinile poliției, care năvălea în Rehov Etsel. Rehov Ivri era Orientul Mijlociu. De-a lungul străzilor nepavate se înșirau case sărăcăcioase, despărțite de suprafețe de pămînt cleios, cu gunoarie și mașini hodorogite. În aerul nemișcat, spînzurau rufe mozelite puse la uscat, pe terase prost zugrăvite. Mai tîrziu, după liniștea orelor de siestă, vor apărea gospodinele cu gențile pline, care își vor pune la punct progenitura numeroasă (copii întunecați la

culoare, cu ochii maturi și mâinile murdare), și dacă o va porni la cumpărături, va observa, în spatele ferestrelor deschise, privirile sticloase ale bărbaților șomeri, cu carafe mari de bere în fața televizoarelor turuitoare. În spatele lui răsună sirena poliției, pe Rehov Etsel.

Ben Zvi i-a trimis o scrisoare scrisă de mână prin care se scuza pentru neacceptarea lui, dar exista o politică strictă a întreprinderii ca pe cel ce se sperie de detectorul de minciuni să nu-l primească în serviciu. Îi mai trimisese și-o listă cu întreprinderi care ar fi putut avea nevoie de un inginer metalurgist.

Sokolov scrisese scrisori și primise doar o singură invitație la o convorbire. Celelalte întreprinderi îi trimisese ră numai mulțumiri, în formule tip.

Invitația venea de la o fabrică de piese de schimb pentru avioane, din Ashdod. Luase autobuzul din Tel Aviv. Întreprinderea se numea All Seasons Parts și ocupa trei hangare mari în port. Proprietarul era David Kuznadze, un om mărunț, cu un gât gros și un cap rotund ca un glonț. Purta o cămașă cu mâneci scurte, un șort ai cărui craci strâmți îi tăiau pulpele groase, iar în picioare avea o pereche de slapi din plastic. Cadranul Rolex-ului era bătut în diamante. Kuznadze l-a primit în biroul lui cu respect, dar asta nu i-a înlăturat lui Sokolov gândul că se află în vizită la un cîrpaci de mașini. Era prima dată că venea în contact cu un *tiag-tiag*. Transpirînd, Sokolov i-a vorbit despre experiența lui, despre studii și i-a arătat omului diplomele pe care le obținuse.

„Foarte bine, domnule Sokolov.” Și i-a întins o cutie cu șervețele de hîrtie.

„Vă mulțumesc. Și cu ce se ocupă exact întreprinderea dumneavoastră?”

„Cu avioane. Piese de avioane. Cumpărăm aparate vechi, le demontăm pînă la a putea fi transportate și le aducem aici cu avioanele. Apoi le reluăm piesă cu piesă, renovăm părțile și le revindem. Un om ca dumneavoastră, un tehnician cu experiență, este o persoană care-și găsește locul în echipa noastră. Trecem la fapte?”

Kuznadze i-a făcut un gest de invitație înspre ușă. În timp ce traversau primul coridor, i-a povestit că-n întreprinderea lui

lucrau 20 de oameni, în special reparatori, și că el împreună cu nevastă-sa făceau vânzările.

„Cui le vindeți?” a vrut Sokolov să știe.

„Africanilor, câteodată asiaticilor, chiar și sud-americanilor. Societățile europene și nord-americane nu cumpără la mîna a doua. Sau ei au propriile lor avioane pe care le recondiționează, dacă au repede nevoie de piese de schimb. Noi trebuie să avem de-a face cu companii mici, cum ar fi, spre exemplu, Ghana Blue, Congo National, Tropique Charter. Ei zboară cu aparate care sînt mult mai vechi ca ale noastre. Pe-aici.”

Într-o hală mare de pește stăteau pe jos părți dintr-un DC-8, măcinate de-o întrebuințare intensivă, de diferența mare de temperatură între pista de aterizare și înălțimea crucială, și în plus, de vreme. Erau în mare măsură de culoare ruginie și cinci oameni lucrau să le demonteze în piese și mai mici. Zgomotul pneumatic al șuruburilor electrice umplea sala. Reparatorii, oameni butucănoși, cu tatuaje pe brațele masive și cu degete grosolane, care niciodată nu întorseseră o pagină de carte, stăteau goi pînă la brîu la mesele de lucru sau se aplecau asupra pieselor mari așezate pe dușumea. Un aer sărat de mare umplea încăperea.

Sokolov trecuse cu Kuznadze într-o altă sală, unde pieșele, câteodată aripi întregi de avion, erau păstrate în rafturi de magazie.

„Aici va fi secția dumneavoastră. Vreau să știu precis cum stau lucrurile cu cheștiile astea, înțelegeți? Uite, cele mai multe sînt bune de livrat, cum ar fi, spre exemplu, tipul acela de aripă, îl vedeți? Este de la un Iliușin, trebuie să vă fie cunoscut. Dar sînt și cazuri în care te îndoiești. Aici.”

Rămăsese în fața unei uși pneumatice rupte.

„Este de la un 727. Ce e de făcut cu ea?”

„Trebuie reparată”, a răspuns Sokolov.

„Cum?”

„Uite, metalul este atins. Trebuie schimbat în întregime.”

„Nu. Tocmai pentru aceasta am nevoie de cineva, cineva care să ne poată spune cum am putea face altfel. Să pună o nouă placă de metal, asta poate oricine, dar atunci ușa asta

devine atât de scumpă, încît clientul se duce la o altă firmă sau cumpără una nouă. Vreau soluții mai ieftine.”

„Eu, de fapt, nu știu nici o altă soluție.”

„Ești expert în metal și înaltă presiune, așa mi-ai scris. Trebuie să-mi spui cum pot eu să repar acest lucru pe-o cale simplă.”

„Cît de bine, domnule Kuznadze?”

„Destul de bine.”

„Cu sau fără risc pentru avion?”

„Fără risc nu se poate. Pentru așa ceva sînt obligați să-și cumpere aparate noi. Dar nu trebuie să cadă din aer ca niște muște moarte, bineînțeles.”

„După mine, vorbind din punct de vedere omenesc, trebuie ca dumneavoastră să evitați orice risc.”

„Asta nu se poate în afacerile mele. Fiecare știe despre ce este vorba cînd face o comandă la mine. Vechi, dar încă cores-punzător. Ești un expert în metal, poți să-mi spui ce trebuie să fac ca să pun cheștiile astea pe picioare, pentru a arăta cît de cît frumusele.”

„Frumusele?”

„Da, frumusele. Clienții mei din Africa vor ca ele să arate frumos. Curate, strălucitoare, bine lustruite. Este la fel de important ca și starea tehnică.”

„De cînd vă ocupați cu așa ceva?”

„De 17 ani. Am început după '73.”

„Și s-a întîmplat vreodată ceva?”

„Uite ce e, ei zboară pe-acolo, prin Africa și prin America Latină cu niște aparate pe care nimeni pe lume nu le mai vrea, DC-3-uri, primele Friendships, Vicker, Viscounts și din cînd în cînd mai cade cîte unul, asta nu pot să neg. Cîteodată acest lucru ține de aparat, altă dată de pilot, fiindcă băieții care stau acolo la bord nu sînt dintre cei mai astîmpărați. Și totuși, clienții mei continuă să se prezinte.”

După vizita prin întreprindere, Kuznadze i-a oferit un salariu de trei mii de șekeli pe lună, exclusiv orele de muncă suplimentară și Sokolov i-a cerut un timp de gîndire. Cînd a ajuns acasă, a scris o scrisoare în care a mulțumit pentru onoarea ce i se făcuse. Nu era un criminal, avea scrupule. Chiar și acum, gîndul la Kuznadze stîrnea în el o reacție de

repulsie. Nu vroia ca socotelile lui greșite și propriile lui slăbiciuni să le arunce pe umerii altora. Curăța rigolele și, din punct de vedere social, se afla în rigole, dar îi lipsea furia prin care să fi vrut să-i pedepsească pe alții pentru declinul lui. S-ar fi putut să stea și lașitatea la baza principialității lui, ceea ce l-ar fi putut face să creadă că se conduce după o morală superioară.

Sokolov locuia într-o casă împărțită în mai multe apartamente, pe la mijlocul străzii Ivri, deasupra a două familii care-și împărțeau parterul. Găsise camera după ce descoperise că în alte cartiere ale Tel Aviv-ului camerele erau de neplătit pentru cineva care făcea muncă necalificată. Din apartamentul lui din Herzlia, în care-și băgase toți banii primiți ca ajutor de stabilire, făcuse fel de fel de încercări de a-și găsi de lucru, dar ceea ce putuse găsi fusese numai un serviciu de măturător de stradă. Ideea că el, un universitar altădată atât de prețuit, va trebui să îndeplinească o asemenea muncă nu i s-a părut o decădere lipsită de orice speranță. Vroia să se îngrijească de sine însuși. Era un gând primar, salvator al vieții, și s-a convins că este mai bine să curețe rigolele, decât să cadă beat mort sub un portic. A închiriat o cameră în cartierul în care urma să muncească și, încă din prima zi a noii sale vieți, a ajuns la concluzia c-a făcut o greșeală. Desigur, își aducea și el contribuția, cît de cît, acolo, la viitorul acestei țări, dar avea puține satisfacții ca urmare a unui asemenea lucru; asta nu era patria lui. Fugise din Uniune pentru că în Tomsk căzuse total pradă băuturii și aici îl amenința aceeași glorioasă decădere. Probabil că și-ar fi făcut munca în alt fel dacă ar fi fost un sionist convins, fiindcă astfel, cu orice muncuță ar fi contribuit la puterea statului iudeu, chiar și cu măturarea străzilor. Dar el nu era sionist, el era un fals evreu.

Sokolov a împins căruciorul pe lângă casa cu o curte în spate, despărțită de stradă printr-un gard, întrebîndu-se-n sinea sa dacă va fi concediat în cazul în care nu-și va face astăzi serviciul. Jossi cel Negru și-ar fi dat seama de chiulul lui – unii își mai luau cărucioarele pe-acasă – numai dacă s-ar fi dus singur să controleze. Și el nu avea altă cale. Nu vroia să fie văzut în Rehov Etsel. Alte incidente n-ar mai fi putut suporta. Ceea ce văzuse ținea de culmea absurdității și

dezmățului mental în care se plasase de la catastrofă încoace. De cinci ani nu era capabil să găsească o ieșire și să se întoarcă la lumea exterioară, cea a ambițiilor și a disciplinei. El locuia în una dintre aripile acestui palat, stăpînind în total trei geamantane. Îmbrăcămintele, articole pe care le publicase în reviste științifice, diplome, atestate onorifice, fotografii dintr-o căsătorie fericită cu Irina, care se terminase concomitent cu *Oktiabr*, fotografii ale părinților lui acum morți, fotografii care povesteau că Lev existase și că el însuși lucrase la Kaliningrad și că pierduse totul, precum și fotografii ale fiicei lui, Natașa. Cît timp avea geamantanele, exista posibilitatea ca situația lui actuală să fie dobînda la un vis neobișnuit de violent, din care la un moment dat avea să se trezească. Cîteodată, trecutul era atît de cumplit de prezent, încît prezentul își pierde orice consistență. Alteori, prezentul era atît de imposibil de învins, încît el nu mai avea nici un trecut.

Casa scărilor fusese curățată, dar gîndaci negri, storcoșiți, mai rămăseseră pe la marginea pereților, cadavre vechi de o săptămînă. Femeia care curăța casa scărilor locuia dedesubt, în stînga; după cum se vedea, ea nu îndrăznise să atingă insectele moarte, să le ia cu fîrașul. Sokolov a urcat scara de piatră și a intrat în camera lui.

În ultimele zile nu ajunsese să facă curățenie, geamantanele stăteau deschise pe gresia de pe jos, conținutul lor răvășit era împrăștiat prin toată încăperea. Dormea pe o saltea, bucătăria era dotată cu o farfurie, o cană, un cuțit, o furculiță, o lingură, o cratiță și astea toate se aflau năclăite într-un lighean din chiuvetă.

Obiectul lui de preț era un fotoliu, așezat lîngă fereastră. Îl cumpărase cu 50 de șekeli la piața de vechituri din Jaffa și-n contul sumei îi fusese și transportat la domiciliu. Fotoliul avea părți mobile. Dacă te sprijineai de brațe și te lăsai pe spate, se apleca și, de jos, îi apărea un susținător de picioare, prin care se forma o combinație confortabilă, ceva între sofa și fotoliu, în care Sokolov rămînea toată seara și toată noaptea.

După ce și-a dat jos mănușile din plastic pentru curățenie, a scos dopul sticlei de Gold. Era leoarcă. Înghițitura i-a parcurs esofagul și el a strîns din dinți pentru a suporta mușcătura alcoolului. S-a dezbrăcat pînă la indispensabili, s-a

așezat în fotoliu și a privit în zare, de-a lungul unei porțiuni a măreței artere care se numea Rehov Ivri. Ținea gîtul sticlei strîns, fundul ei i se sprijinea pe genunchiul drept.

Omul pe care-l văzuse era aidoma lui Lev. Dacă ar fi evaluat șansele existente ca el cu Lev să se întâlnească la colțul dintre Etsel și Roni, rezultatul ar fi fost comparabil cu pericolul ca un pieton să treacă pe Dizengoff și să fie omorît de un meteorit. Totul era posibil, dar dacă el nu vroia să se lase pradă aberațiilor născute în creierul lui înecat în vodcă, atunci trebuia să opună rezistență bizarei asemănări dintre criminal și Lev. Înainte vreme, cei mai mulți oameni îl priveau pe Lev ca pe un șarmeur de geniu, capricios și făcînd în permanență acte de bravură briante și copilărești. Luînd încă o înghițitură de Gold, Sokolov se gîndi că momentele în care Lev se arunca *stante pede* într-o iubire sau cercetare științifică erau de fapt dovezi planificate ale unor experimente mentale pe care el le făcea cu sine însuși. Lev privea viața ca pe un număr de posibilități pe care voia să le încerce și căroră să le dea un nume. Și, pentru aceasta, avea în vedere întreaga implicare a colaboratorilor și a opozanților lui: el se ridicase neabătut în vîrfurile *nomenclaturii* științifice, iar fratele lui de sînge, Sașa Sokolov, rămăsese în al său *slipstream*, sub suflul elicei, pînă la sfîrșitul sfîrșitului.

Asta se întîmplase la 30 iunie 1985.

Nemulțumirea și neliniștea îi zvîcneau în stomac, acum, cînd Sokolov își reaminti acest lucru și, sculîndu-se din fotoliu, se apropie de pervazul ferestrei, cu sticla în mînă.

Cărarea de nisip se afla în umbra caselor sărăcăcioase, copiii se jucau cu un cărucior confecționat de ei înșiși.

El încercă să se concentreze asupra imaginilor care i se întipăreau pe retină (vedea, oglindite și cu imaginea răsturnată, structuri de fotoni care se mișcau cu o viteză de 300000 de km pe secundă), dar ceea ce apărea în capul lui prin ceața alcoolului părea mai coerent decît realitatea. El nu stătea la etajul unu al unei case de pe Rehov Ivri – el stătea în tribuna oficialităților de pe rampa de lansări spațiale din Kaliningrad.

Capitolul 4

RACHETA gigantică era proiectul lui Lev. Aceasta îl plasa pe cel mai înalt pisc al piramidei societății sovietice. Lev Leșava era în aceeași măsură un comunist oportunist ca și Sokolov și ca fiecare locuitor privilegiat al Kaliningradului, deci era membru de partid, iar atunci când era nevoie, folosea cu acuratețe și suplețe retorica marxist-leninistă.

Proiectul fusese numit *Oktiabr*.

De la tribuna oficialităților de la Centrul de lansare din Kaliniŋgrad, Sokolov urmărea ecranele înconjurat de membrii supleanți ai Biroului Politic. Imaginile rachetei erau preluate de lentilele mari ale camerei de luat vederi de la sol, aflată la baza de lansare Baikonur din Kazahstan și trimise direct spre sala ca de teatru din Kaliningrad. La difuzoare a răsunat numărătoarea inversă, către secunda comutării de la kerosen la hidrogen. Tribuna oficială era la balcon, trei rânduri de scaune roșii, concave, și de-acolo priveau, Sokolov și ceilalți oameni politici, direct jos în sală, unde computerele, ecranele și comutatoarele de comenzi ale lansării erau așezate în rânduri.

Echipa din care făcea parte Sokolov lucrase patru ani la *Oktiabr*, o versiune îmbunătățită față de Energhia II, iar soluțiile pe care el și echipa lui le găsiseră și-au dovedit valabilitatea, supraviețuind sutelor de teste pe care le făcuseră de-a lungul anului. Racheta funcționa cu motoare *dual fuel*. Ideea despre asemenea motoare exista de ani și în Vest, dar ei erau primii care o puneau în funcțiune. Până la construirea lui *Oktiabr*, motoarele rachetelor aveau sistem singular. De regulă, o rachetă pleca ori cu motoare cu hidrogen, ori cu motoare cu kerosen; doar o singură dată fuseseră adaptate

pentru tetraoxid de azot. Un tip de motor lucra cu un amestec de oxigen și hidrogen, care dădea cea mai multă energie, și celălalt tip cu un amestec de kerosen și oxigen, cu o densitate mai mare, datorită căreia putea fi transportat în rezervoare mai mici. *Dual fuel* asocia ambele sisteme. Motoarele lucrau atât cu hidrogen, cât și cu kerosen, astfel încât greutatea de lansare a rachetei putea fi limitată, datorită unui raport optimal între masa construcției și masa combustibilului necesar. Rezultanta era mărirea necesarului de încărcătură cu minimum 20 de procente. Prin *Oktiabr*, Jumbo-ul zborurilor cosmice, Uniunea Sovietică putea să depășească Statele Unite în întrecerea pentru prima stație extraterestră locuită. În jur de 50 de bărbați manevrau sistemul electronic care dirija lansarea și, aproape de enormul cadran din cealaltă parte a sălii, o delegație de colonei și generali de la KGB și de la aviație, oameni în majoritate cu figuri de țărani, îl ascultau plini de admirație pe dr. Lev Leșava, vedeta secției Dezvoltare de la NPO Energhia, îmbrăcat în costumul italian pe care și-l cumpărase la Helsinki. Ei priveau direct sus, la imaginea motoarelor revoluționare care ar fi trebuit să-l poarte pe *Oktiabr* dincolo de stratosferă. Sokolov îl auzea pe Lev vorbind delegației: „Formula prin care capacitatea motoarelor este pusă în funcțiune este $F = m(U_e)_{\text{eff}}$ sau: debitul de masă ori viteza efectivă de eflux. Este o formulă frumoasă și simplă, așa cum tot ce este redus la esență are eleganța simplității.” După această propoziție s-a produs catastrofa! De la *take off* se scursese precis un minut și 36 de secunde și era momentul în care se producea comutarea kerosenului pe hidrogen. Marele ecran de pe cealaltă parte a sălii s-a luminat dintr-o dată, și primul gând al lui Sokolov a fost că, probabil, camerele erau defecte. Pe ecran nu mai era nimic de văzut, un câmp alb ca zăpada, ici și colo câte o pată întunecată, ca o suprafață de tundră în timpul iernii, cu urme de vulpi, pînă cînd măsurătorul de lumină al camerei de filmat a reușit să asimileze intensitatea luminii. Bucăți în flăcări cădeau pe pămînt.

Lansarea lui *Oktiabr* n-a fost transmisă în direct de televiziunea rusă și știrea despre accident a fost cenzurată, dar în Vest ea a fost receptată în detaliu și, după o săptămînă,

Ministerul Construcțiilor a recunoscut și el că a avut loc un accident, datorat unei defecțiuni tehnice.

Mii de soldați au căutat mai apoi, umăr la umăr, pe terenul de la nord de Baikonur și au găsit resturi din trupurile cosmonauților. Experți aduși la fața locului au dovedit că arseseră înainte de a fi înghițiți de atmosferă, la o înălțime de trei kilometri. În motor avusese loc o explozie din pricina căreia rezervorul de combustibil s-a spart. Cercetările s-au concentrat asupra unei explozii inițiale mici, care ar fi putut fi urmarea unei defecțiuni în circuitul electric. Când s-a văzut că cercetarea științifică nu poate livra rezultate clare, au început să fie interogați, de echipe ale KGB, tehnicienii care au lucrat la *Oktiabr*, și, nu peste mult timp, a început să circule zvonul că accidentul s-ar fi datorat unui sabotaj.

Cam o jumătate de an mai târziu, Sokolov a văzut la televizor ceva asemănător, în cazul *Challenger*-ului american. La toate stațiile de televiziune din lume, de câteva zeci de ori pe zi, exploda *Challenger* ca o megasăgeată de foc; imaginile exploziei lui *Oktiabr* n-au putut fi niciodată văzute.

În vremea în care *Challenger* dispărea din lume, Sokolov își pierduse de mult serviciul din Kaliningrad. Îl trimiseseră la un centru neînsemnat de cercetări, în Tomsk. Irina rămăsese în Kaliningrad, cu fiica lor, Natașa. După accident, îl mai văzuse doar o singură dată pe Lev Leșava. Într-o locuință de vară, înconjurată de ziduri, din sudul Moscovei, păzită de pădurari cu câini ciobănești numai colți, KGB-ul i-a confruntat pe șefii departamentelor de la Energhia. O zi întreagă au fost discutate cauzele posibile, fiecare specialist concentrându-se asupra propriilor lui argumente și explicând că explozia nu se datorase contribuțiilor departamentului lui, deoarece acestea fuseseră fără greșală și corespunzătoare celor mai înalte norme de siguranță, pe care NASA însăși și le-ar fi visat. În spațiul de la WC, când se aflaseră unul lângă altul, au reușit să-și vorbească câteva cuvinte.

„Sașka”...

„Liovka... ce vor ăștia?”

„Un lucru pe care să-l poată și ei pricepe”, i-a răspuns el. „În căpăținile lor nu intră ideea că ceva poate pur și simplu să decurgă greșit.”

„Își închipuie în mod serios c-ar fi fost sabotaj?”

„Caută un tap ispășitor.”

„Tu ce crezi?”

„Eu cred... Eu cred că este o dovadă a destinului. O poveste mortală. Tu, Sașka?”

„Aș fi preferat să nu se întâmple.”

„Ah, ne-a adormit vigilența și s-a întâmplat totuși. Eram atât de siguri de pozițiile noastre. Cine știe ce se va întâmpla de acum încolo cu cariera noastră. Hai să trecem împreună prin asta, promite-mi că n-o să mă lași de izbeliște.”

„De ce te-aș lăsa de izbeliște?”

Cineva a intrat înăuntru și când ei, tăcuți, își spălau mâinile, s-au privit în oglindă și Lev i-a aruncat o privire zîmbitoare și cu înțeles, ca și când totul ar fi fost un incident aiurit de la școală, incident care mâine va fi dat uitării. Înainte de-a se întoarce, Lev l-a tras dintr-o dată de mîneacă. Sokolov s-a întors și Lev l-a îmbrățișat. Brațele lui l-au ținut strîns la piept. Când s-au despărțit, Lev l-a privit zîbind, de parcă i-ar fi șoptit o glumă, dar ochii îi erau severi și înfricoșați. Sokolov a încuviințat din cap. Lev și-a lăsat o mîină pe umărul lui și l-a bătut ușor.

Sokolov a dat pe gît ultima înghițitură și s-a adîncit în fotoliu. Pe palier s-au auzit pași, tîrîit de geamantane și clinchet de farfurii. Imigranții cei noi intrau în cele două camere rămase libere de la etajul lui. Compatrioți. Cu cîteva zile în urmă, un nepot de-al lor închiriasse pentru ei camerele de-aici, deoarece el nu avea spațiu pentru *olimi hadașimi*, așa îi explicase el lui Sokolov, căci, la fel ca înainte, în Harkov, locuia acum aici cu nouă persoane în trei camere mititele. Un om din partea proprietarului casei i-a cerut lui Sokolov ajutor când și-a dat seama că nepotul nu vorbește ivrit și Sokolov a tradus, a vorbit dintr-o dată limba gîndurilor și inimii lui și s-a hotărît să se mute cît mai repede într-un cartier în care marea majoritate să fie ruși.

Realiză între timp că yemeniții erau un soi de arabi. Mirosurile de pe stradă, muzica tînguitoare ce străbătea din fiecare casă, lipsa igienei și mentalitatea de bazar puteau la fel de bine să fie ale unui cartier din Amman sau Cairo. Pe cînd

mai locuia încă în apartamentul de milionar din Herzlia, se mai legăna cu iluzia că a emigrat într-o enclavă europeană. Însă trăia cu adevărat în Orientul Mijlociu, între cerșetori cu mințile rătăcite și tradiționaliști yemeniți, printre ghicitori în stele și cititori în palmă, printre adoratori ai rabinilor celor sfinți și găinari.

Și Lev Leșava se ținea de șterpelit când era mic. O făcea nu pentru că ar fi fost copilul unor oameni săraci – taică-său era un înalt funcționar de partid –, dar „eu vreau să fiu liber și dacă ei nu-mi dau bani, mi-i iau singur“, așa-i spusese lui Sașa. După prima lor confruntare, deveniseră de nedespărțit și stăteau săptămînal la Lev acasă aplecați asupra jocurilor matematice. Șocat, Sașa îi explicase că nu poți fura de la părinții tăi, fiindcă în acest caz încalci morala fundamentală.

„Ei înșiși au furat banii, așa că și eu fur de la ei“, i-a răspuns Lev cu răceală. Și când a văzut ochii uimiți ai lui Sașa: „Ascultă, Sașa, știi doar cum stau lucrurile. Cineva vrea o aprobare pentru o chestie sau alta, dar morile se învîrt încet și dacă le ungi și, mai ales cu dolari, dintr-o dată încep să se-nvîrtă mai repede.“

„Dar asta este... asta este totuși corupție“, a remarcat Sașa indignat. Și părinții lui aveau „relații“, dar asta era altceva.

„Așa au stat întotdeauna lucrurile și așa vor și rămîne.“

„Ce mentalitate burgheză.“

Lev începuse să rîdă.

„Ești comunist, Sașa?“

„Da. Bineînțeles. Tu nu, deci?“

„Atunci de ce nu ești membru al Comsomolului?“

„Nu sînt activist. Vreau să devin om de știință. Nu politician. Dar cred în bazele marxism-leninismului.“

„Și eu vreau să devin om de știință. Dar cred numai în legile naturii“, a răspuns Lev, „și aceste legi arată cu totul altfel decît ne sînt nouă prezentate. Vino. Am să-ți arăt ceva.“

Sașa l-a urmat pe Lev în dormitorul părinților acestuia. Niciodată nu intrase acolo mai înainte. Era o cameră spațioasă, cu covor moale, în care i se înfundau pantofii, și un pat larg din lemn natur, unde ar fi încăput trei sau patru persoane.“

„Enorm“, a spus Sașa.

„Din Suedia”, i-a explicat Lev, în timp ce s-a aplecat pe vine și a început să pescuiască ceva cu mîna în spatele noptierei. A scotocit pînă cînd a dat de o cheie, pe care i-a arătat-o triumfător lui Sașa. Aceasta habar n-avea ce are de gînd.

Lev a deschis noptiera și i-a aruncat prietenului lui o privire gravă.

„Să nu povestești niciodată, nimănui.”

Sașa a încuviințat din cap. „Niciodată”, a repetat.

Lev a scos din dulăpior o mulțime de reviste și s-a așezat pe pat. I-a făcut semn lui Sașa să se așeze alături de el și Sașa s-a lăsat pe salteaua moale.

Lev a deschis o revistă și Sașa a văzut o femeie. Stătea pe o masă cu picioarele desfăcute și figura aproape invizibilă. Îi vedeai bolta sînilor și deasupra bărbia și nasul, iar cu amîndouă mîinile își ținea sexul cît se poate de deschis. Lev a răsfoit mai departe, și Sașa a văzut acum bărbați și femei înlănțuiți și în poziții complicate, penisuri mari, țepene, în învelișul lor neted.

Sașa s-a înroșit și nu și-a putut para uimirea. A înghițit în sec plin de neliniște și Lev i-a întins revista.

„E bine, nu-i așa?”

„De unde aveți voi astea?” a întrebat Sașa cu vocea tremurătoare, ca și cînd modul de-a face rost de ele ar fi fost singurul lucru care l-ar fi preocupat.

„Pe piața neagră poți găsi orice. Și dacă ocupi o poziție ca cea a lui taică-meu, atunci poți procura totul chiar pe canalele obișnuite. La vîrf se poate totul, trebuie să știi asta. Am înțeles că prin locuințele de vară au loc adevărate orgii.”

Sașa, un elev model, care pînă și-n gînduri era naiv și precaut, l-ar fi învinuit de sentimente antisocialiste, dacă n-ar fi văzut revistele cu propriii lui ochi. Ideea lui Lev era următoarea: totul se poate dacă dispui de relațiile necesare și ocupi o poziție destul de înaltă în ierarhia de partid. Frunzăreau împreună revistele și Sașa își ascundea curiozitatea înfometată ce creștea în el la vederea imaginilor. Urmîndu-l pe Lev, făcea și el observații voinicești despre femei („la uite-o pe asta! Asta vrea să fie luată la rînd”), dar cînd s-a înapoiat acasă, a intrat imediat în camera lui, bolnav de erecția ce se făcuse

simțită încă pe drum, împiedicându-l să meargă. Cu fotografiile în memorie, totul a durat doar câteva secunde; a făcut-o de trei ori în șir, și de fiecare dată a terminat aproape spontan. Apoi s-a simțit mînjit și, pe cînd stătea, dîrdîind, sub dușul rece ca gheața, și-a interzis să-și pentru totdeauna să mai arunce măcar o singură privire în acele reviste.

Peste vreo cîteva săptămîni s-a dus din nou la Lev și acum maică-sa (o brunetă frumoasă cu șolduri unduitoare și ochi mari, veseli – Sașa nu era îndrăgostit numai de Nadia Ziadanova, ci puțin și de ea) nu era acasă.

Îl așteptau pe Roșcovan, care, potrivit spuselor lui Lev, avea de discutat ceva cu ei, o chestiune de mare importanță.

„Ne binoclăm?” a întrebat Lev.

„Ah, nu”, a răspuns Sașa nonșalant.

„Ești bolnav?”

„Nu, însă sînt doar fotografii.”

„Dar ce-ai fi vrut, mă rog? Să fie adevărate? Măcar de-ar fi fost așa. Tu ai făcut-o fie și o singură dată?”

„Nu”, a spus Sașa cu sinceritate. N-avea nici un rost să mintă. La o eventuală discuție, ar fi căzut ca din lună, deoarece Lev simțea imediat.

„Eu, da. De cîteva ori”, spuse Lev detașat.

„Cu cine?”

„Ai vrea să știi, nu?”

„Nu neapărat.”

„Deci, mai bine nu. Chiar nu vrei să ne uităm?”

„NU.”

„Oi fi vreun sfînt? Unul ca tine n-am mai văzut pînă acum.”

„Anumite lucruri nu le fac, și gata”, a spus Sașa, mai tare decît ar fi fost nevoie, ca și cînd ar fi vrut să se convingă pe sine însuși de limitata lui nevoie de fantezii sexuale.

„Nu cumva ești anormal?” l-a întrebat Lev provocator.

„Probabil că nu. Dar e asta o problemă?”

„Ești atît de oribil de cuminte.”

„Nu sînt cuminte. Doar că nu ești atît de... atît de curios.”

Sașa n-a găsit un cuvînt mai bun, dar acesta acoperea sensul a ceea ce ar fi vrut să spună.

„Curios“, a repetat Lev dus pe gânduri. „Această calificare îmi place. Da, sînt curios. Vreau să știu totul și să fac totul. Tu nu trebuie să faci nimic, așa-i?“

„Ba da, dar nu totul.“ Sașa a rămas serios, deși a văzut lucirea din ochii lui Lev. Nu s-a simțit jignit sau înjosit, așa era Lev și gata.

„Eu, da“, a răspuns Lev, cu un zîmbet superior, „eu, da“.

„Totul?“

„Absolut totul.“

„Chiar și o crimă?“

„În principiu, da. De ce nu?“

„Chiar te interesează s-o știi?“

„Da“, l-a provocat Lev.

„Pentru că intri la pîrmaie. S-ar putea chiar să ai parte de-un glonț.“

„Crima mea e perfectă. Cel puțin la nivel rațional. Ca idee. Aș vrea să știu ce simți, da.“

„Și conștiința ta?“

„Dacă cineva vrea să te distrugă și tu ești mai deștept decît el? Eu cred că în această situație trăiești cu conștiința împăcată.“

„Există granițe, totuși.“

„La fel ca spațiul, nici comportarea omului nu cunoaște granițe“, a profețit Lev.

„Pentru mine există“, a răspuns Sașa încăpățînat. Fără granițe nu știu ce trebuie să fac. Am nevoie de principii...“

„Axiome“, a intervenit Lev, „dar axiomele sînt mijloace auxiliare. Eu vreau să experimentez tot ce se poate experimenta pe acest pămînt.“

„Eu, nu.“

„De aceea ești tu cuminte.“

„Atunci lasă-mă să fiu cuminte.“

Roșcovanul a bătut la ușă. S-a lăsat să cadă pe sofa și mădularele lui întinse arătau ca niște prelungiri străine. Era și mai înalt decît Sașa, din pricina picioarelor lui care parcă-și pierduseră măsura. Uimit, a trecut în revistă apartamentul.

„Nu e rău, nu e rău“, a mormăit aprobator.

„Sașa, avem nevoie de ajutorul tău“, a spus Lev serios. „Roșcovanul are o problemă.“

„Am pierdut ieri examenul“, a oftat Roșcovanul. „Foarte nasol“, a accentuat el.

„Da“, a spus Sașa. La cealaltă școală, Roșcovanul crescuse printre insulte, dar aici era înconjurat de elevi liniștiți, care nu-l umileau pentru culoarea părului lui. Fiecărei priviri de atenție și simpatie el îi răspundea cu recunoștință și cu mici cadouri, probabil din pivnița de provizii a tatălui lui. Pe deasupra, el mai atrăgea atenția și prin faptul că era cel mai prost elev din clasă. Toți știau că a fost admis la Școala nr. 79 datorită relațiilor pe care le avea taică-său, general KGB.

„Uite“, a spus Lev, și s-a aplecat în taină spre Sașa, „Șchiopul își lasă întotdeauna hîrțile la școală în dulapul din laboratorul de fizică, înțelegi?“

„Totdeauna“, a repetat Roșcovanul. „Șchiopul lucrează adeseori seara în școală. I-a turnat neveste-sii trei copii și-acasă n-are decît o singură cameră, nebunul. Am auzit că atunci cînd trage la măsă, o bate.“

„E jumătate evreu“, a explicat Lev disprețuitor.

Sașa s-a speriat c-o să se înroșească la auzul acestor cuvinte. Nimeni nu știa că și părinții lui erau evrei, evrei nedecarați (el însuși descoperise aceasta printr-o întîmplare), iar ca urmare a acestui fapt, el nu era nici măcar pe jumătate, ci evreu pe de-a-ntregul, astfel încît știa că acest semnalment al Șchiopului, profesorul lor de fizică, era la fel de generator de aversiuni ca și piciorul de lemn cu care bocănea. (Se spunea că piciorul îi înghețase pe cîmpul de luptă de la Stalingrad.)

„Jumătate evreu, deci jidan pe de-a-ntregul“, a spus Roșcovanul.

„Nu am nimic împotriva evreilor“, a zis Sașa cu voce tremurătoare. Gîtlejul lui păru dintr-o dată căptușit cu hîrtie șmirghel, dar avusese impresia că nu-i poate lăsa de izbeliște pe părinții lui, chiar dacă prietenii aceștia nu-i înjoseau cu bună știință.

„Evreii au jucat un rol important în constituirea partidului și la revoluție“, a spus el doct.

Lev a ridicat din umeri și a făcut un gest de încetare a discuției. „Oricum ar fi, Șchiopul este acum răspunzător de faptul că Roșcovanul trebuie să părăsească școala.“

„Asta-i o porcărie“, a oftat Roșcovanul. „Un mare rahat.“

„Da“, a fost tot ce-a putut Sașa să spună. Roșcovanul era un băiat drăguț, dar nu prea capabil, și toată lumea știa că taică-său îl cumpărase pe director.

„Am să fac ceva în acest sens“, a spus Lev. Și s-a lăsat pe spate.

Sașa l-a privit cercetător.

„Ce?“

„Am să înlocuiesc hîrțile Roșcovanului“, a explicat Lev liniștit.

Sașa nu-l putea crede. De la fața imobilă a lui Lev, și-a întors privirile la fața Roșcovanului, care trăda conștiința vinovăției, și încuviință din cap, vrînd să spună că accepta soluția inconvenabilă a lui Lev ca pe ceva inevitabil.

„Dar...“ Sașa nu-și putea face nici o reprezentare asupra felului lor de a gîndi.

„Dar ce?“ l-a întrebat Lev.

„Dar Roșcovanul nu merită mai mult.“

„Ce prostie mai e și asta?“ a strigat Lev surprins. „Merit? Ce e asta? Șchiopul la ultimul oral l-a trîntit! Are o mare pică pe Roșcovan.“

„Habar n-am de ce“, s-a plîns Roșcovanul. „Mă tratează ca și cînd eu l-aș fi lipsit de labă.“

„Dar, totuși, tu nu poți...“

„Ba da“, a spus Lev. „El păstrează totul în dulap“, a repetat Lev, ca și cînd ar fi făcut o remarcă nevinovată. Stătea pe spate, în fotoliul de piele al lui taică-său, cu brațele sub cap și conducea discuția ca și cînd ar fi vorbit despre succesele sovieticilor în sport.

„Dar e închis cu cheia“, a spus Sașa hotărît, punînd capăt discuției. S-a sculat și-a vrut să plece acasă, să-și continue rezolvarea problemei Podurilor din Königsberg. Era un joc matematic dintr-o carte groasă, primită de la părinții lui. Întrebarea era dacă este posibilă o plimbare pe cele șapte poduri din Königsberg, astfel încît cel ce parcurgea drumul să treacă o singură dată pe fiecare pod și să se întoarcă înapoi la punctul de pornire. Sașa încercase să pună problema în termeni geometrici, dar discuția cu Lev l-a abstras acum din preocuparea lui. Lev i-a spus:

„Stai puțin, Sașa. Ușa este închisă. De ce este închisă? Pentru că Șchiopul a băgat cheia în broască și a încuiat-o. De remarcat în acest caz este că tu cu aceeași cheie poți să și descui broasca.”

„Dar pentru așa ceva ai nevoie de cheie”, a spus Roșcovanul.

„Și pe asta n-o avem”, a tras Sașa concluzia.

„Asta e corect”, a spus Lev, „dar o situație favorabilă poate să apară și eu cred că tu, Sașa, că tu, ca cel mai bun la fizică și favoritul Șchiopului, poți să contribui la asta.”

„Ce?” l-a privit pe Lev stupefiat. „Doar nu pot să-i fur cheile din geantă.”

„Asta nu e nevoie.” Lev s-a aplecat în față și-a făcut un gest de nerăbdare: „Faci doar un mulaj. În ceară. Roșcovane!”

Roșcovanul i-a întins o cutie de metal rotundă și Lev i-a ridicat capacul. Înăuntru era ceară galbenă de albine. „Uite. Mîine, în mod sigur vei rămîne din nou în laboratorul de fizică, fiindcă tu ești cu adevărat un tip de excepție și Șchiopul te va ajuta cu o mie și unu de lucruri și atunci faci un mulaj după cheie. O etichetă galbenă atîrnă de cheia de la dulap. Simplu, efectiv, fără pericol și cu succes garantat. Ceara de albine vine din Finlanda.”

„Asta n-o fac.”

„Bineînțeles c-o faci”, a spus Lev, „faci asta în numele prieteniei noastre”.

„Tochmai pentru asta n-o fac.”

„Și încă pentru altceva o mai faci!” a întărit el, făcînd cu ochiul.

„Chiar așa?”

„În mod sigur!”

„Adică?”

„Pentru Nadia Ziadanova.” Lev l-a străpuns cu privirea și Sașa s-a înroșit.

„Ce-i cu Nadia?”

„E îndrăgostită de tine.”

„Nu fi absurd.”

„Ba da. Ea mi-a spus-o. Mi-a cerut ajutorul, fiindcă n-o, bagi în seamă. Dar eu te-am văzut uitîndu-te la ea.”

„Pălăvrăgești.”

Lev s-a aplecat spre măsuta de lîngă fotoliu și a pus mîna pe receptor.

„Sun-o.”

„Nu au telefon”, a spus Sașa. Totuși îi veni dintr-o dată să chiuie și să țipe de bucurie și un tremur îi străbătu tot trupul.

„Dacă faci ceea ce-ți cerem, poți să te întâlnești cu Nadia aici. Când nu-i nimeni acasă.”

„De necrezut”, a oftat Roșcovanul, ca și când el ar fi fost cel care ar fi visat la o întâlnire cu Nadia.

„Dar...” Sașa înțelese că trebuia să plătească prețul.

„Fă mulajul, prostule!” Lev îl privea în așteptare, increzător și prietenos. Sașa l-ar fi decepționat dacă nu-l ajuta pe Roșcovan.

„Nu știu”, a spus, luptându-se cu fanteziile în privința Nadiei.

Noaptea, întins în pat, îl înjură pe Lev pentru jocul lui drăcesc și-și propuse să se distanțeze și să renunțe la prietenia lui. Dar în același timp admira lipsa de bariere pe care o proclama Lev și o punea el însuși în practică, aceasta fiind o trăsătură de caracter pe care n-o mai cunoscuse la nici unul dintre colegii lui de vîrstă. Înfierbîntați, unii dintre ei povesteau despre ideile și planurile lor nestăvilite de viață, dar Lev vorbea despre asta stăpînit și fără emoții, ca și când ar fi făcut un raport asupra unei vizite tovărășești a unei delegații coreene. Fiecare știa că el întreprinsese totul și trecuse prin totul. El susținea că a fumat în Georgia hașis și opium, iar felul cum o spunea, nu ca pe un fapt eroic, ci așa, printre altele, ca pe o știre neînsemnată de la rubrica fapte diverse, era mai demonstrativ decît teatrul jucat de Oleg Zudov, un coleg care săptămîna trecută, în vestiarul sălii de gimnastică, susținuse că, cu o zi înainte, se culcase cu vecina lui.

Sașa o adora pe Nadia, dar o ocolea dacă drumurile li se încrucișau din întîmplare. Masturbîndu-se, își închipuia de luni de zile cum îi va atinge sînii mici și tari. Nu dorea nimic mai mult decît acest lucru, care însă îl și înfricoșa. Dimineața următoare spuse că nu va face nimic, ceea ce Lev păruse că acceptă, dar în pauza însorită de prînz apărură dintr-o dată Nadia din umbră, în dreptul lui, cu nările fremătînd și respirația întretăiată, și-l întrebă cu vocea răgușită cînd se vor întîlni.

Deci, Lev îi povestise un lucru pe care Sașa, în timpul nopții, răscolit, transpirat și masturbându-se, îl refuzase.

„Săptămîna viitoare?” propuse el, privindu-și pantofii. Știa că acum devenise mai roșu la față decît Roșcovanul, și se uită stînjinit la buzele ei nesigure.

Îl căută pe Lev și își propuse să refuze încă o dată, dacă Lev ar avea ceva împotriva.

Tăcînd, îi strînse mîna și Lev nu spuse nici el nimic, nu rîse, nu rosti „am știut eu”, nu-l batjocori și nici nu-l umili, nu, scoase neutru cutia de metal din buzunarul jachetei și o depuse ca pe o armă în mîna tovarășului de luptă. „Compadre”, spuse atunci cînd Sașa lăsă să-i alunece cutia în buzunar.

Era extrem de nervos și curajul îl părăsi de tot în timpul orei cu Șchiopul (după spusele căruia el, Sașa, era pe drumul cîștigării Premiului Nobel în fizică; n-avea nici o îndoială asupra acestui lucru), dar de îndată ce Șchiopul părăsi clasa, deschise, împotriva voinței sale, geanta profesorului și apăsă cheia cu eticheta galbenă în ceară. Ciudat era că nu simțise nimic. Făcuse ce trebuia să facă, urmărindu-și precis scopul.

Ușa se deschise în momentul cînd cutia se afla în siguranță în buzunarul pantalonilor lui.

Lev și Roșcovanul, care îl așteptau, îl bătură bărbătește pe umăr.

„Trebuie să recunosc că ești curajos”, spuse Lev grav.

Sașa se simți ușor și puternic, depășindu-și granițele propriului său eu. Îi era silă de fapta lui, dar în același timp era îmbătat de mîndrie. Depășise pragul dintre ceea ce este permis și ceea ce nu este permis și, dacă înfăptuiești acest lucru, așa cum știa el acum, era ca și cînd ai fi dat pe gît o sticlă de vodcă.

„Pentru ultima dată”, își spuse-n gînd cînd se îndrepta singur la prînz spre casă și senzația de triumf pălise, „n-o să mai fac una ca asta niciodată”. Cînd ajunse acasă, îi veni să vomite, iar două zile mai tîrziu, în timpul lecției cu Șchiopul, aștepta în fiecare moment răbufnirea acestuia. „Te-am văzut, individule! Ți-ai închipuit chiar că mă poți înșela? Dușman de clasă ce ești! Cosmopolitule! Scursură!”

O săptămîină mai tîrziu Nadia și-a făcut apariția la ușa apartamentului familiei Leșava. Lev s-a ținut de cuvînt și și-a

reamintit dintr-o dată că are de făcut un comision pentru mama lui.

Sașa rămase singur cu Nadia. Ea scrisese pentru el o poezie.

*La jumătatea drumului spre cer
Și totuși cu picioarele pe pământ,
Se răfuiește cu Pitagora,
Îl pune pe Socrate la punct,
Sărută pe buzele mele muza.*

Ultimul vers era o invitație. Doar că el nu îndrăznea. Stăteau unul lângă altul încordați de emoție pe canapeaua familiei Leșava. Sașa împăturise hîrtia cu poezia, pînă cînd aceasta ajunsese un ghemotoc, care nu se mai putea îndoi. Realiză că acum ajunsese un ceva pe care ar fi vrut să-l arunce.

„Foarte... interesant“, spuse el.

Simți că ea a dat din cap, dar nu îndrăzni s-o privească.

Se-auzea tic-tacul ceasului. El a înghițit la un moment dat în sec și s-a gîndit disperat cum să pună capăt acestei situații. Nu-i venea în minte nici un cuvînt pe care l-ar fi considerat destul de interesant pentru urechile ei. Își ascundea privirea, de teamă ca ea să nu-i citească în ochi visele de puber pe care le trăia în pat cu gîndul la ea. Minute întregi treceau și ei rămîneau nemișcați alături. Dintr-o dată ea spuse: „Frumoasă canapea“. El dădu din cap. „Suedeză, am impresia.“

Atunci se întîmplă o minune. Ea îi luă mîna și i-o strecură sub bluză, pe ridicătura mătăsoasă a sînului. Nu purta sutien; ceea ce el simți era moale ca o catifea, cu vîrfurile ca piatra.

„Dezbracă-mă“, i-a șoptit poeta.

El încuviință și făcu ceea ce i se poruncise. Îi deschise bluza, își strecură degetele sub fusta ei și se lungi pe canapea după ce ea îl făcu să înțeleagă că dorește să-și deschidă șlițul. Îl sărută cu buzele umede și el se lăsă cuprins de o emoție fără margini. O iubea. Ea îi conduse mîna spre un loc care o făcu să se miște sălbatic și el termină în palma ei. Era prima dată cînd i se dăruia o femeie.

Capitolul 5

SOKOLOV dăduse pe gît o sticlă întreagă, dar trupul încă îl mai asculta. Se îmbătă și, după ce întredeschise ușa și constată că nu e nimeni pe palier, se strecură afară, luînd-o la goană pe scări.

La primele semne ale căderii serii, străbătea țanțoș Rehov Etsel.

Prin geamurile deschise văzu din stradă oamenii negri privind fix la strălucirea ecranelor de televizor. Aproape peste tot era singura lumină din casă. Oamenii din acest cartier nu citeau cărți, iar pentru bucătărie era de-ajuns un tub de neon. Prin curțile dintre case se plimbau pisici, scormonind în coșuri mizerabile de gunoi fără capac. Șopocăind, niște copii își treceau unul altuia cîte-o țigară aprinsă; pe undeva, o pereche de îndrăgostiți se lansase într-o discuție care, după ei, ar fi putut schimba lumea.

Bară la bară, mașini învăluite în fum scoteau scrișnete pe Rehov Etsel, trecînd pe lîngă el cu ventilatoare care răgeau. Ambuteiaje tîrzii se formaseră din pricina barierei care, cincizeci de metri mai încolo, închidea strada. Un agent de poliție dirija circulația spre o stradă lăturalnică.

Sokolov traversă și o luă spre magazinul de la care își cumpăra sticla de băutură, seara.

Proprietarul, un yemenit mărunt, fără dinți, de-o vîrstă incertă, avea o piele zgrunțuroasă, tăbăcită, și ochii cu irisul galben. Ai fi zis că e orb, însă cînd trebuia să ia vreo sticlă sau vreo conservă de pe rafturile înalte din spate, de lîngă perete, le lua fără urmă de ezitare.

„Gold”, a cerut Sokolov.

Magazinul dispunea de un sortiment complet și era deschis în fiecare seară pînă la miezul nopții, cu excepția zilei de vineri. Yemenitul aduse sticla lunguiată, cu eticheta roșie. Sokolov îi numără opt șekeli jumătate.

„Ce-a fost aici?” întrebă el.

„A fost împușcat cineva”, îi răspunse omul.

„Persoană din cartier?”

„Din afară. O figură asocială.”

„Rănit?”

„Ucis.”

„Se-ntîmplă des pe-aici?”

„Nu s-a mai întîmplat pîn-acum niciodată”, spuse omul indignat, ca și cînd i-ar fi vorbit unui imbecil. „E un cartier onorabil. Aici nu se întîmplă niciodată nimic. Oamenii se ocrotesc unii pe alții. Astea-s treburi de-ale arabilor sau de-ale askenazilor, ei sînt gangsterii.” Ultimul cuvînt sunase cam ciudat, dar Sokolov înțelesese ce-a vrut să spună.

„Saddam Hussein a amenințat că ne-atacă dacă se-ntîmplă ceva cu Irakul. Tocmai s-a anunțat la radio”, spuse omul.

„Un nebun”, îi replică Sokolov.

Interesul lui pentru politică, interes care se născuse de cînd se afla în Israel, dispăruse măturat de furtuna din capul lui, dar omul era totuși la curent cu faptul că-n urmă cu cîteva săptămîni Kuweitul fusese ocupat de Saddam Hussein. Vestul nu accepta acest lucru.

„Mama tuturor bățăliilor, a spus Hussein ieri.”

Sokolov ridică din umeri. Își spuse: mama tuturor bețivilor.

Omul îi pusese sticla într-o pungă obișnuită din plastic și el părăsi magazinul.

Seara era caldă și se părea că întregul cartier ieșise pe terasele de pe Rehov Etsel. Familii de mai multe generații mînceau gălăgioase humus, techina, chebap, halafel, salată de vinete, salată de roșii, cotlete de miel, umpluturi cu carne de capră, pizza, urmăriți de ochii altor familii, care nu apucaseră să ocupe o masă la timp. Transpirați și iritați, aceștia se sprijineau de mașinile parcate, aruncîndu-le celor de la mese priviri dușmănoase. Pe trotuare flana o mulțime pestriță și Sokolov o porni de-a lungul teraselor, pînă cînd ajunse la o

barieră. Pierdut într-o mulțime de copii și bărbați bătrâni, privi mașina poliției, la colț cu Rehov Roni. La lumina puternică a reflectoarelor, membri ai poliției tehnice căutau probe juridice. Locul pe care căzuse victima, încercuit cu creta, era curățat cu perii mici de niște bărbați așezați pe vine. Un fotograf al poliției fotografia trotuarul, metru cu metru. Totul fals și înscenat, gândi Sokolov, la fel de neautentic ca filmele pe care le vedea aici la televizor. Întoarse spatele și se reîndreptă spre locuința lui.

Făcuse o alegere potrivită părăsind cât se poate de repede locul și așteptând acasă pînă cînd organele de poliție se vor fi îndepărtat. O răfuială asocială nu era ceva care să-i suscite simțul de dreptate; dacă bandiții vroiau să se ucidă unul pe altul, n-aveau decît, el rămînea în afara emoției. Ce-ar fi putut să povestească poliției? Ascultă, agentule, criminalul semăna cu fostul șef al programelor NPO Energhia din Kaliningrad. Așa. Înainte și-ar fi anunțat singur colaborarea la miliție, dar oameni ca el, aflați sub ultima treaptă a scării sociale, erau speriați să nu-și agraveze echilibrul fragil al existenței și să cadă pradă unor puteri care nu puteau fi ținute în frîu. El nu aparținea nici gangsterilor, nici păturii de deasupra, care era apărată de poliție, și asta era o noutate. Uimit, constată că mai ține încă la viață, cu înrîncenare. În Tomsk trăise zile cînd își dorise sfîrșitul, beat pînă în vîrfurile degetelor, deprimat pînă la ultimul proton al trupului lui. Fiecare proton avea o încărcătură pozitivă și o masă de 938,3 megaelectrovolți, dar el își simțea trupul ca și cînd s-ar fi dezintegrat spontan. Spontana dezintegrare a unui proton era prevăzută de marile teorii ale unificării, dar așa ceva nu fusese niciodată confirmat într-un laborator. El însă o constată, chiar dacă, potrivit teoriilor, pe an s-ar fi diferențiat doar un singur proton din miliardele fără număr din care el era constituit. La el totul se dezintegra. Sfîrșitul carierei lui și consumul litrilor de vodcă făceau evident ceea ce sperau să descopere teoreticienii unității dintre sarcinile electrice tari și slabe: focul plasmei înainte de-a se diferenția și a forma un univers, intensul nimic al flăcării de început, care putea să clarifice tot ceea ce exista acum. Dar nu mai era nimic de clarificat, nici confruntarea cu criminalul, nici secretul morții victimei. Ce se întîmplase de fapt? Fotonii

de lumină solară care fuseseră reflectați de pielea și îmbrăcămintea criminalului și ale victimei au atins electronii din straturile retinei lui. Impulsuri electrice au transportat imaginea spre creier. Lumina din adâncul soarelui era un produs al proceselor nucleare și ceea ce se întâmpla în creierul lui putea fi descris drept electromagnetism. Moartea era o moarte relativă; datorită forței lui Coulomb, în atomii trupului său rămâneau electronii, plutind în jurul nucleului de atomi, legați unii de alții. Biologia mortului era tulburată în continuare, cele patru forțe fundamentale rămâneau în vigoare, așa ca la începuturile lor, aproximativ 300 de secunde după marele *Big Bang*, de la formarea universului. Probabil că acum cadavrul zăcea în morga poliției și membrii familiei trăiau senzația că ceva nu mai există. După opinia lui Sokolov, nu se întâmplase mai nimic. Nucleele din atomii moleculelor de fosfați și zaharuri ale ADN-urilor omului omorât fuseseră cu miliarde de ani mai înainte împrăștiate prin cosmos și, în mod întâmplător, unificate în trupul unui om. Pietrele de temelie ale protonilor și neutronilor nucleelor de atomi se constituiau din triouri de quark, născute în primele secunde după apariția universului. Aceasta o spunea știința, care explica totul și nu atenua nimic. Familia mortului plîngea pentru 80 de kg de triplete de quark, vechi de 15 miliarde de ani. Lacrimi pentru univers.

Sokolov nu știa unde era Lev. La două zile după întâlnirea din căsuța de vară, Lev fusese arestat și Sokolov îi scrisese scrisori în lagărul în care fusese trimis. Mama lui Lev se plîngea că pachetele nu-i parveneau și scrisorile lui Sokolov se întorceau și ele nedescăcute. Poate că-i dăduseră regim sever de detenție, poate că descoperiseră ceva, poate-l supuneau la presiuni. La începutul lui septembrie, Sokolov fusese transferat la Tomsk, unde auzise că Lev fusese eliberat. Dar mama lui Lev nu știa unde ar fi putut fi găsit. Stătea ascuns în Georgia și ea susținea că nu-i spusese unde. Lev avea un „unchi” în Georgia și Sokolov îi scrisese o scrisoare care i s-a returnat. Georgia era un cuib de vipere. Un călător fără familie acolo, care ar fi coborât în gara Tbilisi, avea două posibilități: ori dădea de bunăvoie tot ce avea asupra lui primului dintre reprezentanții *tiag-tiag*-ului local, ori ajungea oricum s-o facă

în 24 de ore, sub presiune. Poliția era cumpărată de oamenii care făceau nu numai această formă curioasă de negoț, dar și negoț cu valută sau orice alt produs de piață neagră, și dacă numele de familie nu ți se termina în *ili*, *dze* sau *a*, atunci era de preferat să eviți orice birou de poliție. Există riscul să fii torturat pentru că tu, cu plîngerea ta, jigneai onoarea poporului georgian, și avînd în vedere că poliția era o adevărată miliție populară, jignirea pe care rusul și-ar fi permis-o putea să stîrnească mînia uriașă și autentică a apărătorilor lui de drept. Lev n-a dat nici un semn de viață. Sokolov a încetat să mai scrie. Lev dispăruse din existența sa.

Sokolov se tîrî sus, pe lespezile netede ale scărilor. Cînd a deschis ușa camerei lui, i-a auzit pe noii vecini. Înțelesese că de-abia a doua zi urmau să vină. Mama și fiica. S-a dezbrăcat din nou, acum cu încetineală, și s-a așezat transpirat în fotoliul lui. A apucat dopul virgin al sticlei de Gold și l-a simțit deșurubîndu-se. A ridicat sticla cu grijă și a băut însetat. În timp ce alcoolul își croia drum spre stomacul lui, și-a aruncat privirea în stradă.

Rehov Ivri era prost luminată, și-acum, gîndindu-se la asta, constată că locuitorii unor asemenea străduțe nici nu meritau o soartă mai bună. Cine își găsise aici acoperiș n-avea decît să intre în stradă pe propriul lui risc. Chiar dacă vînzătorul din magazin nega acest lucru, el vedea că și aici era ca oriunde în lume. Dacă la Moscova ai fi locuit într-o asemenea străduță, serile ai fi întîmpinat imense pericole. Nicăieri pe lume nu se întîmplau atîtea furturi și crime ca-n Moscova. Cu cîteva luni în urmă citise într-un ziar că Washingtonul este cel mai periculos oraș din lume, dar asta era o minciună. Era Moscova. Altfel decît în Georgia încerca poliția să preîntîmpine criminalitatea, dar bandele din Moscova erau atotbiruitoare. Micii hoți independenți nu aveau nici o șansă; asemenea tuturor celorlalte posibilități, în Uniune exista și crima organizată, după reguli precise, adeseori etnice. Existau bande de armeni, de georgieni, de uzbeci, și fiecare avea specialitatea ei. Nu auzise niciodată de bande de evrei, dar probabil că existau și dintr-astea.

Răfuiala asta de-aici, din lumea de jos, cu care el era acum confruntat, fusese provocată de un evreu. Și victima era tot un evreu.

Sokolov se afla acum de destulă vreme în Israel pentru a recunoaște deosebirea fizică dintre evrei și arabi și el știa sigur că atât călăul, cât și victima erau evrei askenazi. Datorită experiențelor lui din Shekhunat Hatikva, începuse să recunoască și evreii sefarzi. Ceea ce îi lega pe evrei era o tradiție: viața în locuri diferite de pe glob le împrumutase particularitățile celorlalte popoare.

El însuși arăta ca un ins obișnuit, înalt, din Europa Centrală. Figura lui n-avea nimic de evreu, dacă a fi evreu însemna să ai ochii negri și nasul mare. Nasul lui Sokolov nu era bătător la ochi și părul lui avea o strălucire roșcată, hai să zicem rusească. Ochii îi avea albaștri-cenușii și când, înainte vreme, la școală, se dezbrăca la duș, organul lui genital arăta la fel de elastic ca și cel al celorlalți ruși. Totuși Sasa Sokolov nu era rus, cu toate că astfel era trecut în buletinul lui de identitate și în cel al părinților lui.

Înălțimea o avea de la tatăl maică-sii Jakov Benveniste, un angrosist din Iași, din Moldova. La sfârșitul lui iunie 1941, Benveniste și alți evrei care depășiseră vârsta de 16 ani fuseseră încuiați în Iași în mărfare și transportați fără țintă prin România. După două săptămîni, călătoria se sfîrșise la est de București. Zece mii de evrei din Iași își găsiseră moartea în vagoane. Împreună cu alte femei, bunica lui Sokolov încercase să fugă în Uniunea Sovietică, dar a fost omorîată de Einsatzgruppe X, care la retragerea frontului sovietic se luase la întrecere cu fasciștii români în omorîrea unui cît mai mare număr de evrei. Mama lui Sokolov, romantică și visătoare, povestea că oamenii din familia Benveniste aveau pielea negricioasă și trăsăturile iberice. Familia era originară din Spania. După 1492, anul în care evreii trebuiseră să părăsească Spania, cei din familia Benveniste ajunseseră în Turcia, de unde se împrăștiaseră în toate direcțiile. Ramura din care făcea parte bunicul dinspre partea mamei ajunsesese în urmă cu patru generații în Iași: o familie de comercianți simpli, credincioși, care se împămînteniseră printre grecii ortodocși din Moldova.

Familia din partea tatălui avusese o istorie și mai deosebită; era o ramură rusească a rabinilor și învățaților în talmud, printre care Mordechai Ben Av, rabinul din Baranovici, scriitor din secolul al XVIII-lea, autor de comentarii și luptător împotriva superstițiilor și-a ignoranței. Marele lui opozant fusese întemeietorul hasidismului, Israel Baal Sjem Tov, cel care va fi numit Besjt, literele de început ale numelui lui onorific, Maestru al Bunei Voci. Besjt le-a dăruit tinerilor analfabeți și înfometați din Ucraina *hitlahavut*-ul, extazul mistic, prin care puteau fi învinse legile obișnuite ale naturii. Mordechai Ben Av fusese un învățăcel al lui Gaon din Vilna, rabin și om de știință, care publicase lucrări de astronomie și de algebră. Și fiul lui Mordechai Ben Av, ca și fiul acestuia din urmă fuseseră rabini. Toate aceste generații de mari învățați culminaseră acum cu alcoolicul ăsta despuiat, a cărui memorie, pregătită și nuanțată de străbunii credincioși ce-i transmisese partea cea mai bună a genelor lor, chiar și după o sticlă și jumătate de vodcă, părea să fie prea puternică pentru a ceda dorinței de uitare.

Dacă încerca să-și înăbușe furtunile memoriei și să se concentreze asupra a ceva din afara lui (spre exemplu: este posibil ca prin simpla putere a voinței întunericul de pe Rehov Etsel să fie transformat în lumină?), simțea imediat forța autonomă a memoriei lui și era supt ca o pană către lăuntru al creierului. Între două beții, în Herzlia, Sokolov se adâncise în studiul iudaismului. Dacă s-ar fi întrebat ce însemna pentru el iudaismul, n-ar fi știut nimic, n-ar fi simțit nimic. Cunoștea istoria tragică a părinților lui, dar în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, fuseseră probabil multe sute de mii de familii, atât creștine, cât și ateiste, în întregime șterse de pe fața pământului. Așezat pe terasă, privind în lungul bulevardului care oferea peisajul unei societăți de consum lipsite de griji, citise despre *kabod*, Focul și Lumina Divină, care reprezenta telul misticilor evrei. Prin *chasiduth*, un îndreptar al credinței, care propovăduia supunerea conștiinței și frica de Dumnezeu, misticul putea, dacă își dădea toată silința, să întrezărească *kabod*-ul. Focul divin însuși, *Big Bang*-ul divin. Descriau oare bătrânii mistici iudei o stranie amintire a primei explozii? Era posibil ca tripletele de quark să fi avut ecou în gândirea de la

originea universului? Sokolov nu credea într-o asemenea forță divină, dar *kabod*-ul îl seducea, și el se adîncise și mai mult în *cabala*, prin citirea *Zohar*-ului, un rezumat al misticii iudaice, care fusese întocmit în anul 1300 de Mozes de Leon din Granada. Dumnezeu era nelimitat și absolut și își dovedea existența prin zece raze de lumină, care erau zece calități și lucrări ale Domnului. Ele erau în legătură una cu alta prin tuburi și canale, ce-l făceau pe Sokolov să se gîndească la teoria coardelor din mecanica cuantică. Și alți termeni, cum ar fi cel de vacuum, prin care Dumnezeu își arăta lumina, aveau ecou în spiritul lui, pe cînd el bea și aducea vacuumul divin în vacuumul cuantic din primele 10^{30} secunde ale timpului primar, cînd universul se afla în expansiune cu viteza maximă, fără ca elementele să se fi putut dezintegra. Vacuumul cosmic rămăsese gol și totodată era ca un tezaur din care totul urma să se formeze. Misticii iudei din evul mediu și fizicienii de la sfîrșitul secolului 20 își urmau neconținut la cuvînt în capul lui Sokolov, de parcă ar fi fost într-un cor.

Ce însemna iudeu? El fusese prima dată confruntat cu acest lucru cînd avea 10 ani. Dăduse jos de pe perete un tablouaș, pentru că dorise să atîrne în ramă o fotografie care-i plăcea lui mult, a cătelușei Laika, deasupra bufetului pe care se aflau pahare de cristal pe tăvițe ornamentale și cu partea mai groasă a unui cuțit de bucătărie a scos cuișoarele care țineau cartonul în ramă. După ce pusese toate cuișoarele la rînd ca să nu le piardă, a dat jos bucata de carton, astfel încît pînza, un peisaj cu un rîu pustiu, să poată fi desprinsă. Descoperise dintr-o dată lucruri misterioase. Sașa nu putuse citi semnele, dar dacă ar fi fost deslușite, ar fi putut duce la descoperirea unei comori. Erau trei foi de hîrtie groasă, îngălbenită, scrise cu niște litere ce nu erau nici chirilice, nici latine. Uimit și excitat de măreția momentului (de unde cumpăraseră părinții lui acest tablouaș?), i-a arătat maică-sii ce descoperise. Reacția ei a fost alta decît cea la care s-ar fi așteptat. Palidă, i-a cerut să-i dea hîrțiile. La întrebarea ei de ce scosese tabloul din ramă, el îi arătase fotografia Laikăi. Ea s-a lăsat tăcută pe scaunul de la bucătărie, privind fix la cratița cu apă de pe foc. Apa începuse să fiarbă, dar ea nu făcea focul mai mic. Sokolov se ridică acum, cu treizeci și cinci de ani

mai târziu, și-și îndreptă spatele, amintindu-și acest detaliu, ca și când ar fi fost vorba de-o fotografie pe care ar fi privit-o cu regularitate; mama lui stătea nemișcată pe scaunul de la bucătărie, cu documentele în poală și privea la apa ce dădea în clocot, iar el gîndea: oare de ce n-o fi stingînd gazul? Doar vede că apa clocotește și consumă astfel atîta gaz fără rost, ceea ce este o pierdere pentru economia sovietică. De ce stă acum pironită locului?

Îi povestise ce era cu acele hîrtii. Găsise *ketubah*-ul, contractul evreiesc de căsătorie al părinților ei. Ea îl ascunsese. Tatăl lui Sokolov și mama lui se dăduseră drept ruși din Chișinău, dar de fapt ei erau evrei, prin urmare și el era la fel. El nu pusese nici o întrebare, ele veniseră mai târziu, puhoi, auzise despre evrei, erau misterioși, stîrneau frica și el înțelesese că a fi evreu era ceva ce trebuia ținut în secret. Hîrțiile nu duceau la descoperirea unei comori ce l-ar fi făcut să-și poată procura cea mai frumoasă fotografie a Laikăi și probabil a unei mașini pentru tata și a unei sobe noi de gătit, nu, hîrțiile conțineau o taină pe care lumea din afară n-avea voie s-o știe. Cînd cu mulți ani mai târziu momentul devenise oportun, mama lui i-a povestit că-n timpul războiului, la retragerea din fața invaziei germane, arseseră hîrțiile încă de dinainte, tatăl lui Sașa o rupsesse cu tradiția familiei lui și, în tinerețe, devenise un comunist înverșunat, care credea în egalitatea dintre oameni. Voia să se elibereze din grănițele necruțătoare ale talmudismului și arderea hîrțiilor împlinea un dublu scop: se apărau de nemți și, în același timp, o rupeau cu trecutul, creîndu-și un alt viitor. În România, el fusese învățător și, după război, studiasse la Moscova la Institutul de Mașini Grele, după care primise de lucru la Ministerul Industriei Grele. Apartamentul lor era relativ spațios pentru o familie compusă din trei persoane (Sașa avea privilegiul unei camere separate), ceea ce demonstra că taică-său se bucura de relațiile necesare. Sașa putea frecventa cea mai bună școală și acolo se putea împrieteni cu copiii nomenclaturiștilor de ranguri mai mici. Datorită unei Medalii de aur pentru învățătură, media maximă la toate materiile, intrase la facultate fără examen de admitere.

Sokolov s-a săltat din fotoliu și și-a băgat capul sub robinet. De dincolo de perete se auzea muzică clasică, rămase să asculte, era Mozart. Noii lui vecini erau melomani. Și el era, numai că-și lăsase combina muzicală la Tomsk, iar ceea ce văzuse pe-aici prin vitrine costa pe puțin două salarii lunare, deci era un cert progres faptul că acum avea drept vecini niște oameni care ascultau muzică, la aparate cu tranzistori.

S-a aplecat deasupra geamantanului și și-a căutat un prosop. Când își făcuse geamantanul, selecționase între ceea ce probabil ar fi putut achiziționa în Vest, de o calitate mai bună și pe un preț mai scăzut decât cel din Uniune, și ceea ce fusese ră simbolurile lui de neînlocuit, icoanele vieții lui. Primul stilou, inelul de argint pentru prins șervetul, pe care-l primise Sasa la prima lui aniversare, cadou de la un prieten al tatălui lui, ursul din pluș pe care-l primise când împlinise doi ani, ros pînă la sîrme, un caiet cu exerciții de caligrafie din clasa întâi, mănușile de piele pe care odată, demult, le pierduse în favoarea lui Lev.

Și-a uscat fața cu prosopul și s-a așezat din nou în fotoliu. Căldura zilei radia din pereți și transpirația îi acoperi din nou trupul. Prin zid și prin geamurile deschise pătrundea pînă la el muzica, Mozart, Concertul pentru pian în la major. S-a apropiat de cea de-a doua sticlă pe care o deschidea în ziua aceea. Pe dinăuntru lui nu mai era nimic altceva afară de Gold.

Capitolul 6

Sokolov visase că era interogat. Se afla într-o încăpere mare, albă, în care Lev Leșava se plimba încoace și-ncolo. Lev purta uniforma unui colonel KGB.

„E limpede ca bună ziua”, îi spunea Lev, „de ce nu vrei să recunoști?”

„Ce trebuie să recunosc? Tu nu mă recunoști pe mine? Eu sînt Sașa!”

Lev se aplecase spre el batjocoritor. „Sașa? Prietenul meu? M-ai trădat!” Mergea făcînd gesturi mari prin cameră. I se adresase teatral lui Sașa, iar vocea lui suna plin și amenințător. „Da, tu, cel pe care eu l-am apărât întotdeauna. Pe care l-am luat în Olimp, da, tu, Sașa...”

„De ce vorbești așa?” îl întrebuse Sokolov. „Jucăm cumva într-o piesă de Ostrovski?”

Dintr-o dată, Lev semăna vizibil cu tatăl lui Sașa. „Vrem să te punem la poligraf”, spusese el. „Care e răspunsul tău, Sașa?”

„Nu vreau, Liovka, nu vreau deloc.”

„Dacă ești nevinovat, nu trebuie să te temi de nimic.”

„Nu vreau, chiar nu vreau!”

S-a trezit cînd vecinii lui au dat din nou drumul la muzică. Tot Mozart. S-a ridicat și, dintr-o dată, un fulger i-a traversat creierul. A căutat să-și redobîndească respirația și puterea, pentru a-și învinge sfîrșeala și a se ridica din fotoliu, dar plămîinii refuzau să i se umple și mușchii picioarelor păreau moi. A rămas așezat, nemișcat, pînă la trecerea furtunii. Capul lui avea mai multe cotloane și, în timp ce într-unul dintre aceste cotloane tuna, el rămînea să judece într-un alt

cotlon, mai greu, desigur, decât dacă împrejurimea n-ar fi fost atât de zgomotoasă, dar şi-a regăsit totuşi vocea din sine însuşi, instanţa lui proprie de judecată, care-i arăta că e târziu şi c-ar fi de dorit să părăsească fotoliul şi-n cea mai mare viteză să-şi ia căruţul şi să-l împingă pe Rehov Etsel, pentru a curăţa strada de gunoaiele adunate acolo în noaptea trecută. Din păcate, trupul lui nu-şi revenise încă după consumul de vodcă, şi el înţelese că trebuia să accepte acest lucru, pînă cînd un nou val de voinţă i-ar fi dat energia să părăsească fotoliul şi, sprijinit de pervaz, să se poată ţine pe picioare.

Rămăsese întins, căutîndu-şi în memorie visele ce-l stăpîniseră în ultimele ore. Îl visase din nou pe Lev şi-şi visase din nou părinţii, pe care îi îngropase, şi visase iubirea pierdută a Irinei, şi o visase pe fiica lui, Nataşa. Descifra imaginile pe care în absenţa adevăratului lui *eu* le văzuse în vise, cu toate că acestea erau mai mult amintiri descompuse: amintiri, pentru că erau retrăiri a ceea ce el văzuse altădată, şi descompuse, fiindcă vodca anihilase straturile de apărare, şi sentimentele dansau acum libere şi despuiate prin inima lui. De cele mai multe ori avea capul greu de băutură, însă cîteodată, de sub acoperitoare, răzbăteau resturi de vise şi el pornea atunci pe calea interpretării, pînă cînd raţionamentele se apropiau prea mult de starea dezolantă în care se afla el acum. În acel moment ruşinea îl împingea spre sticla de vodcă. Dacă n-ar fi fost Stolicinaia, n-ar fi supravieţuit la Tomsk.

Un ciocan a bătut în uşa camerei lui. Neaşteptata bu-buitură l-a făcut să tresară şi să-şi întoarcă privirea. Părţi dislo-cate din creierul lui se lovira cu putere de pereţii craniului şi el fu obligat să închidă ochii, pentru a putea rezista înţepăturilor.

Un al doilea bubuit s-a auzit în uşă.

„Da“, a reuşit să pronunţe.

Cu ochii închişi, s-a luptat să se ridice din fotoliu, dar a rămas pe loc, aplecat. Sprijinindu-se de braţul fotoliului, a aş-teptat un moment, pînă a adunat destulă putere ca să facă cei patru paşi spre uşă.

„Vin“, a bălmăjit el.

Avea conştiinţa destul de trează pentru a-şi da seama că era în chilot, aşa că a deschis prevăzător un ochi, să-şi caute îmbrăcămintea. Avea intenţia să se îmbrace măcar pe jumătate,

însă realiza că dacă vrea să deschidă ușa, nu trebuie să-și consume energia pe nimic altceva.

„Cine e acolo?” mormăi el.

„Cel pentru care ar fi trebuit să muncești la ora asta”, a auzit el.

Jossi cel Negru găsisese drumul spre casa lui.

Sokolov a gemut și a scrișnit din măsele, ca să nu dea glas întregii dureri de sub țîmple. Nu-și putea permite să-și piardă serviciul, fiind astfel nevoit să recurgă la ultima rezervă de bani pe care o mai avea din Herzlia. Mai păstra încă patru sute de șekeli în hîrtii de cîte 20 și își făcuse planul să plătească chiria cu salariul pe acea săptămînă, fiindcă în cele trei săptămîni de cînd locuia aici, rămăsese cu plata unei săptămîni în restanță. Și-a îndreptat spatele și, clătîindu-se, a reușit să parcurgă cei cîțiva metri pînă la ușă. Ajunse pînă la ea, într-o cădere lungă și încetinită.

„Sînt bolnav, Jossi”, îi spuse.

„Ar fi trebuit să mă suni. Mă lași să intru sau vrei să-ți spun prin ușă ce am de spus?”

Sokolov, gîfîind, a așteptat pînă cînd și-a revenit oleacă. A tras aer în piept ca și cînd s-ar fi pregătit să sară de pe o trambulină. A apăsat pe clanță și s-a sprijinit rapid de marginea ușii, pentru a preveni pierderea echilibrului. În mod obișnuit dura cam un sfert de oră pînă cînd se debarasa de greutatea imaginilor visate și putea să stea într-o poziție verticală. Acum era obligat să privească mult prea devreme statura pătrată a lui Jossi cel Negru, a cărui privire trăda oscilația între minie și repulsie.

Jossi purta o cămașă neagră fără mîneci, prin care Sokolov putea întrezări nestingherit umerii mătăhăloși ai antreprenorului în igienă. Crucea lui David, mare, se ridica pe pieptul lui la fiecare bătaie a inimii neobosite. Pielea era de culoare maro-închis, întinsă și sănătoasă, și părul îi strălucea de briantină.

„Sînt bolnav”, a murmurat Sokolov și fulgerul i s-a mutat de sub frunte în gîtlej, însoțit de un fior.

„Ești un actor prost, *rusnacule*.”

„Am ameuțit ieri brusc și a trebuit să vin acasă.”

„Să mă fi anunțat, omule.”

„N-am mai putut.”

Jossi a dat din cap cu neîncredere și a furișat pe lângă Sokolov o privire în locuința acestuia.

„Trăiești aici ca un porc, *rusnacule*, și asta e ceva neobișnuit în acest loc. Unde este căruțul meu?”

„N-am avut încă timp să fac curățenie, Jossi. Imediat.”

„Nu trebuie s-o faci pentru mine, nu te obose. Ei, unde e?”

Se apropiase momentul ca stomacul lui Sokolov să preia toată răzmerița din capul lui. Dacă această discuție s-ar mai fi prelungit, n-ar fi fost în stare să-și mențină conținutul săracăcios al stomacului, – mucoase, resturi ale unui măr și ale unei pite pe care le mîncase cu o zi înainte la prînz –, și el încerca să se concentreze asupra mișcărilor de sub diafragmă, cu speranța că n-o să-l împroaște pe Jossi.

„A trebuit să trimit doi oameni să facă treaba pe care tu n-ai făcut-o și asta mă costă bani, *rusnacule*. Ai primit banii săptămîna trecută și-acum ăștia mă costă banii tăi pe două zile, așa-i? Deci sîntem chit. Mai rămîne doar să-mi iau căruciorul.”

Sokolov a înghițit în sec și și-a încordat mușchii gîtului. Trebuia să evite să se prăbușească din cauza băuturii.

„E aici, în spate”, a scîncit el. „Dar ascultă, Jossi, vezi doar și tu că nu mă simt bine. Sînt bolnav, crede-mă, ieri chiar că n-am mai putut rezista.”

„Ești matol, omule”, și a arătat cu o mișcare a capului camera. „Văd acolo mai mult de 20 de sticle goale și nu cred că-ai avut o petrecere. Regret, oricît de prieteni am fi, dar cu un om ca tine nu e de lucrat.”

Sokolov fu cuprins de-o frică de nestăpînit.

„Jossi, ascultă, așteaptă puțin.”

Omul cel lătareț a oftat și s-a întors din nou spre Sokolov. „Nu mai avem nimic de vorbit, OK?”

„Nu, Jossi, ascultă-mă, o să fac astăzi Etsel, bine? Și nu te costă nimic, bine? A fost doar un incident, Jossi, crede-mă că n-o să se mai întîmple niciodată, chiar niciodată.”

„Nu-i de lucrat cu tine, omule. S-a terminat.”

Sokolov știa că nu trebuia lăsat să plece. Cît mai era aici, putea să insiste și să-l facă să-și schimbe părerea. Căci el trebuia să-și păstreze serviciul, el avea nevoie de bani. Trebuia

să aibă un adăpost între patru pereți. Trebuia să bea „Ascultă, Jossi, te rog...” a dat drumul la clanță și a cuprins mîna puternică a lui Jossi, pe care o scutură încoace și-ncolo.

„Îți promit că mă duc imediat să mă apuc de lucru și nu trebuie să mă plătești pe toată săptămîna, bine? O să-mi dau toată silința și-o să depun efort și-o să vin la timp și chiar dacă mă simt bolnav, o să continuu să...”

Jossi s-a eliberat ușor, dar neiertător, de mîna lui Sokolov care-l scutura.

„Nu te mai vreau, omule. Nu mă aleg cu nimic de pe urma ta.”

Din nou și-a îndreptat spre Sokolov spatele lui puternic și s-a întors spre scară. Toate spaimile pe care Sokolov le adunase în ultimii ani se năpustiseră asupra lui potop, din cauza unui colos uman subdezvoltat, care, ca un urs pe picioarele lui groase, se clătina acum spre scară.

Sokolov, gol, numai în chilot, s-a îndepărtat în panică de ușă și l-a urmat pe Jossi.

„Te rog, Jossi, te rog, lasă-mă să lucrez la tine, te rog.”

Și-a pus o mînă pe umărul lui și omul l-a privit clătînînd din cap, plin de silă la vederea feței lui Sokolov.

„Te rog, mai dă-mi o șansă”, cerea savantul în cercetări spațiale. „Numai o singură șansă, Jossi, și am să dovedesc că eu, într-adevăr, pot să mătur, Jossi, te implor.”

Sokolov realizează că nu găsește nici un argument întemeiat pentru a-și explica lipsa de interes și nesocotirea îndatoririlor de serviciu și se lăsă în cele din urmă pe genunchii goi, luînd cu amîndouă mîinile lopata de palmă dreaptă a lui Jossi, împodobită cu două ghiuluri grele. Îi privea astfel implorator bărbia masivă. Se înjosea, dar situația era atît de imposibilă, încît rușinea nu-l mai atingea.

„Te rog, Jossi, mai dă-mi o șansă.”

Clătînînd din cap, Jossi și-a lăsat o clipă privirea pe creștetul lui Sokolov și a oftat adînc.

„Ridică-te, omule. Doar n-o să te tîrăști în genunchi, ce fel de jidan ești tu?”

„Pot să mă întorc la lucru, Jossi? Te rog!”

Demonstrativ, Jossi a mai oftat o dată și, călcîndu-și pe inimă, a făcut un gest, de parcă ar fi dat deoparte ceva.

„OK. Haide.”

Și-a retras mîna din înlănțuirea lui Sokolov.

Acesta și-a aplecat capul și și-a ascuns fața în palme.

„Îți mulțumesc”, i-a șoptit.

„Te văd peste o oră.”

Sokolov a dat din cap și a încercat să-și stăpînească bătăile inimii. A auzit pașii grei ai lui Jossi pe scări și, încet, încet și-a revenit. Abia atunci s-a văzut pe sine însuși, de parcă ar fi dobîndit un al treilea ochi, care hoinărea liber prin casa scărilor, și sila față de propria lui înjosire i-a împins conținutul puțin al stomacului pînă la gură; tremurînd, își vomă ultimul rest al respectului de sine, amestecat cu bucăți de mîncare, pe gresia scărilor.

Rămase așezat, pînă cînd trupul i se calmă. Apoi se ridică obosit și, sprijinindu-se de perete, se întoarse în camera lui. Își ținu capul sub robinet și apa îi adună lacrimile de pe obraji. Goli lighenașul din chiuvetă, îl umplu cu apă și se întoarse la casa scărilor, mișcîndu-se încet, pas cu pas, ca un moșneag.

Cu o cîrpă își șterse voma, ridicîndu-și ochii iscoditori, atunci cînd simți că cineva îl privește. Pe prima treaptă a scării stătea o femeie. Avea un păr negru care-i atîrna pînă aproape de șolduri. Se vedea că e subțire sub rochia înflorată, la fel de slabă ca el, și a presupus că este înaltă, deși acest lucru era greu de constatat din perspectiva pe care o avea el. Sokolov era numai în chilot și rămase în genunchi, să-și ferească de ea goliciunea (avea un chilotel modern strîns, pe care era desenat Mickey Mouse și rătoiul Donald, cumpărat în Herzlia). Ea îl privea cu ochi inteligenți, probabil alarmată de apariția lui. Avea o figură subțire, mată, și o gură mare cu buze pline, aproape groase. Cînd și-a dat seama că blochează trecerea spre etaj, Sokolov s-a dat deoparte ca să-i facă loc.

„Scuză-mă”, a spus, și ea a alunecat pe lîngă el.

A auzit-o deschizînd ușa de lîngă ușa lui și a aruncat peste umăr o privire în urma ei. Cînd ea s-a întors pe jumătate ca să închidă repede ușa, el a încercat să-i mai vadă o dată fața, dar părul îi acoperea ca un văl obrajii.

Ea era unul dintre cei doi vecini.

Trupul i-a devenit dureros cînd s-a ridicat. S-a strecurat pe lîngă portal și a intrat în camera lui. În stomac îl frigea

înjosirea, dar nu mai avea nici o alternativă. S-a spălat la chiuvea din colț, s-a bărbierit, și-a pus haine curate și 20 de minute mai târziu împingea căruțul de gunoi din curte. Cerul era acoperit, căldura se întetise. Se îndreptă cu căruțul spre Rehov Etsel. Amintirea ridicolei îngenuncheri și perspectiva unei alte zile fără nici un câpătii prin rigolele evreilor arabi îi tăiară curajul de a mai înainta. Cu ultimele puteri își împinse căruțul pînă la magazinul băcanului. Își cumpără o sticlă de Gold.

Într-o ulicioară îngustă de lîngă magazin, plină cu reziduuri de la construcții și cu mobile hîrbuite (el trebuia să curețe numai gunoaiile mici, munca grea nu intra în obligațiile sale), a deșurubat dopul și a dus sticla la gură. E pentru ultima dată, a gîndit, ultima sticlă înainte de a reșunța la băutură, și a lăsat licoarea să-i pătrundă pereții gurii, simțind gustul penetrant pe care de-acum încolo nu-l va mai încerca niciodată. A lăsat sticla în sacul de plastic de la mînerul de mînă al căruțului și și-a îndreptat spatele.

Împingea căruciorul pe trotuarul de la începutul străzii Rehov Etsel, prin dreptul porțiunii pe care avusese loc crima, și-l străfulgeră gîndul că-și uitase mănușile de plastic pentru curățenie. Va trebui să muncească cu mîinile goale, sau să-și cumpere de undeva, de la vreun magazin, alte mănuși.

Însă puțin înainte de a ajunge în punctul de unde trebuia să înceapă, luîndu-și mătura din căruț, un om îi tăie calea.

Făcea o impresie puternică, deși nu era deosebit de înalt sau de masiv, și răspîndea în jurul lui forță, ca un moșier rus din secolul 19. Purta o pereche de blugi și o cămașă albastră pe deasupra pantalonilor. Avea barba care crește acelor bărbați ce-și consideră fața prea grasă sau cei care nu-și permit în graba dimineții mai mult de cinci minute ca să se radă. La înălțimea privirii ținea o legitimație albă cu litere albastre și se apropie de Sokolov pentru ca acesta să vadă ce scrie pe ea. Lîngă o mică fotografie color, se putea citi: „Naum Katsz inspector-crime grave.”

Capitolul 7

„Șași jos.”

Sokolov se așează pe un scaun de plastic gri. Cu ani în urmă pereții fuseseră albi, mesele fără scrijelituri și stinghiile din jurul pereților neîndoite, la fel ca-n birourile din Uniune.

Katsz se așează în fața lui. Avea ochi experimentați, în care se citea suspiciunea profesională. Sokolov încercă să-i susțină privirea fără să se miște, dar nu suportă lumina lămpii aflate deasupra mesei și-și aplecă imediat capul. Avea mâini delicate, „ca de dirijor”, o auzi pe maică-sa de dincolo de mormînt. Se scurse o jumătate de minut, fără ca omul să fi rostit un cuvînt. Sokolov înghiți în sec și simți nevoia să bea. Auzea zgomote pe coridor, voci învăluite, pași, un aparat de cafea filtru. Continuă să-și examineze mâinile.

„Sînteți martorul principal”, îl auzi pe Katsz.

Avea o înfățișare puternică, dar vocea lui suna moale și stăpînită. Spusese aceste cuvinte în rusește.

Sokolov înălță capul.

„De ce?”

Omul de la poliție stătea rezemat de speteaza scaunului, mîinile lui late și păroase se rezemau de măsuta joasă și ochii maronii priveau cu naivitate și uimire.

„Pentru că l-ați văzut pe criminal”, spuse polițistul.

„Nu chiar.”

„Nu?”

„Nu l-am văzut bine.”

„Aveți ceva la ochi?”

„Eu? Nu.”

„Deci l-ați văzut totuși.”

„Ce-nseamnă a vedea?” murmură Sokolov.

„Sînteți filozof?”

„Măturător de stradă.”

„Explicați-mi, domnule Sokolov, totuși, ce înseamnă a vedea?”

„A vedea înseamnă a recunoaște.”

„A! Cred că începem să ne înțelegem”, zîmbi Katsz.

„Nu știu”, murmură Sokolov grav. Își retrase mîinile tremurînde de pe masă și și le puse sub coapse.

„De ce v-ați dus ieri atît de tîrziu la lucru?”

„Am dormit.”

„Vi se întîmplă des?”

„Mult timp n-am avut serviciu. Trebuie să mă reobișnuiesc.” Își ascultă răspunsul și realizează că sînt cuvintele unui golan.

„Acesta este primul dumneavoastră serviciu în Israel?”

„Da.”

„Nu v-ați fi dus nici în Rusia la poliție?”

„Ce vreți să spuneți?”

„Sînteți martorul unei crime. Și ce faceți dumneavoastră? Mergeți liniștit acasă și vă bucurați de o după-amiază liberă.”

„Nu liniștit. Am fost înfricoșat.”

„De ce anume?”

„Nu știu. Așa.”

Katsz dădu din cap, făcînd o încercare să înțeleagă rezerva lui Sokolov. Zîmbi prietenos.

„Ce ați fi făcut în Rusia?” întrebă.

„Același lucru. Cred.”

„Aici sîntem în Israel”, spuse Katsz, „aici poți să colaborezi liniștit cu autoritățile”.

Sokolov încuviință. Făcu în continuare pe inocentul. Ce-ar fi trebuit să facă?

„Puteți să descrieți ce ați văzut?”

„Nu prea am văzut, de fapt. Nu prea am văzut.”

„Domnule Sokolov, ce aveți de ascuns? V-au amenințat?”

„Pe mine? Nu!”

„Atunci de ce vă comportați așa? Nu puteți să povestiți totuși ce-ați văzut? Cineva a fost omorît. Pricepeți asta?”

Sokolov rămase nemișcat. Pricepuse. La fel de bine ca și faptul că criminalul era un om cu care se aflase pe piscurile Olimpului. Și pe care el îl trădase.

„Munceam acolo. Măturam, curățam. Și omul ăla a intrat înăuntru, iar după vreo 10 minute a ieșit. Dintr-o dată a apărut un altul cu o armă și l-a împușcat.”

Katsz îl ascultă atent, încurajându-l prin mișcări ale capului. Anchetatorul se purta ca un elev silitor.

„Cum s-a întâmplat? Ați avut impresia că se cunoșteau unul pe altul?”

„Nu știu. Totul s-a întâmplat atît de repede. A durat doar... probabil cîteva secunde, nu mai mult. Ați mai văzut lucruri dintr-astea?”

Spre surprinderea lui, Katsz încuviință.

„Am fost în războiul din '73. Și în Liban în '82.”

Omul de lîngă el fusese în infern și Sokolov simți nevoia să-i spună adevărul, dar care era adevărul? Ce văzuse el?

„Cu ce fel de armă?” întrebă Katsz.

„Bărbatul, criminalul, avea un revolver, nu un pistol.”

„Fără zgomot?”

„Fără.”

„De-aproape?”

„De la doi metri. Poate chiar mai puțin.”

„Demersul unui om cu rutină?”

„Așa ceva. S-a desfășurat repede. Profesional.”

„Nu erați prea departe de-acel loc. Nu vă văzuse omul dinainte?”

„Eu vedeam. De văzut, nu puteam fi văzut.”

„Cum adică?”

„Stăteam pe o cutie cu portocale.”

„Și-apoi? El a tras. Și-apoi?”

„S-a uitat în jur. M-a zărit. S-a apropiat de mine. Mi s-a făcut frică. Nu sînt polițist sau israelian. Nu sînt învățat cu lucruri dintr-astea.”

„Sînteți, totuși, israelian acum.”

„Rezident permanent.”

„Vă închipuiți chiar că aici acest lucru e la ordinea zilei?”

„Nu sînt aici de prea mult timp.”

„Ați fost în Rusia inginer metalurgist?”

„Am fost candidat în științe, da. Ceea ce în Vest înseamnă doctor.”

„N-ați găsit încă de lucru?”

„Încă nu.”

„Și-atunci s-a îndreptat acel om spre dumneavoastră.”

„M-a zărit. S-a îndreptat spre mine și a vrut, cred eu, să mă omoare și pe mine. E o senzație stranie să fii așa, descoperit, în fața bunului-plac al cuiva. Și cred că m-a lăsat în viață pentru că am rostit ceva în rusește.”

„Da?”

„M-a înțeles.”

„Ce-ați spus?”

„Am spus...” Sokolov ezită, adunându-și curajul să spună fraza nudă. „Am spus că n-am văzut nimic.”

„Asta aș fi făcut și eu”, spuse Katsz. Își lăasă mâinile deschise pe masă și se aplecă cu atenție sporită spre el...

„Ați avut senzația că v-a înțeles?”

„M-a înțeles. Altfel n-aș fi acum aici.”

„Și?”

„S-a depărtat.”

„Fusese aproape de dumneavoastră?”

„Nu prea departe, cred.”

„Ați avut șansa să-i vedeți bine figura.”

„Te preocupă altceva în asemenea momente.”

„Și totuși...”

Sokolov ridică din umeri. Nu exista nici un *totuși*. Îl văzuse pe criminal de-a binelea și l-ar fi putut descrie, așa cum l-ar fi putut descrie pe Lev. Dar nu mai putea să-l trădeze și-a doua oară pe Lev.

„Era brunet.”

„Înălțimea?”

„Ceva mai scund decât mine. Un metru optzeci?”

„Semne particulare? Ceva ce ar...”

„Nici o cicatrice sau așa ceva, nu.”

„Ați putea să faceți cu desenatorul nostru o compoziție?”

„Nu știu. Probabil.”

Ar fi putut să-l asigure pe om că criminalul semăna cu prietenul lui, Lev, dar atunci trebuia și să se convingă că acest

Lev era imposibil să fi fost, deoarece el dispăruse prin Georgia, ceea ce acolo însemna prins, tâlhărit, jefuit, *kidnapat*, – și el, pe oriunde s-ar fi găsit acesta, nu-i putea face vreun rău, fiindcă în viața lui mai fusese o dată trădat. Katsz continua să-l privească cercetător, și Sokolov nu putea rezista la ideea că omul acesta știa că el, în ascunzișurile creierului, tănuia ceva.

„Mi-ați povestit totul?” îl întrebă Katsz.

Sokolov încuviință, privindu-și degetele de dirijor.

„Omul v-a oferit bani?”

„Cine?”

„Criminalul.”

„Nu!” Sokolov ridică vocea, indignat dintr-o dată. „Nu sînt coruptibil”, spuse el, privindu-l cu mîndrie pe Katsz.

„După mărturiile unui alt martor, ați vorbit ceva cu criminalul.”

Sokolov înțelese prea tîrziu că prin această afirmație Katsz îl provoca asupra coruptibilității lui. Polițistul era în căutarea punctelor lui vulnerabile. Dumnezeuule mare, el tot nu era nimic altceva decît un punct vulnerabil. Întrebă încet și rușinat:

„Cine spune asta?”

„Nu v-o pot spune. A mai văzut cineva. Dar nu atît de în prim-plan ca dumneavoastră. Acest martor susține că a fost vorba de o discuție.”

„N-a avut loc una ca asta. Numai *eu* am rostit ceva.”

„În ce direcție a luat-o omul?”

„A intrat pe Rehov Roni.”

„S-a urcat acolo într-o mașină?”

„Nu știu. N-am văzut.”

„Nu v-ați uitat după el?”

„Nu.”

Din nou Katsz îl privi în liniște.

„Unde ați locuit în Rusia?”

Sokolov se întrebă în sinea lui ce oraș să numească și se sperie la gîndul că, dacă ar fi spus Kaliningrad, l-ar fi pus pe Katsz pe urmele lui Lev. Cunoștea puterea și perspicacitatea polițiștilor. Înainte vreme fusese neloial față de Lev, denunțîndu-l KGB-ului, și nu voia acum să-l denunțe poliției

israeliene, chiar dacă nu Lev ar fi fost criminalul, hotărî el în sinea lui.

„Tomsk.”

„Frig pe-acolo.”

„Vara, nu.”

„Căsătorit?”

„Nu mai sînt.”

„Aveți aici familie?”

„Nu.”

„Vreți să faceți o compoziție cu unul dintre desenatorii noștri?”

„Am să încerc.”

Omul îl privi îngîndurat, aproape cu milă.

„Sînt polițist, nu asistent social, dar, pentru a discuta deschis: există un centru de internare pentru alcoolici”, spuse el.

Pînă acum nimeni nu-i reproșase lui Sokolov deschis faptul că bea. Doar de dimineață, Jossi cel Negru. Îi deveni deci limpede cum ajunsese Katsz la aceste informații.

„Aseară am băut ceva. Fiindcă mi se făcuse frică. Am băut ca să mă liniștesc.”

Katsz se ridică și-l invită pe Sokolov să-l însoțească. Într-o cameră pentru efectuat desene, un alt polițist îi explică în ce fel să construiască, din bucăți diferite de puzzle, capul unui om. Sokolov alege cîteva părți care aduceau vag cu trăsăturile lui Lev, dar rezultatul fu neconcludent și absolut fără să amintească personalitatea lui. După o jumătate de oră, părăsi clădirea de pe Dizengoff, Biroul centrului care ancheta cazurile de crimă din Tel Aviv. Trecu prin dreptul unor magazine cărora nu îndrăznea să le treacă pragul. Pe terase, pe sub platani, niște bătrîni se certau în idiș pe tema palestinienilor și a lui Saddam Hussein, fete superbe în rochii aerate se perindau, sigure de sine, prin fața tinerilor mușchiuloși în uniforme militare, pe la colțuri de stradă grupuri de copii ascultau fascinați muzicanții sentimentali.

Sokolov n-avea însă nimic de-a face cu toate astea. El era un rus rătăcit.

Capitolul 8

Bucăreții în flăcări ale lui *Oktiabr* vagabondau prin văzduhul clar asiatic, – ceruri de artificii în roșu și violet și trîmbe de fum albe ca zăpada care se ridicau în spirale, asemenea zmeiilor chinezești.

În centrul de lansare se lăasă liniștea. Spectatorii, aparatura, tot ce ar fi putut intra în mișcare tăceau. Sokolov conștientiză faptul că, de-acum încolo, nimic nu va mai fi ca înainte. Acest moment despărțea trecutul de prezent și făcea din el o amintire spasmodică. Se văzu pe el însuși șezînd la balcon, în spatele politrucilor, și știu că pierduse. Se ridică de pe scaun cînd aceștia, cu figurile împietrite, părăsiră balconul. Stăpînirea întorsese spatele electronicii. Era imposibil, de neînchipuit, inacceptabil. Haosul din creierul lui nu era numai dovada decuplării prezentului de trecut, ci și a ambițiilor de realitate. După 30 de ani de aviație sovietică în spațiul cosmic, lansarea unei rachete era comparabilă cu pornirea unui motor de mașină. Intrarea motorului în funcțiune era însoțită de un nor amenințător de fum, ca și cînd din pămînt ar fi țîșnit un balaur mînios, dar fumul nu era nimic altceva decît aburul vaporilor miilor de litri de hidrogen, care în cîteva secunde umpleau platforma. Fumul și focul aduceau în sine pericol de moarte, dar procesele erau ținute sub control datorită mecanismului triplu de siguranță. În drumul spre *Saliut 7*, capsula superioară a lui *Oktiabr* trebuia să se rotească în jurul pămîntului pe o traiectorie calculată, avînd la bord o cantitate ce revoluționa normele de materiale de reparații și aparatura de testare. Pe ecranul aparatului de proiecție, telelentila

urmărea una dintre cele mai mari bucăți, un graur beat care zburătacea făcând tumburi deasupra Baikonurului.

Jos, printre computere, un om a strigat codul lui *Oktiabr* într-un microfon, ca și când prin rostirea cuvântului magic ar fi putut reunifica bucățile rupte, un altul a sărit din fața ecranului lui și a început să alerge cu un rîs isteric încolo și-ncoace prin sală, al treilea vomă deasupra computerului și o voce de femeie strigă: „*Niet! Niet! Niet!*”

Lev stătea cu spatele la sală, nemișcat, privind în sus spre liniile largi ale ecranului; un general aflat în fața trupelor lui înfrînte, privind tragicul cîmp de bătaie.

Sokolov a părăsit sala.

Acasă, Irina o începuse deja cu băutura. La intrarea lui Sokolov, au schimbat între ei o privire. I-a întins și lui un pahar și el a dat de dușcă trei, unul după altul. Locuiau în centrul Kaliningradului, într-un apartament de 5 camere, cu vedere spre statuia cenușie a lui Koroliov, constructorul sub a cărui conducere s-a realizat Sputnikul. Irina lucra la departamentul de calcul al centrului de lansare, ca mecanic de proiect. Deservea computere grele care aduceau capsule Soiuz și Progres pînă la cîțiva metri în apropiere de Saliut și secția ei livrase și calculele pentru traiectoria lui *Oktiabr*. Era o rusoaică blondă cu pomeții depărtați și o gură senzuală, întotdeauna vopsită roșu-aprins, asemenea unghiilor de la picioare. Părul ei alb-auriu îi ajungea pînă la umerii adeseori îmbrăcați în rochii făcute de ea însăși, după modele copiate din revistele occidentale, iar după căsătoria cu Sașa, chiar originale. Deoarece încă de tînră practicasese atletismul, avea trupul tare și musculos, la fel și sîinii. Era mult mai scundă decît el; cînd se sărutau, erau obligați să facă o călătorie prin spațiu.

Irina nu avusese niciodată încredere în *Oktiabr*. Nu înțelesese de ce fusese nevoie să se părăsească rutina sigură a rachetei Progres și să se construiască un mamut de capacitatea lui *Oktiabr*. Vorbiseră des despre asta și comparația cu Boeing 747 era regulat făcută de Sokolov, dar Irina respingea prin propria ei natură orice risc. Construirea lui *Oktiabr* răspundea, potrivit ei, megalomaniei lui Lev.

Cu o jumătate de an înainte de lansare, avusese loc între ei schimbul de cuvinte cel mai aprins asupra acestei probleme.

„Vrea să-și facă nume”, spusese Irina. „Vrea să fie la fel de renumit ca și Koroliov sau Gagarin. Nu este suficient pentru el că și-a transformat visurile din tinerețe în realitate, vrea să devină legendă.”

„Absurd. Progres nu e destul de funcțional. Raportul dintre greutatea Progres-ului și conținutul în metri cubi e ridicol. Lev are dreptate. *Oktiabr* este o fază necesară în dezvoltarea unui mare centru spațial. Crezi că i s-ar fi dat lui Lev aprobarea dacă s-ar fi crezut că e interesat doar de propriul lui prestigiu?”

„Vorbești ca un politruc. Asemenea rachete sînt prea mari, prea complicate. Există granițe în tehnologia noastră.”

„Același lucru i s-a spus și lui Koroliov la începuturi.”

„La un moment dat, cantitatea se poate transforma în lipsă de calitate.”

„Cine vorbește acum ca un politruc?”

„Sașa, tu nu vezi nimic. Lev este periculos.”

„Nu vreau să vorbești așa despre el! Lev este un geniu. Ce se întîmplă cu tine? De ce ai dintr-o dată ceva împotriva lui?”

„Ah...”

„Ce este?”

Ea își potrivise pernița sub cap și și-o aranjase la o înălțime convenabilă. Sokolov îi urmărise cu atenție mișcările. Se întinsese pe canapea, apoi spusese:

„Nu știi cum se comportă cu mine cînd nu ești tu de față.”

„Încearcă să te cucerească. Asta se întîmpla înainte vreme cu orice prietenă. E bărbat.”

„*Macho*, se spune în America.”

„Este prietenul meu.”

Ea spusese: „Este ca și cînd ai fi îndrăgostit de el.”

Sokolov rîse și se aplecase deasupra ei. Părul îi era răsfirat pe perniță.

„Ești geloasă?” o întrebuse.

„Eu? Sașa, de ce ar trebui să fiu eu geloasă? Bărbații se mai uită încă la mine. Toți bărbații, m-auzi tu?”

„Deci eu ar trebui să fiu gelos?”

„Dacă ești înțelept, mă iubești, așa cum ai făcut-o întotdeauna.”

S-au sărutat, dar întrebările au rămas să nu-i dea pace. Mai târziu o întrebase:

„Și cu Lev ce e?”

„Nu știu. Ce vrea el de la tine?”

„Sîntem prieteni.”

„Ce înseamnă asta?”

„Potolește-te.”

„Nu, explică-mi acum ce înseamnă prietenia voastră?”

„Prietenia noastră se bazează pe complementaritate. Avem nevoie unul de altul, fiindcă sîntem atît de deosebiți. Avem aceleași interese, dar dintr-o optică diferită, cred. Ne cunoaștem de atîta timp. Mai mult de douăzeci de ani. Cred că sînt singurul om căruia poate să-i spună orice.”

„Am impresia că nu e niciodată sincer.”

„Cum adică?”

„O mare parte din proiect este al tău. Dar el primește elogiile.”

„Asta se întîmplă la fel cu contribuția tuturor secțiilor. Lev este șeful, totul se centralizează la el.”

„Ce ți se pare atît de atrăgător la el?”

„Îl admir. Și el mă respectă. Împreună sîntem o echipă de nedescompus.”

„Te folosește.”

„Și eu îl folosesc.”

„Într-o zi te va lăsa de izbeliște. O face cu fiecare om pe care nu mai poate să-l folosească.”

„Cum de-ai ajuns la această înțelepciune?”

„Așa se vorbește despre el.”

„Irina?”

„Da?”

„Tu ești îndrăgostită de el?”

„Nu.”

„Niciodată n-ai fost?”

„Nu. Puțin.”

„Cînd?”

„Cînd l-am văzut prima dată.”

„Da?”

„Nu serios, dar... a încercat să mă cucerească.”

„Deja de-atunci?”

„Nu știu dacă chiar a ținut. Altfel, ar fi insistat. Sau, poate, din considerație pentru tine.”

„Eu nu afirm în cântarul tău?”

„Ei, dragule, bineînțeles. Dar el este un bărbat frumos. Atrăgător, într-un mod periculos. Emană ceva impetuos, scurt-circuitant. Arde totul în jur. Probabil asta găsesc la el atât de grav. Așa face și cu oamenii pe care, după folosire, îi înlocuiește cu alții.”

„Nu-i adevărat.”

„Ba da. Am auzit despre el anumite lucruri. A nenorocit o groază de fete.”

„S-au lăsat ele însele nenorocite.”

„Hei, ce adorație ai pentru el!”

„Dacă n-ar fi fost el, n-aș fi fost eu aici. Nu te-aș fi întâlnit.”

„Fără tine n-ar fi fost nici el cine este. Despre ce vorbiți voi unul cu altul?”

„Dacă nu vorbim despre *Oktiabr*, atunci vorbim despre femei, despre căsătorie, despre celibatul lui, despre frumusețe, despre orașele care au dispărut de-a lungul istoriei.”

„Despre tot, deci.”

„Da.”

„Știi tu că...” ezitase.

„Ce?”

„El nu cunoaște frica”, spusese ea, gînditoare.

„Ce vrei să spui?”

„Ți s-a întîmplat vreodată să-l vezi speriat?”

„Are curaj”, și-a dat cu presupusul Sokolov.

„Nu cunoaște frica”, a repetat Irina.

„Nu fi nebună.”

„Nu, îți jur, Sașa, Lev Sergheevici nu cunoaște frica.”

„Asta mi se pare dumnezeiește.”

„Nu. Gîndește-te. Fără frică lumea devine un joc. Nimic mai mult decît atît. Un joc, asemenea unei criptograme. Și ești tot timpul în căutarea intensității, a ceva care să fie adevărat. Dar cu o asemenea mentalitate nu întîlnești pasiunea, și ce-ți mai rămîne atunci? O aventură. Asta-i tot.”

„Mergi prea departe”, spusese Sokolov. „Nu te cred.”

„Atunci, nu crede.”

„Cît e ceasul?”

„Două și un sfert.”

„S-a făcut atît de tîrziu?”

Lev rămăsese un subiect de discuție apăsător pentru ei doi și Sokolov își apăra prietenul de cîte ori Irina îl învinuia. Lev îi vizita des, de regulă cu prietenele lui (pe care rar le mai vedeau revenind), mergeau în patru la restaurant, mergeau la Moscova la concerte și la *Balșoi*. Irina rămînea circumspectă, deși se obișnuise cu excesele lui Lev („cît de des o mai faceți voi acum?”), putînd, după cîteva ezitări, să-i răspundă („mai des decît tine, Liovka”).

Cu cinci săptămîni înainte de lansarea lui *Oktiabr*, Irina îi povestise că a auzit o istorie cam ciudată, ceea ce însemna că i-a ajuns la ureche o nouă bîrfă. Lui Sokolov nu-i ajungeau niciodată bîrfele la ureche, probabil pentru că printre colaboratorii lui era recunoscut drept un tip profesionist și rațional, unul care, în cel mai bun caz, reacționa cu un zîmbet obligatoriu la o malițiozitate, dar Irina lucra într-o secție în care majoritatea erau femei tinere ce-și compensau prin bîrfe tăioase munca la computerele greoaie, stînd adesea ore întregi în spatele ecranelor cu nesfîrșite șiruri de cifre.

„Ei?” o întrebasese el, forțîndu-se să pară interesat.

„Nu, întîi stai jos.”

Sokolov se așezase pe marginea fotoliului italian, cumpărat de la un magazin special, un scaun simplu și țeapăn din piele moale gri și metal negru.

„Asculți?”

„Dacă spui ceva, ascult.”

„Bine. Azi la prînz am fost la restaurantul Aragvi, pe strada Kropotkinskaia.”

„Am fost odată și împreună acolo. Un loc plăcut.”

Ea îl privise mirată, dar la aducerea-aminte îi apăruse o lumină pe față.

„Da. Îmi aduc aminte. Ascultă. Malțev a fost acum o lună înlocuit de Volnov. De ce?”

„Malțev devenise nervos. Nu s-a mai avut încredere în faptul că acolo, sus, va avea calinul necesar. Volnov mai fusese o dată. Era o alegere întemeiată.”

„Știi care a fost motivul?”

Sokolov ridicase din umeri. Se mai întâmplase și altădată ca unui cosmonaut să i se înmoaie genunchii în perspectiva momentului definitiv. Legile securității erau severe și nu exista nici o îndoială referitor la ceea ce trebuia să se întâmple într-un asemenea caz. Totuși, Malțev fusese reprimat, cu toleranță, după depresia nervoasă, și asta pe baza recomandării lui Lev, așa auzise Sokolov.

„Vrei să știi de ce?” întrebuse ea, decepționată.

„Bineînțeles. Despre ce e vorba?”

„L-au găsit pe Malțev dimineața în fața casei. Băut, legat și bătut măr.”

„S-a bătut cu cineva?”

„Da.”

„Asta-i tot?” întrebuse el.

„Ți se pare nimic? Este totuși ceva, pentru un cosmonaut.”

„Cosmonauții devin importanți când execută testele, acolo, sus. Totul se aranjează pentru ei în centrul de zbor. Nu sînt mai mult decît niște marionete. Deci nu-i nici o scofală c-a tras o beție.”

„Le faci o nedreptate.”

„Se poate. Oleacă.”

Îl privise indignată, pînă cînd, dintr-o dată, dăduse condescendent din cap:

„Înțeleg”, spusese. „Te simți pur și simplu depășit de ei. Și ție ți-ar plăcea să fii pe soclu.”

„Nu”, rîsese Sokolov, „n-am statura necesară”.

„Nu te minimaliza”, spusese ea, cu ochi scilipitori. „Ești un bărbat bine.”

„Nu”, răspunsese el și golise paharul. „De la cine ai auzit birfa?”

„Una ca asta se răspîndește ușor. Toată lumea o știa, în afară de mine. Și eram convinsă că nici tu n-o știi.”

„Ți-ai început povestea cu restaurantul Aragvi.”

„Da.”

„De ce?”

„Am fost acolo la prînz cu secția noastră”, povestise ea.
„Ionna iese la pensie. Și bătaia lui Malțev a avut loc acolo.”

„La Aragvi? Asta nu știam.”

„Ha! Iată ceva care să te intereseze.”

„Cu cine s-a bătut?” întrebasese Sokolov, dintr-o dată neliniștit.

„Nu știu. Șefilor lui le-a declarat că nu-l cunoaște pe făptaș. Dar totul s-a întîmplat în vecinătatea restaurantului Aragvi.”

„Cînd a fost asta precis, știi?”

„Acum patru săptămîni.”

„Data?” Sokolov devenise grav, îi punea întrebări răspicate.

„Pe 3 am fost la dentist, a doua zi Malțev a fost înlocuit. Deci trebuie să fi fost pe 2 sau pe 3 la Aragvi.”

Sokolov realizase imediat. Malțev mințise. Malțev știa precis cu cine se bătuse. Cu Lev.

Își amintise data, pentru că Lev anunțase în acea zi că e bolnav. Pe 3, Sokolov avea programată, împreună cu alți șefi de secție, o discuție cu Lev și ea fusese amînată în acea dimineață. Lev nu era niciodată bolnav, în timpul iernii înota în bazine deschise cel puțin de cîteva ori pe săptămîină și, la fel ca americanii, alerga în fiecare dimineață 5 km, dar în dimineața zilei de 3 se anunțase că Lev va lipsi din motive de boală.

După terminarea programului, Sokolov îl căutase. Lev locuia pe bulevardul Koroliov, într-un apartament de 4 camere, cu vedere spre parcul Marea Victorie. Sokolov sunase la ușă, dar Lev nu-i deschisese. Cu toate că riscul de-a fi fost ceva grav era minim (probabil că se lăsase tratat de vreo femeie cunoscută), Sokolov se dusesse acasă și-i dăduse un telefon. Lev ridicase receptorul.

„De ce n-ai deschis?”

„Tu erai?” șoptise el.

„Lev, ce se întîmplă?”

„Sună de trei ori la sonerie, ca să știu că ești tu.”

Sokolov se întorsese și-l găsisse pe Lev cu un obraz umflat și un ochi închis.

„Nu rîde. Altfel trebuie să rîd și eu. Și mă doare.”

Doar că Sokolov nu avusese de gînd să rîdă. Era supărat.

„Ai înnebunit? Știi de ce ne ocupăm noi acum? Îți amintești ce ne așteaptă la Baikonur? Și amîni o ședință pentru că ai capul mare?”

„Îmi pare rău”, spusese Lev cu greutate. Își luase paharul de pe masă și se așezase cu el în mînă pe sofa. Își băuse vodca printr-un pai, pentru că nu putea să-și deschidă cu ușurință gura.

„Una ca asta nu se poate”, oftase Sokolov și-și luase și el o vodcă. Îl întrebasese apoi: „Ce s-a întîmplat?”

Lev ridicase din umeri. Fără să-și miște falca, spusese: „O femeie”.

„Tu? De cînd sari tu la bătaie pentru o femeie?”

„Pentru că... de data asta e altfel”. Înghițise cu greutate și-și adunase puterile să vorbească mai departe. „O iubesc cu adevărat. Ea i-a povestit bărbatului ei. Am discutat cu el. La început a mers bine. Dar s-a supărat. A devenit furios. Am băut mult. Am vrut să mergem să mîncăm. La Aragvi. Și s-a incurcat treaba.”

„Cine e?”

„N-are importanță.”

„Ești prea bătrîn pentru năzdrăvăanii de-astea, Liovka. Trebuie să găsești pe cineva cu care să te poți însura.”

„Pe respectiva cineva... am găsit-o acum.”

„Numai că ea e măritată și bărbatu-său îți face greutăți.”

Lev încuviințase.

„Da. Îmi face greutăți.”

„Ea vrea să divorțeze?”

„Da.”

„S-o facă atunci cît mai repede.”

„Da. Dar el nu vrea.”

„O, nu?”

„El... el o să mă omoare... dacă mai apar vreodată prin preajma lui.”

„E rus?”

Lev încuviințase cu ochii închiși și-și pusese pipăind paharul jos, alături de el, fără să se miște de pe canapea.

„Și totuși îl crezi cînd spune una ca asta?”

„Cred totul. E un luptător.”

„Revino la rațiune, omule, peste două luni lansăm o rachetă. Tu ai construit-o. Tu!”

Lev își îndreptase ținuta, ridicându-se cu ochii înflăcărați.

„Nu sînt nebun!” strigase, dar se crispase imediat, fiindcă gura forțată transmisese durerea spre craniu. Continuase, șoptind: Sașa, știu ce fac. Mîine sînt înapoi. Pînă atunci se retrage chestia asta.”

„Nu încă...”

„Primesc în curînd... cîteva fiole pentru injecții. Pînă mîine se duce. Și mă întorc”. Se lăsase din nou pe canapea. „Vreau să știi un lucru... O iubesc. Pentru prima dată în viața mea... am înîlțit pe cineva. Vreau s-o urmez. Pînă la sfîrșitul sfîrșitului. E o femeie, Sașka... O femeie. Așa cum ni le închipuim din cele mai vechi timpuri. Atunci eram noi, bărbații, sexul slab. Și totuși e atît de fin construită. Cu mîinile ca ale unei dansatoare vietnameze. Figura ca de balerină. Erudiția unei franțuzoaice. Dar are un suflet rusesc.”

„Pe scurt, orientată internațional”, spusese Sokolov.

„Sașa, te rog... Sînt serios. O dată în viața mea sînt și eu serios... și tu-ți bați joc de mine.”

„Te las să te liniștești. Să sperăm că mîine ai să te simți mai bine.”

Lev se ridicase într-un cot.

„Nu sînt bolnav! Sașa, îmi cunosc responsabilitățile. Peste 61 de zile *Oktiabr* își ia zborul. Am nevoie doar de această singură zi. Următoarele 61... o să dorm 4 ore pe noaptea. Lucrez 7 zile pe săptămînă. Mă cunoști. Pentru prima dată într-o jumătate de an... am vrut și eu să rămîn acasă o zi.”

„Ca să-ți revii după o bătaie.”

„Da. Lasă-mă. Ne vedem mîine.”

A doua zi umflăturile se mai vedeau doar puțin. Asupra subiectului nu mai reveniseră niciodată și afacerea cu Malțev se petrecuse la mare distanță de Sokolov. El avea alte treburi pe cap. Ce a ajuns pînă la el a fost povestea unui coleg, la cantină: Apăruseră probleme cu Malțev, și Lev intervenise pentru reabilitarea lui. Lui Sokolov nu-i trecuse prin cap presupunerea că tocmai Lev era adversarul unuia dintre cei doi cosmonauți de pe *Oktiabr*. Lev trecuse sub tăcere numele

soțului înșelat, dar atunci cînd Irina, ca o bîrfitoare sadea, îi povestise că Malțev se bătuse cu cineva prin preajma restaurantului Aragvi, totul îi devenise limpede.

După mărturisirile Irinei, nu-l mai părăsise presupunerea că Lev se luase la pumni cu cosmonautul Malțev. Nu era genul de neliniște care printr-un răspuns s-ar fi calmat fără șovăieli, dar dorise să aibă siguranță asupra acestui lucru care, dacă n-ar fi fost discutat, ar fi atins înseși temeliile prieteniei lor. Îi vorbise despre acest lucru lui Lev în avionul militar care-i dusesese a doua zi la Baikonur.

Era un Tupolev Tu-114 învechit, cu patru motoare, care nu putea face drumul dintr-o dată, așa că trebuise să oprească undeva pe parcurs, ca să ia benzină. Avionul îi ducea spre locul unde cea mai modernă navă cosmică sovietică urma să fie transportată spre turul de lansare. Zburau spre acest loc și înapoi cel puțin o dată pe săptămînă, între centrul de coordonare de la Kaliningrad și locul adevăratei lansări, Baikonur, în Kazahstan, unde părțile componente ale lui *Oktiabr* zburaseră în aparate de zbor speciale. Zgomotul asurzitor al motoarelor făcea imposibil ca cineva să le asculte discuția. Străteau unul lîngă celălalt.

„Bătaia aceea, atunci, a fost cu Malțev?”

Incomodat, Lev și-a ridicat capul din hîrtii să-l privească cu ochii măriți, în căutarea unei atitudini.

„Ce vrei să spui?” Dorea să cîștige timp, să-și dea seama ce și cît știe Sokolov.

„Pe ziua de 3, mai ții minte? Erai bolnav. Dar te bătuseși cu cineva cu o zi înainte. Și Malțev la fel. În aceeași seară.”

Lev se uitase la el bănuitor și ridicase din umeri; privirea lui alunecase cu superioritate peste chipul copilăros al lui Sașa.

„Coincidență”, spusese. Revenise din nou la hîrtii, și Sokolov încheiase discuția. Nu avea nici un temei să se îndoiască de răspunsul lui Lev. Dacă Lev considera că atît era destul, Sokolov accepta. Și dacă „coincidența” era o minciună, atunci Lev avea motive serioase să-i ascundă lui Sokolov adevărul. Sokolov își făcuse datoria: spusese cuvîntul, făcînd deci cunoscut acel lucru.

După cîteva minute, Lev îl întrebasese: „De ce?” Nu-și ridicase ochii din hîrtii.

„Așa.”

„Ești singurul care știe de bătaia asta.”

„Da?”

Sokolov înțelesese că el voia să păstreze taina.

„Da!” răspunsese Lev hotărît. „Înțelegi asta?”

Își îndreptase acum privirea spre Sokolov și ochii lui căutau confirmarea. Sokolov încuviințase. Își va ține gura. Se întrebese în gînd dacă trebuia să-i povestească faptul că, cu o seară înainte, o informase pe Irina asupra presupunerilor lui. O pusese să promită că va tăcea asupra acestui lucru și, pe cînd stătea în avion, își reproșase că nu ținuse secretul lui Lev numai pentru sine. În momentul în care-i povestise Irinei, totul părea o ciudățenie nevinovată, cel mult picantă, și hotărîse că Lev nu trebuia să știe că el vorbise cu nevasta lui despre acel lucru.

Întors la Kaliningrad, Sokolov reluase discuția avută cu Lev și o rugase din suflet pe Irina să nu mai vorbească despre ea cu un al treilea.

„Așadar, coincidență.” Irina repetase ceea ce spusese Lev. „Și totuși, nu trebuie să se vorbească despre asta.”

„Nu.”

„Drept cine mă iei? Bineînțeles că-mi voi ține gura.”

„Iartă-mă. Am vrut numai să fiu explicit.”

„Așa ai și fost, dragule. Coincidență. Tu crezi asta?”

„N-are importanță.”

„Și totuși l-a primit înapoi pe Malțev.”

„Da. Asta pledează pro, în cazul răspunsului lui.”

„Sau tocmai invers. I-a părut rău, a vrut să se împace cu Malțev.”

„Nu-l cunoști... Lev nu se împacă niciodată cu cineva.”

Cînd Irina, după catastrofa lui *Oktiabr*, stătea întinsă pe canapea să bea (așa îi povestise ea mai tîrziu), discuția aceea o rodea ca un șarpe. Prin capul lui Sokolov însă bîntuiau miile de discuții pe care el, în calitate de coordonator de echipă, le avusese cu sute de ingineri. Văzuse proiectul rachetei și ascultase. Erau sute de mii de piese, și fiecare piesă cu proprietățile ei specifice, cu raportul ei de testare, cu durata ei de garanție. Munca directă a lui Sokolov era la construirea motoarelor *dual*

fuel și la rezistența carcasei lui *Oktiabr*, care, la fel ca în cazul crustaceelor și insectelor, avea o funcție de coloană vertebrală. Ceea ce văzuse mai apoi pe *tape in slow motion* era urmarea unei explozii în motoare, continuată prin crăparea carcasei. La început, cercetarea tehnică se orientase asupra rezistenței carcasei și ceea ce Irina presupunea în tăcere, ideea atât de dragă ei, îi fusese spusă lui Sokolov săptămîni mai tîrziu de un funcționar KGB.

În seara exploziei băuseră sticlele de vodcă pe care le aveau în barul din sufragerie pînă la fund, fără să-și vorbească, fiecare căzut în propriile lui năluciri și obsesii, după care el părăsise apartamentul și se dusese în laboratorul lui, unde scosese din seif toate rapoartele și se încuiase în birou 48 de ore. Din cînd în cînd băga în gură cîte-o bucată de pîine, un ceai, o bucată de salam, luînd cîteva minute furaj, în febra cititului. Se formase o echipă internă de cercetare, fără proiectanții și constructorii lui *Oktiabr*, care trebuiau să caute un răspuns la două întrebări simple: „cum“ și „de ce“. Răspunsul la prima întrebare fusese în cea mai mare parte găsit. La a doua întrebare rămăsese ipotetic. După ce Comisia de Verificare a Comitetului Central citise raportul intern al organului formal, Ministerul Construcției de Utilaje trăsese concluzia că ancheta se încheiase fără o declarație definitivă (o listă cu cauzele tehnice posibile încheia raportul), și apăruse o echipă a KGB-ului în halele și laboratoarele din Kaliningrad, enclavă de privilegiați, care pînă în acel moment își rezolvase toate litigiile într-o relativă libertate și într-o toleranță reciprocă.

Maiorul Kirov era anchetatorul.

Capitolul 9

LA CAPATUL lui Dizengoff, Sokolov s-a urcat în autobuzul care-l ducea spre Autogara Centrală, unde căută o mașină care să-l ducă la Shekhunat Hatikva. Polițistul îl reținuse de la lucru. Jossi va fi fost pesemne din nou înfuriat. Era limpede că stația fusese inițial plasată într-o piațetă cu indicatoarele plecărilor și sosirilor regulate, dar cu timpul luase în stăpânire întregul cartier de străzi mici și înecate în fum, unde cele două mari întreprinderi de autobuze din Israel își făcuseră peste tot stații, fără nici un plan prestabilit. Într-un tempo obositor, oamenii se grăbeau spre zecile de halte ale autobuzelor huruitoare, care puteau să vinăze oricând miile de călători ce se pierdeau continuu pe străzile laterale. Autogara Centrală făcea trecerea între oraș și țară, între Europa și Orientul Mijlociu, între ziua hotărârilor legale și noaptea în care totul era de vânzare. Sokolov căuta autobuzul care să-l poată duce la Shekhunat Hatikva, dar setea îi devenise atât de mare, încît cumpără la unul din chioșcuri o sticlă. Era ca și când arșița în care se cufundase orașul ar fi emanat anume din acel loc.

Evrei religioși în jachete negre, femei îmbrăcate aproape numai în sutien și-n pantaloni scurți, soldați înarmați pînă-n dinți, arăboace înfășurate în șaluri, băiețandri negri iuți de mînă, cerșetori, vînzători țipînd, fiecare grup de populație își trimisese reprezentanții la autogara centrală și întrebarea care se punea era cît de mult va dura pînă cînd masa colcăind de oameni în turbare va arde pînă la piatră cartierul. Mult, gîndi Sokolov în timp ce trase o dușcă, într-o formă sau alta, există aici totuși o organizare. Pentru el, outsiderul, felul cum funcționa întreprinderea de autobuze părea absolut arbitrar.

Fără cel puțin o duzină de prezicători ai viitorului era imposibil să găsești autobuzul dorit, dar, într-un fel sau altul, autobuzele își făceau totuși loc spre spațiile magice din piațetă sau în încâlceala de străzi principale și laterale, iar călătorii continuau să sosească și să plece nevătămați. Minunea autoreglării, gândi Sokolov, acea minune a organizării spontane, pe care societatea sovietică încercase s-o distrugă; odată, în urmă cu decenii, se pornise de la o stație modestă de autobuze și se ajunsese la un organism viu, care dădea respirație întregului cartier. Așa cum explozia originală dusese la un univers logic, care se conducea după reguli comprehensive.

Parterele caselor din cartier erau clădite în chip de prăvălioare deschise, cu simburi sau pizze umplute, magazinașe cu aparate de radio *ghettoblasters*, dughene cu îmbrăcăminte, bibelouri, ceramică, jachete din piele, bombonerie, pâine și prăjituri. Aici se găsea orice de vânzare, droguri, dolari (care erau în bancă acoperiți de o mare cantitate artificială de șekeli și care, deci, pe piața neagră puteau fi schimbați la un preț mai mare ca-n Rusia), femei, băieți, arme.

Sokolov l-a întrebat pe un bărbat de unde pleacă autobuzul spre Shekhunat Hatikva.

„De ce?” a întrebat omul. Avea o față ridată, cu ochi inteligenți, cătrâniți acum de prostia lui Sokolov.

„De ce?” a repetat Sokolov întrebarea, „pentru că trebuie să mă duc acasă”.

„Și dumneavoastră credeți că eu știu unde locuiți?”

Sokolov se întrebă dacă felul lui de-a vorbi ivrit este cauza acestei neînțelegeri. Dar înainte de a-și fi putut răspunde, cineva se opri se alături de ei, un om cu un cap rotund și chel, pe creștetul căruia stătea o chipă. „Hei, Moși”, spuse acesta.

Talentatul retor s-a întors cu spatele. „Ițac!” Și-au dat mîna plini de entuziasm. Moși a arătat spre Sokolov. „Mă ține-n loc, fiindcă crede că eu știu unde locuiește.”

„Nu, nu, v-am întrebat doar de unde pleacă autobuzul, asta-i tot.”

Chelul religios a dat din cap cu toleranță: „Trebuie să știți că de-aici pleacă mai multe autobuze decît din tot Orientul

Mijlociu la un loc. Cine știe aici orele de plecare pe dinafară este alesul lui Dumnezeu.”

„Credeam că noi, evreii, sîntem aleșii, și fără a ști orele de plecare”, spuse Moși. „Ieri mi-a povestit fiica mea că știe să citească viitorul. Știi cum ? În supă. Am crezut că trebuie să fie zaț de cafea, dar nu, un clarvăzător din acest popor citește viitorul în supă.”

Sokolov a rîs împreună cu cei doi.

„Spune-i să-mi dea rețeta de supă”, a spus Ițac.

În clipa aceea s-a amestecat și o femeie în discuție, o femeie mică și grasă, cu părul cenușiu și ochii mari, ca de fetiță. Ducea în mîină o sacoșă plină de cumpărături. „Vă pot fi cu ceva de folos, domnilor?”

„Știi în ce supă se poate citi viitorul?” a întrebat cu un zîmbet Ițac.

Femeia a început să rîdă, percepînd fără greutate tonul discuției. „Bineînțeles că știu. În supa de roșii.”

„Supa de roșii?” spuse Ițac uimit.

„E vorba de semințe”, spuse femeia cu ochii ironici. „Cantitatea și răspîndirea.”

„La fel ca-n cazul poporului evreu”, încuviință Ițac.

„Dacă n-ar putea fi cunoscute intențiile lui Dumnezeu, ce sens ar mai avea ele?” își întrebă femeia tovarășii de conversație.

„Vreți acum să spuneți că noi, cu puterea noastră de pricepere, putem să-l înțelegem pe Dumnezeu?” se năpusti Moși.

Ea încuviință cu convingere: „Bineînțeles ! Altfel întreaga viață ar fi o prostie.”

„Doamnă, probabil că Dumnezeu este înnebunit după prostii. Probabil că este un tip care crapă de rîs văzînd su-părările noastre. De ce trebuia, în numele cerului, să inventeze o chestie *precum omul*? Pentru onoare? Pentru frumusețe? Doamnă, uită-te bine la mine, așa ceva crezi numai dacă ai un simț al umorului comparabil cu al lui Șamir.”

„Rabin este și el în mod sigur un mare comic”, a răspuns Ițac, ca să-l apere pe Șamir.

Cineva a strigat: „Rabin este și el un mare comic. A spus el vreodată ceva la care să nu te-apuce rîsul?”

Sokolov trase concluzia că-n această țară orice discuție filozofică în public începe cu întrebarea despre locul unde se află stația de autobuz.

După ce a cerut ajutorul a trei polițiști, Sokolov și-a găsit autobuzul. Aerul condiționat funcționa, și el și-a aplecat capul infierbîntat spre ceafă, astfel încît vînticelul cald din orificiul de sub suportul pentru bagaje să-i răcorească fața.

A recunoscut-o după rochia cu flori. S-a urcat puțin înainte de închiderea ușilor, a plătit biletul cu bani potriviți și s-a apucat strîns de mînerul de sprijin cînd a pornit autobuzul. De la locul lui din spate, el putea să-i vadă nestingherit fața. În mersul mașinii a făcut un slalom, ținîndu-se cînd de un mîner, cînd de altul, fără să-l observe, în drum spre un scaun liber, două rînduri în fața lui. Avea o strălucire aparte, o față îngustă cu privirea feciorelnică, buze mari și pomeți pronunțați, care nu dovedeau un sînge asiatic sau slav, ci, mai degrabă, te duceau cu gîndul la o moștenire spaniolă. Cînd s-a așezat lîngă o femeie pe care a salutat-o cu o înclinare prietenoasă a capului, s-a întors puțin spre stînga și din nou i s-a dezvăluit splendidul ei profil. Frunte înaltă, nas mic și bărbie ascuțită. Era înaltă și ceafa ei depășea nivelul celorlalți pasageri.

De la Irina încoace nu mai iubise pe nimeni. În Tomsk întreținuse o relație sexuală neobișnuită cu o contabilă de la fabrica lui. Din cînd în cînd, Valia venea la el în vizită, beau în tăcere vodca pe care Valia o aducea, și după o jumătate de oră se dezbrăcau și se băgau în pat. Valia avea fundul moale și sîinii grei, și în timpul actului sexual îl privea fix, fără să-l vadă. Termina cu un junghi în diafragmă, de parcă ar fi luat-o un sughiț. Nu ieșeau niciodată împreună la un restaurant sau la teatru, nu întreprindeau nimic care te-ar fi putut duce cu gîndul la o romanță. Dormeau împreună, iar a doua zi dimineața se duceau împreună la fabrică. În Herzlia, după venirea lui în țara laptelui și a mierii, nici o femeie nu-i onorase patul cu vizita ei. Dacă se plimba pe malul Mării Mediterane, întîlnea fete care i-ar fi putut fi fiice. aveau trupuri bronzate perfect, cu coapse puternice și pîntece strînse în costumele de baie, care-i trezeau langoare și tristețe. Și dacă nu erau mult prea tinere, se și aflau în compania stelelor de film sau a campionilor mondiali de karate, de arte marțiale, cu trupurile lor sculptate. Iubirea unei femei va rămîne o amintire, dacă el

va continua să măture străzile, dînd din colț în colț, sub cel mai de jos nivel al scării sociale.

Harta Tel Aviv-ului rămînea încă pentru el o șaradă, dar cînd autobuzul a intrat în Rehov Etsel, a recunoscut fațadele dărăpănate și a avut o neașteptată senzație de întoarcere acasă. Ea a coborît înaintea lui și el a urmat-o cînd a traversat strada. Mergea cu spatele drept, sigură de sine și voinică, și părul ei maroniu primea în plin soare o strălucire roșu-închis. Prin rochie i se vedeau pulpele subțiri și gleznele înguste. Porțiunea din spate a genunchiului, trecerea de la gambă spre pulpă, lăsa să se vadă o piele moale, întretăiată de șanțurile și liniile arterelor vulnerabile. Imaginea acestora avea ceva intim și dorința de-a o îmbrățișa i-a cuprins ca un spasm trupul, făcîndu-l să se oprească în loc. Trebuia să se păzească, era mai bine dacă parcurgea Rehov Ivri fără umbra ei și fără iluzii. Era ea oare mama sau fata? Sau poate aparținea familiei care dădea ajutor *olimi hadașimilor*?

În Kaliningrad nu-și pierduse numai trecutul, soția și copilul, dar și prietenii. Cînd a naufragiat în Tomsk, a înțeles că și-a pierdut prietenii. Colegii lui, în care văzuse prieteni, nu-i scriau, fiindcă, cu toată perestroika, erau încă speriați că poșta e controlată. Alții, în situații similare, erau ajutați de familie, dar cînd el, în septembrie 1985, a fost deportat, nu mai trăia decît maică-sa și alți membri de familie nu mai avea. În Tomsk zilele lui se desfășurau după același tipic. În timpul zilei făcea teste într-un laborator primitiv asupra calității industriei metalurgice siberiene, și seara stătea de regulă singur în camera lui și testa calitatea vodcii rusești. Scrisorile pe care le primea săptămînal erau de la maică-sa și de la Natașa, copilul lui. Și dacă capacitățile spirituale nu i se atrofiaseră definitiv, era datorită criptogramelor și jocurilor.

În prima lor vară petrecută împreună, după lupta pentru cîștigarea mînușilor, Lev îi trezise interesul pentru jocurile matematice. Asta s-a întîmplat în ziua în care Sașa i-a făcut cunoscut că nu-i va purta niciodată mînușile. Seara de după rușinoasa înfrîngere din piațeta Smolenski, în mijlocul colegilor lui, Sașa i-a povestit maică-sii că și-a pierdut mînușile, undeva pe drum, i-or fi căzut pesemne din geantă. Mai întîi ea a ascultat nemișcată, ca și cînd nici n-ar fi interesat-o. Dar după-masă, numai cu el în bucătărie, a spus: „Sașa, știi cît de

greu le-am procurat. M-aș fi așteptat la mai multă grijă din partea ta.”

Vorbea cu vocea joasă, fiindcă încă nu-i spusese lui taică-său.

„Îmi pare rău, mamă, crede-mă.”

„Cum ai putut să le pierzi?”

„Nu știu. Îmi pare foarte rău.”

Ea l-a tras spre ea și l-a strâns în brațe. El era deja mai înalt decît ea, și de-o vreme încoace începuse să se ferească de aceste îmbrățișări materne, doar că în acea zi se simțea dez-nădăjduit, speranță, așa c-o lăsase în voia ei.

„Îmi pare rău pentru tine”, a zis ea, „nu spune nimic, o să-i povestesc eu tatălui tău.”

Dimineața următoare, prima zi de vacanță, Lev stătea rinjind în fața ușii, ca și cînd venirea la apartamentul lui Sokolov ținea de rutina lui zilnică. A întrebat dacă Sașa vrea să iasă să facă o plimbare cu el în jurul blocului. Sașa, uimit de prezența lui Lev, l-a privit fisticit, dar a încuviințat din cap, așa că l-a urmat în stradă. Lev avea cu el o servietă.

„Totul e-n regulă?” a întrebat Lev. Vroia desigur să spună: „Ai luat-o pe coajă cînd ai apărut acasă fără mănuși?”

„Da.” Sașa n-a putut găsi un răspuns mai bun.

„Am avut noroc”, a spus Lev.

„Ai fost mai bun.”

„Poate că e același lucru.”

„Da?” Sașa nu se gîndise niciodată la așa ceva.

„Norocul și victoria sînt legate între ele”, a spus Lev grav. „Norocul nu e ceva dumnezeiesc, e ceva pe care poți să-l influențezi. Mărindu-ți șansele.”

S-a oprit în loc și a deschis servieta. „Uite-le!”

Sașa a aruncat o privire în servieta și și-a văzut mănușile, cele mai frumoase confecționate vreodată, din cea mai suplă piele, cu blăniță fină și capse tari.

„Nu”, a spus Sașa.

„Sînt ale tale.”

„Nu mai sînt”. Gîtul lui Sașa era uscat și dorința lui de-a avea mănușile era mare, dar nu putea să-și tăgăduiască cuvîntul dat.

„Ia-le înapoi.”

„Imposibil”, a răspuns Sașa.

„Haide!“ a spus Lev, „le-ai primit pentru note“.

„De unde știi asta?“

„Am auzit.“

„De la cine? De la Igor?“

„N-are importanță. Hai!“

„Nu. Tu le-ai câștigat. Ai fost mai bun. Aș fi vrut să fie altfel, dar așa a fost. Nu le pot lua înapoi.“

„Nu fi așa încăpăținat.“

„Lucrurile sînt așa cum sînt“, a spus Sașa. „Eu le-am pierdut. Păcat.“

„Poți totuși să... privește-o ca și cum acum ai avea noroc.“

„Nu.“

„E numele tău scris pe ele.“

„Nu.“

„Aici.“

Lev a scos mănușile din servietă și a vrut să i le întindă, dar Sașa a făcut un pas înapoi și și-a dus mâinile la spate.

„Nu.“

Cu lacrimi în ochi, a întors spatele și a plecat.

A doua zi de dimineață, maică-sa l-a trezit devreme.

„Sașa! Sașa!“

Stătea strălucitoare pe marginea patului lui. Pe genunchi, pe o Pravda deschisă, avea mănușile. „Sașa, nu ți se pare o minune? Cineva le-a adus înapoi. Erau așezate în fața ușii!“

La prînz l-a sunat pe Lev. Locuiau în alt cartier, la Piața Vostania, într-o clădire pe care cei din cel mai înalt rang al conducerii de partid și-o rezervaseră pentru ei înșiși. Serghei Leșava, tatăl lui Lev, luptase în marele Război Pentru Apărarea Patriei la Stalingrad. Era georgian și comisar politic în Armata Roșie. Stalin personal îi dăduse ordin să se ducă la Stalingrad. În acea vreme mulți georgieni fuseseră numiți la conducerea țării, atît pentru faptul că paranoia lui Stalin pe ei nu-i stînjenea, cît și pentru că el avea nevoie de ei, după ce în anii '30 executase vîrfurile aparatului de partid și ale armatei.

Lev nu s-a arătat uimit cînd l-a văzut pe Sașa.

„Intră“, i-a spus. „Mă poți ajuta la căutarea celui de-al 31-lea număr perfect.“

La fel ca Sașa, Lev avea camera lui. Peste tot prin cameră se aflau foi cu calcule.

„Aici e 6“, a spus Lev. „primul număr perfect. Poți să-l împarți la 1, 2 și 3 și este suma numerelor. Deci număr perfect. Aici îl ai pe 28. Divizibil cu 1, 2, 4, 7 și 14. Și este suma lor. Înțelegi? Sînt 30, cunoscute, ăsta e cel mai mare.“ A arătat spre un număr scris pe diferite hîrtii, lipite de Lev una de alta. „Are mai mult de 130 de mii de cifre, cel mai mare număr perfect pe care-l cunoaștem.“

„Dacă sînt 30, atunci trebuie să fie și un al 31-lea“, a spus Sașa.

„Ești un om pe pofta inimii mele“, i-a răspuns Lev.

S-au pierdut în căutarea numerelor perfecte, au iscodit infierbîntați reguli nedescoperite de Euclid și Mersenne, au amușinat formule care ar fi putut duce la cel de-al 31-lea, cu care ar fi putut ei doi cuceri o faimă seculară, și la sfîrșitul amiezii, Sașa și-a reamintit scopul vizitei lui.

„Mama le-a găsit“, a spus el.

Lev a înclinat sec din cap.

„Sînt acasă“, a urmat Sașa, „dar eu nu le pot purta“.

„Ești nebun“, a spus Lev. „Nu cunosc nici un muritor care să fie atît de absurd de principal.“

Sașa a ridicat din umeri. „Aș vrea“, a spus el cu părere de rău, „dar dacă mă gîndesc la asta, mi se face greață. Le-am pierdut pe cinstitelea, deci nu îmi mai aparțin.“

„Bine. Atunci sînt ale mele. Declar acum că tu le poți împrumuta și purta, pînă cînd eu îmi voi schimba hotărîrea.“

Sașa nu prevăzuse această variantă și a ridicat din umeri.

„Nu știu...“

„Putem să terminăm de mîine negocierile asupra acestui subiect?“

„Bine.“

Acesta a fost începutul prieteniei lor. Lev era posedat de jocuri matematice și l-a contaminat și pe Sașa. Cum iarna devenise friguroasă, Sașa își punea mănușile cînd ieșea din casă, dar de cum ajungea jos în stradă, le băga în servietă.

„Ești smintit“, a constatat Lev. „Ai niște mănuși minunate, dar nu le porți.“

„Ia-le înapoi“, i-a spus Sașa.

„Nu.“

„Atunci le păstrez pentru tine.“

„Toată viața.“

„Bine“, a răspuns îngăduitor Sașa.

„Ești nebun“, a ripostat Lev. „În evul mediu ai fi devenit un martir care s-ar fi lăsat bătut în cuie de mongoli, numai pentru că n-ar fi acceptat să renunțe la credință. Mă minunez de tine, să știi!“

„N-am să cedez niciodată“, a răspuns Sașa, care se întreba în sinea lui dacă și evreii avuseseră martiri, la fel ca ortodocșii.

„Tu ești atît de total diferit de mine“, a gîndit Lev cu voce tare, „și de aceea sîntem prieteni“.

În preajma sărbătoririi Revoluției din Octombrie, în acel an, pe cînd erau în clasa a 9-a și treceau ca bolizii prin materii, ca și cînd trupurile lor înfometate nu s-ar fi putut hrăni decît cu cunoștințe, Sașa a observat într-o zi că cu Lev se petrecea ceva ciudat. Toată dimineața stătuse cufundat în el însuși, neinteresat de ceea ce se întîmpla în clasă, lucru neobișnuit la el.

În pauza de prînz, Lev îi șopti: „După școală, așteaptă-mă“

La trei și jumătate dădeau un ocol prin parc, pe la Bazinul Moscova. Se făcuse deja frig și vîntul estic le pătrundea prin jachete. Mergeau prin parcul pustiu cu capu-n pămînt, trecînd de zidul bazinului închis. Lev nu spunea nimic. Arăta ca și cînd n-ar fi dormit toată noaptea, ochii lui priveau întunecat și sumbru gazonul lipsit de viață, strînsese umerii și-și încovoiasse spatele ca și cînd ar fi vrut să se facă mai mic, să dispară, dacă așa ceva ar fi fost posibil.

„Trebuie să-ți spun ceva“, a spus el grav. „Ceva teribil“. L-a privit pe Sașa și vocea i s-a frînt. „Trebuie să-mi promiți că n-o să spui nimănui. Nimănui. Promite-mi.“

„Îți promit“, a spus Sașa cu toată gura, plin de devotament și de îngrijorare.

„Bine“, a spus Lev.

A privit în jur și a dat cu piciorul într-o piatră. Se aflau la gardul pavilionului în care în timpul verii cînta orchestra veteranilor sau corul de la fabrica de mașini „Străduința“.

„Mama mea este evreică“, a spus Lev.

După această mărturisire, s-a uitat la Sașa cu o privire pierdută, zgribulindu-se-n sine, ca și cînd ar fi așteptat o împușcătură în ceafă. Uimit, Sașa a simțit o senzație de eliberare invadîndu-i sufletul.

„Evreică?” a silabisit Sașa.

„Da. Și eu de asemenea. Tanti Iana a venit la noi. Sora mamei. Le-am auzit vorbind. Ce spun eu? Șopteau, în bucătărie. Iana vrea să ceară o viză pentru Israel și a întrebat-o pe mama ce părere are despre asta. Mama a spus, desigur, că e o catastrofă. Pentru noi, pentru toți. Nimeni nu știe. Eu credeam că ea e rusoaică. Dar e evreică!”

Și-a scos mâinile din buzunare și a făcut un gest disperat.

„Evreică! Ceea ce înseamnă că și eu sînt evreu. Sînt jumătate evreu, Sașa, aparțin dintr-o dată celui popor care... nu are nimic de-a face cu Rusia. Sînt străini și eu sînt dintr-o dată la fel! Înțelegi? Sînt un străin!”

Sașa și-a apropiat palmele una de alta și și-a suflat în pumni, privind în pămînt și bucurîndu-se la gîndul că, în sfîrșit, poate să-și împartă secretul cu cineva.

„Taci”, l-a auzit pe Lev spunînd, „în mod sigur fiindcă acum mă găsești de disprețuit. Mai vrei să ai de-a face cu mine, Sașka? În mod sigur nu mai vrei să fii de-acum încolo prieten cu mine.”

„Mama mea este și ea evreică”, a șoptit Sașa.

Cînd s-a uitat la el, a văzut privirea încremenită de uimire a lui Lev.

„Tu? Tu arăți ca un rus din Tula. Mai rus decît Hrușciiov. Minți.”

„Mama este evreică”, a repetat Sașa, „și încă ceva: și taică-meu este tot evreu. Tu, numai pe jumătate.”

„De ce...?” Lev părea gata să se clatine. „De ce nu mi-ai spus-o niciodată?”

„N-am îndrăznit. Nimeni n-o știe. Oficial sîntem ruși.”

„Dar...”

Clătinînd din cap, Lev i-a întors spatele. După cîteva secunde însă, s-a întors din nou spre Sașa și și-a îndreptat degetul arătător spre el: „Minți!”

„Nu mint!” a strigat Sașa. „Sînt un evreu. Sînt un evreu oribil, fiindcă și părinții mei sînt la fel! De ce aș minți? Nu mint! Niciodată!”

Lev îl privea cu gura căscată, cercetător, suspicios. I-a apărut apoi un zîmbet pe față și gîtlejul i-a scos un rîset gîlgîit:

„Deci ești un evreu, Sașka, un *jid*.”

„Și tu. Și tu unul pe jumătate. Lev, mama ta e evreică, deci și tu ești, după legea evreiască.”

„După legea rusească sînt pe jumătate, dar în acest caz nu mai are importanță. *Jidovule!*” a înjurat el. „*Jidănașule!*”

„*Pargati.*”

„*Jidanule!*”

Rînjind uimiți, s-au privit unul pe altul, altfel acum, ca și cînd în afara prieteniei, care deja exista, s-ar fi stabilit o și mai mare legătură, o înrudire de sînge, ce-și așteaptă confirmarea.

„Ce scrie la paragraful 51 la părinții tăi?” a întrebat Lev.

„Naționalitatea rusă”, a răspuns Sașa, surîzînd cu semnificație.

„Cum se poate?”

„Ei au declarat că asta sînt. În timpul războiului și-au ars hîrțile.”

Lev îl privea minunîndu-se.

„Chiar?”

„Și mama ta?”

„Rusoaică. Și ea a mințit. De necrezut!” a strigat Lev.

Cu brațele deschise, a făcut o piruetă pe cimentul pavilionului. Pietricelele i-au scrîșnit sub blacheuri. Păreau niște complotiști. Evrei tăinuți!

L-a apucat pe Sașa strîns și l-a privit dintr-o dată cu toată seriozitatea. „Promite-mi că vom rămîne totdeauna prieteni, Sașa, trebuie să ne-o promitem.”

„Da”, a înghițit Sașa în sec, tulburat de tonul grav al lui Lev. „Promit!”

„Și eu promit!” a spus Lev.

L-a îmbrățișat, și Sașa a făcut același lucru. Ca doi bărbați maturi s-au sărutat pe gură și și-au pecetluit legămîntul.

Capitolul 10

„Nu te mai poți întoarce. Trebuie să aduci înapoi cârmaciul pentru gunoi Jehuda Cohen.”

Nepăsător, Sokolov a mototolit bilețelul pe care-l găsisese pe clanța ușii. Acum, că se ajunsese atât de departe, a acceptat vestea ca inevitabilă. S-a așezat în fotoliul lui luxos și a început să bea. Căldura mai era încă zăpușitoare în camera lui, dar strada, jos, era deja jumătate în umbra soarelui care apunea. Camera nu avea aer condiționat, iar achiziționarea unui ventilator nu și-o putea permite. În Herzlia, fiecare cameră a apartamentului era conectată la un sistem silențios de aer condiționat. Iar pentru zilele friguroase exista încălzire subterană, chiar dacă israelienii nu știau ce înseamnă răcoarea.

Frigul israelian semăna cu o zi dulce de toamnă rusească. În camera lui din Tomsk iarna era mai aspră decât înainte vreme, în casa părinților lui din Moscova, unde focul în cazanele încălzirii centrale ardea totdeauna la cotă înaltă, și mai frig decât în Kaliningrad, unde dispunea de o confortabilă instalație de gaze proprie, un cazan finlandez care dădea o căldură dulce, răspândită uniform în tot apartamentul. Prin relațiile lui, Lev procurase o duzină de asemenea minuni din import, pe care le vînduse prietenilor. Realitatea din Uniunea Sovietică pătrundea anevoie atunci pînă la Sokolov. El crescuse protejat, în păturile de mijloc ale elitei birocratice. Maică-sa avea acces la magazine speciale, care vindeau întotdeauna diverse legume, fructe, carne macră, lapte și brînză, iar în Kaliningrad făceau cu Irina descinderi la magazinele cele mai speciale dintre cele speciale. Rafturi încărcate cu produse din Occident, cartușe Benson and Hedges, parfumuri de la

Dior, îmbrăcăminte de la Armani. Dar pe el Marlboro și Boss îl lăsau rece. Spre deosebire de Irina, nu pusese preț pe luxul personal pînă la ajungerea lui în Tomsk. Tomskul însemna frigul năucitor și neagra sărăcie. Contra plată, o vecină pensionară îi făcea și lui cumpărăturile, pe lîngă cele pe care le făcea pentru ea. Trăia cu vodcă, cartofi, varză, de cîteva ori cîte un castravete, cîrnăciori tari și grași, conserve de pește. Toată viața fusese membru al grupului de funcționari de partid și oameni de știință care își anexaseră bogățiile disponibile ale țării. Gorbaciov deschisese ferestrele spre Vest, dar magazinele obișnuite rămăseseră goale. Rușinea pe care Sokolov o trăia era dublă: îi era rușine pentru eșuarea personală, prin care își pierduse poziția și bunăstarea, lucru prin care nu mai aparținea celor două milioane de nomenclaturiști, și îi era rușine și pentru că, fără să se gîndească vreodată la asta, profitase de pe urma acestei lumi privilegiate. Atîta rușine nu și-o putea astîmpăra decît cu vodcă.

Locuise în Tomsk din septembrie '85 pînă în ianuarie '90. Despărțirea de Irina devenise oficială în martie '86, dar, în fapt, căsătoria lor se încheiase după acea anchetă a KGB-ului. El trebuia să se prezinte o dată pe săptămînă la sediul miliției de cartier. Dacă voia să călătorească la o distanță mai mare de 40 de kilometri, trebuia să ceară cu o lună înainte aprobare (doar că nu avea ce să caute în afara Tomskului). Pe aripile alcoolului, străbătea nopțile siberiene. Cu arcadele înghețate, șovăia prin zăpadă, cu vîrfurile degetelor reci ca niște turturi de gheață.

Nevasta lui îl înșelase, așa cum el își înșelase prietenul. În nimeni nu putea avea încredere și nimeni nu putea avea încredere în el. Nimeni care să-i pună o mînă pe umăr. Pe taică-său îl îngropase în 1980, la trei săptămîni după căsătoria cu Irina, și singurul om apropiat pe care-l mai avea era mai-că-sa. În fiecare săptămînă ea îi scria o scrisoare, și el îi răspundea conștiincios. Că îi mergea bine. Climatul îi plăcea, fiindcă locuia într-o clădire izolată. Da, avea o prietenă drăguță. Avea o mașină. Mîncă destule legume și fructe. Lucra la proiecte interesante, care-l vor aduce în viitor înapoi la Moscova. Minciunile transparente ale unui copil ratat, către o mamă tandră. În timpul domiciliului lui forțat i s-a dat voie s-o

viziteze doar o singură dată. Avea atunci 70 de ani, o femeie tare, cu ochi negri aprinși și o gură fermă. Sokolov primise aprobare să plece la Moscova.

Reușise să pună mîna pe un bilet de avion (un coleg avea un verișor prieten cu cineva de la rezervări de la Aeroflot, prețul: o sticlă de vodcă de persoană), dar el i-a tăinuit în mod intenționat că va veni. Maică-sa a început să plîngă cînd l-a văzut în canatul ușii. Și-a deschis brațele bătrîne și s-a năpustit asupra lui, ca un copil. „Nu-mi fac datoria“, s-a gîndit Sokolov, „cînd oamenii îmbătrînesc, generația care le urmează trebuie să se îngrijească de ei, așa cum ei înșiși au fost înainte vreme îngrijiți“.

Dăduse ultimele ruble, pe piața neagră, pe o sticlă de vin bulgăresc, cîmat moale, brînză proaspătă, două cutii de caviar, ouă. Avea 41 de ani, și în acea zi auzise pentru prima dată de la început pînă la sfîrșit istoria familiilor părinților lui. Mama lui îi povestise mai dinainte părți mici, ca și cînd ar fi fost doze otrăvitoare pentru oamenii tineri.

Familia tatălui lui, care atunci încă se mai numea Berenstein, fugise în octombrie 1917 din Odesa în România. Fuseseră evrei ultrareligioși, înfricoșați de tradiționalele pogromuri rusești și de ateismul comunist. Totuși fiul lor cel mai tînăr, Isak, născut în 1918, imediat după venirea lor în România, fusese contaminat de noua ideologie, cînd, în 1938, fusese trimis la *yeshiva*¹ la Constanța, unde venise în contact cu comuniștii evrei.

Antisemitismul în România fusese virulent. Garda de Fier, organizație naționalistă care combinase mistica creștin-ortodoxă cu o mare doză de fascism, devenea din ce în ce mai periculoasă și, în septembrie 1940, paranoicul general Antonescu, supranumit și Cîinele Roșu, a dat o lovitură de stat fascistă.² Isak avea o explicație pentru confuzia pradă căreia căzuse acest popor: lipsa de cunoștințe istorice, înțelegerea greșită a luptei de clasă. Își întrerupsese școala de rabini și se

¹ Școala pentru învățarea talmudului.

² În urma Dictatului de la Viena, Antonescu a fost însărcinat, la 4 septembrie 1940, cu formarea guvernului, fiind investit cu depline puteri.

hotărîse să se facă învățător. Deveni membru al partidului comunist și ajunse repede la conducerea lui, cel mai tânăr membru, șeful de pe lista neagră. La institutul pedagogic o întâlnise în 1939 pe nevasta lui, Ana Benveniste, o fată dintr-o familie evreiască tradițională, destul de bogată pentru a-și putea permite să-și dea copiii la studii.

La 31 iunie 1941, generalul Antonescu invadase împreună cu nemții Uniunea Sovietică și, în timp de patru luni, armatele române ajunseseră la Odesa.¹ Antonescu se autodeclarase mareșal.

Încă înainte de invazie, Isak și Ana au fugit peste graniță. Isak avea un număr de carnete de partid în alb și ei își declarară o nouă identitate.

Isak Berenstein deveni Ivan Sokolov. El se înscrise în Armata Roșie. Din noiembrie 1941 pînă în august 1946, Ivan cu Ana s-au văzut doar o singură dată, după ce Ivan fusese decorat cu Steaua Roșie. Primise o permisie de o săptămînă și putuse să-și viziteze nevasta, care lucra la Novosibirsk, într-o fabrică de armament.

Fusese înaintat în grad, colonel de artilerie, și după demobilizare studiasă la Institutul de Mașini Grele, devenind *aparatcik*, activist.

La această ultimă vizită, Sokolov șezuse cu maică-sa la masa mică din bucătărie. Afară se întunecase. Seara căzuse devreme. N-au aprins lampa, dar fața luminoasă a maică-sii părea să destrame vagul întuneric din casă.

Ea voia ca el să plece în Israel „cînd ea nu va mai fi”.

„O să trăiești pînă la 100 de ani, mamă, și-atunci eu voi fi bătrîn.”

„Promite-mi c-o să pleci. Promite-mi că atunci o să te duci în Israel. Ești evreu, Sașa, la fel ca mine.”

„Nu știu ce-nseamnă asta, mamă. Tu știi, dar eu nu știu.”

„Eu o știu de mai-nainte.”

¹ În ianuarie 1941, Antonescu a înăbușit rebeliunea legionară, iar în 31 iunie 1941 a decis intrarea României în război pentru eliberarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, rupte din trupul țării în urma Dictatului de la Viena.

„Ce mai înseamnă asta acum pentru tine?”

Ea a ridicat din umeri.

„Caraghios lucru mai e și asta. N-am mai fost de atîta timp la sinagogă, nu practic ritualurile și totuși mă simt evreică.”

„Ce e asta, cum o simți?”

„E așa, un fel de... respect pentru cel mic, respect pentru oamenii care te-au crescut, respect pentru oamenii care au trăit înaintea ta și au suferit... așa ceva.”

El a încuviințat.

„Trebuie să pleci din Uniune”, a spus ea, „ce lași aici, de fapt, în urma ta?”

„Un copil.”

„Natașa e la Irina. N-ai voie s-o vezi. Pleacă din țara asta. Cei din neamul Benveniste au vagabondat tot timpul! Sîntem un fel de țigani, din Spania. Am pornit-o în toate părțile și tu trebuie să te întorci înapoi, la vatră.”

„Poate mai sînt și alți membri ai familiei noastre acolo.”

Ea a scuturat din cap. „Taică-tău s-a interesat. Nu știu cum. Cînd eram însărcinată cu tine s-a interesat. Toți au plecat.”

Își privea mîinile, pete maronii de bătrînețe îi acopereau pielea subțire. Sokolov nu le observase pînă acum.

„Știu că el voia să-și ia și părinții, dar ei n-au vrut. Ei îl considerau un renegat. Pe vremea aceea nu-i mai vizitase de vreo doi ani. Îl aud încă pe taică-său spunînd: ei, nemții, nu sînt chiar atît de greu de suportat, mai puțin greu, oricum, ca bolșevicii. Asta li se părea lor cel mai grav lucru, că tocmai fiul lor devenise bolșevic. Auziseră de la familia din Galiția că în primul război mondial nemții nu fuseseră răi cu evreii, de ce adică ar fi fost ei acum altfel?”

„Și tatăl și mama ta?”

Ea a clipit des din ochi și s-a luptat cu lacrimile. Înduioșat, Sașa a îmbrățișat-o și ea și-a revenit sprijinită de umărul lui puternic! Și-a scos o batistă din mîneca rochiei și și-a șters zîmbind ochii.

„Ei n-au vrut să-și părăsească afacerile. Prostii, nu? Tatăl meu avea o făbriță de pantofi. Nici mică, nici mare. Economisiseră ceva și tata a crezut că banii îl vor salva. «Dau

cîte ceva în stînga și-n dreapta», spunea, «la fel ca și cu fasciștii. Fiecare e antisemit pînă cînd îi pică cît de cît un cîștig de la un evreu. Așa sînt și creștinii din România.» Astfel de lucruri spunea.”

„Și frații tăi?”

„Erau înșurați. Aveau copii. Nu știau ce să facă. Eu eram cea mai tînăra. O, Sașa.” Îi strînse mîna. „De atîta vreme vreau să povestesc toate astea. Ce tristă e lumea în care nu poți povesti așa ceva. Am mințit toată viața despre locul de unde am venit. Și taică-tu a murit fără ca prietenii lui cei mai buni să știe că el era evreu! El nu putea să mintă, era cine era, cu excepția acestui lucru, la baza vieții lui deci stătea o minciună. El mințise despre tinerețea lui, despre tatăl și mama lui, despre asemenea lucruri a fost nevoit să mintă. Glasnosti. A trebuit să împlinesc 70 de ani și tu 40.”

„41, mamă. În acest an, 42.”

„Ce ai de gînd să faci, Sașenka, o să te-nsori din nou?”

„Nu știu, mamă.”

„E ea destul de bună pentru tine?”

„Da”. O văzu în gînd pe Valia. Tăcu asupra acestui subiect.

„Și serviciul îți place?”

„Da.”

„Ai perspective de viitor? Spune cîstit, Sașa.”

„Sînt cîstit, mamă. Îmi merge bine. Pe cîste.” Mîntea. Nu mințise niciodată în viață, dar acum, ca și cînd asta ar fi devenit un accesoriu al consumului de alcool, mințea cu ușurința cu care trăgea aer în piept. Întrebă:

„Mai ai ceva de băut?”

„E sticla goală deja? Atît de mult bei?”

„Nu. Numai astăzi. E doar sărbătoare.”

„Căută în bufet. Ar mai trebui să fie vodcă acolo.”

El aprinse lumina în sufragerie și văzu deasupra bufetului pictura cu peisajul, pe care o scosese cîndva din ramă. Făcuse acest lucru o singură dată, după care rezistase tuturor tentativelor de a o mai repeta. Sigur că cunoștea cuvîntul de ocară „jid”. Jidanii erau capitaliști, antisocialiști, profitori, paraziți, asocia acest cuvînt cu oamenii șmecheri, fără iubire de patrie, ruși falși. Era și el unul dintre ei, dar hotărîse să păstreze

tăcere toată viața asupra acestui lucru. Mama lui i-a poruncit să pună documentele la loc și să reazeze tabloul pe perete. Niciodată n-a mai dorit să le vadă și, ciudat, acest lucru i-a dispărut aproape din conștiință, pitindu-se într-un colț prăfuit al memoriei. Pe bufet era așezată o fotografie de-a tatălui. Ședea zîmbind la o masă sărbătorească la restaurantul Praga, de la începutul Arbatului, trei săptămîni înainte de infarctul fatal. Pe fața de masă erau sticle de șampanie, de vodcă, de vin. În spatele lui se vedeau ramuri de măsline și apărea vizibil un picior de femeie din pictura barocă a palatului în care funcționa restaurantul. Sărbătoreau nunta lui Sașa cu Irina. Sașa îi semăna mai mult lui decît maică-sii. În Kaliningrad era la fel de bătos, în afara oricărui compromis în atingerea țelurilor lui. A luat vodca din dulap și a dat jos pictura de pe perete.

Maică-sa aprinsese în bucătărie lumina și pusese apa la fiert pentru ouă. Stătea îndreptată spre el cu spatele ei mic și lat de bătrînă.

„Mamă“...

S-a întors, a văzut pictura în mîna lui și s-a îndreptat spre masă cu o privire dezaprobatoare, jumătate întoarsă spre oala în care fierbea apa.

„De ce vrei să vezi asta?“ a întrebat ea. Vocea îi suna reticent, însăși întrebarea însemna că cedase.

„Vreau să știu ce stă scris aici.“

„De ce?“

„Sînt treizeci de ani de cînd am descoperit, mamă, erau alte timpuri atunci. Acum e perestroika, glasnosti, tu însăți ai spus-o.“

„Ei vor continua să-i urască întotdeauna pe evrei.“

„Dar nu ne vor mai persecuta.“

„Ai spus nu *ne* vor“, zise ea.

„Da.“

Pînă la catastrofă nu avusese timp să se gîndească la rădăcinile și la trecutul lui. *Oktiabr* a explodat cam la trei luni după numirea lui Gorbaciiov în funcția de secretar general, și înecarea lui Sokolov în vodcă la Tomsk a mers în paralel cu creșterea libertății presei. Despre Israel și Orientul Mijlociu a început dintr-o dată să citească articole care nu mai erau

întunecate de interpretarea sucită a faptelor. A citit despre evreii din URSS, despre emigranți, antisemitism, despre naționaliștii de la Pamiat, care considerau iudaismul și sionismul răspunzătoare pentru catastrofele prin care trecuse Rusia. Dar era el oare un evreu? Ori, poate, se simțise întotdeauna un evreu, doar că sentimentul nu avea nume?

„Promite-mi că după aceea le vei pune la loc. Mă simt neliniștită dacă nu stau acolo.”

El a luat un cuțit de bucătărie și-a repetat gestul pe care-l mai făcuse o dată, în urmă cu treizeci de ani.

„Cînd ai văzut aceste hîrtii pentru ultima dată?”

„Atunci”, a spus ea. A lăsat cu grijă în apa clocotită cele patru ouă, atît de scump plătite de el.

„Ouă. Probabil ai dat pe ele o mulțime de bani?”

„Nu cine știe ce.”

„Ne asupresc țăranii. Dacă le dai cea mai mică șansă, țăranii te șantajează. Stalin n-a greșit complet, să știi.”

„A fost un criminal, mamă. La fel ca Hitler.”

„Cum îndrăznești să spui asta?”

„Așa a fost. A făcut crime în masă.”

„Nu mai pricep nimic din timpurile astea. O dată-i una, altă dată-i alta.”

„Întotdeauna a fost alta, dar partidul făcea ca și cînd ar fi fost una.”

„Toate idealurile pentru care ne-am luptat eu și tatăl tău sînt acum, dintr-o dată, minciuni. Eu l-am crezut pe Stalin, deși mi-era frică de el. Credeam că în cele din urmă va ieși totuși binele la liman. Dar acum se spune că totul n-a fost decît trădare. Nu mai înțeleg nimic din toate astea.”

„Privește.” Scosese hîrțiile la vedere.

„Contractul de căsătorie între tatăl și mama sa. *Ketubah*. În ebraică. Celelalte hîrtii sînt certificatele lor de naștere.

Le-am luat fără ca ei să o știe. Nu era bine ca ei să dețină asemenea hîrtii. Evreiești.”

„Ai ars propriile tale hîrtii, dar le-ai păstrat pe cele ale părinților tăi?”

„Cînd taică-tău a aruncat în foc certificatele noastre, m-am simțit ca și cînd aș fi ars eu însămi, ca și cînd mi-aș fi trădat tatăl și mama. Voiam să păstrez ceva, o dovadă. Și-n

același timp era *ketubah*-ul la ei în casă-n pericol. Fără ca tatăl tău să o știe, le-am luat pe ascuns în Ucraina.”

„N-a știut nici mai târziu că le ai?”

„Ba da, a descoperit.”

„Poți să le citești?”

S-a apropiat de el și el a auzit-o rostind niște sunete cum niciodată n-o mai auzise până atunci. Uimit, s-a uitat la gura ei, la ochii ei și i-a luat mâna bătrână și i-a sărutat-o.

Ea a zîmbit timidă, ca și când ar fi fost o fetiță.

„Ce-nseamnă asta?” a întrebat el, ascunzându-și tulburarea.

„Înseamnă că tatăl meu, Iakov Benveniste, promite să se căsătorească cu mama mea, Sara Apfelbaum, pe 21 aprilie 1903.”

După șapte luni a primit știrea că ea murise. Conștiințioasă, îi scrisese în fiecare săptămână, scrisori ca niște jurnale de bord, descrieri ale zilelor liniștite pe care le trăiește, căindu-se de situația ce se înrăutățea la Moscova, unde nu se mai găsea nimic de cumpărat. Scrisorile din ultima vreme el le tratase cu lipsă de respect și le lăsase cu săptămânile nedeschise, speriat de speranțele pe care ea și le mai puneă încă în el, celebritatea și faptele excepționale ale celui mai bun elev din Școala nr. 79. Le aruncase pe toate în afara ultimelor două dinainte de moartea ei, pe care încă nu le citise în ziua decedului.

Deschisese scrisorile și descoperise că ea se îmbolnăvisese, o infecție la rinichii, care făcuse necesară internarea ei în spital, dar nu se găsisese nici un pat liber și farmaciile nu avuseră medicamentele necesare-n depozite. Ea scria cu bună dispoziție și încredere. O să se însănătoșească înainte de-a mai fi internată-n spital.

În următoarea scrisoare scria că primise medicamente bune de la cineva care frecventa sinagoga. Era prima oară că scria cuvântul ăsta, sinagogă. Printre rînduri el citea despre durerile pe care probabil ea le avea. A murit singură, într-o amiază de noiembrie, și a fost găsită de o vecină.

El luase avionul spre Moscova și portarul, unul dintre locuitorii apartamentului de la parter, l-a lăsat să intre. Un om care se dădea după cum bate vîntul. Ținuse probabil sub

observație locuitorii blocului, informînd KGB-ul asupra a tot și a toate, iar acum își atîrnase chiar în sufrageria lui, la intrare, o fotografie de-a lui Gorbaciov, lăudînd noua libertate și posibilitățile ce se iviseră pentru oamenii întreprinzători.

„Fiul meu a deschis restaurant în cooperare“, povestea el mîndru, „pe Nahimovski Prospekt. Aici. Trebuie să mănînci și, dacă vrei să-ți gătești singur, observi că magazinele nu mai sînt pline ca altădată“

I-a îndesat lui Sokolov în mînă o carte de vizită.

„Așteaptă.“ A scris pe ea: „Iuri, oferă-i dr. Sokolov un serviciu excepțional.“ Surîzînd, i-a dat lui Sokolov cartea de vizită înapoi.

„Aveți ceva împotrivă dacă rămîn să înnoptez în apartamentul mamei mele?“

Omul a făcut o mină chinuită.

„Știți că nu e admis așa ceva. Mă puneți într-o situație neplăcută cerîndu-mi acest lucru.“

„Poate se mai găsește în casă ceva ce v-ar fi de folos“, a spus Sokolov.

„Amabil din partea dumneavoastră. În cazul ăsta, vedeți dumneavoastră, n-am să anunț că ați rămas un timp atît de lung în apartament. Cît timp?“

„O zi, două.“

Cîteva ore mai tîrziu adormi cu capul pe masa din bucătărie, lîngă o sticlă de vodcă. Cînd s-a trezit, afară se făcuse deja întuneric. Informatorul KGB-ului îi povestise că maică-sa fusese arsă la crematoriu, în ziua în care anunțul către Tomsk parcurgea încă Siberia, și că, împreună cu ceilalți locuitori ai blocului, vecini, cunoștințe, și cineva de la „biserica evreiască“ (cu toții cam 50 de persoane), o condusesese și el pe ultimul drum. În dulapul gol din sufragerie, Sokolov a mai găsit porția de caviar (pe cealaltă o mîncase cu prilejul zilei ei de naștere), și a mîncat-o printre lacrimi. Apoi a băut, pînă cînd întunericul s-a înstăpînit și în creierul lui.

Dimineața, le-a făcut o vizită vecinilor.

I-a recunoscut pe oamenii încărunțiți și cocîrjați acum, lîngă care crescuse. L-au primit cu inima deschisă și îndoliată. După ce l-au servit cu ceai urnat la scurt timp de rachiul din mere l-au năpădit cu fel de fel de povești despre sfîntenia

mamei lui. Avusese grijă de copii, le dăduse supă bolnavilor, stătuse de vorbă cu schilozii, le citise orbilor. Un înger. Avusese o viață socială plină, pe care în scrisorile către el o ascunsese, ca și când i-ar fi fost teamă că-și va răni feciorul dacă îi va scrie că împărțea și altora atenția care i s-ar fi cuvenit numai lui. În seara de după cremație, vecinii mîncaseră împreună. Au cîntat pentru ea și, unul după altul, au vorbit despre inepuizabila ei capacitate de a-și ajuta semenii.

„Maică-ta a fost o rusoaică bună“, a spus vecina. „Mereu gata să-i ajute pe ceilalți. Să ajute, pur și simplu. Îi simțim lipsa. Și faptul c-a fost evreică nu ne-a fost cunoscut. Dar asta n-are nici o importanță. A fost un om bun, evreu sau neevreu.“

Nevoia de-a marca într-un fel despărțirea l-a împins a doua zi la sinagoga de pe strada Arsipova. A fost primul impuls, pe care l-a urmat parcă pe jumătate adormit și a rămas uimit de mulțimea de oameni pe care i-a întîlnit în holul cu lambriuri, deși nu era vorba de-o sîmbătă, ziua de sabat. Se găseau aici evrei din toate colțurile țării, care în multe cazuri călătoriseră cîte zece zile sau chiar două săptămîni, cu speranța de-a se putea informa, în îndepărtata Moscovă, asupra emigrării în Israel. Sokolov a văzut fețele lor obosite, grave. Nu-și putea aminti ca părinții lui să fi avut prieteni evrei, și chiar așa să fi fost, aceștia, la rîndul lor, ar fi fost evrei tăinuți. Mai tîrziu, în Kaliningrad, nu întîlnise evrei credincioși, fiindcă aceștia primeau rar aprobarea să lucreze în laboratoare sau fabrici „închise“. În sinagogă a văzut pentru prima dată un grup de evrei care își profesau credința. Arătau ca orice oameni obișnuți.

S-a dus la sinagogă pentru că a vrut să comemoreze amintirea mamei și a tatălui lui în stil evreiesc și s-a adresat acolo unui om bărbos, pe care l-a crezut preot. „Nu sînt rabin“, l-a corectat omul zîmbind. Dar l-a luat pe Sokolov cu el în camera mare de rugăciuni și i-a dat o carte în care era *kadișul*, scris cu litere chirilice. Bîlbîindu-se, Sokolov a citit sunetele necunoscute și i s-a rupt sufletul cînd și-a dat seama că face ceea ce maică-sa ar fi dorit să facă. A spus *kadișul* așa cum ar fi făcut-o bunicul lui, și tații lor și toți tații dinainte, în cursul miilor de ani. S-a lăsat pe-o bancă și și-a ascuns fața înlăcrimată în palme.

Ajutat de litri de vodcă, și-a scormonit câteva zile prin memorie și a ajuns la concluzia că nu avea nimic de pierdut. Știa că devenise alcoolic, boala stătuse la pîndă încă de la prima înghițitură (să fi avut pe-atunci 11 sau 12 ani), iar cariera lui științifică se încheiase în urmă cu patru ani, în momentul în care începuse cariera lui de alcoolic. Dacă ar fi rămas în Tomsk, ar fi fost și el, asemenea mamei lui, găsit, după ce și-ar fi dat ultima suflare, de vreun instalator sau portar. Ori ar fi murit, asemenea tatălui său, la 60 de ani, de infarct. Singurul lucru care l-ar mai fi putut ține în Uniune era fiica lui, deși Irina era recăsătorită și Natașa avea un alt tată. Locuiau acum în Leningrad, orașul natal al Irinei. Ea predă matematica la una din universitățile de acolo, la fel ca soțul ei actual, și nici nu știuse că mama lui Sokolov murise, pînă cînd acesta nu-i povestise.

În scrisori, maică-sa îi descria încercările ei de a-și vedea nepoțica și brutalele refuzuri ale Irinei, cu toate că ea făcuse o plîngere de dare în judecată a fostei sale nurori, de care însă nu se alesese nimic. Irina scăpase de presiunile ei mutîndu-se la Leningrad. Își jurase că îi va da posibilitatea copilului ei să-l privească pe actualul soț ca pe un adevărat tată și Sokolov își dăduse în această privință cu greu consimțămîntul, după ce se autosugestionase că nu mai poate să-și asume responsabilitatea pentru copil. Deci Irinei i se părea de la sine înțeles ca Natașa să aibă cît mai puține relații cu adevăratul ei tată. El nu realizase că și relația dintre Natașa și mama lui se îngreuna. Îi trimise Irinei scrisori furioase, care, asemenea celei către Lev, i se returnau nedeschise.

Sokolov se dusese din nou la sinagogă, un templu din secolul 19, edificiu impozant, cu coloane corintice. Printre vizitatorii din hol se aflau membri ai organizațiilor israelite de emigrare. O tînră israelită și-a notat numele lui într-un bloc-notes cu hîrtie galbenă. Discuția a demarat rapid, ca și cînd el s-ar fi înscris pentru o excursie. Pentru că nu avea rude în Israel și obținerea unei vize sovietice era posibilă numai pe baza unei invitații de la cineva din familie, urma să i se trimită din Israel o invitație de la o rudă fictivă.

„E o problemă de rutină”, spusese ea, „asta se aranjează. Dar numele lui nu suna evreiește, poate să-și dovedească ori-

ginea? Numai evreii pot beneficia de legea revenirii", i-a explicat ea, „neevreii pot să se ducă oriunde în lume, evreii au o singură țară în care se simt în siguranță”

Pînă la catastrofă, Sokolov se simțise sigur și în Uniunea Sovietică și probabil că și acum ar fi avut aceeași siguranță dacă *Oktiabr* n-ar fi explodat.

În apartamentul mamei lui, a scos pentru a treia oară în viață tabloul din ramă. Cînd a prezentat hîrțiile la sinagogă, femeia a aprobat și i-a promis că va primi la Tomsk o scrisoare de la un văr îndepărtat din Israel. Înainte de plecarea din Moscova, o sunase pe Irina și îi spusese că mama lui murise.

Șocată, ea a zis: „De ce nu m-ai sunat mai devreme? Aș fi vrut să fiu prezentă la crematoriu”.

„Ce vrei acum?” a strigat el cu limba înțeleiată. „Ai împiedicat-o pe Natașa în ultimii trei ani s-o vadă, și-acum te plîngi că n-ai luat parte la incinerare? Tu n-ai vrut! Tu n-ai vrut ca Natașa s-o vadă pe bunica ei de sînge. N-ai fost acolo, pentru că n-aveai *dreptul* să fii acolo!”

A trîntit receptorul în furcă, dar imediat a format din nou numărul.

„Plec”, i-a spus, ceva mai moale acum.

„Unde?” A auzit-o emoționată, dar stăpînită, și în voce i-a deslușit dorința de împăcare.

„În Israel”, a răspuns.

La sfîrșitul lui decembrie a primit scrisoarea, scrisă de cineva care se numea tot Sokolov (mai tîrziu a remarcat că fiecare oraș israelian avea un Rehov Sokolov, după numele lui Nachum Sokolov, un jurnalist care l-a urmat pe Herzl ca și conducător al mișcării sioniste). Cu aceasta a putut să ceară o viză de ieșire la departamentul consular al Ministerului de Externe și, ca urmare, consulatul Israelului la Moscova i-a dat viza de intrare.

În ultimele săptămîni ale șederii lui în Tomsk, furtuni reci ca gheața răscoleau străzile. Suferea de frig, purta trei pulovere unul peste altul, mănuși din lînă, se îmbăta ca să se încălzească. Geamantanele îi erau gata și în fiecare seară se uita ore în șir în gol în timp ce amintirile i se îmbulzeau în minte.

Îi scrisese Irinei că emigra și că voia să-și ia rămas-bun de la Natașa. Cu o seară înainte de plecarea din Uniune, le-a văzut pe Irina și pe Natașa în holul stației Leningrad. Irina i-a dat mîna și s-a menținut la distanță. Nici o îmbrățișare, nici o sărutare. Suspicioasă, ea și-a lăsat fata singură cu el. Natașa, de aproape zece ani și înaltă pentru vîrsta ei, avea obraji roșii de emoție, nu putuse să doarmă în tren și-acum, pentru prima dată după ani de zile, erau din nou împreună. Avea păr negru bogat, aproape sîrmos, care-i ieșea în bucle de sub glugă. Sokolov era roșcat, Irina blondă, dar Natașa era la fel de oacheșă ca mama lui. Copilul era pe punctul de-a deveni o domnișoară.

A luat-o cu el la Mc Donald's-ul din Piața Pușkin. La consulatul israelian primise dolari și el s-a îndreptat spre intrarea celor cu valută, pentru a evita știrurile de sute de metri ale celor cu ruble. Cu capul sus, fata lui trecea alături de el pe lîngă ceilalți moscoviți. Big Mac, Coke, frites, s-a bucurat. A mîncat cu grijă și a savurat fiecare amănunt. Cînd el vorbea, îl urmărea cu ochii mari, ca și cînd ar fi înțeles că acestea erau orele de pe urmă pe care le aveau de petrecut împreună, ultimele imagini ale tatălui ei. El i-a cumpărat un Mc Donald's T-shirt și, bolnav de tandrețe, i-a ținut mîna strîns în timp ce, sub un cer albastru, se plimbau prin zăpada ce le scrișnea sub pași spre Detski Mir, magazinul pentru copii de pe bulevardul Marx. Pe drum, într-un portic, el a schimbat cîțiva dolari la un bișnițar (în urmă cu doi ani asemenea lucruri aveau loc în hotelurile mari, pentru turiști, acum însă, în plină stradă) și, ca și cînd ea ar fi fost fiica unui recent îmbogățit, Natașa a putut să-și aleagă tot ce-și dorea. Rochii, pantofi, jucării, un joc de șah. Peste cîțiva ani îi va veni menstruația și-și va găsi prieteni, va deveni o femeie matură și nu va mai putea să se bucure de nimic din toate acestea.

Înainte de a o duce înapoi la stația Leningrad, au băut cola la bufetul Hotelului Moscova, deschis pentru ruși. Din proprie inițiativă, Natașa a rămas să-i țină mîna strîns, în timp ce stăteau pe scaunele din plastic albe și-și beau cola.

„Vreau să-ți povestesc ceva. Un secret. Între tine și mine.“ Ea a încuviințat.

„Plec în Israel. Știi ce e asta?“

„O altă țară. Lângă Siria și Iordania.”

„De ce plec acolo?”

„Pentru că vrei să pleci.”

„Da. Vreau să plec. Plec să încep o altă viață. Mai târziu, cînd te vei face mare, ai să poți să mă cauți acolo. Îmi promiți?”

Ea a încuviințat și el a observat ceva, o tristețe parcă, întunecîndu-i privirea.

„Mai există un alt motiv pentru care mă duc în Israel.”

„Știu”, a spus ea.

„Care?”

„Mama mi-a spus că nu am voie să vorbesc despre asta.”

„Cu mine ai voie.”

Natașa a înghițit în sec și s-a agățat de mîna lui.

„Și nici bunica nu mă lasă.”

„Bunica? Vrei să spui bunica Ana?”

Ea a aprobat.

„Bunica Ana e moartă. Cred că ea n-o să se supere dacă-mi spui.”

Ea s-a gîndit o vreme. Apoi s-a aplecat spre el și i-a șoptit la ureche, cu palmele în jurul gurii: „Noi sîntem evrei.”

„Asta ți-a povestit... bunica?”

„Da.”

„Cînd a făcut-o?”

„Cînd ne-am mutat la Leningrad. Cînd tu ai plecat la Tomsk.”

„Mama o știe?”

Ea a dat din cap. „Și ea mi-a spus. Ieri.” S-a aplecat din nou spre el: „Dar eu nu i-am spus că deja știam.”

El i-a luat fața în plame și a sărutat-o. Natașa și-a încolăcit brațele strîns în jurul gîtului lui.

„Ăsta rămîne secretul nostru”, i-a spus el la ureche, cu vocea învăluită. „Tu îl știai deja de la bunica. Ăsta rămîne secretul nostru.”

Opt luni mai târziu, doldora de vodcă și îndurerat de-o memorie care o luase razna, s-a ridicat din fotoliu și s-a sprijinit de lemnul învechit al pervazului. Pe micul balcon al vecinilor stătea femeia pe care o văzuse în autobuz. Se ținea

strîns de balustrada de fier și privea reiaxată străduța, casele și rufele atîrnate sub ferestre la uscat. L-a văzut cu coada ochiului și s-a întors spre el, mai repede decît ar fi avut el timpul, după ce băuse o sticlă de vodcă, să se retragă. A încercat să-i zîmbească. Presupuse că este cu vreo zece ani mai tînăra decît el, în jur de 30 probabil, cu toate astea avea o strălucire feciorelnică pe chip, ca și cînd ar fi fost o fetiță ale cărei vise nu fuseseră încă spulberate.

Slavă domnului că se bărbierise în dimineața aceea, își spuse, și-și aruncă iute ochii asupra hainelor de pe el. Nu erau frumoase, nu erau scumpe, dar erau curate ca lacrima.

Femeia i-a întors zîmbetul. Așa, simplu, o femeie frumoasă să-i zîmbească lui? Cum ar putea să-i mulțumească pentru acest lucru?

„Noi sîntem vecinii cei noi.” Vorbea o rusă splendidă.

„Să fiți bineveniți”, spuse el răgușit. „Cînd ați ajuns?”

„Ieri, la prînz”, zise ea.

Avionul în care era ea aterizase, deci, pe cînd Sokolov asistase la crimă.

„Tania Hirschfeld”, spuse ea. Se apropie de el și, pentru a-l saluta, se aplecă peste balustradă cu mîna întinsă. Se aplecă și el în afară și ajunse să-i apuce mîna.

„Aleksandr Sokolov. Sașa”, îi spuse, ca pe o invitație.

„Locuiești aici de mult, Sașa?”

„Aici? De trei săptămîni. Nu e un cartier de lux. În nordul Tel Aviv-ului, acolo locuiesc cei bogați. Să mai avem puțină răbdare”, spuse el, șarmant.

„Am fost azi de dimineață pe Dizengoff”, spuse ea. „Altceva n-am văzut încă.” Pe vîrfuri, se dădu înapoi cîtiva pași și privi peste umăr spre ușa deschisă. Îi aruncă o privire cu înțeles și îi șopti: „Doarme cineva.”

„Vrei să mergem să bem ceva la colț?” îi șopti el cu ușurința unuia care ar fi făcut zilnic una ca asta.

Ea i-a privit cu atenție fața, a descoperit copilul veșnic ce se afla ascuns în trăsăturile lui și a dat din cap șovăitoare. Sokolov i-a explicat unde trebuia să se ducă și și-a luat la revedere. S-a privit apoi în oglindă. Avea pungi grele sub ochi și obrajii, altădată întinși și netezi, erau brăzdați de șanțuri și riduri. Două adîncituri mergeau de la aripile nasului spre

colțurile gurii și din urechi îi ieșeau smocuri de păr. Dar sub această mască – a unui bețiv de patruzeci de ani care renunțase la toate, pînă și la aparențe – apărea fața neatinsă și nevinovată a celui mai bun băiat din clasă.

Voiă să fie lucid la întâlnirea cu ea, așa că se dezbracă spre a face exerciții fizice și a-și pune în circulație sîngele. Încercă să-și atingă cu degetele de la mîini degetele de la picioare, dar acestea nu-i ajungeau decît pînă sub genunchi. Deși lucrase muncă fizică în ultimele două săptămîni, totuși condiția lui rămăsese proastă. Din Kaliningrad nu mai făcuse sport. Acolo jucase tenis, de două ori pe lună făcea alături de Lev cei cinci kilometri pe care acesta îi străbătea zilnic, înota regulat la Bazinul Revoluției, duminica se plimba cu Irina și cu Natașa.

Și-a alungat amintirile și s-a concentrat asupra exercițiilor.

Și-a ridicat mîinile, și le-a întins, apoi s-a aplecat mult, fără să-și îndoiaie genunchii. Trupul lui țipă de durere, dar el rezistă și, după treizeci de încercări, degetele mîinilor lui reușiră să atingă degetele singurate de la picioare.

Capitolul 11

DE TERASA unuia dintre restaurantele yemenite de pe Etsel, o ospătăriță le-a indicat un loc, printre turiști și israelieni. Terasa avea bănci și mese rustice, asemănătoare mobilierului masiv dintr-o casă de vară rusească și plasate frumos în rînd pe trotuar. Se oferea astfel vedere asupra străzii aglomerate; o sută de metri mai departe apărea colțul lui Rehov Roni, care, cu excepția orelor de siestă, era, oarecum, centrul cartierului.

Avea în față o cutie de cola de la gheață, acoperită, din cauza condensului, de stropi de apă, și pe fundul paharului de alături avea o felie de lămîie, semn de atenție și de lux și deci de neimaginat în patria lui de dinainte. Părul roșcat, rărit, dar acoperindu-i încă bine craniul, strălucea, și el se simți neobișnuit de puternic și de bine dispus. Fusesse o minune că supraviețuise ultimelor 24 de ore, și-acum, ca o încununare a obținerii statutului de șomer, avea o întâlnire cu o femeie. Asistase la o crimă în plină zi, privise în ochii unei fantome care luase înfățișarea prietenului său Lev, memoria lui o luase razna și el fusese pentru a treia oară interogat în viața lui de adult, și, slavă domnului, pentru prima dată fără urmări catastrofale. Bine, el nu mai avea serviciu, cei cîțiva șekeli erau singurii bani pe care-i mai avea, dar de cealaltă parte a balanței atîrna faptul că mai era încă în viață, și avea întâlnire cu o femeie, ceea ce nu era mai puțin decît o minune. Mai mult decît acum n-ar mai fi putut să decadă și asta îi dădea, ciudat, un sentiment de libertate.

„Bună, Sașa“

Tania stătea surîzătoare alături de el. Acum purta o rochie din mătase albastră. Era subțire, avea sînul mic, umerii înguști,

un gît lung, o piele de-un alb pronunțat. Era o nobilă, gîndi Sokolov, în curînd va începe să povestească cum că familia ei descinde din ranguri *nobiliare*. El s-a ridicat în picioare și a invitat-o să stea jos pe banca din fața lui. De-abia atunci a observat copilul alături de ea, o fetiță de vreo șase ani, cu aceeași față îngustă ca Tania, dar blondă, cu ochii albaștri și cu o panglică roșie în păr.

„Ea e Emma.”

Fetița l-a privit în expectativă. El a zîmbit forțat, nepregătit pentru această întîlnire.

„Bună, Emma”, a spus. „Eu sînt Sașa. Stai jos.”

Tania a așteptat pînă cînd fiica ei s-a așezat pe bancă și de-abia atunci s-a lăsat și ea alături.

„Sper că nu-ți pare rău că am luat-o și pe ea cu mine.”

„Nu, sigur că nu”, a răspuns el cît a putut de firesc.

„Ce frumos e aici. Totdeauna e așa?” Vorbea limba de parcă ar fi făcut parte din vechea nobilime rusă. Și-a pus geanta jos, lîngă ea, o geantă rusească grosolană, destul de mare ca să poți îndesa în ea eventualele cumpărături pe care le-ai fi putut face pe drum. El n-a vrut să se gîndească la trecut, făcînd paralelă cu un timp revolut. Avea nevoie de vodcă.

„Ce vrei să bei?” a întrebat-o pe Emma.

Fetița s-a uitat la cutia lui: „Coca-cola?”

„*The real thing*”, spuse el, experimentat.

„Asta e în engleză”, a explicat Tania. „*Lucru autentic*”

„Și tu?”

„Tot cola, te rog.”

El a chemat un chelner yemenit și într-un ivrit poticnit a mai comandat două cutii și un pahar de vodcă. Tania l-a întrebat dacă a urmat ulpanul.

„De îndată ce înțelegi structura, merge totul destul de repede. Cu ce te-ai ocupat în patrie?”

„Sînt profesoară de germană. Și tu?”

„Am lucrat în Kaliningrad. În zboruri cosmice. Sînt fizician.”

„Kaliningrad? Munții regilor. Nu știam că acolo...”

„Kaliningrad, lîngă Moscova. Un oraș închis.”

„Așa...” L-a privit cercetătoare și el a înțeles că ea îi caută acum un loc în lumea stratificată a Rusiei.

„De unde veniți?” a întrebat el.

„Din Kiev. Dar m-am născut la Moscova. Tu?”

„Moscova. Părinții tăi sînt încă acolo?”

„S-au despărțit pe cînd aveam trei ani. Mama n-a vrut : plece din Kiev. Ai venit singur?”

„Da. Părinții mei nu mai trăiesc. Sînt divorțat.” Chelner a adus pahare, cutii reci cu gheață și păhăruțul lui de ucidere memoriei.

„*Toda*”¹, spuse Emma cochet.

„*Bevakaša*”², a răspuns chelnerul înclinînd din cap.

„Frumos din partea ta”, a remarcat Sokolov.

Fetița a înclinat capul. Tania i-a potrivit funda din pie
„Ar trebui să auzi cît știe deja.”

Fetița începu să numere într-un ivrit perfect.

El spuse: „Eu cred că tu peste cîteva săptămîni o vorbești mai bine ivrit decît mine.”

Tania a deschis cutia și i-a turnat din ea fiică-sii, ca privea atentă cum coca susura umplînd paharul.

„*Lehaim*”³, spuse Sokolov.

„*Lehaim*”, a repetat Emma.

„Pentru viață”, a spus Tania, plină de gravitate.

Numai o rusoaică poate s-o spună atît de mișcător, s gîndit Sokolov; au ciocnit și el a și golit paharul pînă jumătate. Ca pe-un medicament.

„De ce ai plecat?” a întrebat ea. „Făceai parte din parti de vreme ce ai lucrat în orașul acela. Puteai să obții orice.”

„Se terminase acolo”, a răspuns el, înțelegînd prin asta de fapt: acolo se terminase cu mine.

„Rusia va rămîne veșnic”, spuse ea, plină de înfocare. „Într-un alt mod, probabil, dar va rămîne veșnic. Ce voiai faci aici?”

„Am vrut să plec. Nu e suficient? Am vrut să încep o al viață, să văd alți oameni, să simt altfel de impulsuri.”

„Ai fi putut deci, la fel de bine, să pleci în America.”

„Acolo nu mai putem intra.”

„Dar dacă s-ar fi putut?”

¹ Mulțumesc (ivrit).

² Poftim (ivrit).

³ Noroc (ivrit).

„Da. De ce nu?”

„Ăsta e Israelul!” spuse ea emoționată și îi aruncă o privire neliniștită. „Este o țară evreiască. Ești, totuși, un evreu, nu?”

„Da, bineînțeles, spuse el cît se poate de prietenos, zăpăcit de asprimea cu care ea reacționase la cuvintele lui. O privi și pe Emma. Ea stătea și se uita la el cu gura întredeschisă.

„Realizezi că-n jurul nostru, aici, stau numai evrei? Evrei! Și o poți spune cu voce tare! Sîntem Evrei! Pot ei să strige, și nimeni nu-i va ataca. Țștia sînt pereți evreiești, noi stăm aici pe o terasă evreiască...”

„Cola evreiască”, spuse și Emma.

El zîmbi, dar Tania rămase gravă. „Asta e americană, drăguț, dar sînt sigură că aici au și cola cu adevărat evreiască.”

„Privește, Emma”, spuse Sokolov, și îi arată o pasăre de cealaltă parte a străzii, care se plimba pe un acoperiș. „o mare cioară evreiască”.

O cîștigase pe fetița care rîdea din toată inima. Taniei nu i se mișca nici un mușchi pe figură, dar îi prelua metoda:

„Da, și acelea sînt mașini evreiești, și acolo vine un autobuz evreiesc.”

Era un autobuz al firmei DAN, una dintre cele două companii israeliene și Sokolov citi marca.

„Un autobuz german”, o corectă el.

„Unul evreiesc”, o ținu ea.

„M-A-N, fabrică de mașini germană”, explică el.

„Nu mă înțelegi”, spuse Tania nerăbdătoare. „Este vorba de idee.”

El încuviință, deși explicația nu-i era clară.

„Tot ce intră aici, tot ce trăiește aici, dobîndește veșmîntul gîndirii sioniste. Chiar și un autobuz german. Chiar și o pasăre care a venit în zbor din Siria. Tot ce face această țară, mereu mai puternică și mai roditoare, este de la sine înțeles evreiesc și sionist.”

Ea se aplecă peste masă și gesticulă.

„În Ucraina eram oameni de rangul al doilea. Numai evreii care făceau jocul pînă peste puteri erau tolerați. Dar nu puteai să fii evreu printre ucraineni.”

El spuse cu sinceritate: „Eu n-am avut niciodată vreo apăsare din pricina asta.”

„Atunci ce cauți aici?”

„Am vrut să plec.”

„O alegere proastă”, spuse ea dezaprobator.

„De ce?”

„N-ai ales pentru Israel, ci împotriva Uniunii.”

„Are asta vreo importanță?”

„Asta e o țară a evreilor. Asta nu e America.”

„Nu simt asta.”

„Sașa! O spui de parcă ai fi antisionist.”

„Nu”, răspunse el confuz, „nu, dar trebuie să fii sionist ca să trăiești aici?”

„Trebuie să ai plămîni ca să respiri? Ochi ca să vezi? Bineînțeles, Sașa.”

Se relaxă acum, cînd înțelese că răspunsurile lui Sașa veneau din lipsă de cunoștințe și nu din împotrivire față de gîndirea sionistă. Spuse:

„Semeni cu acest chelner din restaurant, care este chemat de clientul permanent din colț. Domnule, ce pot să fac pentru dumneavoastră, întreabă chelnerul. Clientul spune: vreți să-mi gustați supa? Supa dumneavoastră? întreabă chelnerul uimit, e ceva ce nu e-n regulă cu supa? Gustați-o, cere clientul. Dar, domnule, spune chelnerul, supa are același gust de douăzeci de ani. Totuși trebuie s-o gustați, insistă omul. Chelnerul ridică din umeri și vrea să ia lingura, dar vede că lingura lipsește. Asta voiam să spun, zice clientul.”

Ea rîse tare, bucurîndu-se de gluma ei, și Sokolov zîmbi și el, uimit de maniera ei de-a clarifica lucrurile.

Și Emma rîse.

„Mamă, mai vreau ceva”, spuse ea.

În timp ce-și mai turna în pahar, Tania continuă:

„I-ai citit vreodată pe Mozes Hess, Leo Pinsker, Moise Lilienblum, Max Nordau? Nu?”

El clătină din cap, recunoscîndu-i prin asta superioritatea.

„Cine sînt ăștia?”

„Am avut acces la cărțile care se aflau pe lista celor interzise. Mama mea lucrează la Kiev la Biblioteca Centrală, ea era cea care-mi aducea cărțile. Aveau publicațiile în origi-

nal. *Scrierile sioniste* ale lui Nordau, spre exemplu. Puteam să mă uit prin ele într-o cameră separată a bibliotecii.”

„Bunica n-a venit cu noi. Dar mai târziu vom merge să o vizităm”, zise Emma.

„Întîi să economisim pentru călătorie”, spuse Tania. Și el remarcă pentru o clipă îngrijorarea în ochii ei. Întrebă:

„De cînd te preocupă sionismul?”

„Din ultimii trei ani. Înainte... Din pricina Cernobîlului, preocuparea a devenit și mai puternică. Și aveam și rude care au venit aici de mai-nainte, dar eu niciodată nu mă gîndisem la asta. Citirea acestor cărți însă... Mama vorbește idiș și eu am prins cîte ceva, deci singurul lucru pe care trebuia să-l învăț erau literele ebraice, ca să pot citi cîteva cărți, pentru că idișul e scris cu litere ebraice. Și astfel am învățat imediat și ebraica. Știu să citesc, înțelegi, acum trebuie numai să învăț să vorbesc. Am vrut să-l citesc anume și pe Asher Gingsberg, dar în ebraica originală, nu în germană sau idiș. *Tegumim* de Jakov Klatzkin, tot în ebraică.”

El dădu din cap, înțelegînd că nu știa nimic din teoria asupra sionismului. Se întrebă dacă trebuia să acopere această lacună din cunoștințele sale, cu toate că intuitiv se opunea gîndului c-ar trebui să se adîncească într-o nouă ideologie. Singurul lucru pe care-l știa despre sionism era miezul: evreii au dreptul să aibă statul lor propriu.

„Mai vrei ceva?” întrebă el, „ceva de mîncare?”

„Nu, mulțumesc.”

„Hai, ia ceva. Stai.”

Comandă cîteva salate cu pizza. Și vodcă.

„Pot să te întreb unde ți-e bărbatul?”

„Sînt văduvă”, spuse ea.

„Tata a fost omorît”, completă Emma.

„Omorît? În Afganistan?”

Tania încuviință. „La Kabul. În urmă cu 4 ani.”

„Era evreu?”

„Nu.” Ea clătină tăcută din cap. Dintr-o dată se îndreptă în scaun și se forță să aibă o privire bine dispusă: „Și tu? Ai spus că ai divorțat?”

„În urmă cu cinci ani. Și am fost însurat cinci... Am și o fetiță, Natașa, acum are aproape zece ani. Cîți ani ai tu?”

„Șase”, spuse Emma.

„Și tot acest timp ai locuit în Kaliningrad?”

El trase aer în piept: „După divorț, am lucrat în Tomsk.”

„Asta-i departe.”

„Acolo am avut serviciul.”

„Sînt și acolo fabrici pentru zboruri spațiale?”

„Cam așa ceva, da.”

„Era interesant să lucrezi la rachete?”

„Asta am vrut să fac de pe vremea cînd eram de vîrstă Emmei.”

Făcu o mișcare cu capul spre copil. „Și mi-a reușit. Acela a fost un timp minunat, da.”

„Ți-a venit probabil greu să te desparți de așa ceva.”

Vocea ei suna moale și ochii îi exprimau compasiunea. Știe ce înseamnă să-ți iei rămas-bun, gîndi Sokolov.

„Da. N-a fost simplu.”

„Cînd ai venit aici, de fapt?”

„În februarie trecut.”

„Ai găsit de lucru?”

Nu încă. Am avut cîteva oferte, dar încă nu era ceea ce căutam. Sînt inginer metalurgist, specializat în aliaje pentru rachete și chestii dintr-astea, deci în comportarea metalului în situații speciale.”

„Auzi, Emma? Sașa face rachete.”

„Pot să vin și eu o dată cu tine?”

„Îndată ce o să fie posibil, poți să vii”, spuse el zîbind.

„Pesemne că sînt bucuroși că ești aici.”

„O să primesc o ofertă bună în curînd. Și tu?”

„Eu pot să fac pe translatorul. Pot să traduc. Pot să dau lecții. Sau, la o adică pot să merg într-un kibut, să muncesc la cîmp. Vreau să fac orice este de folos pentru țară.”

„Pentru țară e de folos că ești aici.”

Surîsul ei era acum sincer. De bucurie, lui i-a stat inima-n loo. Spusese el asta? Spusese el cuvinte prin care îi făcea curte unei femei?

Farfuriile au fost aduse la masă, iar Tania și Emma s-au uitat la ele uimite.

„Humus”, le arătă Sokolov, „techina. Și asta e o salată picantă. Sielicha!” L-a chemat înapoi pe chelner: „Vin? Cola? Vodka?”

„Vin?” repetă ea nesigură.

Sokolov a comandat cea mai bună calitate și ea a aprobat din cap copleșită.

„Ce răsfățate mai sîntem, așa-i, draguțo?”

Fetița dădu din cap.

„Sînt numai însărcinatul care să vă zică bine ați venit.”

Au mîncat și au băut și cînd, o oră mai tîrziu, s-a lăsat seara, Tania a recitat poezii din Heine (*Dar ce-a fost cel mai rău dintre toate, ei n-au știut; Ce-a fost foarte rău și foarte caraghios, am păstrat în taină în sufletul meu*) și Evtușenko (*Dacă aș fi fost născut în toate țările, dacă aș fi avut un pașaport pentru toate, toate ghișeele pentru vize ar fi fost în panică, aș fi fost fiecare pește din fiecare ocean și fiecare cîine de pe drum*), și Emma a povestit de ce pe ea o cheamă Emma („Mamei îi place Héine și el a scris poezii frumoase despre Emma”). Sokolov le-a explicat de ce la rachete se întrebuintează aliaje din titanu. Tania a vrut să fie acasă înainte de lăsarea întinericului, și Sokolov a condus-o cu o bună dispoziție datorată vodcii și vinului și iluziei copilăroase ce i se înfiripa în minte. Pe drum, pe Rehov Ivri, Tania a povestit despre plecare și despre călătorie, și despre orele ireale pe care le petrecuse acum aici, iar Sokolov se lăsă dus de entuziasmul ei. Demult renunțase la ideea că ar mai fi putut trăi alături de cineva ceea ce i se întîmpla acum, în ultima oră, cu Tania. Și totuși ea mergea alături de el, înaltă, subțire, rîzînd, povestind, și Emma pășea între ei, ținîndu-i pe amîndoi de mînă. Pășii drept și privi la gura vie a Taniei, la ochii ei intenși, simțînd degetele copilului în palmă. După ce Tania îl întrebuse dacă sîmbăta viitoare va ține post (era Yom Kippur, lui nici nu-i trecuse prin minte), și-a luat rămas-bun de la ele în fața ușii locuinței lor, două camere, lîngă camera lui, în care îl așteptau mii de amintiri de care se rușina și se simțea vinovat, așa că își luă timpul necesar pentru a-și scoate din cap posibilitatea unei romanțe cu o mamă și-o fiică, înecînd în beție această iluzie.

Capitolul 12

SĂPTĂMINI după catastrofă încă mai răsunase ecoul exploziei în căsătoria lor. Irina îi reproșa că n-o ascultase niciodată când îl prevenise asupra loialității lui în ceea ce-l privea pe Lev. Era supărată și reprobatoare. Dar nu se exterioriza aproape deloc. Se retrăsese într-un cocon mut de nemulțumire. Sokolov accepta neputincios deziluzia Irinei. Spera ca ea să revină după câteva săptămîni la dreapta judecată, văzînd astfel că rolul lui, exact ca cel al lui Lev, era cuplat cu cel al lui *Oktiabr* de jocul orb al destinului.

Ancheta oficială nu livrase probele necesare și urmarea anchetei, instituită de KGB, s-a orientat asupra normelor de siguranță, dar și acestea s-au dovedit corespunzătoare. Căderea lui *Oktiabr* părea să fi fost o pedeapsă a zeilor. Lev și colaboratorii lui rataseră, pentru că în înaltul lor curaj omenesc s-au apropiat prea mult de vîrfurile Olimpului.

Irina a fost interogată. KGB-ul i-a pus întrebări la centrul de calcul, într-o cameră separată. A durat 3 ore și cînd a venit acasă n-a vrut să fie bătută la cap de nimeni. Sokolov i-a dat un pahar și-a lăsat-o în pace. Avea fața palidă, tensionată, își ascundea privirea, și după o jumătate de oră de tăcere încă-păținată, s-a închis în camera ei.

Trei zile după Irina i-a venit rîndul lui Sokolov. Fața lată, slabă, a maiorului Kirov, un om mic și pătrat, cu o înfățișare de țaran, sugera o suprapondere a puterii musculare și o capacitate redusă de gîndire, dar asta s-a dovedit a fi o imagine înșelătoare. Avea mîini puternice, cu o manichiură perfectă, ochi mici, iscoditori, și păr cărunt, tăiat scurt. Purta o uniformă KGB croită pe măsură. Discuția urma să fie o evaluare a ceea ce se vorbise la așa-numita conferință a șefilor de

secții, care se ținuse la locuința de vară. Au luat procesul-verbal punct cu punct, după care i-a venit rîndul lui Kirov.

„Îl cunoști pe Lev Leșava încă din tinerețe?”

„Da, am învățat la aceeași școală. Am studiat împreună.”

„A fost întotdeauna interesat de călătoriile spațiale?”

„Da. Mai puțin decît mine, dar și el a fost fascinat de ele, da.”

„Ce anume vă atrăgea?”

„Ceea ce îi atrage pe mulți băieți, cred. Prestația tehnică, triumful tehnologiei sovietice, visul de-a cuceri spațiul cosmic.”

„Nu ați fost membru al Comsomolului.”

„Nu am avut timp pentru așa ceva. Amîndoi aveam respect pentru Comsomol, dar noi studiam mult, voiam să ne aducem sub o altă formă contribuția la progresul Uniunii Sovietice. Prin asta nu vreau să spun nimic critic despre Comsomol. Este o organizație folositoare.”

Sokolov se asculta pe sine însuși, sucind-o și încurcînd-o. Organizația de Comsomol era în ochii lor o adunare de mici activiști, un club de cercetași comuniști, care se exersau în retorică leninistă. Lev și Sașa, în timpul lor liber, se preocupau de numerele perfecte, de coduri secrete, de nedeslușit, de logaritmi inverși, de tipologiile suprafețelor mobile; partidul venise la rînd numai cînd, la terminarea studiilor, li se ceruse să devină membri. N-au refuzat, deoarece calitatea de membru de partid era o condiție absolută pentru carieră. Veneau amîndoi din familii devotate ideologic, și amîndoi au adoptat o poziție distantă față de credințele părinților lor. Ei credeau în altceva. Credeau în completitudinea naturii, care putea fi cuprinsă prin știință.

„Poți să-l descrii pe dr. Leșava?”

„El este cel mai bun prieten al meu.”

„Ce fel de om este?”

„E scriitor. Înțelege orice problemă mai repede decît oricine altul. Se apropie de ea așa cum numai un artist o face. Intuitiv, cu simțirea.”

„Cum este el ca persoană?”

„Un om cald.”

„Unii gîndesc altfel despre el.”

„Despre cine nu gîndesc altfel? Cine este perfect?”

„Este aspru cu colaboratorii lui.”

„Probabil pe bună dreptate. Așa trebuie să fii. Așa sînt și eu.”

„Aspru, în sensul că se folosește de ei.”

„Orice este posibil”, a răspuns Sokolov cu diplomatie, conștient de uniforma pe care Kirov o purta. „Dar eu nu-l cunosc sub acest aspect. Îl cunosc ca pe un om prietenos, inimos.”

„El se folosește de personalul feminin.”

„Dacă pot să-mi iau această libertate de exprimare, cred că este mai degrabă invers. Pentru femei este o partidă atrăgătoare. Eu cred că și ele își oferă grațiile ușor.”

„Ce a fost greșit la acest proiect după dumneata?”

„Șefii de secții sînt oameni devotați, muncitori conștiincioși, preocupați de detalii, fiindcă detaliile sînt hotărîtoare. Nimeni nu poate explica nenorocirea. Fiecare cauză posibilă a fost cercetată și rezultatul e negativ, chiar dacă admitem cavitația drept cea mai plauzibilă explicație. Concluzia de neevitat, oricît de greu acceptabilă ar fi din punct de vedere omenesc, este: un concurs de împrejurări neclar. Va mai trebui să căutăm mult timp, avem nevoie de mai multe săptămîni, luni, poate chiar ani. Adevărul înfricoșător este că nu știm de ce a avut *Oktiabr* acest sfîrșit.”

„Specialitatea dumitale este compoziția metalelor transportoare.”

„Învelișul rachetei, da, învelișul capsulei însăși și consistența interioară. Dar și motorul.”

„Ar fi putut capsula să explodeze din cauza diferenței de presiune?”

„Să existe presiune da, *dacă* s-ar fi făcut greșeli de proiectare sau *dacă* în fabricarea aliajelor ar fi intrat impurități. Dar nu e așa. Și, pe deasupra, am fi văzut întîi o implozie, ceea ce n-a fost situația, așa cum o dovedesc imaginile televizate ale capsulei.”

„Și motorul cel nou? Nu cumva v-ați grăbit cu lansarea proiectului în producție?”

„Ați citit raportul tehnic. Singura explicație e: cavitație în pompele de combustibil. Pompele cu aceeași indici pot totuși să difere cu fracțiuni una de alta. Netezimea suprafeței pompelor, chiar dacă ele au fost polizate cu aceeași aparatură,

poate să difere. Vorbim în acest caz de diferență moleculară. Cavitația în pompă poate să deregleze consumul de combustibil și să aibă la aprindere urmări catastrofale. Dar se poate și ca, din cauza cavitației, presiunea în sistemul de consum să se ridice prea mult. Se produc crăpături și combustibilul ia foc. Acest gen de probleme nu are nimic de-a face cu sistemul *dual fuel*.”

„Se poate întâmpla oricând?”

„Nici o construcție a motoarelor cu combustibil nu este sută la sută sigură.”

„Este greu să trăiești fără concluzii definitive”, a spus Kirov cu un zîmbet ușor. Părea prin aceasta să fi încheiat discuția. Sokolov a încuviințat ușurat și a făcut o observație de încheiere:

„Și mie mi se pare o frustrare. Sperăm să avem șansa să continuăm cercetarea.”

„Și eu sper”, a spus Kirov.

Sokolov se aștepta ca maiorul să-i întindă mîna. Dar acesta a rămas cu privirea ațintită asupra lui și l-a întrebat:

„De ce crezi că s-a bătut dr. Leșava cu Malțev?”

Sokolov s-a uitat uimit în ochii prietenos ai lui Kirov.

„Ce... vrei să spunei?” s-a bîlbîit el.

„Îți aduci aminte de suprimarea lui Malțev? A fost bătut de niște necunoscuți, a declarat el. Dar a spus o minciună. Necunoscutul era dr. Leșava. Dumitale îți este cunoscut faptul, nu?”

„Nu.”

„Nu? Hai, zău, domnule Sokolov. Dr. Leșava ți-a spus-o el însuși.”

Glasul lui Kirov suna uimit și decepționat. Pierderea spontană a memoriei în cazul lui Sokolov era un delict, în cadrul proaspetei lor prietenii.

„Nu știi? Cum se poate? Doar așa ceva nu se uită.”

„Eu am uitat.”

„Dacă uiți așa ceva, înseamnă că poți uita și alte lucruri. Probabil că v-au scăpat și greșeli cruciale în proiect.”

„Nu. Proiectul este în afară de orice greșală.”

„Dar o chestie atît de importantă ca o bătaie între un cosmonaut și șeful echipei de proiectare, poți să uiți așa ceva?”

„Da.”

Sokolov respira cu greutate. Nu-și dădea seama ce știa Kirov. Dar el ce putea să destăinuie? Putea cel mult să lanseze ideea că ar fi bănuiră că... Legătura dintre Malțev și Lev era doar în capul lui Sokolov; Lev îi încredințase numai faptul că se bătuse. Dar nu dăduse nici un nume.

„Nu știu cu cine s-a bătut Lev. S-a bătut, da, dar nu știu cu cine.”

Acesta este adevărul care putea fi povestit. Așa ceva se întâmplase de fapt, dar asta nu însemna nimic, cel puțin nimic periculos pentru Lev.

„Dar dumneata ai presupus totuși că Leșava s-a bătut anume cu Malțev.”

Prin aceasta Kirov făcea cunoscut faptul că deținea informația de la Irina. Numai ei îi spusese Sokolov ce bănuia. Lev însuși se vedea că nu mărturisise nimic despre bătaie. Irina era, deci. Pe ea o luase gura pe dinainte.

„A fost o idee trăsnită”, a răspuns el. „Așa, o idee, despre un lucru lipsit de importanță.”

„Numiți acest lucru neimportant? Bătaia, care a fost motivul ei?”

„Nu știu dacă Lev s-a bătut cu Malțev. Nu mi-a spus nimic despre acest lucru. Nimic, chiar nimic.”

„Probabil că nu, dar să acceptăm că a avut loc o bătaie între dr. Leșava și Malțev. Din ce motive, credeți?”

„Nu știu. De unde să știu?”

„Se pare că dr. Leșava avea o legătură cu nevasta lui Malțev. Știi ceva despre asta?”

„Nu.”

„Pentru asta ar fi putut să se bată.”

„Nu am nici o idee.”

„Credeți că dr. Leșava ar fi putut vedea un obstacol serios în Malțev?”

Sokolov căută pe figura lui Kirov ceva care ar fi putut relativiza această frază, dar omul îl privea în continuare prietenos și nepărînd conștient de caracterul absurd al întrebării lui.

„Vă dați seama ce spuneți?” întrebă Sokolov.

„Desigur. O voi spune cu alte cuvinte: a sabotat dr. Leșava lansarea lui *Oktiabr*?”

Sokolov a început să ridă. „Chiar că nu știți ce spuneți.”

„De ce? Dr. Leșava este un om interesant, colorat. Cu o fantazie sălbatică. De ce nu?”

„Este propriul lui proiect”, a țipat Sokolov, devenit dintr-o dată furios. S-a ridicat și s-a apropiat de ușă. „Ce vă trece prin cap! Ați înnebunit! El este un om de știință. Nu este un fanatic. Nu e un criminal patologic. Este om de știință. Unul extrem de bun!” Ochii i se umplură de lacrimi.

„Ia loc, dr. Sokolov”, a rostit Kirov cu vocea tensionată.

Sokolov nu avea altă alternativă. A dat drumul la clanță și s-a întors, cu capu-n pământ. Gîfîia, ca și cînd ar fi alergat.

„Ai povestit totuși și altora că Leșava s-a bătut?”

Sokolov tăcea și se întreba ce gîndește omul ăsta, cum de poate face o asemenea muncă, cum de a devenit maior la KGB. Aveau oamenii ăștia o structură mentală specială, aveau simțurile atrofiate, erau fără conștiință?

„Soția dumitale doar nu ne minte. De ce ar face-o, dr. Sokolov? Asta este o anchetă importantă. S-au irosit milioane de ruble, au murit doi cosmonauți respectați și soția dumitale crezi că ar începe să se țină de minciuni? Ar fi neînțelept din partea ei. Tot ce se spune aici poate fi folosit într-o sală de tribunal.”

„Ascultă...” Sokolov a înălțat un deget, îndreptîndu-l în direcția lui Kirov. „I-am spus nevastei mele că *bănuiesc* ceva. Lev nu mi-a povestit nimic despre asta. S-a bătut, da, asta mi-a povestit, dar nu știu cu cine. Țasta e adevărul.”

Kirov se uită la el dezaprobat. „Deci știi că s-a bătut cu cineva, asta ți-a povestit, și-acum vrei să mă faci să cred că n-ai întrebat cu cine s-a luat la pumni cel mai bun prieten al dumitale.”

„Da.”

„Știi, totuși, că dumneata ești singurul care are cunoștință despre bătaie. Noi l-am întrebat, desigur, și pe dr. Leșava și el o neagă pe toate tonurile. Ești singura sursă, știi asta?”

Sokolov și-a cuprins capul în palme și a închis ochii. Era în căutarea unei formule care să-l elibereze, o frază care să poată să încheie această absurditate, cîteva cuvinte, care să-i poată închide lui Kirov gura.

„Malțev e mort”, spuse Kirov. „Pe el nu-l mai putem întreba nimic. Dacă *Oktiabr* a explodat din cauza unui sabotaj,

atunci el a fost *omorât*, dr. Sokolov. Dumneata i-ai spus soției dumitale că exact în acea zi în care Malțev s-a bătut – și nu uita că Malțev a declarat că el nu și-a văzut atacatorii, el a fost atacat pe stradă, ceea ce oricum pare curios – i-ai spus deci soției că prietenul dumitale, dr. Lev Leșava, în aceeași zi, în aceeași seară, a fost implicat într-o bătaie. Nu numai aceasta i-ai spus soției, dar i-ai suflat și că crezi că Leșava s-a bătut cu Malțev. Și trebuie să recunosc: sună foarte plauzibil.”

„Bine!” a strigat Sokolov și și-a lăsat jos mâinile, începînd să gesticuleze. „Să presupunem că s-a bătut cu Malțev. Hai să spunem, deși nu știu asta. De ce ar fi sabotat lansarea lui *Oktiabr*. Avea o relație cu nevasta lui Malțev, dacă dumneavoastră o spuneți, atunci vă cred, dar aceasta nu clarifică ce s-a întîmplat cu *Oktiabr*. Numai și numai pentru că a intrat în pat cu nevasta unui cosmonaut? *Oktiabr* este opera vieții lui. Am visat împreună la asta ani de zile. Am lucrat ani de zile ca să realizăm acest proiect și-acum, dintr-o dată, să pună Leșava o bombă la bord și să distrugă totul cu un bobîrnac? Asta doar n-o puteți crede. Ar fi mult prea absurd!”

Sokolov s-a așezat din nou și a așteptat efectul cuvintelor lui. Kirov îl privea în tăcere și părea că analizează discuția, ca și cînd interlocutorul aproape că i-ar fi putut demonstra caraghioslicul presupunerii lui.

„Leșava neagă că s-ar fi bătut cu Malțev”, spuse Kirov clătinînd din cap.

Sokolov avu impresia că Kirov e pe punctul de a-și retrage învinuirea.

„Atunci *nu* s-a bătut cu Malțev”, spuse el. „Dacă Lev spune asta, atunci îl cred. A fost o presupunere prostescă de-a mea.”

„Dar știi că dr. Leșava neagă categoric că s-a bătut. Depoziția dumitale este totuși contrară cu a lui.”

Kirov juca mai inteligent decît Sokolov. Acum trebuia să se salveze de la o altă cădere. „Atunci înseamnă că l-am înțeles greșit”, spuse el neajutorat.

„Ei, asta-i...”

„L-am înțeles greșit! N-am înțeles bine!”

„Ce mai e și asta acum? Ai spus-o doar. Dr. Leșava ți-a mărturisit că s-a bătut. Ai declarat-o acum.”

„Retractivez. Nu l-am înțeles.”

Cu asta Sokolov își lua pe umeri o mare greutate, dar trebuia să o facă, avînd în vedere că nu exista o altă ieșire din situație. Trebuia să-l salveze pe Lev din mîinile oamenilor ăstora. Era pregătit să suporte toate consecințele.

„Înregistrăm această discuție, domnule doctor. Desigur că poți să retractezi ceea ce ai declarat mai înainte, dar îți agravezi situația. Ce crezi dumneata: este în stare dr. Leșava de-o asemenea faptă?”

Sokolov începu din nou să rîdă.

„Ce credeți dumneavoastră, domnule maior? Nu putea să aștepte pînă după zbor? Să pui o bombă la *Oktiabr* nu e un rahat, domnule maior. Deoarece nu există spațiu pentru așa ceva. Nici un dulăpaș gol, nici o cutie goală. Nu putea dr. Leșava să aștepte pînă cînd *Oktiabr* își îndeplinea misiunea? Și nu putea el mai degrabă să pună o bombă în *mașina* lui Malțev? Este ceva mai ușor, domnule maior. Și care ar fi fost de fapt motivul? Eventuala relație amoroasă? Cu cîte femei a avut dr. Leșava asemenea relații? Eu știu că la acest capitol nu da un exemplu de comportare socialistă, dar practica este ceva mai colorată decît teoria.”

„Probabil că Malțev l-a amenințat că-l omoară. Nu uita că s-au bătut. Malțev a fost zdravăn maltratat.”

„Nu uit nimic. Și nu știu nimic! Am mai spus-o: Leșava nu mi-a povestit niciodată cu cine s-a bătut. Dacă s-a bătut cu cineva!”

„Malțev l-a amenințat c-o să-l omoare dacă mai întinde un singur deget spre nevasta lui. Leșava l-a crezut. Malțev avea un caracter puternic, dr. Sokolov. Și nu numai asta: el era un luptător de performanță, exersat, și un om serios. Ceea ce spunea, credea. Și probabil amenințarea mai conținea ceva: i-a promis lui Leșava că o va face cînd se va întoarce pe pămînt, i-a spus că la revenire îi va scoate ochii și-l va face bucăți.”

„Maior Kirov! Cine are o fantezie sălbatică? Leșava sau dumneavoastră? Haide, zău! De ce și-ar pune în joc cariera oameni ca Leșava sau Malțev? Pentru o *femeie*? De ce?”

„Pentru că așa sînt oamenii, dr. Sokolov. Oamenii omoară din iubire, mint din iubire, urăsc din iubire.”

„Leșava nu.”

„Nu?”

„Lev, nu. Imposibil.”

„El neagă existența bății. De ce ar minți asupra unui lucru atât de banal?” întrebă Kirov.

„Se simte vinovat”, declară Sokolov. „De aceea. Închipuiți-vă: Malțev descoperă că nevasta lui are o relație cu Leșava. El se confruntă cu Leșava și Leșava se simte vinovat. Și încă ceva!” Sokolov găsi un alt argument tare, un detaliu concludent: „Leșava a susținut retragerea suspendării lui. El a fost pentru întoarcerea lui Malțev. De ce ar fi făcut-o, dacă l-ar fi urît pe Malțev?”

Kirov s-a uitat la el cu o privire plină de indulgență, ca și când Sokolov n-ar fi fost răspunzător pentru propria lui imbecilitate.

„Pentru că voia să-l aibă pe Malțev la bord, dr. Sokolov. Voia ca acolo, sus, să-l pulverizeze.”

„Nu!”

Sokolov a țipat și a simțit cum, din lipsă de putere, îi dau lacrimile. A căzut cu capul pe masă.

„Nu! Asta n-are nici un temei! Nu e posibil! Nu e logic! E absurd!”

„Dacă Malțev nu s-ar fi dus în spațiu, el l-ar fi omorât pe Leșava. Și asta s-ar fi întâmplat și la întoarcerea din misiune. Închipuiește-ți că în acest fel i se arătau lui Leșava lucrurile. Dacă e adevărat sau nu nu mai intră-n discuție. Leșava nu mai avea altă alternativă. Trebuia să-l facă pe Malțev să sară-n aer cu racheta lui.”

„Nebunie!”

„Crezi că Leșava e în stare de așa ceva? De ce nu vrea Leșava să spună cu cine s-a bătut?”

„Nu știu. După mine, dumneavoastră ați spus mai înainte că el neagă complet că s-ar fi bătut.”

„Soția dumitale a declarat oficial ceea ce dumneata, dr. Sokolov, ai văzut, auzit și presupus.”

„Nu m-a înțeles bine.”

Sokolov și-a împreunat mâinile și și le-a strâns pînă când i s-au albit degetele.

„Poate că ți-ai putea salva poziția.”

„Nu știu nimic, domnule maior. Nimic. I-am spus una, alta, nevastei mele. Prostii. Nu știu nimic.”

Capitolul 1

SOKOLOV a revenit dintr-un colț îndepărtat al universului. Timpul ființa acolo nu ca o lungă traiectorie, ci ca un ghem fără început și fără sfârșit, ca paiele presate. Timpul se schimbase în simultaneitate.

Sokolov se afla în mijlocul tuturor celor vreodată văzute și privea la cel ce fusese el odată: bebeluș, copil de școală, soț; putea chiar să-și privească părinții, cărțile de școală, mănușile și femeile pe care le iubise vreodată.

Călătoria în spațiu începuse să devină vagă, când în conștiința lui se năștea gândul inconsistent că se afla într-o cameră din Tel Aviv și că zile întregi zăcuse beat, în nesimțire. Totuși stătea în pat, de parcă ar fi fost copil acasă, în Moscova, bolnav de vărsat, și-n același timp făcea dragoste cu Irina în casa lor din Kaliningrad și, ciudat, presupusese că imaginile amintirilor din viitor se așezaseră în urma acestora, stăteau într-o cutie și el nu putea vedea. Trebuisese să se gândească la cutia paradoxului pisicii lui Schrodinger, un experiment care îi veni în minte clar dintr-un alt colț al memoriei lui cosmice. Experimentul pune în discuție rolul cercetătorului. O pisică într-o cutie, alături de o sursă radioactivă, un detector și o țeavă de sticlă umplută cu otravă. Dacă un atom din materialul radioactiv se dezintegrează, acesta va fi înregistrat de detector; detectorul, care e în legătură cu țeava, reacționează la dezintegrarea atomului și sparge sticla. Otrava este eliberată și pisica moare. Dar: dezintegrarea radioactivă are loc într-un moment imprevizibil, la întâmplare, și asta înseamnă că pentru observator este imposibil ca, fără să deschidă cutia, să spună dacă pisica e vie sau moartă. Într-o

asemenea cutie stătea viitorul lui Sokolov. El putea decide dacă să deschidă cutia sau s-o lase închisă. De fapt, aici era vorba de libera lui voință. Viitorul este nesigur, părea să spună Schrodinger, trecutul constă din alegeri deja făcute, dar viitorul este dependent de libera voință. Paradoxul are implicații asupra experimentelor la nivelul particulelor elementare, pietre de temelie ale întregului univers. În cutie se afla enigma viitorului. Nu exista o altă lume, posterioară prezentului. Sokolov înțelese astfel dintr-o dată ce anume se află-n cutie: Dumnezeu, cel ce aruncă cu zarul. Acest gând îl descurajă. El plana printr-un univers care era trist și otrăvit, jocul răzbunător al unui Dumnezeu ce dădea cu zarul. Ce l-a împins pe el la construcția lui *Oktiabr*? Probabil că era totuși un *cititor de talmud* care visa să construiască o rachetă spre Marele Jucător de Zaruri din ceruri.

Ceea ce stăpînea el era un univers al gândirii. Acest univers era condamnat să moară o dată cu el. Imaginația lui, imaterială, forma o unitate cu creierul lui, material, un circuit electric complet, care lucra după aceleași principii ca universul. Stele, planete, toate configurațiile cosmice, celulele creierului lui, amintirile, totul funcționa împreună cu totul și exista grație observației sale.

Își observa acum corpul, un trup dureros, care se descompunea după o beție de mai multe zile. Le pierduse numărul. Trei, patru zile, probabil chiar o săptămînă întreagă. Dintr-o dată, în capul care-i bubuia, răsună numele Taniei. Astăzi. Ajunse pînă la el ideea că spațiul neînțeles al imaginației sale se reducea tot mai mult la un anume loc. Ghemul timpului se derula fără ca el să intervină. Cu cît se gîndea mai mult, cu cît mai mulți neuroni cerebrali lansau ioni mișcători, cu atît mai precis își putea stabili poziția. Nu știa dacă se simțea mai bine, dar era un proces pe care nu-l putea stăpîni.

Mîncase cu Tania și cu Emma. După ce își luaseră rămas-bun, el se întorsese înapoi la magazinul de pe Etsel și cumpărase o jumătate de duzină de sticle de Gold. Fusese înfricoșat de ceea ce simțea. Se deșteptase în el un dor ca un țipăt, dar nu-și putea permite luxul să se îndrăgostească fără speranță. Ceea ce simțea trebuia înecat într-un ocean de vodcă. Vodca Gold. Din această pricină era creierul lui umplut acum

cu ulei de motoare. Dacă-și mișca, de pildă, capul, simțea mișcându-se înăuntru uleiul și izbindu-i timplele și fruntea. Și asta nu era totul. În stomac și în esofag îi ardea un foc de păcură, iar gîtul și cerul gurii îi erau acoperite cu un strat de cioburi de sticlă. Era o mașină vie de ars gunoaiele.

Zilele din urmă Sokolov fusese mai departe ca oricînd, la periferia existenței sale, unde memoria i se eliberase de sub stăpînirea timpului. Dar acum se afla într-un proces de recondiționare. Amintirile se strecurau înapoi fără voie spre locurile cărora le aparțineau, și Sokolov se întreba chiar dacă nu cumva el nu era nimic altceva decît suma amintirilor lui, un dulap de arhivă bețivan, al cărui mîner, pentru a face lucrurile mai ușoare, purta numele de *eu*. Nu avea nici o idee cîte zile i se scurseseră astfel și îi lipsea puterea să deschidă radioul cu tranzistori ca să audă știrile. Radioul îl cumpăraseră în Herzlia.

Herzlia, Tomsk, Kaliningrad, la fel de îndepărtate ca Steaua Polară, la fel de intangibile ca Tania. A ridicat cu grijă o mîină și și-a pipăit bărbia și obrazii. Pînă și ridicarea mîinii îi producea o durere ascuțită. Țepi de cîteva zile. Se îmbătase pentru că era convins că nu mai are nici un viitor. Consolarea din partea Taniei nu-l va ajunge niciodată, așa că se lăsase pradă pierzaniei, nevrînd să trăiască deziluzia imposibilității de-a ajunge vreodată la ea. Dacă s-ar fi scufundat în beția lui – și nu vedea nici un motiv ce l-ar fi putut împiedica de la asta – peste cîtiva ani nu s-ar mai fi putut întoarce din călătoria prin univers pe care o făcuse acum.

Era încă cu ochii închiși și nici nu se răsucise. Dacă ar fi fost în Uniune, s-ar fi alăturat bețivanilor ce-și făceau îndepărtările lor călătorii prin preajma gării Moscova.

Folosind vodca sau spirtul drept combustibil, aceștia ieșeau din timpul lor și făceau aceleași călătorii ca cea pe care o făcuse și el adineauri. Erau un popor de sine stătător, bețivani din gara Jaroslav și cei din gara Kazan, călători ce văzuseră adîncurile universului, după care nu mai putuseră niciodată să se obișnuiască a mai umbla încălțați. Cu picioarele învelite în cîrpe, alcoolicii treceau de la magazinul de vin de pe strada Muncii la bodega cu bere. Degetele de la picioare, care mai rezistaseră încă marilor înghețuri, le erau umflate ca niște morcovi groși. Trăiau în paltoane tari și

groase de murdărie, în pivnițele sau podurile blocurilor ca niște cazărmi și ale clădirilor fabricilor, și, dacă se certau, scoteau un cuțit ruginit, încercînd să facă o gaură în ființa ce le apărea în fața ochilor pe jumătate orbi. Sokolov aparținea acestui popor de cosmonauți în putrefacție, în drum spre universul sufletului. Nu era de înțeles cum de mai respira încă. Se vedea că stomacul, intestinele și ficatul lui putuseră să prelucreze încă o dată băutura, fără urmări catastrofale. În cele din urmă, îi vor fi atacați creierul și dinții, doar că pînă în acel moment el va fi pe veci în călătorie, mult mai departe de ultimii sori, a căror lumină ar mai fi putut fi măsurată.

Își mișcă o mîină și atinse sticlele de lîngă saltea. Șase sticle goale se rostogoliră sub degetele lui pipăitoare. Își aminti golirea primelor două. După care se căsca un spațiu negru-albastru, în afara unui timp măsurabil, umplut cu demoni și amintiri intense.

Sokolov îi pierduse pe drum pe cei iubiți, dar dacă se gîndea la ei, aceștia se reîntorceau la viață și-l priveau cu groază. Ceea ce le promisese scăpase de sub controlul lui: o casă, respectabilitate, o existență onorabilă, o meserie rațională. Știa că numai într-un anumit fel putea să pună capăt spasmele epileptice ale trupului. Aștepta să aibă destulă putere pentru a putea merge la băcanul de pe Etsel.

Tania locuia alături de el. Probabil că acum se afla în spatele pereților cu urechi ai acestei case. Se întreba dacă nu cumva în timpul delirului bolborosise în cameră lucruri scabroase. Copilul ei ar fi putut să-l audă. Nu mai era în stare să dea ochii cu ea. Ea n-ar putea suporta duhoarea care-i ieșea lui din gură.

Își aminti ce-l preocupase în timpul beției.

Din nou era interogat de Kirov și din nou se simțea pierdut între Lev și Irina. Ea declarase totul și Kirov îl forța să-i întărească presupunerea că Lev se bătuse cu Malțev.

La întoarcerea de la interogatoriu ar fi putut să-și salveze căsătoria, dar în loc să-i arate înțelegere, el i-a făcut cunoscut faptul că știe că ea nu tăcuse din gură.

„Mi-a fost frică“, spuse Irina. „El oricum știa totul.“

„Kirov nu știa nimic. El e însă un anchetator iscusit. Dacă se întâmplă ceva, porți întreaga vină.”

„Tu ar fi trebuit să-ți ții gura”, a tipat ea. „Eu am povestit numai ceea ce am știut, pentru a-ți apăra ție pielea.”

„Nu trebuia să-mi aperi tu pielea. Mi-o apăr singur. Realizezi ce poate asta însemna pentru Lev? Ceea ce ai povestit despre el poate să-l coste capul!”

„Nu exagera. Beria este în groapă.”

„Cariera lui Lev s-a terminat. Și cuvintele tale fac ca el să nu mai poată de-acum lucra nicăieri. Eu ți-am făcut o confidență. Confidență, Irina, știi tu ce-nseamnă asta?”

„Măgarule.”

Irina stătea pe bancă în apartamentul lor și o ținea pe Natașa strâns lângă ea. Fata lor era agățată de brațele ei, neliniștită de puzderia de cuvinte de neînțeles. Asta nu-i scăpase lui Sokolov, dar frustrările l-au făcut să nu mai țină cont de prezența Natașei. Nervos, străbătea camera dintr-o parte în alta.

„Or să ne aresteze. Pe toți.”

„Nu mai dramatiza așa.”

„Pentru că tu nu ți-ai ținut gura, se va merge atît de departe, încît unul va recunoaște o nebulie.”

„Erau destul de departe în a descoperi.”

„Cum așa? Lev s-a bătut, și Malțev s-a bătut, și eu sînt cel care am făcut legătura și tu ești pliscul care i-a ciripit totul lui Kirov!”

„Și doctorul care i-a făcut injecția?”

„Acela tace, în mod sigur. Acela a avut înțelepciunea necesară. N-ar fi pus în joc viața unui bun prieten.”

„El nu-i prietenul meu.”

„Dar al meu, da.”

„E periculos, Sașa, nu-i un om bun.”

„Tu ești periculoasă! Totul e pierdut! Toată munca mea e acum distrusă!”

„Îți vor da din nou de lucru.”

„O, nu. S-a terminat. Țasta e sfîrșitul.”

A dat pe gît un pahar. De la catastrofă, începuse să bea în fiecare zi cîte o sticlă. Nu înțelegea frica Irinei de Lev. Părea că e provocată de o ură profundă, ca și cînd Lev i-ar fi făcut

ceva ce se cerea răzbunat. Poate că în mod intenționat lăsase să-i scape la Kirov numele lui.

Irina o legăna pe Natașa în brațe. Cu ochii nesiguri, aceasta îi urmărea fața, sugîndu-și degetul.

„Tata e supărat“, spuse ea.

El încercă să-i zîmbească. „Nu pe tine, drăguț“, îi spuse timid.

„Ce vrei să faci?“ întrebă Irina.

El se așeză, picior peste picior, și-și puse paharul pe genunchi.

„Nu putem face nimic. Să așteptăm.“

„După cîteva săptămîni se estompează totul și-atunci poți să te-apuci din nou de lucru.“

„Aș vrea eu să fie așa.“

„Poate ar fi bine să te duci o săptămînă la casa de vară.“

„Singur?“

„De ce nu? Plimbă-te, citește, relaxează-te.“

„Nu pot să părăsesc orașul.“

„Kirov nu te lasă?“

El a aprobat. S-a ridicat apoi și și-a umplut din nou paharul. Puse întrebarea cu spatele la ea, o întrebare care de mult îl ardea, dar devenise acum acută: „Ce-ai avut cu el?“

S-a reșezat fără s-o privească, rușinat că-și exteriorizase neliniștea.

„Nimic“, a auzit-o spunînd. Dar suna slab, aproape ca o invitație de-a continua cu întrebările.

„Ai avut ceva cu el“, reluă, privindu-și vodca din pahar.

„Nu.“

„Cînd? Înainte sau după căsătoria noastră?“

„Vrei să știi asta chiar acum?“ întrebă ea indignată.

El a așezat paharul alături. S-a îndreptat spre ea și a întins o mînă spre fetiță.

„Vino, Natașa, tata și mama au ceva de vorbit.“

„Nu vreau să plec“, a scîncit ea.

„Puțin, cîteva minute.“

A încercat s-o apuce, dar Natașa s-a agățat de maică-sa.

„Vino“, spuse el apăsător, apucînd-o de umeri cu amîndouă mîinile și ea începu să țipe. „Trebuie să te duci puțin în camera ta.“

„Nu! Nu! Nu!”

„Las-o!” a strigat Irina, încercînd să apare copilul de mîinile lui nemiloase.

„Trebuie să te duci în camera ta”, a repetat el de data asta și mai apăsător și a îmbrîncit-o, de parcă ea ar fi fost un om matur. Fetița a țipat.

„O doare! Las-o” a strigat Irina, plesnindu-l cu cealaltă mîină.

El însă nu ceda, trăgea de Natașa, atunci Irina, sfînd jos, și-a îndreptat spre el tocul cui al pantofului și și-a atins ținta, lovindu-l în plin în tibie. Furia lui a dat peste margini. Orbit, s-a ridicat și i-a repezit Irinei un pumn în față. Ea a căzut pe spate din pricina loviturii puternice.

Cu ochii închiși, Irina a încercat să-și recîștige poziția. El i-a văzut obrazul lovit înroșindu-se.

În timp ce lacrimile i se prelingeau de-a lungul nasului, rămăsese să legene mecanic fetița înfricoșată. „Liniștește-te! Liniștește-te! Liniștește-te!” îi spunea Natașei și sieși.

Sokolov o privea răpuns de capacitatea lui de-a pedepsi oameni la care ținea, pentru problemele cu care el avea de luptat. Irina s-a tras spre marginea banchetei și s-a ridicat cu Natașa, ocolindu-i privirea. A tras-o pe Natașa afară din cameră, lăsîndu-l acolo, cu vodca.

La o jumătate de oră, după ce el băuse deja un sfert din sticlă, Irina s-a întors. Era limpede că plînsese mult. El stătea pe locul ei, pe banchetă, așa că se așeză pe fotoliul italian, pe care de cele mai multe ori îl folosea el. Se spălase și se machiase, ca și cînd ar fi avut de făcut ceva ieșit din comun.

„O dată”, a spus.

Îl privea drept, pregătită să recunoască orice și să relateze. Nu se întorsese deci ca să îndrepte lucrurile.

„Cînd?”

A întrebat-o rece, ca și cînd s-ar fi informat asupra unei întîlniri cu o prietenă.

„În urmă cu doi ani.” Ea își stăpînea vocea.

„Mai precis.”

„Aprilie.”

„Unde?”

„La el.”

„Și eu unde eram atunci?”

„În delegație. 14 zile.”

El își aminti. Făcuse o inspecție pe la întreprinderile furnizoare. Două săptămîni, prin Uniune.

„De ce ai făcut-o?”

Ea și-a lăsat ochii în jos și și-a privit degetele. Părul i-a căzut de-a lungul obrazilor.

„Nu știu.”

„Erai îndrăgostită de el?”

„Nu.”

„Și-atunci?”

„S-a întîmplat.”

„El te-a ispitit?”

„Am mîncat împreună. Am băut ceva, la el.”

„Ai rămas toată noaptea la el?”

„Nu. Ba da.”

„Și Natașa?”

„Am lăsat-o la Karina.”

„Deci ținuseși cont de asta.”

„Nu.”

„Atunci de ce ai lăsat-o la Karina? Asta o puteai face doar dacă știai că nu vii noaptea acasă.”

„Nu știu.”

„Curiozitatea de-a face ceea ce nu se cuvine? Sau ai fost îndrăgostită de el?”

„El este... Îmi făcea curte. Vroia să se culce cu mine. Simțeam asta. De mult.”

„Te-a excitat ideea?”

„Nu știu.”

„Te-a excitat...?” a repetat el insistent.

„Puțin.”

„Puțin mai mult, se vede.”

„Nu sînt aici ca să recunosc ceva”, a spus ea. „Îți aduc doar la cunoștință. Asta are o altă valoare emoțională.”

„Adică?”

„Nu mă dezvinovățesc.”

„Credeam că ți-e frică de el.”

„Chiar îmi este.”

„Și totuși...?”

„Da.”

„De ce? De ce?”

„Ocazia. Sau cam așa ceva. Atunci s-a putut. Erai plecat. El era drăguț, șarmant. Nimeni n-ar fi aflat-o.”

El sesizase, nu o singură dată, cum Lev și Irina se priveau unul pe altul, dar nu voise să dea faptului nici o atenție, îl trecuse cu vederea, ca pe un detaliu nesemnificativ.

„De câte ori?”

„Doar o dată, atunci.”

„Nu cred.”

„O dată, atunci, ți-am spus.”

„Eu am lipsit de mai multe ori.”

„Nu m-am mai dus.”

„El a mai încercat?”

„Da.”

„De ce o făcea?”

„Nu știu. La fel ca mine, cred.”

„Adică ce? Nu înțeleg.”

„Era un fapt nepermis, pricepi? Era un fapt nepermis și din cauza asta era atât de tentant.”

„Ești nebună.”

„Nu înțelegi nimic. Probabil de-asta s-a întâmplat.”

„O! deci eu sînt de vină.”

„Aveam probabil nevoie de-o aventură.”

„A fost chiar o aventură deosebită?”

„N-am să vorbesc despre asta.”

„Ți-era frică de el?”

„Mi-este și-acum.”

„Înfricoșată, și totuși te-ai culcat cu el. E el atât de fascinant?”

„Nu știu. Îți dă senzația că-ți poți depăși limitele. Te ademenește să faci lucruri pe care nu vrei să le faci. Ca și cînd ar ține întotdeauna să depășească granițele. E înfricoșător.”

„Înfricoșător de ademenitor?”

„Da.”

„Și eu, înfricoșător de înșelat.”

Ea tăcu și găsi timpul potrivit pentru a ridica ochii asupra lui.

„Și tu? În toate călătoriile tale?”

„Niciodată”.

Putuse s-o spună fără să clipească.

„Chiar?”

„Niciodată.”

„Și nici nu ți-a trecut vreodată prin gând?”

„Nu sînt un sfînt. Dar niciodată n-am făcut-o.”

„Ești un sfînt.”

„E un compliment ăsta?”

„E greu să trăiești cu un sfînt.”

„Ciudate probleme ai tu.”

„Probabil.”

„Mi se pare oribil”, a spus el.

„Așa o fi.”

„Deci, eu sînt de vină?”

„Noi. Ești sever. Știu povestea aceea cu mînușile pe care Lev a vrut să ți le înapoieze. Cît de rectiliniu ai fost. Tare, ca un profet din Biblie.”

„Ce știi tu despre Biblie?”

„Mama are una.”

„Nu sînt altul decît sfînt. Nu pot să-mi încalc regulile. Chiar dacă aș vrea.”

„Nu-mi pot închipui c-ai putea să dorești așa ceva.”

„Nu-mi trece prin cap, nu.”

„Știu asta.”

El a realizat dintr-o dată că aceasta este ruptura căsătoriei lor. Anume aceste propoziții desfăceau legătura pe care o încheiaseră, aceea de soți, de tată și mamă, spulberau încrederea. S-a ridicat și s-a retras din raza privirii ei.

„Voiai deci o viață mai trepidantă?” a întrebat, în vreme ce-și turna în pahar.

„N-am spus asta. Ești ca posedat de munca ta. Posedat de un anumit fel de a gîndi. Ai ceva neiertător în tine. Nu cunoști nici un compromis. Tare, ca metalul pe care-l faci.”

„Și prietenul meu?”

„Lev are ceva ocult. Niciodată n-am înțeles ce vedeți voi unul la altul?”

„Contrastul“. Dădu pe gât dintr-o înghițitură conținutul paharului.

A rămas așa să bea, ani după întâmplarea aceea, și a făcut călătorii spre stelele îndepărtate, unde toate amintirile din capul lui dansau, iar eul i se dizolva în nimicul memoriei lui desființate.

Sokolov s-a întors în camera lui din Tel Aviv. Și-a amintit că are bani destui pentru ca o săptămână, două, să-și cumpere numărul de sticle cu care putea pleca în călătorie. Nu știa cum își va mai achita apoi băutura, dar această grijă era acum de mai mică importanță decît întrebarea cum să facă să-și deschidă ochii. Era paralizat, asemenea lui Stephen Hawking, cel pedepsit de Dumnezeu pentru că gîndise puritatea însăși a gîndului? Sokolov avusese acces în Uniune la publicațiile din Vest și-l urmărise pe Hawking, omul „singularității“, o stare de lucru din universul timpuriu al spațiului infinit și curb în care teoria relativității nu mai era valabilă. Big Bang-ul a avut loc într-un moment în care spațiul și timpul nu existau încă, după Hawking, și evoluția cosmică a fost începută cel mult într-un punct teoretic zero. Hawking demonstra că universul s-a creat de la sine, fără punct de început sau graniță terminală și fiecare teorie despre apariția omului în acest univers era o tautologie. Universul era ceea ce era pentru că omul îl înțelegea în maniera lui. Cu această teoremă omenirea trebuia să se mulțumească.

Sokolov nu era mulțumit cu ea. Nu putea demonstra de ce explodase *Oktiabr* și de ce orice mișcare a piciorului îi trezea dureri. Chiar și moleculele aerului deveniseră grele, și-i apăsau capul, ca plumbul. Totul era posibil, te învățau Heisenberg și Max Planck, tot ce putea fi cercetat și devenea cunoaștere era dependent de subiectivitatea cercetătorului. În microcosmosul lui Sokolov aerul avea greutatea metrilor cubi de plumb. Trebuia însă să se ridice. Pleoapele se hîrșîiră peste globii oculari și lăsară lumina să-i pătrundă în pupile. Mai mult de-o secundă nu rezistă și pleoapele i se închiseră ca ușile caselor de fier.

Era seară sau noapte. A observat conturul fotoliului și punctul roșu al unei țigări aprinse. Lucrul din urmă nu era

posibil. Ceea ce observase nu putea fi altceva decât înțepătura mușchiului ultrasensibil al ochiului. Dar mirosul pe care-l simțea, acru și sălciiu, venit din hainele lui murdare și din urina pe care și-o scăpase pe el, era depășit de un altul, mai penetrant, de fum.

Dintr-o dată înțelese despre ce era vorba: mirosea a țigară aprinsă. Cineva stătea pe scaunul de lângă el, în fotoliul rabatabil din care ți se oferea priveliștea vieții sărăcăcioase a ulicioarei. Încercă să se mai uite o dată, dar durerea pe care pleoapele, ca niște răzători, i-o pricinuiră îi trecu prin craniu și se opri în gîtlej. O fracțiune de secundă reuși să privească spre fotoliu și să recunoască silueta unui bărbat. Un braț ce atîna peste brațul fotoliului. O mîină care ținea ceva, de forma unei țigări. Rotocoale de fum care se vedeau în direcția ferestrei. O noapte clară. Singurul fumător de trabuc pe care-l cunoștea era proprietarul lui, bătrînul Finkelstein, cu care-l pusese-n legătură un tip de la Jossi cel Negru.

Finkelstein era un bătrîn cocîrjat, cu părul cărunt și ochii plini de uimire. Fuma trabucuri groase olandeze. Sokolov își aminti că Finkelstein numea tipul acela de țigări *bolknak*. În apartamentul lui din Jaffa el îi relatase povestea vieții lui, o biografie completă, cu un întreg deșert de amărăciune și cîteva picături mîntuitoare. Își pierduse familia la camerele de gazare, apoi soarta oarbă îl făcuse să-și piardă din cauza unui cancer și cea de-a doua soție, iar în cele din urmă, în vremea războiului din '67, își îngropase și fiul pe care aceasta i-l lăsase. Pe Sokolov îl paralizase supraponderea acestor catastrofe. Avea senzația că trebuia să-și ceară iertare pentru letargia lui, pentru lipsa lui de capacitate în a suporta loviturile vieții. Finkelstein, care avea aproape 80 de ani, se dovedea mai puternic decât Sokolov.

„Am 79 de ani”, spusese omul, „înot și mă plimb cît se poate de mult, îmi fumez țigara și mai simt încă gustul mîncării. Nu ți se pare așa minunat, dr. Sokolov?”

Sokolov încuviințase cu un zîmbet.

„Rămii, în ciuda a toate, legat de viață. Nu-i curios lucrul ăsta? Și prin dorința de-a trăi nu înțeleg ceva animalic, pricepe-mă bine. Nu este vorba de prelungirea existenței trupului meu, de care, oricum, nu-i prea mare scofală, nu, e vorba

de o anume curiozitate, de credința că într-o bună zi se vor putea explica misterele. Ești credincios, doctore?”

„Nu.”

„Nici eu, cel puțin dacă vorbim despre importanța vechilor tălmăciri din *șil*¹. Importanța lor n-o mai văd. Dar realizez că dorința mea de-a descoperi misterele, poți să-i spui cum vrei, îmi dă puterea de-a trăi mai departe. Vreau încă să știu, înțelegi, doctore? Vreau să știu *totul*. Dacă există un plan al totului sau dacă totul e haos. Ți spune asta ceva, ca om de știință?”

Sokolov încuviințase și mormăise ceva, iar acum Finkelstein stătea în camera lui și aștepta întoarcerea chirieșului din lunga sa călătorie. Chiar și un om ca Finkelstein, care trecuse prin toate nenorocirile, trebuia să-și încaseze chiria. Cît îi datora Sokolov? Uitase suma. Voia să-l mulțumească pe Finkelstein. Dacă ar fi vorbit cu Gold, fabricantul vodcii, acesta i-ar fi povestit fără îndoială tot o poveste cu morți și cu pierderi. Întreaga țară era plină de asemenea povești. Fiecare avea oameni iubiți omorâți, bunuri de preț dispărute, paradisuri pierdute.

Sokolov întredeschise buzele, dar i se păru că avea în gură în loc de scuipat un clei gros. Cu limba umflată, încerca să spună ceva, dar din gîtlejul lui ieșea doar un huruit. Cu mare greutate își ridică el capul, un bolovan din fier masiv, și privi printre gene la silueta din fotoliu.

„Mîine”, spuse Sokolov cu vocea grea, tremurătoare. „....mîine plătesc”.

Epuizat, se lăsă să cadă. Spera ca Finkelstein să plece imediat. După cum se vedea, nu încuiase ușa. De îndată ce își va putea suporta durerea, își va controla avutul și-l va plăti pe Finkelstein. Apoi se va pregăti pentru o nouă lansare. În universul lui mai zbura încă *Oktiabr*, care părăsise pămîntul, lăsîndu-l în plata Domnului. O aglomerare de molecule albastre-deschis, într-un ocean fără sfîrșit de negru-cosmic.

A auzit o voce:

„Sașa! Mă auzi? Sașa! Ești bolnav?”

¹ Casă de rugăciuni, de studiu și de adunare.

Trupul bolnav al lui Sașa se mișcă și el își plecă auzul la vocea străină, dar cunoscută.

„Te-ai îmbătat atît de tare? Hei, *jidănașule*, auzi tu ce-ți spun? Trăiești aici ca un mongol bătrîn, măi băiatule, e timpul să te trezești. *Jidănașule*, ce zici, facem curățenie în bordei?”

Sokolov începu să plîngă. Era uimit de cantitatea de lacrimi ce-i ieșea din ochi. Hohotea fără să scoată un sunet, pieptul i se zguduia și el se ciupi de pulpă pentru a-și dovedi că e treaz și nu în drum spre o gaură neagră.

„Sașa! Hei, Sașa, știu că mă auzi. Ești un actor prost, băiete, te-am văzut altădată jucînd și mai bine.”

Dar Sokolov nu putea răspunde. La regăsirea vocii, urlă ca un copil mic. Simți mîna unui bărbat mîngîindu-i fruntea și fu în stare să ia acea mînă și să și-o apese pe obrazul ud.

„Sașa, eu sînt“, îl auzi pe Lev spunîndu-i.

Capitolul 2

CÂND Sokolov se ridică, Lev se lăasă în genunchi să-l ajute.

Sokolov rîdea printre lacrimi.

„Iartă-mi plînsul“, zise. „Asta e o minune? Lev, asta e o minune?“

Lumina unui bec din stradă cădea pe obrajii netezi ai lui Lev. Un bărbat brunet ca Lev se rădea de două ori pe zi. Avea părul tăiat scurt și purta o cămașă de mătase, pantaloni dintr-un material scump și mirosea a trabuc și a after-shave. Mîinile lui îl țineau pe Sokolov strîns de umeri. Fără el Sokolov nu s-ar fi putut ține drept.

„Poate că este o minune. Poate că este inevitabilul“, spuse Lev zîmbind.

Sokolov își șterse ochii de lacrimi și respiră adînc. Se auzi un hîrîit tremurat în pieptul lui, ca și cînd plămînii i-ar mai fi plîns încă, dar el zîmbi și-și puse o mînă pe ceafa lui Lev.

„Lev! Lev! Cum se poate una ca asta? Tu ești, așadar, spune-mi că tu ești, că e *adevărat*!“ Îl scutura pe Lev încoace și-ncolo.

„Cine ar putea fi altul? Ăsta-i jocul sorții, Sașa, faptul că noi sîntem aici, din nou împreună. Pentru un nou act al piesei.“

„Lev“, spuse Sokolov și din nou lacrimile îi acoperiră obrajii. Dar își șterse ochii și și le înghiți.

„Fir-ar să fie, Lev. Ani de zile m-am gîndit la tine. În fiecare zi a săptămînii. Și-acum ești aici!“

„Ne-am regăsit“, spuse Lev. Îl bătea pe umeri.

Din nou Sokolov trase aer adînc în piept. Închise ochii. Dintr-o dată se simți obosit. Șopti: „Cum de m-ai găsit, Lev?“

„Găsesc pe oricine. Dacă trebuie, îl găsesc și pe diavol și pe Dumnezeu.”

Sokolov îl privi în ochi și observă că și el era tulburat.

„Am băut”, spuse Sokolov cu gura dureroasă, formulînd rar, „am băut groaznic de mult. Dar asta se va termina. E o perioadă. N-am putut altfel. Dar se va termina.”

„Sigur că se va termina. Vom face multe lucruri împreună, noi doi.”

„Da, Lev? O pornim la lucru amîndoi? Sînt atîtea posibilități. Dar trebuie să cunoști oamenii.”

„Peste tot trebuie să cunoști oamenii”, spuse Lev.

Din nou Sokolov închise ochii. Era epuizat, ca și cînd ar fi trecut prin punctul de criză al unei boli grave, și-acum era la începutul convalescenței. Simți mîinile puternice ale prietenului lui. Era bucuros că acesta era aici. Era bucuros că-i fusese dat să trăiască un asemenea moment.

„N-a fost ușor”, spuse el.

„Nu. Înțeleg asta, Sașka”.

„S-au întîmplat cumplit de multe lucruri în ultimii ani.”

Privi la fața îngrijorată a lui Lev.

„Lev, tu, acum, aici!”

Își deschise brațele și-l îmbrățișă. Lev îl strînse la piept. After-shave-ul mirosea dulce. Se despărțiră, Lev îl privi hotărît și spuse ceva ce nu accepta replică:

„Mergi cu mine. Am o cameră pentru musafiri. Mănînci, dormi, te refaci și devii cel dinainte, înțelegi? Fără urmă de băutură, un somn normal.”

„Nu mai vreau să beau.”

Lev își băgă trabucul în gură și-l ajută pe Sokolov să se ridice. Picioarele îi tremurau și simți că mușchii nu-și reveniseră încă după paralizarea prin vodcă, dar cu ajutorul lui Lev el reuși să se ridice. Simți cum îi fugea sîngele din cap și, amețit, se agăță de Lev.

„Par un moșneag”, spuse Sokolov cu ochii închiși, clătînîndu-se. „Ciudat că te dezveți atît de repede să stai în picioare. Trebuie să exersezi asta continuu.”

„La fel e cu făcutul amorului.”

„Da...”

„Vrei să iei ceva cu tine?”

Sokolov își pipăi buzunarul de la spate și simți umflătura portmoneului.

„Nu”, spuse.

Se tîrî spre ușă. Lev îl sprijini de un braț.

„Cum de m-ai găsit, Lev?”

„Am prieteni pe ici, pe colo”. Trabucul i se mișca cînd vorbea.

„Unde pe *ici*, pe *colo*?”

„Am să-ți povestesc.”

Lev deschise ușa și lampa de pe coridor îl izbi pe Sokolov în ochi. Și-i închise.

„Locuiești aici, în Israel?” întrebă el.

„Da.”

„De mult?”

„De 2 ani.”

„Și înainte?”

„La New York.”

„New York? Acolo ai plecat?”

„Da.”

„Și-ai părăsit New York-ul. De necrezut. E frumos?”

„Splendid.”

Străbăteau coridorul pe care el îngenunchease în fața lui Jossi cel Negru. Timpuri trecute. Rușinea se va șterge cu vremea.

Lev spuse: „Am preferat totuși să fiu aici.”

„Tu? Dar ești de fapt un evreu neautentic, la fel ca mine.”

„Acum sînt unul adevărat, Sașa.”

„Da? Eu nu mă pot obișnui aici.”

„Eu, da. Sînt probabil mai evreu decît mi-am închipuit. Cînd am venit aici, am avut senzația că mă întorc acasă. Țara făgăduită îmi aparținea mai mult decît cea a tuturor posibilităților.”

Pas cu pas, sprijinit de braț, Sokolov a ajuns jos. Lev mergea pe jumătate întors spre el, cu trabucul între degete, atent ca un adult care-și conduce pe stradă tatăl neputincios.

„În America aș fi găsit de lucru”, spuse Sokolov.

„Acum ai să primești de lucru. Am un gen de agenție. Putem să lucrăm acolo împreună, Sașa, crede-mă.”

Lev purta haine scumpe. Era un om realizat.

„Ai avut întotdeauna mai mult curaj“, spuse Sokolov, „eu sînt fricos, de fapt. Mi-e frică să nu pierd. De aceea sînt atît de sînguincios.“

„Îți faci prea multe calcule“, spuse Lev. „Eu nu sînt deloc circumspect.“

„Niciodată?“

„Nu, în ceea ce privește psihicul meu. Psihicul meu este în subsidiar.“

Îi ținu ușa deschisă. Era o seară liniștită. Copiii se jucau pe stradă. Dintr-o dată, se minună de yemeniții care locuiau pe ulicioara aceea dărăpănată. Aveau puterea să-și țină casele curate și să-și crească copiii.

În fața casei stătea o mașină albă, americană. Lumina din stradă strălucea pe amortizoarele de crom. Un tip înalt, cu umeri puternici și cu gîtul pătrat al unui *body builder* experimentat, s-a dat jos și-a deschis portierele. Era îmbrăcat într-un trening gri.

„E mașina ta?“ a întrebat Sokolov.

„Desigur.“

„Și omul ăsta e șoferul tău?“

„E un asistent de-al meu.“

„Ești bogat, Lev?“

„Da.“

Lev făcu un gest și bărbatul se grăbi spre Sokolov și îl preluă. Și acesta mirosea a after-shave. Deschise portiera din spate și-l ajută pe Sokolov să se așeze pe bancheta moale, acoperită cu catifea albastră. Mirosul de after-shave persista și în mașină, plăcut și calmant. Interiorul semăna cu cel al Zil-ului, limuzina sovietică a celor din vîrfurile piramidei. Își întinsese picioarele și încă mai rămăsese ceva loc. Capul lui avea nevoie de un sprijin. Lev aruncă trabucul, punctul roșu zbură ca o muscă de foc prin aer, și el se așeză lângă șofer, pe un fotoliu cu rezemătoare. În timp ce mașina pornea, se întoarse spre Sokolov și-i zîmbi.

„Totul e bine, Sașa?“

„Visez.“

„Poate. Sau poate nu. Sper să nu te mai trezești din visul ăsta.“

Sokolov încuviință fără să știe dacă Lev avea sau nu dreptate. Lev deschise un sertar larg la bordul mașinii și

scoase un telefon. Butoanele arătau lumina verde. Fiecare cifră avea tonul ei special și degetele lui Lev ticluiră o melodie. Lev dădu comandă să se pregătească masa și să se aranjeze camera pentru musafiri. Vorbea în ivrit cursiv. După ce puse receptorul la loc, se întoarse din nou spre Sokolov.

„Vei avea o suită regească!”

„Ai un hotel?”

„Nu.”

„Și mașina asta ce marcă este?”

„Chevrolet. Caprice.”

„Caprice”, a repetat Sokolov ca un școlar uimit.

Treceau pe o stradă pe care Sokolov n-o recunoștea. Pe terase se mânca și se bea din plin, o viață care pe el îl ignora complet. Pe stradă era aglomerație, ca și când s-ar fi sărbătorit ceva. Spuse: „Sînt mulți oameni pe străzi”.

„Sfîrșitul postului”, îl lămurî Lev.

Era deci sîmbătă. Astăzi a fost Ziua Marii Împăcări. Rătăcise prin Cosmos cinci zile. Cu cine se împăcase Sokolov? Cu Lev.

„E o minune”, spuse Sokolov, „că ne-am întîlnit din nou de Yom Kippur.”

„Într-o zi tot trebuia să ne întîlnim. Am crezut întotdeauna cu sfințenie în asta.”

„Da? Eu nu.”

„În New York aveam o prietenă. Și-a vizitat mama în Colorado. Eu a trebuit să merg la Los Angeles. Mergeam pe Sunset Strip spre un restaurant ca să iau masa de prînz și văd că trece o mașină în care ședea Liza. Am început să strig și să fac cu mîna. Și ea s-a oprit. Voise, înainte de-a se întoarce la New York, să mai facă niște cumpărături pe Beverly Hills. Eram deci amîndoi haihui. Asemenea lucruri mi se întîmplă. Tie nu?”

„Nu. Niciodată.”

„Eu cred în mîna destinului. Știu că-n genele noastre nu avem numai însemnele fizice, ci și trăsături de caracter, și acestea din urmă creează o anume biografie, nu crezi? Tot ceea ce se întîmplă e necesar. Sașa. Asta-i destinul.” Lev rămase cu privirea ațintită înaintea lui, la clădirile întunecate ale orașului străin.

„Un destin dumnezeiesc?”

„Nu cred într-un asemenea destin. Cred în suma posibilităților.”

„Eu nu gîndesc așa”, spuse Sokolov grav și, în ciud oboselii, complet concentrat asupra discuției, „eu cred în existența haosului. În reguli care pot stăpîni haosul!”

„Știu asta”, i-a răspuns Lev și l-a privit peste umăr rîzînd.

„Ai fost întotdeauna atît de tare, fiindcă voiai să pui ordine în haos. Nu credeai într-o ordine naturală.”

„Cred în legi. În fizică. În matematică. În chimie.”

Discuția îl răpunea, pentru fiecare cuvînt ducea o luptă.

„Și totuși, nu putem înțelege existența universului. Înțelegem numai ceea ce poate fi înțeles cu capacitatea noastră omenească de înțelegere.”

„Sînt probabil mai mistic decît tine.”

„Mistic?” a întrebat Sokolov.

„Cred într-o ordine metafizică, da. În faptele pe care le facem. În capacitatea de gîndire.”

Lev s-a întors spre el și i-a zîmbit. „Ești singurul om care pot vorbi despre asemenea lucruri. Știi asta? Sîntem de minute împreună și deja discutăm despre sens și lipsa sens.”

„Mi-ai lipsit”, spuse Sokolov.

„Și tu mie. Ești obosit?”

„Da.”

„Ți-e foame?”

„Mi-e sete.”

„Nu mai trebuie să bei alcool, Sașa.”

„Băutura m-a salvat în ultima vreme.”

„Prostii. Eu pot fără, deci trebuie să poți și tu.”

„Tu ești mai tare.”

„Eu? Nu mă face să rîd”, spuse Lev.

Sokolov fusese zile întregi fără cunoștință, rătăcind propria lui imaginație. Întîlnise multă dezordine, ca într-o cameră în care nu se mai făcuse de cînd lumea curățenie, dar apariția lui Lev îi arăta drumul spre ceea ce nu era încă pierdut, spre ceea ce era neviermănos și nu stîrnea păreri de rău și rușii. Lev trăia. Asta era cel mai important lucru.

„Nu e bine cu mine, Lev.”

„Nu.”

„O să fie altfel. Îți promit.”

„Te cred, Sașa.”

„Asta nu-i țara mea. Nu cred că toți evreii trebuie să trăiască aici.”

„Atunci, de ce ai venit?”

„De ce crezi?” întrebă Sokolov.

„În locul tău și eu aș fi plecat. Uniunea este o alcătuire monstruoasă și numai monștrii pot s-o țină intactă.”

„Mama a murit.”

„Cînd?” Lev se întoarse spre el cu o privire în care se oglindeau amintiri.

„În noiembrie, anul trecut.”

„Îmi pare rău”, spuse el.

„Și mama ta?”

„Trăiește încă.”

„Nu vrea să vină aici?”

„Nu. Vrea să rămînă în Moscova. Un om atît de bătrîn nu trebuie transmutat.”

Au tăcut. Mașina parcurea stradă după stradă. Sokolov se simțea în siguranță și protejat. Putea acum să doarmă, fiindcă era obosit, nu pentru că voia să fugă, iar trupul lui alterat se destinase și gîndurile i se destrămară într-un vacuum pașnic.

Sokolov se sperie cînd mașina se opri, cu o mică zgîlțitură. Ațipise puțin. Dădu cu ochii de prietenul lui. Era deci în siguranță.

„Am ajuns”, spuse Lev.

Omul în trening deschise portiera și îl ajută. Trebuia să se adune. Avea nevoie de timp ca să se refacă. Asta o spusese Lev și acum și-o spunea și el sieși. Lev îl ținea strîns.

„Îl ajut eu”, îi spuse omului în ivrit.

Cel în trening se grăbi înainte și deschise o ușă de sticlă. Era o clădire dreptunghiulară, unul dintre multele blocuri pleșuve din Tel Aviv, dar mai înalt și îmbrăcat în marmură strălucitoare. Holul era în faianță neagră, într-un colț șiroia o fîntînă arteziană și, lîngă lift, stătea un portar la o masă. S-a ridicat cînd l-a văzut pe Lev.

„Bună seara, domnule Leșava.”

Portarul a apăsat pe butonul liftului. Și acest om purta pe trupul lui mușchiulos un costum de trening. Identic cu cel al soferului.

S-au urcat în lift. În jur, oglinzi. În care Sokolov s privit, văzîndu-se alături de Lev. Arăta ca un om terminat, ca nu putea să se țină pe picioare. Înfațișarea bronzată a lui L nu lăsa loc nici unui dubiu asupra a ceea ce el era: un o bogat, sigur de sine. Și-au zîmbit unul altuia în oglindă. Lev apăsă la 8.

„Arăt rău“, spuse Sokolov.

„Să dormi bine cîteva nopți. Să mănînci, să faci mișcai
După o săptămînă o să arăți ca mai-nainte.“

„Crezi asta?“

„Ai lucruri pe care mai vrei să ți le iei de-acolo?“

„De ce?“

„Nu te mai întorci. Îți căutăm altceva.“

„Nu pot să plătesc altceva, Lev.“

„Nu-ți face griji.“

„Ba îmi fac.“

„Promite-mi că n-o să începi discuția despre mănuși
acelea. Nici un cuvînt despre tîmpitele alea de mănuși.“

Rîsul îi producea dureri, Sokolov simțea junghiuri în st
mac și în intestine. Lev îl bătu pe umăr cu prietenie.

„Vreau să muncesc pentru asta“, spuse Sokolov.

„Ești angajat acum.“

„Ca ce?“

„Consultant.“

„Al cui?“

„Al meu.“

Ușile liftului alunecară în lături și holul se lăsă văzut. I
un parchet strălucitor era întins un covor persan. Ușile er
deja deschise.

„Am ajuns.“

„Care apartament?“

„Toate, aici. Tot etajul.“

O femeie bătrînă veni în întîmpinarea lor. O evrei
sefardă micuță.

„Mîncarea e gata, domnule Leșava. Am pus masa pent
două persoane.“

„Domnul este oaspetele nostru, dar, din păcate, eu treb
să plec. Rămîne aici pentru cîteva zile.“

„Vreți întîi să vă împrăpătați, domnule?“

„Da, cu plăcere.“

„Trebuie să mă scuzi, Sașa.”

„Lipsești mult?”

„Nu. Dar du-te liniștit la culcare, dacă eu nu m-am întors încă.”

Sașa l-a îmbrățișat.

„Prietenii pentru eternitate”, spuse Lev. Se urcă din nou în lift.

„Sprijiniți-vă de mine, domnule”, spuse femeia. Sokolov străbătu cu ea coridorul. Întrebă:

„Aveți cumva niște apă?”

„În camera dumneavoastră, domnule.”

Picioarele i se scufundau în covorul alb și gros și el trecu prin dreptul câtorva uși deschise. Pe pereții holului atârnavă pinze abstracte în rame simple, luminate de becuri ascunse în zid. La capătul coridorului intră într-o cameră cu un pat în care ar fi încăput să doarmă șase persoane. Mirosea a flori și a săpun. Pe o cuvertură neagră erau așezate perne roșii, de satin. Veioze înalte, pe noptiere lăcuite. Dar luxul camerei pălea în fața vederii pe care o oferea fereastra mare cât un perete. La picioarele lui se întindea Tel Aviv-ul, miile de lumini strălucind sub cerul negru.

„Aceasta este camera dumneavoastră”, spuse ea. „Dincolo este camera dumneavoastră de baie.”

Dintr-un frigider zidit în perete luă o sticlă de plastic Evian și îi umplu un pahar. Apa i se scurse pe la colțurile gurii pe bărbie. Îi întinse paharul gol:

„Încă puțină, vă rog”. Bău și-al doilea pahar, dintr-o înghițitură.

„Eu sînt în bucătărie”, spuse femeia, în timp ce trăgea după ea ușa.

„Vă mulțumesc.”

Cînd se așeză, se scufundă într-o plapumă de puf. Se simțea epuizat. Oboseala pe care o simțea o avea în el de la naștere și se acumulase timp de 43 de ani. Trebuia să se întindă, măcar un minut, înainte de-a face o baie. Închise ochii.

Capitolul 3

CÂND s-a trezit, stătea întins în aceeași poziție, de-a latul patului, cu picioarele atârând; simțea un gust de noroi în gură.

Se vede că cineva stinsese luminile, deoarece camera era cufundată în întuneric. Și-a întors capul și a văzut acoperișurile orașului puternic iluminat. Nici un acoperiș de țiglă, nici un turn, nici o mansardă; doar o suprafață întinsă, cu containere pentru apă și dispozitive de încălzire solară, terase suspendate, o pădure de antene. Un deșteptător digital stătea pe comoda largă de alături de pat. Două și jumătate dimineța. Conturile elegante a două lămpi cu abajur la colțurile dulapului, în mijloc o balanță, pe perete, deasupra, două rame cu imagini care, în întuneric, nu puteau fi descifrate, deasupra, în plafon, o duzină de beculțe.

Cîtă vreme, în Tomsk, Sokolov își amortise creierii și-și împărțise patul cu o femeie pe care n-o iubea, Lev părăsise, sub o formă sau alta, țara și făcuse avere la New York. Principiile îl ținuseră pe el pe loc și decăzuse sub lovitura absurdă a sorții. Lev avusese mai multă vitalitate. Tot ceea ce i se întîmplase se transformase în combustibil. Sokolov, din contră, optase pentru sinuciderea pe termen lung. Totul trebuia să devină acum altfel. Se ridică încovoiat, se ținu de dulap și se tîrî spre ușa de la baie.

Pipăi faianța albă în căutarea comutatorului și descoperi un buton care la o ușoară atingere aprinse becurile. O explozie de lumini. Își strînse pleoapele și se ținu de canatul ușii. O sală faianțată în alb, oglinzi de mărimea unui om, o podea din gresie neagră și preșuri de baie negre. Cada rotundă era într-un colț, în spatele unei înălțimi. Trei trepte urcau spre ea. Două chiuvete erau îngropate într-un separeu de marmură neagră,

robinete strălucitoare, prosoape albe de toate mărimile atîneau pe suporturi nichelate. El s-a sprijinit de o chiuvetă, apoi de un suport și a ajuns pînă la cadă. Nu avea robinete, ci un gen de mîner. A durat ceva timp pînă cînd, aplecat deasupra lui, a înțeles cum funcționează. În timp ce cada se umplea, el se dezbracă. În oglinzi, se uită la sine. Avea ochii roșii, dinții murdari și pielea verzuie a unui alcoolic vagabond. Era slab, străveziu. Dar, ciudat, cu toate astea, păstra pe figură o uimire copilărească. Minunîndu-se, se uită la cada rotundă, curios cum funcționau cele cinci orificii din peretele căzii.

Călcă pe gresii nesigur, căutînd undeva un punct de sprijin și se lăsă în cada rotundă. Tămăduitoare, apa caldă îi acoperi trupul. Se sprijini cu spatele de perete, apa îi ajunse pînă la bărbie, iar picioarele îi erau în apă și ele în toată lungimea. În această apă se va lepăda de trecutul lui, se gîndi, și va putea să facă un nou început. Era un gînd pe care ani de zile îl evitase, speriat de autoînșelare, speriat de deziluzii. Dar totul acum era adevărat. El se lăfăia în camera de baie a lui Lev, mîine vor face planuri și, dacă va avea bani și va putea să-și cumpere un costum, o va invita pe Tania să iasă undeva. O voce metalică răsună în încăpere:

„Domnule Sokolov, vreți să mîncăți acum ceva?”

În perete, în spatele robinetului, descoperi un releu metalic care acoperea un interfon. Sub el, două butoane: *volume* și *talk*. Apăsă pe cel de-al doilea.

„Da, mulțumesc. Nu cumva v-am trezit?” întrebă el.

„Nu, nu, v-am așteptat. Aveți un halat de baie, și în sertarul de sus al dulapului din dormitor găsiți lenjerie.”

„Vă mulțumesc. Sînteți foarte drăguță, doamnă.”

„Spuneți-mi Channah.”

„Mulțumesc, Channah. Domnul Leșava este acasă?”

„Mai întîrzie, cred.”

„Vă mulțumesc.”

Pierduse totul și-n același timp totul se redeschisese în fața lui. În timp ce luă apă în punini și și-o turnă pe cap, își spuse uimit: „Pot să iau totul de la început. Mai pot încă să iau totul de la început.”

Se uită la ceas. Opt și jumătate. Pe un cearceaf, care mirosea a rufărie de bumbac proaspăt spălată, se vîrî gol sub cuvertura moale ca un strat de vată.

Avea dureri de cap, dar junghiul era de altă natură decît cel cu care era el obișnuit. Era durerea care apărea după vise adînci. În decursul dimineții durerea însă va dispărea, lăsînd locul noilor lui preocupări. Prima zi, într-o nouă viață.

Se uită afară. Miile de lumini de pe terasele de pe acoperișuri și becurile din spatele ferestrelor apartamentelor tremurau pe cerul negru-cermeliu. Era încă întuneric, deși era opt și jumătate. Dintr-o dată își dădu seama că e seară. Nu dormise de la ora trei noaptea pînă la opt și jumătate dimineața, ci pînă seara următoare, în jur de 17 ore. Dădu cuvertura la o parte și se ridică încetîșor, încercînd să-și stăpînească amețeaua. Din nou făcu o baie, se bărbieri cu săpun și cu lama și făcu uz de rufăria nouă pe care o găsi într-unul dintre sertare (un maiou și un chilot marca Schiesser). Apoi își puse pe el halatul de baie gros, în carouri, și se simți mai puternic, nemaiavînd nevoie de sprijin, chiar dacă îi mai venea greu să stea pe picioare și să meargă. Lîngă ușă găsi o pereche de papuci și își afundă picioarele în pielea lor moale.

Nu era nimeni pe coridor, dar auzi de undeva muzică. Coridorul ducea în holul central la lift. Printr-o ușă deschisă răsună muzică simfonică. Începutul Suitei nr. 3 în re major, de Bach. Urmă sunetul muzicii și ajunse într-o cameră de mărimea unei săli de teatru. La fel ca-n camera lui Sokolov, era și aici un întreg perete de sticlă, oferind vedere spre oraș, dar dintr-un alt unghi: în spatele blocurilor luminate ale marilor hoteluri înșirate pe plajă, se vedea o mare de un albastru întunecat. Covoare persane acopereau parchetul în solzi de pește. Numără trei colțuri în care erau fotolii și banchete, dulăpioare, picturi și, lîngă peretele din spate, un secreter vechi din lemn brun-deschis, cu picioare ondulate.

„Domnul Sokolov?”

Se întoarse. Îngrijitoarea casei stătea în dreptul ușii.

„Doriți să mîncăți ceva?”

„Da. Mulțumesc.”

„Ați dormit mult.”

„O veșnicie, Channah. Domnul Leșava este acasă?”

„A trebuit să plece într-o călătorie. În Europa. Vă va suna astă-seară.”

Sokolov mîncă în camera lui, uitîndu-se pe deasupra mesei la oraș și forțînd demonii din memoria lui să se retragă. De cum se așeză pe pat, căzu din nou în somn.

În ziua următoare, la ora 8 dimineața, se plimbă pe malul mării, simțindu-se mai întărit, pas cu pas. Pe plajă se aflau mii de bătrîni sub soarele blînd al dimineții. În depărtare vedea portul Jaffa, pe deasupra capului îi zburau elicoptere ale armatei de patrulare, printre degetele de la picioare i se strecurau firele reci de nisip.

Cînd, la prînz, citea pe pat știrile din ziare despre creșterea tensiunii în Kuweit, Channah îi aduse un telefon portativ.

„Sașa!” a auzit, „dormi?”

„Stau și moțai.”

„Cum merge?”

„Mai bine. Mult mai bine.”

„Să nu mai bei, Sașka.”

„Știu.”

„E greu?”

„Groaznic”, recunoscuse Sokolov. „Cînd te întorci?”

„Peste cîteva zile. Atunci ieșim să mîncăm împreună și am să-ți fac o propunere.”

„Dorm în nesimțire.”

„Nimic nu-i mai bun ca somnul.”

„Unde ești?”

„În Zürich. Odihnește-te, Sașa. Pune o lespede pe trecut. De-acum încolo viața merită din nou să fie trăită.”

Trei zile mai tîrziu, mîncau într-un restaurant, la hotelul Carlton. Unui chelner care i se adresa lui Lev cu „dr. Leșava” i-au comandat whisky și suc de portocale. Damascuri, porțelanuri, argint. Lev purta o bluză neagră de polo, un pantalon larg verde-stins, pantofi ușori negri, un ceas de aur la o încheietură și o brățară la cealaltă.

Jossi cel Negru purta și el mult aur, dar bijuteriile lui Lev erau mai mici și mai de bun-gust. Avea părul grizonant, încărunțirea i se vedea la tîmple, așa cum observa acum Sokolov, dar aceasta îi sublinia și mai mult maturizarea pe

care o emana. Sokolov purta o cămașă și o pereche de blugi pe care le găsisese într-o cameră separată, cu umerase pline de costume și rafturi cu duzini de cămăși. El comandă feluri de mâncare pe care nu le mai mâncase niciodată și povesti despre apartamentul lui din Herzlia, despre cererea de serviciu la Ciomiakov, despre Jossi cel Negru. Când Lev l-a întrebat ce mai face Natașa, a constatat că de la plecarea lui din Kaliningrad nu mai auzise această întrebare. Undeva, pe pământ, exista un copil pe care îl făcuse el, o fetiță frumoasă cu părul castaniu și ochi inteligenți, care încă de la 4 ani putea citi *Literaturnaia gazeta*, dar el o părăsise și asta devenea mai puțin dureros, dacă evita orice gând îndreptat spre ea.

„Bine! Bine!” răspunse el.

„Nu știi, așa-i? Nu le-ai mai dat de mult nici o veste.”

„Nu.”

„De când ești aici.”

„N-am putut.” Sokolov goli paharul. Suc. Suc de portocale proaspăt, cu fructe. Simți un sîmbure între dinți și-l scuipă în palmă.

„Ai ceva împotriva dacă fumez?” întrebă Lev.

„Fumează, desigur. De ce întrebi?”

„Sînt unii oameni în Vest care nu-ți permit.”

Îl chemă pe chelner.

„Credeam că aici totul e permis.”

„Nu și să fumezi.”

Lev îi ceru omului o cutie cu trabucuri. Acesta se depărtă în grabă.

„Ce s-a întîmplat între tine și Irina?”

„N-a putut trăi cu un ratat.” Sokolov se mai simțea și-acum lovit de Irina și de Lev. Într-o zi îi va spune lămurit că știe despre Irina și despre el totul și că mărturisirea ei a grăbit destrămarea căsătoriei lor. Dar acest moment nu venise încă. Mai tîrziu.

„Asta nu cred. Te iubea.”

„Da. Am avut o vreme nevoie unul de altul.”

„N-a vrut să meargă cu tine la Tomsk?”

„Nu. Eu am fost nevoit. Nu puteam merge nicăieri în altă parte și ea a hotărît să plece la părinții ei la Leningrad.”

Chelnerul deschise o cutie în care se aflau fel de fel de trabucuri și i-o întinse lui Lev, astfel încît acesta să-și poată

alege. Își luă o havană mare. Omul făcu o plecăciune și se retrase.

„Îmi plac mai mult cele olandeze.”

Lev scăpără un chibrit și-și aprinse tacticos trabucul. Trase adânc, producînd chiar o mică flacără. Cînd trabucul se aprinse astfel încît el să se poată declara mulțumit, întrebă:

„Cînd ai vorbit cu ea ultima dată?”

„Înainte de-a pleca. E recăsătorită.”

„Nu mai este.”

„Nu mai este?”

„S-au despărțit.”

Sokolov îl fixă pe Lev în ochii întunecați, care păreau interesați numai de trabucul pe care-l ținea între degetul arătător și mijlociu, de parcă l-ar fi legănat.

„Ai vorbit cu ea?”

„Am sunat-o, da. Voiam să știu unde ești.”

„Cum ai găsit-o?”

„Prin unul și prin altul.”

„Nu poți fi mai precis?”

„Are asta vreo importanță?” Dintr-o dată, Lev vorbea acum ca mai înainte, la școală.

„Nu, bineînțeles că nu. Deci, ai vorbit cu ea.”

„Era cel mai rapid mijloc de-a afla unde te găsești.”

„Erau oameni în Kaliningrad care știau c-am fost trimis la Tomsk. Și mama ta știa asta.”

„Mama nu știa nimic.”

„Am vorbit eu cu ea, atunci, imediat după. Te-am căutat. Nu mi-a reușit.”

„Am vorbit cu o prietenă de-a Irinei din Kaliningrad. Mai aveam numărul ei de telefon de-atunci.”

„Și?” Sokolov îl privea tensionat. Lev ședea calm în scaun, țeapăn de emoție.

„Irina a ridicat, i-am spus cine sînt, a tăcut o vreme.”

„Da...?”

„Mi-a povestit că e greu acolo. Că magazinele sînt goale, piețele scumpe și că ar vrea să plece.”

„Unde?”

„În America.”

„Nu primește viză.”

„Asta i-am spus și eu. M-a întrebat dacă am vorbit cu tine și i-am spus că asta era motivul pentru care o sunam: unde e Sașa? În Israel, deci la mine, evreii s-au întors în patria strămoșilor lor.“

„Cum părea ea, Lev? Și Natașa?“

„Spunea că îi merge bine. Are acuși zece ani, e cea mai bună din clasă și strălucește la aritmetică.“

„Vreau să beau ceva, Lev.“

„Suc. Numai suc.“

„Vodcă.“

„Absolut deloc.“

„Am acum nevoie, omule!“ Ridicase glasul și observă că oamenii se întorceau spre ei. „Un pahar, Lev, numai un pahar.“

„Dă-i drumul. Dar fără mine.“

Lev își împinse scaunul și se ridică. Sokolov i se agăță de braț și-l trase înapoi.

„N-am să beau. M-am lăsat. Ai dreptate.“

Lev se reasează la masă. Nu dădea dovadă c-ar fi fost mișcat. Chelnerul apărui ca din pământ.

„Domnul dorește ceva?“

„Încă un pahar de suc de portocale“, spuse Lev, arătând spre Sașa „și pentru mine un pahar de vodcă. Rece ca gheața. Fără cuburi înăuntru.“

Fără să-i arunce nici o privire, își roti ochii prin restaurant.

„Vrei să mă testezi?“ întrebă Sokolov.

„Da.“

„M-am lăsat, dacă asta îți face plăcere.“

„Să vedem.“

„Asta e modul tău de-a reabilita prietenia?“ Era o întrebare absurdă, nedreaptă.

„De preferință folosesc alte modalități“, răspunse Lev, rece.

„Nu beau. Punct.“

„Bine.“ Lev îl privi din nou. „Vorbeam despre nevasta și fata ta.“

Sokolov încuviință rușinat.

„A fost greu, dar acum s-a depășit greul“, îl auzi pe Lev spunând.

„O să mai dureze un timp pînă să revin la cel dinainte.”
O spuse fără ton fals. Nu trebuia să se lase înșelat de extazul de moment, de eliberarea prin Lev.

„Ai timp. Dacă ai nevoie de ajutor din partea altora, mă ocup eu de asta.”

„Vrei să spui de un psihiatru?”

„De exemplu.”

„Nu cred. Poate de un doctor obișnuit. Aș vrea să fac niște analize.”

„Te trimit la doctorul meu.”

„Perfect.”

„Irina și Natașa”, repetă Lev.

„Deci e divorțată. Ce mai spunea?”

„Nu le merge prea bine.”

„Suferă de foame?”

„Nu. Dar ar fi mai bine dacă ar pleca.”

„Unde?”

„Aici.”

„Aici? Ce să facă Irina aici? Să măture străzile? Sînt pe-aici mii care să facă ce-ar putea ea să facă. Și, pe deasupra, nici nu e evreică.”

„Trimite-i bani. Cu un dolar poți cumpăra acolo multe de la țărani, în piață.”

„N-am bani.”

„Acum ai.”

„Spune-mi, cum vine asta?”

„Ești angajat la mine.”

„Ce afaceri ai tu?”

„Ex- și import. Societate de comerț. Bunuri imobiliare. Antreprenor mă numesc.”

„Cum ai început una ca asta?”

„În New York.”

„Nebunie curată.”

Sokolov îl privea minunîndu-se. Lev putea face orice și-ar fi propus.

„Cum ai plecat?”

„M-au lăsat să plec.”

„Cît te-au ținut închis?”

„Zece săptămîni.”

A spus-o ca și cînd n-ar fi fost vorba despre el.

„Te-au... ți-a fost greu?”

„Nu m-au atins. Am stat închis într-o cameră pe o moșie, foarte confortabil, centru de detenție pentru mărimi care s-au întins mai mult decât le ajungea plapuma. Zile și zile interogată de Kirov. Pe baza celor pe care le aflase m-ar fi putut trimite într-un lagăr de muncă, ar fi putut face orice, dar, în cele din urmă, m-au lăsat să plec.”

„Ai fost lăsat să pleci în Vest?”

„Nu.”

Li s-a servit antreul, o salată cu ciuperci, nuci și struguri. Lev a mai tras un fum din trabuc. Sokolov a așteptat pînă acesta a pus mîna pe tăcîmuri.

Lev a spus:

„Am crezut că m-ai trădat.”

Sokolov a luat paharul cel nou de suc și a băut, uitîndu-se la vodca lui Lev. Portocale proaspete. Era condamnat să bea sucuri de fructe. Va deveni atît de sănătos ca tinerii israelieni care străbat Tel Aviv-ul, soldați tineri cu trupurile fără grăsime și dinții strălucitori.

„Îmi pare rău.”

„Kirov știa lucruri pe care nu *putea* să le știe, Sașa.”

„Nu trebuia să se-ntîmple”, șopti Sokolov.

„În ziua aceea, de la locuința de vară a KGB-ului, am vorbit noi ceva, nu-i așa?”

„Da.”

„Ce s-a întîmplat după aceea?”

De ani de zile era Sokolov divorțat de ea și totuși n-o putea renega pe Irina. Cu atît mai puțin voia să-l ocolească pe Lev și să-i ascundă adevărul, dar dacă pentru asta ar fi trebuit s-o acuze pe Irina, atunci era mai bine să-și țină gura. Sau să ia vina asupra lui.

Repetă gestul lui Lev. Chelnerul se apropie în grabă.

„Încă unul.” Și îi dădu paharul gol.

„Sînteți mulțumit, domnule Leșava?”

Îngrijorat, omul se uită la farfuriile neatînse, cu salate scumpe și ciuperci rare.

„Totul e bine”, spuse Lev.

Omul își dădu seama că prezența lui e inoportună și se retrase.

„Kirov m-a prins în clește”, șopti Sokolov.

„Cum s-a putut?”

„Știa că Malțev se bătuse. Și tu te-ai anunțat la lucru bolnav în ziua aceea. A făcut legătura. Sau, poate, a auzit-o de la doctorul care trebuia să vină la tine atunci.”

Lev a scuturat din cap și și-a lăsat trabucul în scrumieră.

„Asta nu se poate.”

„Kirov m-a confruntat cu ceea ce știa. Poate că era o provocare. Părea atât de sigur de sine. Nu știam că băieții sînt atât de buni. Deștepți, iuți, pătrunzători. Lăsa impresia că știe tot. Am avut senzația că nu mai aveam nici o ieșire. De ce crezi că n-ar fi putut fi doctorul?”

„Fiindcă despre doctor era vorba.”

„Spuneai atunci că era vorba de o femeie.”

„Nevasta lui Malțev.”

„Ea este doctorul?”

„Ea a venit să-mi facă injecții. Kirov a avut o altă sursă. Nu pe ea.”

„Ți-am spus deja: Kirov m-a confruntat cu un lucru știut. N-am confirmat și n-am infirmat. Am încercat să-i scot din cap că ai fost cauza... problemelor.”

„Dar dacă n-ai fost tu, Sașa”, Lev se aplecă spre Sokolov „atunci cine?” Ochii lui îl fixau cu suspiciune.

„Uită-te la mine, Liovka. Am cîștigat eu ceva? Am devenit prin asta mai bun? Crezi că te-am trădat ca să-mi salvez pielea? Aș fi vrut să schimb cu tine, Liovka. Fiindcă eu n-am stat zece săptămîni, am stat *cinci ani*!”

Lev căută pe figura lui Sokolov urma unui neadevăr, dar Sokolov nu disimula. Pînă în urmă cu cîteva zile trăise în exil. Lev a clipit și privirea i-a devenit ceva mai blîndă.

„S-a isprăvit, Sașa! Să punem capăt amintirilor. Am fost foarte singur atunci. Acum s-a terminat, crede-mă, așa cum stai în fața mea, acum e altceva, e din nou ca mai înainte, înainte de tot necazul.” A făcut un semn spre masă:

„Hai să mîncăm, bine?”

Au mîncat cîteva minute în tăcere. Sokolov își propuse ca odată să-i spună adevărul despre sursa lui Kirov. Dar nu acum, nu în momentul în care el putea para atacul lui Lev cu scuza că Kirov fusese informat nu de el, ci de Irina. O să i-o poată povesti cînd aceasta nu va mai avea nici o importanță, cînd între ei acest lucru va fi lipsit de orice semnificație și va servi

doar pentru a putea concluziona perfect, respectînd în același timp realitatea. El l-a trădat atunci probabil pe Lev nu într-un sens tehnic, ci într-unul emoțional. Sokolov a avut încredere în Irina și prin asta Kirov a dobîndit un ascendent asupra lui. Și ea avea propriile ei rațiuni să-l condamne pe Lev. Lev era un bărbat atrăgător, strălucind de putere și intelect, un șarmeur care putea cuceri orice femeie pe care-și punea ochii. Fără ranchiună, el acceptase caracterul lui Lev. Forța de cuceritor pe care o avea Lev îi era străină lui Sokolov. El avusese vreme îndelungată o prietenă, Lev aduna toate trofee.

„Știi cazul piloților de pe Jabs, în război? Dacă doborău un dușman, făceau un semn pe avion. Pe al meu nu mai e nici un loc liber“, declarase Lev odată.

Nu fusese megalomanie. Iar cînd Irina îi mărturisise că s-a culcat cu Lev, o presimțire care avea să-l neliniștească pe el încă de la începutul căsătoriei, nu putuse să i-o reproșeze lui Lev. Așa era el. Și Irina știa că Lev va face uz de un moment de slăbiciune. Nu era vorba atît despre ea însăși, era vorba despre un ritual. Sokolov accepta nemărginitul libido al lui Lev, dar nu se putea împăca cu disponibilitatea Irinei, chiar dacă asta se întîmplase o singură dată și nici nu dădea impresia că ea și-ar mai fi dorit-o, ba, din contră. Ea voise în final, cu toată convingerea, să desfacă căsătoria și să renunțe la regulile traiului lor în comun. De ce? Se referea la fantezii erotice, la vise cu ochii deschiși, la nevoia de-a mai călca cu stîngul din cînd în cînd. Sokolov era sever în acea vreme. În fiecare zi ordinea trebuia din nou reinstalată. Se lupta cu putere împotriva haosului.

Mîncă mai repede decît Lev, ca și cînd s-ar fi aflat singur în Tomsk, aplecat deasupra farfuriei, dar stomacul lui îi dădea semne că trebuie să se stăpînească. Lăasă jos tăcîmurile.

„Femeia aceea“, întrebă, „merita?“

„Ce să merite?“

„Bătaia.“

„Da.“

Siguranță. Convingere. Lev avea tot ceea ce îi lipsea lui Sokolov.

„Povestește.“

Lev luă șervețelul din suport și-și șterse gura.

„N-am mai povestit asta niciodată.“

„Probabil c-a venit timpul“, insistă Sokolov.

Lev ridică din umeri. Luă trabucul din scrumieră și deschise cu degetul arătător cutia de chibrituri. *Säkerhets-Tändstickor*, citi Sokolov.

„Am întâlnit-o în casa lui Malțev. El m-a invitat.“

Trabucul dansa cu cuvintele lui. Scoase chibritul care sfîrîi aprinzîndu-se și-și fixă privirea asupra flăcării, în timp ce povestea mai departe.

„Auzisem de Olga. Părea a fi o frumusețe izbitoare, o șahistă genială, un neurolog formidabil. Am vrut să o văd de-aproape. Am vrut să știu... ei, e limpede.“

Chibritul arse pe jumătate. El scoase un altul și-și aprinse trabucul. Trase adînc fumul în piept.

„Mama ei venea din Kazahstan, tatăl ei din Lituania. Era deci jumătate asiatică și asta se vedea în ochii ei, în culoarea pielii, însă era înaltă și puternică.“

Fumul i se ridica printre cuvinte.

„M-am îndrăgostit. Îndrăgostit! Eu! Nu fusesem nicio-dată îndrăgostit. Voiam să fac curte și să mă culc cu femeile și voiam ca ele toate să țină la mine. Olga era altfel. N-a trebuit să încerc nimic. Nici nu se putea, fiindcă nu știam să mă apropii de o femeie de care eram îndrăgostit. Sigur că voiam să mă culc cu ea, dar simțeam altfel. Era de neevitat. Sînt convins de asta. Malțev mi-a făcut cunoștință cu ea și eu am știut că din acel moment...“

A scuturat scrumul trabucului și și-a fixat privirea în scrumieră, ca și cînd s-ar fi aflat acolo ceva ascuns, un lucru pe care el încerca să-l regăsească.

„Acel moment avea să-mi marcheze viața. Și ei. Am văzut asta. Am știut asta. Malțev era de față cînd noi ne priveam unul pe altul și universul se năștea din nou.“

Relativă, printr-un zîmbet, greutatea vorbelor lui.

....dar el nu vedea nimic, el avea altele în minte, un zbor în spațiu și, din acel moment, am evitat-o. M-a adus într-o totală confuzie. Am avut senzația că mă are în stăpînirea ei. Olga a venit la *mine*! Ea *m-a* ispitit. Trei luni a venit din cînd în cînd, la mine. Era greu. Eram mult plecat, eram ocupat. Și ea la fel. Malțev a prins de veste. Și asta era de neevitat. M-a așteptat într-o zi și ne-am bătut ca niște sălbatici.“

„Unde e ea acum?“

„Am avut un apartament în New York, în Upper East-Side. A sărit de pe acoperiș. De la etajul al patruzecilea. A durat aproape cinci secunde.”

Un chelner s-a apropiat și, la întrebarea lui dacă e gata, Lev a încuviințat. Farfuriile au fost ridicate, pe masă a rămas doar paharul cu vodcă.

Sokolov și-a pus coatele pe fața de masă din damasc și s-a aplecat spre Lev. Dar Lev i-a luat-o înainte. A spus:

„Acum vrei, desigur, să știi de ce.”

Sokolov a încuviințat. A repetat întrebarea:

„De ce?”

Lev n-a răspuns, dar a mai întrebat o dată:

„De ce?”

Sokolov tăcea. Lev își privea atent trabucul.

„Munceam mult acolo. Am câștigat mulți bani. Foarte mulți. După care am venit aici. Fac și-acum afaceri bune. Și uite c-ai apărut tu.”

„Cum m-ai găsit?” întrebă Sokolov.

„Maică-mea a început să-mi spună ceva despre tine.”

„Maică-ta? Deci, totuși. Despre mine?”

„A devenit senilă. Am sunat-o. Nu credea că sînt în Israel. A întrebat de tine, care dintre noi doi are cele mai bune note.”

Au rîs cu lacrimi. Sokolov și-a amintit jurămîntul de la Bazinul Moscova și legămîntul de-atunci redeveni actual.

„Cum ai plecat?”

„Grație unui unchi de-al meu, din Tbilisi. Frate de-al lui tata. Familie numeroasă. Cu trafic de influență. Nu tot ce fac e legal, dar asta e valabil și pentru partid, pentru KGB, pentru miliție. Cu bani poți cumpăra orice în Uniune, chiar și o nouă identitate. Am descoperit că am un văr îndepărtat care poate dovedi iudaismul meu, am avut un alt văr îndepărtat care putea face pașapoartele și, din nou, un alt văr îndepărtat care mi-a obținut viza pentru Israel și așa, în ianuarie 1986, am putut să plec la Viena. Cu Olga. Și ea devenise dintr-o dată evreică, chiar dacă oricine vedea că este urmașa directă a lui Gingis Han. Aveam viza pentru Israel, dar eu am familie și în New York. Ei ne promisese că ne vor întreține, și astfel am traversat oceanul.

„Cum ai câștigat banii?”

„Crezi că nivelul meu de viață poate fi menținut printr-un câștig legal?”

Sokolov crezu la început că nu înțelege. Îl privi fix, așteptînd continuarea care nu mai venea.

Lev zîmbi:

„Ai auzit bine.”

Vorbea mai încet și-și rotea acum privirea iscoditoare prin restaurant.

„Ce vrei să spui?”

„Familia mea”, spuse Lev cu ochi ironici, conștient de efectul spuselor lui, „familia mea georgiană este un soi de clan de mafioți”.

„Nu cred.”

„E mai bine să nu crezi. Fiindcă acum lucrezi pentru ei.”

„Eu?”

„Lucrezi pentru mine. Deci și pentru ei.”

„Dar nu așa ceva”, răspunse Sokolov zăpăcit.

„Totul e legal.”

„Atunci nu-i vorba de mafie.”

„Cine dovedește că tot ce face mafia e ilegal? Eu, în mare măsură, fac afaceri legale.”

„În mare măsură?”

„90%”

Nu credea nici acum ce-i povestea Lev.

„Încă o dată: cum câștigi banii?”

„Mafia”, răspunse Lev.

Sokolov a clătinat din cap.

„Nu.”

„Un exemplu: Familia mea drăguță din Tbilisi stăpînește aeroportul. Ei sînt adevăratul control vamal. Nu iese nici un șoarece din țară fără ca ei să fie înștiințați, fără aprobarea lor. Ei stăpînesc liniile de contrabandă dintre Georgia și America.”

„Droguri?” Sokolov intrase în joc.

„Asta nu știu.”

„Ce vrei de fapt să cred eu, Lev?”

„Îți explic cum stă furca în carul cu fin. Asta voiai, nu? I-am cunoscut cînd am fost în Tbilisi. Puteau să mă ajute, voiau să mă ajute, fără nici o răsplată, dar mi-au propus un lucru pe care *nu l-am putut evita*. În New York am lucrat pentru ei. Aveau nevoie de cineva fără cazier. Care să se fi

refugiat din Uniunea Sovietică. Unul care suferise ca *evreu* și se refugiasse din cauza comunismului. La începutul lui '86. Gorby trebuia încă să dovedească de ce este în stare."

„Și ce trebuia să faci?”

„Să cumpăr bunuri imobiliare. Să cumpăr întreprinderi. Și după aceea, să le revind. *Să spăl bani*. La fiecare tranzacție primeam un procentaj. Dacă vinzi o întreprindere de 10 milioane de dolari și primești un procentaj, asta înseamnă 100 de mii de dolari, Sașka. În fiecare lună aveam câteva asemenea afaceri. Legale. Cu avocați cușer, *Goldstein, Roth, Pollock*, cu impozite plătite în regulă. Nu eram nimic altceva decât un soi de misit."

„Sfinte Dumnezeule", murmură Sokolov.

Se servi mîncarea. Lev lăasă să-i fie ridicată vodca și comandă un pahar de vin.

„Vrei și tu ceva?”

„Suc", răspunse Sokolov absent. Colacul de salvare de care se agățase provenea din crimă și furt. Bandele de mafioți din Georgia erau renumite în Uniune.

„Aici ce trebuie să faci?”

Pe farfuria lui erau somon la grătar, legume, cartofi gratinați.

„Să investesc."

„Ce-nseamnă asta?”

„Același lucru. Să cumpăr bunuri imobiliare. Întreprinderi. Dar să și inițiez. Israelul poate deveni Valea Siliconului din Orientul Mijlociu. Bani georgieni, *know-how* rusesc, aroganță israeliană, bunăvoință americană, un *cocktail* perfect de caracteristici. Putem deveni mari aici, Sașka."

„Nu mă amestec."

„Gîndește-te."

„Nu mai e cazul."

„Nu aud ce spui."

Lev și-a scuturat trabucul.

„Îți plătesc un salariu de grangur. Ca membru în direcție. Vreau să deschid o fabrică în *Teritoriile ocupate*. Va fi subsidiată, dar eu iau 15 milioane de dolari. De asemenea bani pot să dispun, Sașka, pricepi? *15 milioane de dolari*. Investesc, primesc subsidii, contribui la economie în țara asta."

„Dar de unde vin banii?”

„Știi câți negustori de arme sînt aici? Câți ex-militari au fel de fel de mici afaceri nelămurite? Îmi iau partea *mea* și asta e o sumă modestă, crede-mă.”

„Nu pot, Lev.”

„Gîndește-te.”

„M-am gîndit.”

„Mai gîndește-te.”

„Nu.”

„Acest cuvînt nu-l cunosc.”

„Nu! Nu! Nu!” Sokolov îl privea cu decizia luată, în ciuda confuziei și-a îndoielilor.

„Ți se răcește mîncarea.”

Cu un cuțit de pește, Lev tăie o bucățică din somon, o apucă precis în furculiță și o înghiți cu poftă. Nu dădea impresia că ar fi avut vreo povară pe suflet, nici că ceea ce făcea era rușinos sau că putea fi vorbit numai în taină. Stăteau într-un restaurant scump, în jurul lor familii americane mîncau dineuri cușer; după felul cum se purta chelnerul, se vedea că Lev povestise despre contactele lui cu mafia deschis și concret.

„Vreau să beau ceva”, spuse Sokolov.

„Ai în față un pahar plin cu suc de portocale.”

„Trebuie altceva, ca să prelucrez ce-am aflat.”

„Ești un adevărat alcoolic, Sașa.”

„Un pahar, Lev.”

„Ești imposibil, știi asta? *Tu* ești cel rectiliniu dintre noi doi, nu eu, dar acum tu o ceri. Ți se va da un pahar.”

A comandat unui chelner care tocmai trecea pe-acolo. Sokolov și-a lăsat mîncarea deoparte, privind la felul în care mîncea Lev, cu înghițituri mici și folosind cu grijă cuțitul și furculița, ca și cînd ar fi lucrat cu pensete, într-un laborator.

„De ce faci asta?”

„Pentru că se potrivește perfect cu felul în care e lumea alcătuită în ziua de azi. Trebuie să te lupți să-ți atingi țelurile. Încerci pe cît posibil să urmezi regulile care guvernează o societate, dar nu în ciuda a tot și a toate. Regulile nu sînt sfinte. Niciodată. KGB-ul conduce Uniunea, CIA conduce Statele Unite. Familiile conduc Georgia, alte familii conduc Sicilia, și același lucru se întîmplă și cu țările din Europa. Grupurile sînt peste tot la putere. Ascultă, Sașa, nu privi atît de

încruntat! Nu sînt un apărător al structurilor mafiei. Tot ceea ce fac este sută la sută pe baza legii."

„Pînă acum era 90%."

„Nu există o linie despărțitoare, asta recunosc. Dar întreprinderi oficiale din Vest operează pe aceeași linie de frontieră. Crezi că tot ce fac marile întreprinderi petroliere e cușer? sau Mc Donald's? sau United Fruit? Știm doar că trebuie să fii pregătit să nu mergi prea departe."

„Cît de departe?"

„Asta hotărăsc împrejurările."

„Pînă la crimă?"

„Desigur, nu. Nu trebuie să vezi atîtea filme cu gangsteri."

„Nu văd nici un film cu gangsteri. Ascult cuvintele tale."

„Eu sînt antreprenor. Nu întreb de unde vin banii cu care lucrez. Nu fac asta nici dacă vorbesc cu o așa-numită bancă comercială."

Sokolov trebui să se stăpînească. Spuse printre dinți:

„În numele cerului, ești *om de știință*."

Chelnerul aduse vodca. Sokolov se uită la ea. Simți scepticismul lui Lev.

„N-am fost niciodată un om de știință așa cum ai fost tu Sașa."

„Înnebunesc", oftă Sokolov. Nu se atinsese încă de pahar „Atunci ce-ai fost?"

„Cercetător. Am încercat să stabilesc pînă unde poate merge gîndul. Să transpun ultimul vis în realitate. Cam așa ceva."

„Aveai impresia că știința se oprește undeva?"

„Da. Și am vrut să știu ce începe după."

„Nimicul, doctore Leșava."

„Nu. Magia. Mistica."

„Trebuie să te duci la Zidul Plîngerii. Să devii hasid."

„Le fac donații."

„Nu ești în toate mințile."

Lev rîse sec.

„Nu te-ai schimbat o iotă, Sașa. Văd că mai ai mînușile așa-i? Încă și acum te mai împotrivești să faci ceea ce este la îndemîna oricui. De ce? Pentru că nu intră în sistemul tău. Nu intră în sistemul tău să deschizi un magazin, să pui pe roate"

afacere sau să câştigi bani în alt mod! Da, ştiu, *măturător*, dar asta a fost o faptă eroică, Saşa, un gest teatral! Erăi în căutarea unui moment tragic, înjositor, oribil, prin care să-ţi probezi sistemul. Vezi numai ceea ce vrei să vezi, ceea ce întăreşte sistemul tău, Saşa. Sistemele mele sînt mobile, se schimbă, cresc, se descompun, se întîmplă de toate cu ele, *dar nu-mi limitez realitatea*. Văd ce trebuie văzut, trăiesc ceea ce trebuie trăit, miros şi gust şi vreau să ating tot ce mi-e la îndemînă, *şi îmi îmbogăţesc realitatea*. Şi tu, ce-ai făcut tu de-atunci? Te-ai împietrit, ai întepenit în ceea ce ai fost. Fără putere te-ai ținut strîns de un trecut depăşit, care *a explodat*. Ai rămas să boceşti fără să înţelegi nimic, doctore Sokolov, şi asta este un lucru cu care trebuie să te răfuieşti.“

„Mă răfuiesc destul.“ Suna amar. Era şocat de atacul lui Lev.

„Dar cu probleme greşite. *Oktiabr* este un timp depăşit şi, dacă mă gîndesc la asta întîmplător, ştii ce-mi spun mie însumi?“

Sokolov era în aşteptare.

„Îmi spun: ce splendoare de jocuri de artificii!“

„Nu eşti zdravăn“, spuse Sokolov.

„Probabil. Dar am puterea s-o duc mai departe. Ştii de ce spun asta despre *Oktiabr*? Nu mai e nimic de bocit, Saşa. După Malţev n-am plîns, iar cît îl priveşte pe celălalt tînăr, Taloşi, păcat, era un tip drăguţ. Iar munca noastră? Nu pot fi trist pentru că mi-am îngropat speranţele de-atunci. E un sistem vechi. Acum am alte sisteme, şi din noua mea perspectivă, lovitura din iunie 1985 n-a fost nimic altceva decît o gigantică explozie, cu enorm de mult fum şi foc.“

„E un sistem de-a judeca, în care orice îşi găseşte justificare. Te schimbi şi sistemele tale morale şi etice se schimbă şi ele.“

„Pînă la un anumit punct, da.“

„Nu pot să fiinţez la modul ăsta.“

„Poţi să fiinţezi în modul în care o duceai pînă acum?“

„Asta e o remarcă impuţită.“

„O întrebare reală. Nu o întoarce. Care e valoarea vieţii tale? Te-ai retras în rigolă pentru că încă nu înţelegi care îţi sînt interesele.“

„Şi care sînt?“

Sokolov a întrebat timid, lovit.

Lev vorbea hotărît, chiar plin de spirit, ca și cînd ar fi vrut să-l cîștige pentru o uniune secretă.

„Să supraviețuiești. Să-ți economisești forțele și să te ridici, să-ți găsești propriul loc, și pe ăsta să ți-l aperi, și asta în ciuda multor lucruri, nu vreau să spun a tot și a toate.”

„Eu trăiesc într-o altă lume, Lev.”

„Da. Eu merg cu mașina pe lîngă rigola în care zaci. Aceeași stradă, altă perspectivă.”

„Nu pot gîndi așa cum gîndești tu.”

„Ai răbdare. Ei, acum totul s-a răcit, așa-i? Vrei să ți se reîncălzească?”

„Nu, nu.”

„N-ai băgat nimic în gură.”

„M-am săturat cu aperitivele.”

„Trebuie să mănînci, Sașa. Arăți vînat, ai ochii în fundul capului. Trebuie să-ți recîștigi puterea.”

Sokolov privea paharul și încerca să-și închipuie cum ar fi dacă eul lui ar fi trecut pe o poziție non-activă, închis, așa cum se întîmplă cu aparatul de radio. Nu era de înțeles ce anume îl demolase total în discuția cu Lev. El se așteptase să revină ceva din ceea ce i-l făcea lui drag, țintirea scopului. Planul. Spațiul. Lev reducea totul la o supraviețuire goală.

„Olga”, spuse Sokolov, conștient de șiretenia crudă a întrebării lui, „pe ea o bocești?”

Lev s-a foit pe scaun. Și-a trecut degetele prin păr, ca pe un pieptene grosolan, și a clătinat din cap.

„Ce vrei să auzi? Că spun: Nu, nu mai sînt bărbatul de-atunci? Omule, vreau să-ți pun sub nas adevărul acestei lumi!” S-a aplecat peste masă și a gesticulat: „Rămînem cine sîntem, dar ne adaptăm metodele, sistemele! Vrei să știi dacă-mi lipsește? Da, îmi lipsește. Dacă plîng după ea? Da, plîng după ea. Mă încurc cu alte femei? Da. Mă gîndesc atunci la Olga? Da, da, da. E bine, Sașa? E destul?”

„Ce vrei de la mine?”

„Te-am căutat din nostalgie. Vremurile de atunci, noi, împreună, tot ce aparținea deci acelui moment. Și am văzut că nu merge prea bine cu tine. M-am gîndit, în ora aceea cît am stat lîngă patul tău mortuar: va veni la mine. Poate s-o înceapă din nou. Nu în modul în care și-a propus el probabil, dar poate

că el nici nu și-a propus nimic. Cam așa am gândit despre tine... Și drept urmare stai aici și te comporți ca și când ai fi un criminal negru și tu, atât de cucernic, de parcă tu ai fi inventat cele 10 porunci. Vreau să-ți reamintesc, Sașa, că Moise le-a inventat. Moise spunea că Dumnezeu a inventat poruncile, dar, crede-mă pe mine, Moise însuși a scrijelit în piatră tablele."

"Ce fel de muncă, deci?"

"Ei, ce întrebare concretă e asta! Vreau să încep o întreprindere electronică. În Teritoriile ocupate. Cipsuri, aparatură de măsurare avansată, astfel de lucruri. Sașa..."

Lev a întins o mână peste farfurii și i-a apucat încheietura. Prietenos și liniștitor, ca un unchi.

"Sînt o mulțime de posibilități, să vedem."

"E cam prea repede, Lev."

"Asta înțeleg."

"Așa cum m-ai găsit acum nu eram înainte, atât de rău..."

"Știu."

"Spui lucruri la care trebuie să mă mai gândesc. Am probabil nevoie de timp. Cîteva zile. Se poate?"

"Știi ce facem? Am un apartament pentru tine. La colțul dintre Ben Jehuda și Ben Gurion, îl știi. Aici, aproape. Un apartament pe colț, la etajul cinci, gol. După mine, cred că poți vedea casa mea de-acolo. Terasă pe acoperiș, dormitor, birou, aer condiționat, poți să-l ocupi imediat. Trebuie mobilat, dar ne ocupăm mîine de asta. Nu te costă nimic. Primești o mie de șekeli pe săptămînă, te liniștești și într-o lună te gîndești la o propunere, bine?"

"Cîteva zile îmi sînt suficiente."

"Nu. Peste o săptămînă de-abia scapi de prima oboseală. Peste două săptămîni îți regăsești forța fizică. Peste trei, începi să te uiți în jurul tău. Peste patru știi ce vrei. Dar totul cu o condiție: să nu bei. Și știi ceva? E de necrezut că nu te-ai atins de vodcă. Fruntea sus, Sașka, lumea stă deschisă înaintea ta."

Capitolul 4

Asanru lui Lev l-a dus la camera lui din Shekhunat Hatikva. *Body builder*-ul era de fapt foarte tânăr, un băiețandru cu puf pe obraji și cu vocea încă în schimbare. Au călătorit într-un Ford Escort, probabil că marele Caprice era o mașină în exclusivitate pentru Lev.

„Te-ai născut aici?” a vrut Sokolov să știe.

„*The Big Apple*”, spuse tânărul cu vocea lui copilăroasă. Văzu privirea lui Sokolov și adăugă:

„New York.”

„Nu ești israelit?”

„Nu.”

„Pot să știu cum te cheamă?”

„Roy Leșava.”

„Leșava?”

„*Right*.”

„Lev ți-e unchi?”

„Cam așa ceva.”

„Cum vine asta?”

„În familia mea ai fel de fel de unchi.”

„Leșava nu-i un nume evreiesc. E creștin. Georgian.”

„E adevărat.”

„Deci...”

„*What is a jew?*”

„E cineva care are o mamă evreică.”

„Dacă ne întoarcem destul de mult înapoi, fiecare are o mamă evreică”, spuse Roy.

„Sau cineva care urmează legile iudaice.”

„Principalul e cum te *simți*.”

„Dar oficial ești totuși evreu?”

„Ce înseamnă *oficial*?” întrebă tînărul. „Am un permis de ședere. Mi l-a procurat unchiul.”

„Ce te atrage aici, în Israel?”

„Posibilitățile.”

„E mult șomaj printre noii emigranți și printre evreii sefarzi.”

„Ei, depinde în ce branșă ești.”

„Care-i branșa ta?”

„Îl ajut pe unchiul.”

„Cu ce?”

„Cu ce trebuie.”

„Și ce trebuie?”

„Ce-mi spune el, asta trebuie.”

„Și el ce spune?”

„Că trebuie să vă ajut astăzi pe dumneavoastră.”

Sokolov nu mai avea nimic de întrebat. Tăcînd, au înaintat spre cartierul yemenit. Roy conducea mașina prin Rehov Etsel și trecu pe lîngă locul unde asistase la crimă. Lev făcea afaceri de-o factură specială, dar era illogic să fi făcut așa ceva cu mîna lui. Dacă Sokolov, ca pură ipoteză, presupunea că Lev e în conducerea unei organizații criminale (numai și gîndul îi producea greață), atunci era exclus ca el însuși să fi stat cu degetul pe trăgaci. Pentru așa ceva avea oamenii lui, asemenea tînărului care-l conducea acum la camera sa, sau ar fi adus aici cu avionul un criminal de profesie din „*The Big Apple*”. Astfel ar face-o capii de mafie.

În poziția lui, cu realizările lui, Lev trebuia să rămînă în afara împușcăturilor. El trebuia să aibă grijă ca expertii să fie în momentul propice la locul propice și el să rămînă cu mîinile nepătate. Nu putea nega că momentul apariției lui Lev, la atît de scurt timp după cele întîmplate pe Etsel, era o întîmplare ce avea în sine ceva dubios, dar era complet lipsit de sens să-l bănuiască pe Lev de crimă. Ceea ce văzuse Sokolov era o aberație a spiritului lui, o stare de vinovăție care luase formă.

„Ultima bucată a drumului o fac pe jos.”

La începutul ulicioarei, Roy a oprit Escortul, Sokolov a deschis portiera.

„Trebuie să aștept?”

„Am doar un geamantan. Pot să iau autobuzul.“

„O.K.“

Sokolov a vrut să coboare.

„Un moment“, spuse tînărul. S-a aplecat pe rezemătoare și și-a întins picioarele, astfel încît a putut să-și bage mîna în buzunarul pantalonilor. A scos un teanc de bani. A numărat zece hîrtii de o sută de șekeli.

„O mie de lovele“, a spus el.

Sokolov a luat banii și i-a mototolit, ca și cînd hîrțiile l-ar fi tăiat, vîrîndu-i direct în buzunar.

„O, da“, spuse tînărul. Se aplecă peste Sokolov și deschise sertarul pentru mînuși. Scoase o carte de vizită. „Numele și adresa firmei.“

Și numi un număr de telefon. „Numărul de telefon al unchiului meu. Secret, fiți atent cu el.“

Sokolov a repetat numărul. Văzu numele pe cartea de vizită:

„*Oktober Enterprises Inc*“.

„Mai pot să fac ceva pentru dumneavoastră?“

Sokolov clătină din cap. El vroia să se repeadă pe Rehov Etsel și să toarne în el litri de Gold.

„Totul mai departe e O.K., domnule Sokolov?“

„Nici o problemă.“ Îi zîmbi băiatului „Ai fost foarte drăguț cu mine, Roy, îți mulțumesc.“

„Dacă aveți nevoie de mine, pentru orice, vă stau la dispoziție, sînt secretarul dumneavoastră.“

„Și unchiul tău?“

„Unchiul mi-a spus că săptămînile viitoare lucrez pentru dumneavoastră.“

„N-am ce să-ți dau de lucru.“

„Poate va apărea pe parcurs. Chiar nu trebuie să vă aștept?“

„Chiar nu.“

Roy încuviință și porni motorul.

Sokolov era din nou înapoi pe strada lui, în hainele lui Lev, cu pantofii lui Lev, cu banii lui Lev în buzunar, și mergea spre casa pe care o considerase stația terminus, ultima văgăună în care el mai putea să se ascundă. Avea acum timp să

găsească o alternativă pentru propunerea de neacceptat a lui Lev.

El nu era antreprenor și refuza să-și asume felul de viață al lui Lev. În fapt, nu avea nici un interes pentru forma de lux pe care Lev o etala, voia să facă munca pentru care studiasse și în care el strălucise. Era un cercetător, un om de laborator, un vânător de rezultate de teste și soluții pentru probleme concrete. Era un *muncitor*, nu un artist, așa cum fusese Lev în anii lui de vîrf. Lev se juca cu ideile ca un acrobat al spiritului, era un vrăjitor științific ce nu lua în considerare granițele. Reacționase odată asupra raportului lui Sokolov privind niște teste ratate ale unor aliaje metalice cu: „O.K., asta n-a reușit. Găsește deci ceva care să reușească.”

Sokolov răspunsese:

„Am cercetat toate aliajele. Nici unul nu oferă combinațiile de calități de care avem nevoie.”

„Nici unul?”

„Da.”

„Toate aliajele?”

„Da.”

„Toate aliajele cunoscute de *tine*”, a precizat Lev.

„Cunosc *toate* aliajele, Lev.”

„Dar pe cel pe care-l căutăm, pe acela nu-l cunoști încă.”

„Acela nu există.”

„Susțin doar că acum ești în căutarea aceluia, necunoscut.”

Sokolov intră în casă. Casa scărilor era mai curată decît și-o amintea el. Urcă. În spatele ușii vecinilor se auzea muzică. Camera arăta ca după o luptă. Se vede că în isteria lui spărsese sticle, cioburi scrișneau sub tălpile pantofilor lui italieni, în mai multe locuri era vomă împușită. Mirosea a urină și a băutură. Avea puține lucruri pe care voia să le ia. Hainele lui nu corespundeau codurilor sociale din Vest. Stilul hainelor lui rusești l-a recunoscut în hainele arabilor care la sfîrșitul zilelor așteptau autobuzele la marginea orașelor, spre a se întoarce înapoi în Teritoriile ocupate. Muncitori în construcții, automontori, nerași, adeseori cu un prosop în cap, fumînd țigări subțiri între buzele arse, cu degete cu unghiile negre și ochii mijiti ai celui care tot timpul se uită în soare. Costume

pătrătoase, uzate. A luat geamantanul și a vîrît în el ceea ce voia să ducă cu sine, hîrtii, niște mănuși, cîteva cămăși, resturile vieții lui din Tomsk.

Fără îndoială că în delirul lui urlase. Fără îndoială că Tania bătuse în peretele lui, deschisese ușa și-l găsisese în propriile lui excremente. El nu-și mai amintea nimic, dar era la mîntea oricui că se întîmplase așa. Era imposibil să se ducă să-i ceară scuze pentru atîta slăbiciune și autocompătimire. Geamantanul rămăsese pe jumătate gol. Mîine îl va suna pe bătrînul Finkelstein să-i plătească chiria restantă. Era un geamantan sovietic, moștenire de la mama lui și el se aplecă să-i închidă balamalele.

Cînd s-a ridicat, a văzut-o pe Tania în deschizătura ușii, pe prag, ținînd în amîndouă mîinile mînerule unor sacoșe de cumpărături. Încercă să cuprindă dintr-o singură privire camera neîngrijită, geamantanul închis și înfățișarea lui spilcuită. El se aștepta ca ea să se retragă plină de silă.

„Încotro?“ întrebă ea, ca o concluzie.

„Rămîn în oraș“, spuse el, uimit de tonul neutru al întrebării ei. Privi murdăria din jur.

„Arăți mai bine“, spuse ea, încurajatoare. Voia prin asta să spună că-l văzuse atunci? Se părea că pe ea n-o atîngea în nici un fel faptul că-l văzuse atunci zăcînd printre țandările vieții lui.

„Da? Mulțumesc. Și tu arăți la fel de strălucitoare.“

Zîmbind, ea lăsă ochii în jos. Privi fix la sacoșa pe care o avea în mînă, ca și cînd s-ar fi gîndit la ceva. Părea fragilă și vulnerabilă, cu toate că era înaltă și puternică. Avea ochii blînzi, întristați, de-o tristețe pentru care nu exista consolare, și mîinile fine, ca ale unei fete tinere. Sentimentul care-l speriască atît de amarnic reveni din nou.

„Îmi pare rău“, spuse el.

Fără să-l privească, ea încuviință.

„Erai incomunicabil.“

El zîmbi:

„Ce formulare!“

Ea îl privi un moment întristată, dar rîse ca și cînd ar fi trecut de un obstacol. Se mai putea totuși.

„Îmi pare rău“, spuse el din nou.

„Te-am compătimit.“

A spus-o fără milă sau dezaprobare, mai mult ca pe-o declarație de solidaritate. Nu-l respinsese definitiv.

„S-a terminat“, i-a explicat el. „Trebuia, înțelege?“

„Da.“

„Sper că nu v-am făcut mari probleme.“

Ea a ridicat din umeri.

„Ne-am descurcat.“

„Ești drăguță“, a spus el.

„Nu e vorba de asta“, a răspuns ea.

„Îmi pare rău că nu mai ești vecina mea.“

„Poți oricând să treci pe la noi.“

„Cu plăcere. Ce face Emma?“

„Bine. Este la ulpan.“ A zîmbit, mulțumindu-i astfel pentru întrebare.

„Finkelstein a fost ieri pe-aici.“

„O-o!“

„N-a urcat, asta n-o poate face, dar te-a căutat.“

„Știu. O să-l sun.“

„Ei, mult noroc, oriunde te-ai duce să locuiești.“

„Îți mulțumesc.“

Ea zîmbi și făcu un pas spre camera ei, dar ezită, ca și când ar fi vrut să-i dea de înțeles că poate să-i facă o invitație. Și el o făcu:

„Nu vrei să ieșim să mîncăm împreună?“

Ea rămase pe loc și el văzu în atitudinea ei că se gîndește o clipă. Când își îndreptă spre el privirile, hotărîrea era deja luată.

„Dacă pot găsi pe cineva cu care să las copilul.“

Capitolul 5

Apartamentul lui cel nou era la etajul cel mai de sus al unui bloc pătrat care în ultimii ani fusese puțin renovat, dar arăta totuși bine, între Dizengoff și bulevardul de pe malul mării, unde se aflau Hilton-ul și Carlton-ul. Ca să preîntâmpine atacul hoților și vandalilor, ușa de la lift avea propria ei cheie; o cabină cu lambriuri din lemn de nuc l-a dus pe Sokolov la ultimul etaj. Fiecare nivel avea patru apartamente și al lui era spre nord-vest.

A traversat holul central al locuinței lui, a deschis ușile glisante și a intrat într-o sufragerie de vreo 30 de metri pătrați. Mai erau încă lucruri ale vechilor locatari, o cutie de creioane, ziare vechi, o lampă, un telefon părăsit într-un colț, dar nimic nu purta o amprentă personală. Un balcon larg oferea vedere spre Rehov Ben Yehuda, strada marilor hoteluri la țarm. Recunoscu turnul lui Carlton și colțul drept al lui Hilton. Lângă sufragerie se aflau două camere mici, iar spre partea de nord a apartamentului erau o bucătărie complet echipată și o cameră de baie. Prin bucătărie ajunse la enorma terasă de pe acoperiș, în mod sigur de vreo 50 de metri pătrați, cu o vedere panoramică pe larga Rehov Ben Gurion și spre întregul centru din jurul Dizengoff-ului. În Israel era criză de locuințe și apartamentele în general nu erau mult mai mari decât cele din Uniune, dar acest apartament era gigantic. Pe terasă aștepta Roy Leșava, sprijinit de balustradă și privind cu ochii mijiți traficul de pe Rehov Ben Yehuda; Sokolov împărți cu el această priveliște.

„E fain, nu?”

„Fain“, spuse Sokolov

„Ce mobile vreți?”

Banii lui Lev se vedea că erau câștigați ușor și cheltuiți la fel de ușor.

„N-are importanță. Să pot să dorm și să șed.”

„Putem să alegem acum ceva; aici, în apropiere, sînt cîteva magazine de mobilă.”

I-a predat lui Lev cheile.

În cel mai apropiat magazin de mobilă descoperi că prețul unui pat sau canapea însemna salariul sovietic pe un an, dar tînărul nu voia ca el să-și facă asemenea gînduri.

„Luați ceea ce vi se pare bun.”

Sokolov a ales mobile cît mai simple, o banchetă modernă, o masă dreptunghiulară, scaune, piese de dormitor. Vînzătorul, un om slab, în cămașă, se uita la ei cu privirea strălucitoare.

„Cum vreți să plătiți?”

„Cash”, a răspuns Roy.

„Atunci primiți o reducere de 10 procente.”

Vînzătorul arată spre o tăbliță de pe biroul lui. S-au așezat într-un colț al magazinului, în timp ce vînzătorul făcea formele.

„Cînd pot fi duse la domiciliu?” întrebă *body builder*-ul.

„Fiecare piesă are termenul ei de livrare, dar cred că în decurs de două luni le puteți avea.”

„Imposibil. Cel tîrziu astă-seară”, spuse Roy.

Vînzătorul și-a lăsat pixul din mînă și a căutat sprijin la Sokolov.

„Dar toate astea trebuie comandate, domnilor, doar înțelegeți asta, nu?”

„Avem o casă goală și astă-seară vrem să o mobilăm”, a explicat Roy.

„Vă vînd orice doriți, dar asta nu se poate”, s-a plîns vînzătorul. Își freca neputincios mîinile.

„Dar ce e aici atunci?” și Roy a arătat împrejur magazinul.

„Modele. Modele de expoziție.”

„Și astea sînt bune, nu?” Roy s-a îndreptat spre Sokolov. Acesta a încuviințat.

„Lasă reducerea”, spuse asistentul lui Lev. „Îți dau 10 procente în plus. Vrem să avem mobilele astea diseară.”

Vînzătorul îl privi înmărmurit.

„Ce-mi faceți?” spuse el.

„O afacere bună”, răspunse Roy.

„Trebuie să discut asta cu șeful.”

Se ridică și dispăru după o ușă.

„Acum vine înapoi cu șeful”, explică Roy pe un ton jos, „și acesta ne spune că vrea să ne ajute, dacă-i mai dăm 15 procente. Exclusiv cheltuielile de transport și plata oamenilor”.

Vinzătorul s-a întors însoțit de un evreu ortodox, un om mic și gras, cu barbă căruntă și cu o cipilică neagră pe capul roșu. Purta o cămașă albă și o vestă neagră fără mînece, cu spatele din mătase, cea de-a treia piesă a unui costum.

„Domnilor, domnilor”, spuse el îngrijorat. Le dădu amîndurora mîna.

„Gelernter.”

„Sokolov.”

„Gelernter.”

„Leșava.”

„Îmi faceți greutate, domnilor”, spuse Gelernter.

„Greutăți? Venim aici să cumpărăm de 25.000 de șekeli, douăzeci și șase chiar, și asta numiți greutate, domnule Gelernter?”

„Da, chiar dacă pare ciudat.” Oftînd, se așeză pe scaunul vinzătorului. Acesta rămase în picioare lîngă el, cu ochii plini de tristețe.

„Mă faceți fericit că pot să cîștig ceva, dar veniți să spuneți că le vreți în seara asta.”

„Domnul Sokolov a cumpărat o casă, în apropiere, la colțul lui Ben Gurion. dar n-are mobile. Vreți să doarmă pe jos în noaptea asta?”

„Nu ne putem gîndi la una ca asta”, spuse Gelernter cu o privire îndurerată, ca și cînd în acel moment ar fi simțit el însuși dușumeaua tare.

„Vă achităm cash costurile”, spuse Roy, „dar pentru asta domnul Sokolov vrea să aibă în seara asta mobilele acasă.”

„Domnule Sokolov...” Gelernter se îndreptă spre el. „De ce n-ați venit mai devreme?”

„Pentru că nu știam mai devreme că voi veni să locuiesc aici.”

„N-ați putut prevedea?” Omul a făcut un gest spre cap, ca și cînd ar fi fost cuprins de-o migrenă grozavă.

„Ce poate fi prevăzut în viață, domnule Gelernter?” întrebă Sokolov, preluînd tonul ritual al discuției.

„Aveți dreptate, aș fi vrut să fie altfel, dar, domnilor... în curînd mă trezesc în magazin cu spații goale: intră oamenii și vor canapele, mese, scaune, și ce le spun eu oamenilor? Mergeți la concurent? Dați-vă banii vecinului de peste drum? Am familie, domnilor, și timpurile sînt grele, și dacă vă vînd acum mobilele, pe urmă vînd nimicul. Ce credeți că-ni dau mie brutarul pentru nimic?”

„Ce propuneți, domnule Gelernter?” întrebă Leșava, cu privirea spre Sokolov.

„Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov, credeți-mă, dar pierd clienți dacă fac una ca asta. Lăsați-mă să mă gîndesc.” Gelernter se reaseză. Își trecu o mîină prin barbă și-și închise ochii. Vînzătorul stătea drept lîngă el, cu nîinile încrucișate, evitînd privirea clienților lui.

„Bine”, spuse Gelernter, și-și deschise ochii, lăsîndu-și coatele pe birou. „Nu vreau să fiu un neînțelegător. Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov. Să spunem că-n următoarele două luni eu vînd aceleași mobile. Profitul meu este, jor deschis cu dumneavoastră, 20 de procente, și asta nu-i mult, avînd în vedere toate obligațiile financiare pe care le am aici. Deci, domnilor, prețul de vînzare întreg și 20 de procente extra, și atunci se pune totul în mișcare și domnul Sokolov va dormi astăzi pe moale, și mîine își va lua micul dejun la masa lui.”

„În regulă”, spuse Roy Leșava.

„De la sine înțeles, exclusiv transportul și plata oamenilor”, observă Gelernter printre altele.

Nepotul îndepărtat al lui Lev plăti cu bancnote noi de cîte o sută de șekeli. După ce părăsiră magazinul, explică:

„Acum știți. Indienii fumează întîi o pipă, chinezii beau o ceașcă de ceai, israelienii plîng întîi și oftează. Vă obișnuiți. Ține de țara asta. Zidul plîngerii nu se numește de pomană așa.”

Cu cîteva zeci de metri mai departe, la un alt magazin, au cumpărat tacîmuri și servicii, lenjerie, prosoape, lucruri pentru bucătărie. În numai două ore, Sokolov reușea să posede mai multe lucruri decît izbutise să-și procure în Uniune în întreaga viață.

Capitolul 6

TANIA purta o rochie neagră cu nasturi albi, o vestă albă din lână moale și pentru că era înaltă, mergea în pantofi fără tocuri, din lac negru, cu o mică fundiță la spate. Aștepta jos la lift. Și-au dat mâna timizi.

„N-am venit prea devreme?”

„Așteptam de mult.”

Ea rîse nervoasă. Părul îi era strîns și el îi văzu gîtul lung și pielea albă. Încă n-o atinsese prea mult soarele.

„Mergem la Alexander's.”

„Tu ești expertul”, spuse ea.

El opri un taxi și se îndreptară spre restaurant.

„Arăți foarte bine”, spuse ea deschis.

„Se datorează faptului că pot să stau lîngă tine.”

Costumul pe care-l purta și banii din buzunar îi dădeau încredere în sine. Cu o oră înainte își cumpărase un costum de la un magazin de pe Dizengoff. Era un costum gri din stofă de lână, și purta o cămașă albă pe dedesubt, o cravată neagră de mătase și pantofi cu lustru. Arăta ca cineva care era la el acasă în Vest.

Taxiul era un Subaru mic și ei se atinseră unul pe altul pe bancheta din spate, dar Tania nu dădu impresia că vrea să păstreze distanță. Umăr lîngă umăr, braț lîngă braț, șold lîngă șold, ea povesti despre succesele rapide ale Emmei la ulpan, despre ceea ce făcuse ea în zilele din urmă.

„M-am plimbat prin oraș și-am văzut toate magazinele. Toate. E altfel cînd ești aici chiar dacă ai citit despre asta. N-am să uit niciodată primul meu supermarket, primul maga-

zin de cosmetice, prima librărie. Și este încă atât de minunat că toți sînt evrei. Pot să spun aici orice, să fac orice!”

Avea ochii alerți și inteligenți, și se parfumase, un parfum dulce, amintind mirosul de trup. În poală avea o geantă mică de lac, pe care i se odihneau mîinile. Dar cînd vorbea, mișcîndu-și buzele pline date cu un ruj strălucitor, mîna dreaptă făcea un gest, trăgea o linie, fixa un punct, punea un accent, iar la tăceri se reazeza, rămînînd liniștită deasupra celeilalte. El îi observa degetele mici, de fetiță.

Alexander's era un local modern, în nord-vestul orașului, recomandat de Roy. Avea aerul celor pe care le mai văzuse în Herzlia, dar Tania intra pentru prima dată într-o *café hi-tech*. El se adresă unei fete bondoace cu o fustă scurtă, ce-i conduse prin sala aglomerată.

„Asta nu-i real”, șopti Tania, în vreme ce treceau pe lîngă mesele metalice. „Cine sînt ăștia? Actori și oameni din reclame? Îi cunosc numai din fotografii din reviste americane.”

„Există așa ceva în Kiev?”

„Acolo e altfel decît acum cinci ani.”

El comandă suc, ea un pahar de vin. Ea îl întrebă despre serviciul lui și el îi povesti despre oferta lui Lev. Tania nu avea nici o îndoială.

„Vrei timp de gîndire? De ce?”

„Pentru că sînt găuri în cașcaval.”

„Primește imediat. Prea multe servicii nu ți se oferă și, dacă poți să faci acolo ce vrei, atunci acceptă.”

„Probabil că o voi face.”

„Să pleci de-acolo poți oricînd.”

„Asta, nu”, spuse el hotărît. „Eu nu plec!”

„Și cu căsătoria cum a fost?”

„Irina a făcut pasul.”

„Altfel ai fi fost încă...”

„Nu știu. Dacă bărbatul tău ar mai fi trăit, ai mai fi plecat în Israel? Biografiile noastre urmează o anumită cale și nu există alternativă.”

„Dar te mai gîndești în urmă, mai ai îndoieli, există posibilități ce nu s-au realizat?”

„La drept vorbind, nu. Trebuie să accept totul.”

„Eu, nu“, spuse ea. Trase cu degetul o linie invizibilă pe grătarul de oțel care servea drept masă. „Mă gândesc adeseori la el. Și asta nu mă apasă.“ Ridică din nou ochii, cu privirea strălucitoare. „Pot să mă implic în ceva, pot să visez și să sper și atunci îmi pare rău că nu e și el cu mine, da, și totuși asta nu-mi diminuează entuziasmul.“

„El nu era evreu, așa-i? Avea asta vreo importanță?“

„Atunci; nu. Acum, da. Ciudat, nu?“

„Ce e ciudat?“

„Într-un fel anume îl păstrez în memoria mea. Și în acest trecut, faptul că nu era evreu nu joacă nici un rol. Acum, da. Dar nu mă încurcă. Soția ta era evreică?“

„Nu.“

„Era o problemă asta?“

„Nu.“

„Și acum?“

„Nu știu care e deosebirea. La drept vorbind, ești prima evreică pe care o cunosc, după mama.“

„O, tu... deci ea este singurul tău reper?“

„Da.“

Ea rîse și spuse:

„Mi-a venit dintr-o dată în minte povestea aceea cu mama evreică.“

„Povestește.“

Ea zîmbi misterios și trase aer în piept.

„Mișa și Grișa vor să-i facă un cadou frumos mamei de ziua ei. Străbat tot Kievul, nu, Tel Aviv-ul, în căutarea a ceva care ar putea-o încînta. Și dintr-o dată găsesc: într-un magazin cu păsări aud un papagal care vorbește idiș. O mie de șekeli costă papagalul, dar ei plătesc cu plăcere. Se bucură gîndindu-se la orele pe care idische mama le va petrece cu papagalul. Și toate prietenele o vor invidia. Pe drum au cumpărat și o colivie frumoasă și-i dădură drumul papagalului în ea. O sunară peste cîteva ore. Ei, mamă, o întrebă, cum a fost cadoul? M-am bucurat, băieți, a răspuns, l-am ros pînă la cel din urmă oscior.“

Tania și-a pus mîna la gură și-a pufnit în rîs, iar Sokolov, cucerit de veselie ei, a rîs și el cu poftă.

„N-o știai?“

„Nu, chiar nu.“

„Slavă domnului.”

Zîmbind, a ridicat din umeri, scuzîndu-se pentru gluma ei, și el i-a urmărit degetele pe pahar. Au ciocnit.

„Pentru *acum*”, spuse ea.

„*Acum*”, a repetat el, uimit de rîsul ei plin și convins că poate să se îndrăgostească de ea ca un nebun.

Comandară feluri de mîncare *hi-tech* și ea începu să povestească genul de povestiri, virgine, ale unui proaspăt imigrant. De-abia peste cîteva săptămîni urma să vadă cît de grea era viața într-o democrație capitalistă, cît de greu trebuie să te lupți, cum păienjenishul de contacte și relații joacă și aici un rol și cît de repede, mai ușor decît în Uniune, poate fi străbătut drumul spre rigolă. Dar el nu voia să-i taie plăcerea povestirilor, el tăcea și încuviința și era de acord cu ea. Tania bău trei pahare de vin, el rămase pe suc și apă minerală. Nu putea să facă nici un pas greșit.

„Nu mai bei”, spuse ea aprobator.

„Există și lucruri mai grave decît să nu bei.”

„O să vină încă săptămîni grele. Sașa, săptămîni, să înnebunești și mai multe nu.”

„Ce știi despre asta?”

Ea se uită într-o parte. Cu o zvîcnire a capului, spuse:

„Cînd a murit Dmitri, am fost luni de zile dusă. Mama m-a ajutat. Am observat de cum te-am văzut. Ochii. Suferim de aceeași boală rusească.”

După întoarcerea lui Lev, Tania era al doilea miracol cu care se confrunta în cîteva zile. Altfel decît cu Irina, ea n-ar fi putut să ducă nici o discuție despre preocupările lui profesionale. Avea asta vreo importanță? Lipsa ei de complicații și setea față de nou și necunoscut îi vor grăbi refacerea emoțională. Și încă ceva: acum, cînd trupul își recîștiga puterea, i se făcuse dor de-o femeie. Tania era frumoasă. Nu era nici o enigmă pentru el ce-l atrăgea la ea. Dar pentru ea?

„Într-o bună zi vreau să arăt și eu exact ca oamenii de pe-aici”, spuse ea. „Poate că e o dorință simplistă, cine știe. Vreau însemnele bunăstării. Vreau aceleași bucurii ca aceste dame de pe Dizengoff. Cred că am dreptul la asta. După viața din Kiev, după nenorocirea cu Cernobîlul, vreau să mă pierd în chermeza consumului vestic. Fata mea trebuie să fie o capitalistă. Ți se pare o nebunie?”

„Nu. Dacă așa vrei...” Părea neajutorat, fiindcă în realitate nu avea nici o părere despre afirmațiile ei.

„În sfârșit, am ajuns la o situație, despre care în Kiev doar visam. Vreau să călătoresc, să văd lumea, Mona Lisa, turnul din Pisa, vreau să mă urc pe Empire State Building. O să-mi reușească, chiar dacă am un copil, nu crezi?”

El încuviință și se întrebă în sine dacă și Irina o fi vorbind vreodată unui bărbat pe un asemenea ton patetic. Era însă un gând absurd, pe care-l alungă imediat. Încercă s-o asculte, fără s-o întrerupă.

„La vârsta mea cele mai multe femei aici au deja patru copii. Dar eu fac sport, sînt sănătoasă, mai am încă mintea limpede pentru studii și concentrare, și vreau să *trăiesc*, înainte de-a fi prea tîrziu.”

„Și eu”, spuse el, în lipsă de altceva. Își dădea seama că niciodată nu se va înfiripa între ei nimic. Îi era frică de copil.

„Sînt în căutarea unui bărbat. De încredere. Cinstit. Care să-mi suporte hachițele. Care să nu fugă dacă am un acces de tuse sau, cînd sînt la menstruație, să se ducă la curve. Un tată pentru Emma. Un *soț*.”

Mai tîrziu el făcu plata, 80 de șekeli, și părăsiră restaurantul. Mergeau pe stradă tăcînd, spre taxiul care la semnul lui s-a oprit. Pe banca din spate ea s-a apropiat mult de el și el a înțeles că asta era o invitație. O cuprinse cu brațul de umeri. Ea se lăsă, docilă. Gestul lui, reacția ei, totul simbolic. Orașul întunecat rămînea în urmă. Străzi drepte, cu blocuri drepte și pleșuve, un oraș nou, un oraș pentru imigranți și coloniști.

Șoferul, un rus, întrebă: „Vă deranjează muzica?”

„Dă-i drumul”, răspunse Sokolov. „Nici pe tine?” o întrebă la ureche. Cu ochii închiși, ea scutură din cap. Redevenise dintr-o dată vulnerabilă, fără vorbe mari despre o existență agitată, cu Mona Lisa, și el ar fi vrut s-o țină așa ani de zile, păzindu-i liniștea, privind străzile întunecate și clădirile albe cu evrei adormiți, ascultînd o sonată pentru pian de Mozart și explicația șoferului:

„Am făcut 13 discuri în Odesa. Dar aici... Știți, dacă pe aeroportul Ben Gurion vezi un rus venind fără vioară, înseamnă că e pianist.”

Cu o strîngere de mînă își luară rămas-bun în fața casei de pe Rehov Ivri.

Sokolov se afla de o oră în pat, dar se simțea de parcă de-abia ar fi urcat treptele. Frisoane îi străbăteau brațele și picioarele. Și în cap simțea o neliniște pe care n-o putea stăpîni. Se ridică, își puse o cămașă pe el și ieși pe terasă. Era ora unu noaptea. Din cînd în cînd trecea cîte o mașină din care se auzea muzica tare, ritmuri americane sau sunete orientale, israelite. Deasupra orașului se întindea noaptea magică mediteraneană. Se părea că anii slabi fuseseră depășiți și totuși se simțea neliniștit și melancolic. Era un mister ceea ce-i cerea Lev. Aștepta el oare aprecierea vechiului lui prieten, moralistul care ar fi preferat să-i degere degetele decît să poarte niște mănuși la care, după părerea lui, nu mai avea dreptul? Lev nu se ocupase niciodată de reguli convenționale. Își urmărea scopul neîmpiedicat de scrupule, lăsîndu-se condus doar de logica lui flexibilă, o rețea de linii ajutătoare care avea valabilitate doar atît cît îl servea pe el însuși. Lev îi explicase că are o deschidere spre mistică. Era posibil să combine așa ceva cu un pragmatism absolut?

Neliniștea pe care o resimțea din cînd în cînd față de faptele lui Lev era întotdeauna depășită de loialitate și de încredere. Lev juca primul și Sokolov îl susținea cu acompaniamentul. Un duo care funcționa, nu deveniseră doar fără motiv prieteni. Irina era speriată de Lev, dar asta n-a oprit-o să ajungă într-o bună zi în patul lui. Și mai erau și alții, sute, care se distanțaseră în același fel de sălbaticul proiectant-șef al rachetei *Oktiabr*, după ce-i căzuseră-n mreje. El avea nevoie de Lev, pentru a-și dovedi principalitatea. Lev avea nevoie de el, pentru a-și putea dovedi supremația spiritului lui brutal.

Studiau pe-atunci la Institutul Bauman. Din nou erau concurenți, dar rămăseseră independenți și legați în același timp de un jurămînt secret, acela de-a fi evrei tăinuți.

În acele zile Sokolov îi făcea curte unei blonde angelice din Letonia. Ana era șefă la un raion de îmbrăcăminte la GUM, marele magazin din Piața Roșie. În metrou, la ora de vîrf, fusese împins din spate spre ea, după ce o văzuse pe peron, în stația Biblioteca Lenin. S-a scuzat și ea l-a întrebat ceva despre cărțile pe care le avea la el; cînd ea a schimbat metroul la Parcul Culturii în direcția *Oktiabrskaja*, el a urmat-o, chiar dacă avea de mers pe alt traseu. Ana locuia la părinții ei,

într-un monument al arhitecturii sovietice de pe Leninski Prospekt, înspre parc. Una dintre cele două clădiri împodobite cu statuete, cu fața spre bulevard, neoclasică, neoromană, neomegalomană. Avea ochi mari, albaștri, cu cearcăne negre, de parcă n-ar fi dormit niciodată sau ar fi fost tuberculoasă, și pe pulpele ei liniile albastre ale arterelor făceau o hartă cu străzi magice. S-au iubit în pivniță, în spatele cazanului. După două luni de iubire în spatele țevilor și conductelor ce susurau și pocneau, ea l-a întrebat dacă-l cunoaște pe Viktor Borovski. El și l-a reamintit pe Viktor, poreclit Roșcovanul, de la Școala 79. Viktor nu făcuse ca elev față pretențiilor acestei școli speciale și lucra la GUM ca administrator-șef. Sokolov îl întâlnise într-o zi fatală în 1969, la câteva zile după ce Venus 5 făcuse o aterizare pe planetă, un nou triumf al zborurilor cosmice sovietice.

Sokolov o lua pe Ana de la GUM, dar venise prea repede și se plimbase un sfert de oră prin galerii. Dădu astfel nas în nas cu Roșcovanul. Acesta devenise ceva mai matur, o prăjină cu membrele prea lungi și dinții mari și cu o privire care cerea iertare cu anticipație. Purta un costum maro cu dungi gri, ca un birocrat sută la sută.

„Sașa! Mă mai cunoști?”

„Roșcovanule! Desigur!”

„Avem prieteni comuni, știi asta?”

„Am auzit de la Ana că lucrezi aici. Totul e bine cu tine?”

„M-am însurat. Nevastă-mea e însărcinată, totul e-n ordine.”

„Ai casă, deci.”

„Locuim la bunica ei, care are o cameră în plus și ne descurcăm. Și tu? Ai ajuns un chimist renumit?”

„Desigur.”

„Și Leșava? Îl mai vezi?”

„Da.”

„N-am să uit niciodată povestea aceea, cu mânușile”, spuse Roșcovanul, „dar s-a rezolvat pînă la urmă.”

„Le mai am încă.”

„Da? El învățase bine capitolul acela pe dinafară. Mi-a promis c-o să-ți dea mânușile înapoi, altfel n-aș fi făcut-o, chiar nu. Dar totul s-a rezolvat.”

Sokolov l-a privit și-a încercat să deslușească sensul spuselor lui. Roșcovanul s-a neliniștit.

„Ce vrei să spui?” întrebă Sokolov.

Roșcovanul a înțeles c-a făcut o dezvăluire deloc simplă. Pielea i s-a înroșit sub pistrui asemenea părului.

„Credeam că știi”, bolborosi el.

„Deci totul a fost...”

Sokolov nu-și găsea cuvintele. Se întâmplase în urmă cu șapte ani și la vârsta lor se mai adăugase jumătatea numărului de ani pe care-i trăiseră pînă atunci și totuși el voia acum să rupă prietenia cu Lev.

„A fost o glumă murdară”, spuse el.

Roșcovanul, simțindu-se înjosit de această nebănuită noutate, s-a răsucit nervos pe călcîie și a ridicat din umeri.

„Le-ai primit totuși înapoi?” întrebă. „A fost totul în ordine?”

„N-a fost. N-am putut să le port, omule. Nu le-am mai putut purta!”

„De ce? Doar nu le-a uns cu clei.”

„N-am putut! Povestește-mi, cum s-a întîmplat?”

„Ei, normal...”

„Cum asta? Nimic n-a fost normal...”

„A trecut așa de mult timp de-atunci. Totul e acum în ordine?”

„Nu te mai sclifosi, Roșcovanule! Cum s-a întîmplat?”

„Ei, a vrut să te pună la punct, asta-i tot. El a știut că tu vei fi de acord cu propunerea mea. Cărțile așteptau, gata pregătite.”

„Cu privire la primele șase planuri cincinale?”

Roșcovanul a încuviințat.

„Și-atunci el a luat caimacul.”

„De ce?”

„Așa. Aveai cele mai mari medii. Trebuia să te ia. Erai prea grozav. Înțelegi acum?”

„Eu, prea grozav?”

„Ei, vreau să spun că așa credea el. O glumă obișnuită. Ce te frămîntă, au trecut ani de-atunci. Totul e-n ordine acum?”

Sokolov s-a îndreptat spre raionul Anei la etajul întâi dinspre Piața Roșie și i-a strigat că trebuie neapărat să meargă undeva.

Lev avea un permis pentru fondul secret, o secție închisă a bibliotecii institutului. Când se vedeau, îi povestea despre cărțile din Vest care se găseau aici și despre articolele pe care le văzuse și asta îi stârnea lui Sokolov deseori invidia. El trebuise să aștepte un răspuns favorabil la cererea lui, dar cea a lui Lev fusese imediat aprobată, probabil datorită rețelei largi de relații a lui taică-său.

O oră a așteptat Sokolov în holul clădirii de pe strada Bauman. Lev era în camerele fondului secret și la ora 7 bibliotecara, o doamnă cărunță cu licență KGB, l-a poftit afară. În gândul lui, Sokolov ținuse zeci de rechizitorii, despre prietenie și trădare, loialitate și înșelăciune, monologuri cu structură clasică, dar când l-a văzut pe Lev că apare, a fost capabil doar de-o reținere tăcută.

„Știi ce-am citit?”

Sokolov l-a privit așteptând.

„*Die Traumdeutung*¹, Sigmund Freud. Îți taie respirația. Numai ficțiune, dar, în limitele ei, revoluționară. Așa ceva ar trebui să fie lectură obligatorie. Jos cu Engels, Freud obligatoriu.”

Mergeau spre ieșire.

„Am câteva ruble“, spuse Lev, „vrei să cumpărăm vin? Am să-ți povestesc precis ce-am citit.”

„Avem de vorbit“, spuse Sokolov.

„Bineînțeles.”

„Cu privire la primele șase planuri cincinale.”

„Ce-i cu ele?” Lev îi ținea ușa să iasă.

Era o seară blândă, vara era pe-aproape, și ei mergeau de-a lungul râului Iauza, care se vărsa câțiva kilometri mai încolo în Moscova, în direcția stației de metrou Kurskaia.

„M-ai tras pe sfoară atunci.”

„Atunci? Când?”

„Cu mânușile.”

„Sașa, asta s-a întâmplat acum 100 de ani.”

¹ Interpretarea viselor (germ.).

„Ieri a fost, Lev Sergheevici. Și mă doare. Tu ești cel mai bun prieten al meu și m-ai tras pe sfoară.”

„Asta e poveste veche! Ne ocupăm acum de Freud și tu începi cu o pereche de mănuși vechi! Sau poate trebuie să privesc totul psihanalitic. La ce te gîndești cînd spui cuvîntul «mănuși.»?”

„M-ai mințit.”

„Nu erai atunci prietenul meu.”

„Asta nu schimbă lucrurile. N-ai fost cîstit.”

„Haide, Sașa! Ai rămas la fel de naiv! Cine poate să frunzărească un capitol ca ăla și să știe totul? Nici tu nu poți, și doar ai o memorie mai bună decît a mea! Dar erai atît de vanitos, încît propria ta vanitate te-a pierdut. A fost propria ta vină.”

„Ce știi tu despre sinceritate?”

„Ce știi tu despre înșelăciune?” i-o întoarse Lev.

„Eu ți-am servit de fraier. Nimeni nu știa asta. Tu treceai drept învingător. Pe mine mă desființaseră. Numești asta o joacă?”

„Nu putea supăra pe nimeni. Ascultă, Sașa, atunci nu era nimic între noi. Noi ne-am împrietenit prin asta.”

„Am umblat ani de zile cu degetele înghețate, pentru jocul tău idiot.”

Lev începu să rîdă: „Asta a fost chiar caraghios din partea ta.”

„Pentru un nimic.”

„Doar nu trebuia să iei totul de bun, prostule!”

„Nu fac asta. Cred însă în cînte.”

„Eu cred în viață”, explică Lev.

„Asta-i totul și nimic. Te dezici de răspundere, ca prieten.”

„O, da? Stăm să pierdem minute în șir vorbind despre o glumă veche, pe care întîmplător tu ai luat-o prea în serios și acum trebuie s-o aducem la ordinea zilei. Nu te face de rîs!”

„Trebuie să-ți ceri scuze.”

„Absurd.”

„Lev, vorbesc cu toată convingerea.”

„Sașa, a fost o glumă. Auzi tu? O glumă.”

„Le promisem de la mama.”

„Dar le mai ai și-acum.”

„...Și i-am povestit atunci că le-am pierdut. Am mințit-o pe mama!”

„Trebuie totuși să vorbesc serios cu tine. Ai fi un pacient ideal pentru un cercetător freudist, știi asta?”

„Sînt serios, Lev, al dracului de serios.”

„Și eu. Trebuie să înveți să relativizezi. Dacă mergi așa înainte, ajungi un nevropat de primă clasă. Faci nevroză opresivă, fobie și în final devii impotent. Și știi de ce? Fiindcă nu faci diferența între... (Astea-s levianisme, gîdea Sokolov)... între experiențele tale. Toate au aceeași greutate. Teribil, cu adevărat. Șii unde o s-o sfîrșești?”

„Eu știu unde o s-o sfîrșești tu.”

„Spune-mi, prieten veșnic.” Lev și-a deschis brațele cu emfază, ca un cabotin, ca un simulant de profesie.

„În închisoare”, replică Sokolov.

„Sînt șocat!”

Supralicitînd, își încreți fruntea și făcu o figură posomorîtă.

„Eu? În închisoare? Un element asocial? Cu pîine și apă și slăbit de munca forțată?”

Sokolov spuse hotărît:

„Dacă nu-ți ceri scuze, pun capăt aici prieteniei noastre.”

Lev a oftat adînc, obosit în mod vizibil de discuție.

„Am păstrat mînușile? Nu ți le-am dat înapoi? N-am intenționat niciodată să le păstrez. Nu te-am înșelat. N-am vrut să devin posesorul mînușilor. Nici nu știam că le ai. Deci: despre ce-i vorba acum?”

„Despre principiu.”

„Principiul nu este ceva static. Principiul trebuie să aibă legătură cu realitatea. Ți-am furat eu ceva? Nu. Am profitat de tine pe nedrept? Nu.”

„Mă simt furat, Lev.”

„De ce?”

„De prietenia noastră.”

„Fă ceva cu *simțirea* asta a ta, prietene.”

„Așa sînt eu.”

„Știu că ești așa, asta e unul dintre șarmurile tale, dar încearcă să relativizezi odată, altfel înnebunești singur cu o asemenea atitudine.”

„Aștept scuzele tale.”

„N-aș ști pentru ce.”

„M-ai traumatizat.”

„Un joc nepericulos, cam ușurel, sînt de acord să accept, m-am jucat cu modul tău sensibil de-a fi. Dar n-am făcut nici o faptă gravă. Asta refuz să accept. Sașa, peste cîteva săptămîni împlinești 22 de ani. Fii matur, privește înainte, nu peste umăr. Și încă ceva...” Se uită, clătinînd din cap, la oamenii care, neavînd habar de drama ce se petrecea între cei doi tineri, dispăreau înghițiți de intrarea metroului.

„Cînd mi-ai arătat mînușile, am fost șocat, blocat, știi asta? M-am gîndit: o, doamne, hai să ne luăm la întrecere pentru altceva, nu pentru aceste lucruri atît de scumpe, dar nu, tu voiai miza mare. Tu joci întotdeauna pe miză mare, Sașa, la tine este vorba întotdeauna despre Adevăr, despre Bine. M-am simțit un mizerabil că le-ai pierdut. Dar le-ai pierdut din pricina supralicitării tale. Înțelege asta odată!”

„Lasă asta”, a răspuns Sokolov încăpățînat, „Așa ceva nu faci cu un prieten. Eu, cel puțin, în nici un caz n-o fac, și am pretenția de la tine ca nici tu să n-o faci.”

„Nu există protocoale în prietenie. *Totul se poate.*” Lev se aprinsese acum, vorbea cu gesturi mari. „*Totul trebuie.* Prietenii se testează unul pe altul, se bat, se mușcă, se luptă! Și asta n-o fac ca să se înjosească unul pe altul, o fac ca să devină mai tari, să învețe unul de la altul lecțiile de care ai nevoie ca să *supraviețuiești!* Despre asta e vorba! Nu înțelegi, Sașa, și dacă nu înțelegi asta, atunci într-adevăr prietenia noastră nu are nici un sens, păcat, dar asta este!” Sokolov simți că pierduse partida. *Celălalt* va fi acum cel ce va pune capăt prieteniei.

„Scuzele tale...” încercă să insiste moale, speriat că împinsese totul prea departe. Se îndoia de totul, de supărarea lui, de perplexitatea lui, de suficiența lui.

„Pentru un lucru important între prieteni care au încredere unul în altul? Da. Fără îndoială. Dar pentru așa ceva? Nici prin gînd...” Indignat, Lev scutură din cap. „Hai să punem punct relației noastre, Sașa. Prieteniei, hai să-i zicem așa, retroactiv, dar să n-o mai numim în felul ăsta. M-am înșelat. Și tu te-ai înșelat. Să-și urmeze fiecare drumul lui.”

Lev o porni spre intrarea în metrou.

Cu lacrimi în ochi, Sokolov rămase să privească în urma lui. Se lăsase influențat de ceea ce Lev tocmai numise: vanitate, mândrie, aroganță, prezumții.

Dacă în drumul spre institut s-ar fi putut privi din afara lui, prin ochii lui Lev, nu s-ar fi întâmplat una ca asta. Dar se lăsase orbit de moralismul lui exagerat, care nu era de fapt altceva, după cum înțelegea el acum, decît un ocean de frică. Cînstea nu era la el o trăsătură naturală, era cînstit pentru că avea nevoie de *claritate*, într-o lume incertă.

Erau atunci de 20 de ani și aceleași teme se puneau și-atunci în discuție. Din nou întrebuinta Lev acum cuvîntul *supraviețuire*, și din nou era vorba despre pragmatismul lui, vis-à-vis de asprul moralism al lui Sokolov.

Moartea tatălui lui Lev a făcut să se reîntîlnească. Sokolov se dusese la înmormîntare și-i prezentase lui Lev condoleanțe. Se îmbrățișară și Lev îi șopti la ureche: „Faptul că ai venit dovedește că nenorocita de moarte e și ea bună la ceva”. Mai tîrziu îi explică: „Fac, precum se vede, lucruri cu o încărcătură simbolică prea mare. Vreau însă acum ca ceva să devină limpede. Îți promit că niciodată n-o voi mai face cu tine. Tu ești mult prea rectiliniu pentru asemenea lucruri. Pentru tine negrul nu este nimic altceva decît negru, dar pentru mine negrul poate să-și schimbe culoarea și să devină alb. Hai să uităm, bine?”

Amintirea acestei părți a istoriei cu mănușile nu-l mai tulburase de multă vreme. Sokolov nu putea să se distanțeze însă de povestea cu mănușile, simbol al prieteniei lor. Le luase cu el la plecarea din Uniune și se întreba acum dacă nu cumva sosise cu adevărat momentul să se distanțeze de ele. Lev avea probabil dreptate: nu trebuia să privească înapoi, nu trebuia să se țină agățat de lucruri care mai persistau doar în memoria lui.

Capitolul 7

De Sokolov îl trezi un ciocănit în ușa. Se ridică în capul oaselor și auzi ultima bătaie. Se bătușe de mai multe ori, de câte ori nu știa, probabil că cineva aștepta de minute în șir în fața ușii. Își puse indispensabilii, își trase pe el o cămașă și ieși în hol. Era dimineața, dar n-avea nici o idee căm ce oră putea fi, probabil că venise Roy să se informeze dacă avea nevoie de el.

„Vin acum.“

Întoarse cheia în broască și deschise ușa.

„V-am luat din pat? Pot să intru?“

Era o voce rusească. El uitase de existența acestui om, dar omul nu uitase de el. Sokolov arătă spre sufragerie.

„Intrați acolo. Vin imediat.“

Naum Katsz încuviință și pătrunse în hol, privind curios împrejur.

Sokolov, cuprins de nesiguranță, își puse un pantalon și încercă să-și aducă aminte ce-i spusese polițistului. Nimic, de fapt. A văzut un necunoscut și i s-a făcut frică. N-a mințit. A spus adevărul.

„Nu vă pot oferi nimic de băut“, spuse Sokolov când intră în cameră, „n-am făcut încă cumpărăturile“.

Katsz răspunse:

„Am băut cafea toată dimineața.“

Se așeză confortabil în fotoliu și zîmbi ca și când ar fi venit în vizită la un prieten vechi. Din nou avea cămașa pe dinafară, peste pantaloni, ca să-și ascundă burta, și pantalonii de zi liberă pe care și-i pusese astăzi, de un albastru-verzui, nu-i ajungeau decît pînă la jumătatea gleznelor păroase.

Picioare goale în sandale. Îmbrăcat pentru o plimbare de simbătă pe bulevard.

Sokolov se așeză pe canapea și încercă să fie la fel de relaxat ca polițistul.

„Frumos apartament“, spuse Katsz.

„Da“, răspunse Sokolov.

„Totul e-n ordine?“

Sokolov încuviință.

„În urmă cu câțiva vreme, unul dintre oamenii mei a fost la adresa dumneavoastră veche, pentru a vă invita la o a doua discuție, dar, ca să fiu sincer, era atunci puțină viață în dumneavoastră.“

Deci nu numai Tania, dar, precum se vedea, și un polițist fusese la ușa lui. Mai multe vizite decât primise în Herzlia.

„Am avut niște probleme.“

„Asta înțeleg.“

„Am luat, totuși, niște informații despre dumneavoastră, asta e munca mea, și se pare că aici ați fost respins la solicitări. În Uniune erați într-o funcție înaltă.“

„Ce vreți să spuneți cu asta?“

„Că trebuie să fie foarte frustrant pentru cineva ca dumneavoastră să măture străzile. Aveți totuși ceva știință de carte în mintea dumneavoastră“, și el se bătu cu degetul în tâmplă. „Care nu este folosită. Păcat pentru dumneavoastră, păcat pentru țara noastră.“

„N-a mers simplu la solicitarea de serviciu. Mi-a fost greu, da. Mama a murit acum un an, căsnicia mi s-a destrămat, cariera distrusă, deci eram la pământ. Dar știu c-am depășit faza.“

„Aici locuiți mult mai bine.“

„Cum mi-ați găsit noua adresă?“

„De la vechii vecini.“

Katsz îi făcuse o vizită Taniei. Ea i-a povestit unde putea să-l găsească pe Sokolov. Nu presupusese ciudatele probleme pe care i le crea lui polițistul.

„Ăsta nu poate fi ieftin“, remarcă Katsz.

„Am un serviciu.“

„Succes. Unde, dacă îmi permiteți să întreb?“

„*Oktober Enterprises*.“

„*Oktober*? Nu e același nume cu al rachetei la care ați lucrat?“

„V-ați făcut bine temele acasă.”

„Fiecare cu meseria lui, doctore Sokolov.”

„Ce mai vreți să știți, domnule Katsz? V-am povestit tot ce mi-am amintit din acea zi.”

„Ceva nu-i în regulă”, spuse el. „Pot să fumez aici?”

„Se poate.”

Și-a scos un pachet de Marlboro lights din buzunarul de la piept și Sokolov s-a dus să-i aducă o farfuriuță. Nu avea scrumieră în casă. Se simți mai liniștit decât la primul interogatoriu. Aici era pe propriul lui teren și nu avea nimic de ascuns. Criminalul avea o oarecare asemănare cu Lev și chiar și asta era îndoielnic, pentru că atunci el fusese beat. Nu era datoria lui să descopere criminalul. Pentru asta era plătit Katsz.

„Poftiți.”

Katsz se uită la farfuriuță. „Vă mulțumesc.”

„Cu ce vă pot ajuta?” Sokolov se așează și privi, în așteptare, la omul puternic din fața lui. Întrebă: „Știți deja cine e victima?”

„Un francez. Locuia aici de vreo câțiva ani. Evreu. Dar naturalizat. Era suspectat în Franța de trafic cu droguri, dar avuseseră prea puține dovezi împotriva lui. Când a venit aici, ne-au anunțat, dar n-am găsit nimic la el care să fi avut de-a face cu drogurile.”

Era liniștitor să-l auzi vorbind astfel. Propoziții dintr-un anunț de ziar, departe de realitatea lui Sokolov, departe de lumea analizelor de laborator și a construcțiilor de rachete.

„Cafeneaua în fața căreia a fost împușcat era folosită ca spațiu de depozitare pentru un băcan care își avea prăvălia câteva case mai încolo. Băcanul nu știe nimic. Conduce însă un BMW. Asta e ceva cam neobișnuit pentru un mic băcan de cartier. Dar văd că și dumneavoastră vă descurcați.”

„Am avut noroc.”

„*Oktober Enterprises?*” Katsz își supse burta și scoase un carnețel din buzunarul pantalonilor. Un BIC simplu afirma la buzunarul lui de la piept.

„Ce adresă are?”

Sokolov îi citi datele de pe cartea de vizită primită de la Roy. Katsz și le notă.

„Ce faceți acolo?”

„Acum voi începe, de fapt.”

„Și tot ce-i aici vine deja de-acolo?”

„Un avans.”

„Generos.”

Se priviră unul pe altul tăcuți. Zgomotul circulației de afară se înteei uimitor, ca și cînd volumul unei surse de zgomot ar fi fost dirijat mintal. Circulația pînă acum nu-i deranjase deloc.

„Asta așa este, desigur. Dar nu am nimic de ascuns, domnule Katsz. N-am luat bani de la criminal. Nici n-am auzit nimic despre el, slavă cerului, și mă preocupă acum încheierea unei perioade dificile din viața mea. Îmi reușește, ca prin minune. Și dacă stau acum aici și mă pot gîndi la viitorul meu, asta i-o datorez unui prieten, nu omului pe care-l căutați.”

„Eu nu susțin că vă bănuiesc de ceva, dar trebuie să cercetez toate variantele posibile. Nu pot să exclud nimic, oricît ar fi de neînsemnat. Și faptul că mă aflu aici se datorează unei nevoi de clarificare. Priviți.”

Scoase o hîrtie din buzunarul de la piept, o desfăcu cu grijă și se ridică cu greutate din scaunul adînc. Îi întinse hîrtia peste masa de salon, în timp ce rămăsese așezat pe marginea fotoliului.

Erau desenate două compoziții. Prima era făcută pe baza celor descrise de Sokolov. Capul era constituit din elemente tip, așa cum fusese relatat de el la primul interogatoriu la biroul poliției. Capul din dreapta era o schiță adevărată, desenată cu detalii și umbre. El recunoscuse forma rotundă a propriului lui craniu, dar în același timp ochii aprinși și nasul te făceau să te gîndești la Lev, ca și cînd desenatorul ar fi suprapus una peste alta două figuri. Uimit, se fixă asupra schiței; legătura între el și Lev.

Sperase că nu era nimic altceva decît asociația personală a unui bețiv. Care ar fi putut proiecta capetele a mii de oameni. Dar acesta era și Leșava, și Sokolov. Sau ei amîndoi într-unul.

Katsz întrebă: „Par doi oameni diferiți, nu?”

„Ăsta e desenul meu. Și ăsta?”

„Al celuiilalt martor al nostru. Un domn bătrîn. Un pictor.”

Undeva, aplecați peste o fereastră, existase o pereche de ochi care-i prinsese în aceeași figură pe măturătorul de stradă și pe criminal. Prezența lui Sokolov la crimă îl făcuse

complice. A fi fost acolo însemna a purta responsabilități, părea a spune desenul.

„Are talent“, spuse Sokolov.

„Dar ați stat ochi în ochi cu el. El este?“ Făcu un gest spre schiță.

„Aș vrea să vă pot ajuta. Băusem atunci ceva, eram zăpăcit de ceea ce văzusem, și când el a venit spre mine, n-am mai văzut de fapt decât țeava pistolului. Poate că pictorul l-a văzut mai bine ca mine.“

„Îl recunoașteți?“

„Nu, la drept vorbind. Nu știu. De ce nu îl căutați după desenul omului ăstuia?“

„Pentru așa ceva nu e destul de concludent. N-am sfârșit însă de-a mă gândi la asta.“ Îl privi pe Sokolov. „Și încă ceva. Doar cu un desen nu pot începe un proces. Am nevoie de doi martori temeinici. De pictorul amator și de dumneavoastră.“

„Nu știu dacă aveți ceva de obținut de la mine. Singurul lucru pe care-l știu este că cineva a fost împușcat. Nu din întâmplare, ci a fost o adevărată răfuială. Trebuie să căutați în trecutul celui francez. Nu vă pot ajuta. Îmi pare rău.“

Îi înapoie hîrtia lui Katsz. Acesta o împături și o vîrî în buzunarul de la piept, în spatele pachetului cu țigări. Întrebă:

„Deci ați primit un avans?“

„Puteți să luați acolo informațiile necesare, și Sokolov arată spre notița lui Katsz cu datele despre *Oktober*.

„Presupun că prietenul dumneavoastră este patronul firmei?“

„Exact“

„Tot un rus?“

„Am fost colegi.“

„Tot un specialist în rachete?“

„Cel mai bun pe care l-a avut Uniunea.“

„Înțeleg că ghinionul cu acea rachetă a fost începutul tuturor nenorocirilor.“

„Pentru toți cei ce au lucrat la ea.“

„Leșava“, spuse Katsz. „Georgian. Dar cu un nume creștin.“

„Al lui taică-său. Maică-sa era evreică“

„Asta nu prea se întîmplă des acolo, nu-i așa? Amestecuri între georgieni și evrei. Băcanul cu depozitul e și el georgian.“

„Nu e yemenit?”

„E georgian. Chaim Siguralidze. Nu-l cunoașteți?”

„Nu. Îmi făceam cumpărăturile la un alt băcan.”

„Domnul Leșava are deci o întreprindere înfloritoare.”

„Da.”

„Ce fel de întreprindere?”

„Export-import. Fel de fel de activități comerciale.”

„De ce au nevoie de un specialist în rachete?”

„Sînt inginer metalurgist. Nu există de fapt specialiști în rachete în sensul adevărat al cuvîntului. *Oktober Enterprises* are în vedere o întreprindere electronică. Eu voi fi consultant, voi face planuri, cercetări. Deci, munca mea obișnuită.”

„Cînd începeți?”

„Peste o lună.”

El încă nu se decisese, dar răspunsurile pe care le dădea erau de fapt o confirmare a ceea ce era deja acceptat în mintea lui. Faptul că avea serviciu și ambiții îi dădea identitate și respect de sine. Era înțelept să împrumute ceva din oportunismul lui Lev. Și el trebuia să supraviețuiască. Își propusese să învețe ceva din această reînviere. Niciodată nu-și va mai pierde eul în cosmosul vodcii Gold și Stolicinaia, niciodată nu mai voia să fie desființat de ideea că singura viață pe care o avea, orele și minutele acestea ale lui Aleksandr Sokolov, nu și le folosisese pentru ceea ce îi producea lui cea mai mare plăcere, cercetarea în domeniul fizicii, crearea modelelor de teste, urmărirea de parcă ar fi fost un alchimist a unor legături noi, cunoașterea ordinii naturii pe care el, probabil, ar fi putut-o împinge cu un milimetru mai departe, și nutrirea speranței că într-o bună zi, peste 20, 30 de ani, cînd americanii vor exploata racheta Schuttle pe scară comercială, va face o călătorie prin cerul de vaporii.

„Vă rog să mă iertați că vă produc neplăceri”, spuse Katsz, fără să facă vreo mișcare care să-i trădeze intenția de-a pleca, „dar o asemenea crimă nu se întîmplă niciodată în Tel Aviv. Te duce cu gîndul la America sau Sicilia, un gen de răfuială de tip mafiot.”

Sokolov încuviință și se gîndi la discuția cu Lev, în care cuvîntul respectiv fusese de vreo cîteva ori pus pe tapet. Spuse:

„Cred că trebuie să căutați în cercurile traficantilor de droguri.”

„Cam așa s-ar părea.”

„Dacă vă pot ajuta, cu plăcere, dar mă tem că desenul pe care mi l-ați arătat nu-mi spune nimic.”

„Păcat. Pentru că rămîne totuși curios cum de omul v-a lăsat în viață.”

„Găsiți? Sînt bucuros că s-a întîmplat așa.”

„Și eu! Și eu! Îmi pare rău c-ați înțeles așa. Dar am vrut să spun că un om de profesie, un *hitman*, cum spun americanii, n-ar fi lăsat nici un martor în viață.”

„Concluzia: n-a fost un *hitman*.”

„În vreme ce, totuși, s-a întîmplat în stilul unei răfuiei profesionale.”

„Nu. Era tensionat. Era nervos cu adevărat.”

„Cum de ați observat?”

„Îi tremura mîna. Țeava pistolului tremura. Este singurul lucru pe care l-am văzut.”

„Și el era rus.”

„Asta n-o pot susține niciodată”, spuse Sokolov hotărît. „Am zis că eu am rostit cîteva cuvinte rusești. El n-a spus nici pîs.”

„Dar ați avut impresia că a înțeles?”

„Pentru că a plecat! Poate că n-a înțeles nici un cuvînt, dar n-a simțit nevoia să mă omoare și pe mine! Noroc! Nu știu prea multe, domnule Katsz. Credeam c-o mierlesc. Gîndeam în sinea mea: acestea sînt ultimele lucruri pe care le mai văd în viață, un tip care omoară un alt tip. Ce despărțire. Cam așa ceva îmi trecea prin cap. Deci: este criminalul un rus? *Nu știu*. Poate că i-a fost peste mîină să omoare un prăpădit de măturător de stradă rus. Poate că este un sionist fervent și n-a vrut să pună în pericol imigrația. Totul se poate!”

„Ei...”

Katsz s-a ridicat din fotoliu.

„Aveți mobile frumoase, doctore Sokolov.”

„Dumneavoastră unde locuiți?” Se îndreptară spre ușă.

„Petah Tiqwa. În partea de est a orașului. În fiecare zi fac naveta. Chiriile sînt aici prea mari pentru salariul meu. Ar fi trebuit să fac și eu ceva ca dumneavoastră. Rachete.”

„Cinci ani la Tomsk, inspectore.”

„Fiecare lucru își are prețul lui.”

„Îmi pare rău că nu vă pot ajuta.”

„Dar mă poți ajuta dacă-l prindem. Rămii martorul principal, doctore. Dacă-l prindem, îl poți identifica.”

„Sper. Dacă mă gândesc la acel moment, văd ceva vag, ochii, ridicarea pistolului, și-mi revine în minte frica.”

El deschise ușa și-și reaminti că liftul poate fi deschis numai cu cheia. Întrebă:

„Cum ați urcat?”

„Pe scări.”

Sokolov apăsă pe butonul liftului. Întrebă, pe cât se putea de dezinteresat:

„Sînt mulți georgieni în Israel?”

„Douăzeci, treizeci de mii. Mulți locuiesc în Ashdod.”

„Au și aici legăturile de familie pe care le aveau în Uniune?”

„Se întîmplă, da. Sînt printre ei cîteva familii de criminali.”

„Și băcanul?”

„Asta am retras-o, doctore. N-are nici o legătură.”

„Și BMW-ul?”

„O mașină scumpă.”

„Știați că în timpul celui de-al doilea război mondial se făceau acolo motoare de avioane?”

Katsz scutură din cap. Spuse:

„Chiar dacă nu s-ar pune problema să n-am bani destui să plătesc, dar n-am dorit niciodată un Mercedes, din motive aflate la îndemîna oricui; m-am gîndit totuși adesea că, dacă aș cîștiga vreodată la loterie, mi-aș lua un BMW, plecînd de la ideea că asta e o marcă germană cușer.”

„Nu există mărci germane cușer”, spuse Sokolov.

Liftul venise și el deschise ușa cu cheia.

„Lift frumos, din lemn. Nu se mai văd multe ca ăsta. Totuși, căutați să primiți un apartament pe Rehov Sokolov. E bun un nume ca ăsta”, spuse Katsz.

Își dădura mîna.

„O să mai auzi de mine, doctore.”

„O să ajut cu ce pot.”

Ușa liftului se închise.

Capitolul 8

Ceva zile mai târziu, Tania urca cu el.

„Ce lift vechi frumos“, spuse ea.

„Clădirea e din 1934. Privește.“ Sokolov făcu semn spre o tăbliță care arăta vârsta liftului. „Se pare că de la început nu l-au mai înlocuit. Lemn. Așa ceva nu mai întâlnești. Dar e încet.“

Liftul tremură în momentul când se opri și ea îl urmă pe Sokolov la etaj. Cu mâinile nervoase – ușa trebuia trasă cu o anume putere în timp ce cheia se învîrtea scurt în broască – el și-a deschis, după patru încercări, apartamentul. Ea îl întrebă unde îi este dormitorul și-l luă de mână. Pe prag, în întuneric, se îmbrățișară și se lăsară sărutîndu-se pe saltea. Ea se ridică, își deschise fermoarul și lăsă să-i alunece rochia. Un sutien negru, cu dantelă și fundițe.

„Azi mi l-am cumpărat“, spuse cu o voce răgușită. El o privea cum își dă jos ciorapii fără să-și atingă slipul, mișcînd din șolduri de parcă ar fi dansat. În lenjerie, ca și când lepădarea ei se cuvenea să aibă loc la sfîrșit, alunecă sub cuvertură și spuse:

„Vrei să pui ceasul deșteptător la ora 6?“

Teapăn de încordare, el își scoase haina. Voia să dea un răspuns potrivit, dar nu-i ieșea din gîtlej nici un sunet. Cu Valia era altfel. Molcomeală fără obligații. Și înainte de Irina cunoscuse femei, cu care nu cîștigase prea multă experiență. El nu era Lev. Cu Tania trebuia să se dovedească. Și asta era un gen de test la poligraf.

„Vreau la dejun un croissant.“ Ea repetă asta, văzîndu-i silueta în semiîntuneric, dezbrăcîndu-se. Voia să-l facă să se

simtă în largul lui. „Croissant cu cafea cu lapte. Niciodată n-am mîncat așa ceva. Și vreau să fumez o dată o gauloise. N-am să mai fumez pe urmă, dar o gauloise după dejun vreau să fie o excepție. Și după aceea să văd *Doctor Jivago*. Și Neapole. Și să mor.”

El avu impresia că ea trecuse deseori prin asemenea situații. Ea era acum amanta experimentată și el începătorul neîndemînat. Ieși din pantaloni și rămase în chiloții cu poze cu elefanți.

„Azi cumpărați“, spuse el cînd se băgă lîngă ea în așternut. Ea se răsuci spre brațele lui și el îi simți pielea spatelui și sutienul.

„Cu poze în față“, spuse ea.

„Drăcii apusene“, preciză el.

Îi dădu jos bretelele de pe umeri și-i scoase sutienul. Își apropie capul de sînii ei și-i sărută sfîrcurile negre fără memorie, ca și cînd i s-ar fi întîmplat pentru prima dată. Mîna ei îi alunecă peste șold spre indispensabili, pătrunse sub elastic și îi atinse fără nici o sfială sexul întărit. El fu impresionat de știința mișcărilor ei. Dar dintr-o dată îi simți trupul crispîndu-se și-și retrase mîna. Probabil că se speriasse de propriul ei curaj. Rămase multă vreme tăcută, cu ochii închiși.

El șopti: „Tania? S-a întîmplat ceva?”

Ea nu răspunse.

„Am prezervative“, spuse el, „Prezervative evreiești. Cu aprobarea rabinului. Marca cușer.”

O apucă de bărbie și-i întoarse capul, astfel încît să o poată vedea.

„Tania?”

Ea nu răspunse. Țeapănă, își ținea ochii închiși.

„Te rog, spune-mi, te gîndești... te gîndești la el?”

Ea clătină din cap.

„Nu.”

„Atunci ce e? Nu înțeleg.”

Ea înghiți în sec și trase aer în piept. Deschise ochii și-l privi întristată.

„Nu ești circumcis“, spuse ea.

Cuvintele ajunseră greu la înțelegerea lui. Nu se gândise niciodată la asta. Nu crezuse că cineva și-ar putea face din așa ceva o problemă. Se ridică și se sprijini într-un cot.

„Crezi că mă vor da afară din țară?”

„Nu, sigur că nu.”

„N-am făcut nici *bar-mitsva*¹, n-am citit nici Tora, n-am văzut decît de vreo cîteva ori în viața mea o sinagogă pe dinăuntru. Dar am o mamă evreică și un tată evreu, de aceea am venit în țara asta și mă găsesc în cele din urmă lângă tine aici, în pat.”

„Ți se pare că fac mofturi?”

„Nu știu ce vrei să spui prin constatarea că nu sînt circumcis.”

Ea clătină din cap și-și închise din nou ochii.

„Și el?”

„Nici el.”

Îi văzu fața, pielea întinsă pe obraji, genele;

„Atunci eram eu o alta”, spuse ea. „N-ai ce să-i faci.”

Își trecu brațele în jurul gîtului lui și-l trase spre ea. Se sărutară.

„Nu e vina ta”, mai spuse ea.

„Dar a cui? A vechilor evrei din deșert care au inventat asta?”

„A mea. Asta e ideea mea fixă.”

„Ce vrei să spui? Ai vreo neplăcere din pricina celui surplus de piele?”

„Nu, pentru că e a ta”, spuse ea.

„O, slavă Domnului. Dar atunci, în general?”

„Am venit în Israel pentru că am vrut să trăiesc printre evrei.” Și-a acoperit fața cu ambele mâini. „Știu că pentru tine e altfel, dar alegerea mea a fost concretă, cu un scop precis. Sînt evreică, aparțin unei anumite tradiții și o parte a acestei tradiții este circumcizia. Pentru mine e un element important. *Bar-mitsva* aparține aceleiași tradiții, mîncarea cușer, de asemenea, *șil-ul*, și eu mi-am propus, atunci cînd am venit aici, să respect aceste tradiții. Și cu primul bărbat pe care îl întîlnesc mi se întîmplă un lucru atît de tulburător, să mă

¹ Ceremonie prin care puberul este declarat bărbat (la vîrsta de 13 ani), fiind admis în comunitatea religioasă iudaică.

îndrăgostesc de el și să mă pomenesc cu el într-un dormitor, or, te asigur, Sașa, că în Kiev acest lucru nu mi s-a întâmplat niciodată, absolut niciodată. Însă...”

„Pielicica“, spuse el.

Ea zîmbi.

„Mi-ești tare drag, Sașa. Să știi. Dar nu mă pot culca cu tine, pînă nu-ți faci circumcizia.“

„Am prezervative. Sînt ca o pijama, peste.“

„Îmi pare rău.“

„Crezi că alte femei în această țară au aceleași pretenții?“

„Nu știu.“

„Pentru că dacă tu nu mă vrei...”

„Te vreau, Sașa.“

„Sînt condamnat la celibat.“

„Îmi pare rău. Mi se pare caraghios din partea mea.“

„Nu te contrazic.“

„Dar nu pot altfel. Cînd am simțit, n-am vrut să mă împotrivesc, dar... mă reține, înțelegi?“

„Încerc să înțeleg.“

„Este tot atît de reprezentativ pentru iudaism ca și Tora“, spuse ea.

„O bucățică de piele?“ El rîse.

„Da“, strigă ea, atinsă de tonul lui cinic.

„Vorbim despre un obicei vechi, care în timpurile noastre cu camere de baie, dușuri și săpun este depășit“, spuse el.

„E așa cum spui și totuși e important.“

„De ce? Explică-mi.“

„Ca ritual. Mă înclin în fața ritualului, Sașa. Mă înclin în fața sulurilor Torei, cred că femeile trebuie să meargă la *mikve*¹, cred că bărbații evrei sîmbăta dimineata trebuie să stea la *șil*, cred că trebuie să spunem kadiș-ul pentru morții noștri. Ritual.“

„Eu nu-l știu“, spuse el, „noi n-am trăit niciodată în Moscova printre evrei“.

„Eu am ales pentru asta. Vreau să urmez aceste tradiții. Valorile lor, ideile, obiceiurile.“

El întrebă: „Nu cumva iudaismul și-a trăit traiul?“

¹ Baie rituală.

„Cum poți spune una ca asta?” Vocea ei suna acum mai strident. Pînă la această întrebare aproape că vorbiseră în șoaptă, ea cu gura aproape de umărul lui, dar acum se întoarse puțin, astfel încît să-și poată face vocea auzită.

El spuse: „Nu cred că trebuie să ne dezicem de această țară și să privim iudaismul ca pe un lucru frivol, din alte timpuri, dar vreau să spun următoarele: acum încep să înțeleg că iudaismul a fost important pentru felul cum oamenii trăiau în comunitate. Regulile, prescripțiile, toate acele povești despre cum trebuie să te porți cu săracii, cu nevasta și cu copiii, despre care e scris în talmud, astea sînt descoperiri evreiești? În fapt, ele sînt locuri comune în cultura vestică. Cei mai mulți oameni pe pămînt știu asta, nu?”

„Dar și trăiesc ei așa? Doar nici noi, aici, în Israel, nu o facem.”

„De fapt, este vorba despre cele 10 porunci”, spuse el, lucru pe care îl realizase în timp ce vorbea. „Asta e baza întregii culturi. Cele 10 porunci au fost date de evrei omenirii, conducătorii în deșert au stabilit reguli pentru felul cum trebuie să se poarte oamenii unii cu alții. Inteligent, genial. Iar mica mea neîmplinire este o neînsemnată nerespectare a regulilor. Cu toate că circumcizia nu este printre cele 10 porunci.”

„Nu, și totuși *brith-milla*-ul este mai vechi. Este probabil cel mai vechi ritual evreiesc. Legătura dintre Dumnezeu și poporul evreu trebuie scrisă în carnea evreului. Se mai poate face de sabbat sau de Yom Kippur, știi asta?”

„Sînt impresionat.”

„Păcat că nu ești circumcis”, spuse ea.

„Dacă întrebuițez prezervative, n-o mai simți, nu?”

„Diferența o simt în suflet. Nu acolo.”

„Idea”, spuse el.

„Ritualul”, îl corectă ea.

„Păcat”, spuse el.

O întrebă dacă nu vrea să bea ceva. Cafea. În bucătărie puse apă, în timp ce ea se îmbrăcă, în afara privirilor lui. El aprinse becurile și-i arătă casa. Ea atinse toate lucrurile, se așeză pe banchete și se lăsă să cadă pe scaune, se minună de echipamentul bucătăriei. Pe terasă, cu pîntecul apăsător de balustrada din piatră, priviră partea nordică a orașului, acoperișurile

plate cu ridicăturile anexe și antenele parabolice. Noaptea era clară și ei își fixară privirile asupra stelelor Orientului Mijlociu.

„Mai vreau să te văd, Sașa.“

„Și eu.“

Ea rîse trist și-și înclină capul, ca să-și ascundă privirea.

„Spune“, rosti el.

Ea își depăși nesiguranța și trase puternic aer în piept:

„Dar fără prepuț.“

El clătina din cap. „Și altfel?“

„Altfel, totul rămîne la ceea ce e acum.“

„Ce răutate e asta“, spuse el.

Ea îi răspunse cu ironie de sine, dar răspicat: „Da.“

„Deci eu am o problemă?“

„Dacă vrei să mă vezi, atunci ai o problemă.“

„La vîrsta mea?“

„De ce nu?“

„Anumite lucruri, la vîrste mai înaintate, trebuie să le lași așa cum sînt, Tania.“

„Nu-mi pot închipui că tăierea împrejur e atît de dificilă.“

„Numai dacă mă gîndesc la asta și mă îmbolnăvesc.“

Ea îl sărută ca să-l consoleze cu anticipație pentru durere.

„N-am altă alternativă, nu-i așa?“

„Nu“, răspunse ea. „Dacă mă vrei, trebuie să te duci la cuțit.“

„Unde se întîmplă asta?“ întrebă el îngrijorat. „Trebuie să mă duc să mă informez?“

„Da.“

Ea îi luă mîna. „Tefie trece pe lîngă un magazin“. Rămase tăcută, așteptînd aprobarea lui.

„Da?“ spuse el, încurajator.

Ea rîse. El se bucură de propriul lor ritual.

„Tefie trece pe lîngă un magazin și vede în vitrină un ceas. Intră și-l întreabă pe cel dinăuntru: Puteți să-mi reparați ceasul? Omul ridică din umeri. N-am idee, spune el, nu sînt ceasornicar, sînt *moheel*, fac circumcizii. Tefie îl privește uimit. Dar... se bîlbîie el, în vitrină e un ceas. *Moheel*-ul încuviințează și spune: dar ce credeți dumneavoastră, ce-aș fi putut pune altceva în vitrină?“

Capitolul 9

Roy l-a luat cu el în cartierul în care se puteau cumpăra confecții, în jurul lui Rehov Herzl, unde zeci de angroșiști livrau mărfuri în exclusivitate comercianților cu bucata. Lui Roy i-au făcut o excepție. În schimbul prețului de cost, i-au întocmit lui Sokolov o garderobă. Roy a plătit notele.

„Cu condiția ca asta să fie un împrumut”, a spus Sokolov. „Lev a făcut destul pentru mine. Păstrează bonurile, va trebui mai târziu să ne facem socotelile.”

Patru costume, blue-jeans Levi's originali, șosete, lenjerie de corp, cămăși, maiouri, pantofi, în total în jur de patru mii de șekeli, dublul unui salariu mediu israelian. O familie reușea să se descurce cu greutate din el. În Uniune acestea ar fi fost sume de basm, dar aici te obișnuiai repede cu nivelul prețurilor și cu supermagazinele înțesate de mărfuri. El își cumpărase acum îmbrăcăminte de o sumă pe care în Kaliningrad nu reușise s-o economisească de-a lungul anilor. Patru mii de șekeli însemnau două mii de dolari – în Uniune ar fi trăit viață de milionar cu o asemenea sumă.

La întoarcere, bancheta din spate a Escort-ului era plină de pungi de hîrtie și de saci din plastic.

„Lev e acasă?”

„A plecat azi din oraș.”

„Cînd se întoarce?”

„Mîine seară, cred.”

„Poți să-i spui să mă sune?”

„No problem”, spuse Roy. „Mîine ți se dă un alt număr de telefon. Cel de-acum e al vechilor chiriași.”

„Știi de-acum care este?”

„În dulăpiorul pentru mînuși.”

Sokolov îl deschise și căută printre alte hîrtii formularul de la telefoane. În spatele dulăpiorului dădu peste ceva metalic. Îl scoase și recunoscu forma negru-albastră a unui revolver. Îl privi pe Roy, cerîndu-i o explicație. Nonșalant, tînărul îi aruncă o uitătură:

„Punct 22”, explică el. „Îl folosește și poliția.”

„De ce îl ai aici?”

„Trebuie cîteodată, pentru vreo chestie, să merg în Teritoriile ocupate, și acolo ești nebun dacă umbli neînarmat. Și nu-l ții în sertar, crede-mă.”

„Ai permis?”

„Bineînțeles. Dacă vrei, primiți și dumneavoastră permis.”

„Nu, mulțumesc.”

„Dacă trebuie să mergi regulat la Nablus, începi să vorbești altfel.”

Sokolov găsi noul număr de telefon.

Roy îl lăasă la apartamentul lui.

Își puse noile costume pe umerașe și-și aranjă lucrurile în dulapul din dormitor, își potrive ordonat pantofii, unul lîngă altul. La vederea garderobei, simți un amestec de mîndrie și îngrijorare, ca și cînd ar mai fi fost copilul căruia maică-sa îi croșetase un pulover. Era de 11 ani, ea făcuse rost de suluri scumpe de lînă și săptămîni întregi după masa de seară auzise clinchetul andrelelor. Puloverul era așa de minunat, încît el nu-l putea purta. În fiecare zi deschidea dulapul și-l privea admirîndu-l. Sub amenințarea că va fi dat copiilor care nu erau atît de exagerat de economicoși, maică-sa îl determinase ca din cînd în cînd să-și mai tragă puloverul peste cap. Asta se întîmpla duminicile sau cu prilejul vreunui eveniment special, o manifestație de 1 Mai sau o petrecere matinală pentru copiii funcționarilor din ministerul în care lucra taică-său, dar de preferință lăsa puloverul frumos împăturit să stea în dulap. Maică-sa nu înțelesese niciodată că nu era vorba de excesivă economie, ci de o profundă admirație. El simțea iubire pentru pulover și voia să-l ferească de uzare, funingine și pete. Cu același sentiment de fericire privea acum la dulapul din apartamentul lui de pe Rehov Ben Yehuda. Anii de neglijență și de degradare luaseră pentru totdeauna sfîrșit.

Capitolul 1

FORDUL Escort a părăsit autostrada nr. 4 dintre Tel Aviv și Haifa și a intrat pe 55, drumul ce ducea de la Keifar Sava spre Teritoriile ocupate. Sokolov stătea pe bancheta din spate alături de Lev Leșava, care după câteva minute închisese ochii și adormise netulburat. Zburase în acea noapte înapoi de la Frankfurt și nu închisese un ochi.

„Tot zborul, tulburări atmosferice. Am avut grețuri. Am văzut oameni verzi și albaștri clătinându-se spre toaletă. O bună bucată de vreme nu mai vreau să aud de El Al.“

„Societățile de zbor neisraelite bineînțeles că zboară fără să aibă tulburări atmosferice“, dorise Sokolov să știe.

„Se înțelege de la sine“, zîmbise Lev. „Cînd călătoresc cu El Al-ul, atîta mă zdruncină, încît aproape că sar din navă.“

Cartierele Tel Aviv-ului urcau la nesfîrșit pe dealurile dogorite. Macarale înalte își ridicau brațele spre scheletele blocurilor în construcție. Terenuri industriale noi și cartiere de locuit alternau. La fiecare stație de autobuz așteptau mulțimi de oameni, printre care un număr remarcabil de soldați aflați în serviciul militar, care-și purtau armele pe umăr de parcă ar fi fost poșete de damă. Sokolov se obișnuise cu prezența vizibilă a armelor. Țara era un loc înconjurat de 100 de milioane de arabi, care voiau să-i arunce pe intrușii europeni în mare. În ochii arabilor, evreii însemnau o moștenire rușinoasă din vremea colonială, cînd englezii și francezii le impuseseră arabilor voința lor. Dar indiferent dacă arabii se rușinau sau nu, această țară era o realitate. Totul aici era evreiesc, așa cum spunea Tania.

În ultimele săptămîni, Sokolov citise ziarele. Își exersa prin asta ivritul, ca să poată s-o ajute pe Tania.

Ea urmărea actualitățile cu o senzație de frică. Prindea CNN printr-o antenă de pe acoperiș și-i explica hotărît punctele ei de vedere sioniste. Sokolov nu avea nici o simpatie pentru palestinienii din Teritoriile ocupate, cultura lor era pentru el mai străină chiar decît cea a evreilor ortodocși, dar dacă ei își voiau independența, trebuiau s-o primească. Intifada era una dintre multele dovezi că ei nu voiau să știe nimic despre israelieni, chiar dacă sub evrei le mergea mai bine decît sub regele Hussein al Iordaniei, care, la urma urmelor, așa cum i se potrivea unui despot, îi măcelărise cu miile. Dacă palestinienii voiau să se lase exploatați de un dictator de-al lor (Arafat sau alt conducător de turmă din poporul lor), trebuiau, din punctul lui de vedere, să aibă dreptul s-o facă. Noul lor erou, Saddam Hussein, pînă de curînd un oaspete bine văzut la Moscova, era un antisemit populist, care-i despuia pe kuveitieni de bogății. Bush îl comparase cu Hitler, și Hussein spusese același lucru despre Bush, ca să nu se lase nici el mai prejos. Americanii trimiseseră între timp 250.000 de soldați în Golf.

Sokolov prevedea că Hussein se va retrage în ultimul moment din Kuwait, dar Tania știa sigur că va fi război. Saddam Hussein era un pericol și el trebuia scos prin bombardamente din Bagdad. Pentru Tania era o problemă de-o amară gravitate, pentru Sokolov un subiect de discuție oarecare.

Trecuseră aproape patru săptămîni de cînd Lev îi făcuse oferta și pînă în ziua de astăzi Sokolov nu-i dăduse încă nici un răspuns. El vizitase bibliotecile Universității din Tel Aviv, Institutul Weizmann și Technion din Haifa, și, cu ezitări, încercase să-și repună pe picioare cariera ajunsă la punctul de faliment. Citise mult, atît despre meseria lui, cît și despre istoria iudaismului, și încercase să-și impună un ritm zilnic. Tania îi ținea adeseori, în timpul zilei, tovărășie. Dacă nu privea CNN-ul, se adîncea în cite-un scriitor evreu obscur de prin secolul 19 din Galiția sau Lituania. Serile se plimbau cu Emma pe bulevardul din dreptul marilor hoteluri de la malul mării. De-a lungul balustradei care despărțea promenada de plajă, stăteau grupuri de bătrîni pe scaune din plastic, delibe-

rînd cu care anume studii nepoții lor au mai multe șanse să obțină Premiul Nobel, neurochirurgie sau fizică experimentală. Ei mîncau pe undeva o pită umplută sau o salată și dacă Tania avea chef să gătească, făcea blinele umplute sau unul dintre felurile acelea de mîncare idiș pe care le învățase de la maică-sa.

El îl sunase pe medicul lui Lev și acesta îl trimisese la un chirurg plastician, dr. Shulman. În curînd avea să-i dea telefon.

Prezența Taniei dădea strălucire refacerii lui. Se simțea încrezător și sigur fiind alături de o rusoaică și vorbind propria lui limbă; în același timp ea forma puntea către modul de viață israelian, în care ea și cu fiică-sa erau acum mai implicate decît el, care venise din februarie anul trecut. În scurt timp ea cunoscuse oamenii de pe Rehov Ivri, vînzătorii din magazinele de pe Rehov Etsel, află numele părinților și strămoșilor lui Finkelstein și începu să vorbească limba atît de bine, încît aproape că putea să dea lecții altor emigranți ruși. Era o ființă sociabilă, fascinată de societatea care i se înfățișa, gata să-și consacre viața întăririi și îmbogățirii acestei țări. La Emma el încerca să se gîndească fără să complice lucrurile. O altă ființă, își spunea, un alt om, cu nenumărate gene și trăsături de caracter necunoscute, fiica unui rus străin care a călcat într-o zi într-o vale din Afganistan pe o mină și a fost dintr-o dată făcut pulbere, și ea, în Leningrad, obișnuită acum să aibă un alt tată; chiar dacă se pare că Irina a divorțat din nou, ea îl numește pe acela în mod curent tată.

„Mai vreau să am un copil“, îi spusese Tania în urmă cu cîteva zile. „Emma trebuie să trăiască într-o familie adevărată aici. Și-apoi, cred că această țară are nevoie de copii. Altfel, într-o bună zi, ne sufocă arabii. Hai să facem asta acum, Sașa. Va fi o adevărată eliberare.“

„S-ar putea ca operația să nu reușească. Închipuie-ți că chirurgul ar putea face o tăietură greșită.“

„Atunci îmi caut un altul.“

„Iar eu sînt pierdut.“

„De cum te circumcizi, ne căsătorim.“

„Atunci dă-mi imediat cuțitul.“

Rîzînd, ea se îndreptă spre el cu cuțitul și el își acoperi cu mîinile șlițul.

„Eu vorbesc serios, Sașa. Nu vreau să mai aștept prea mult. Primăvara viitoare am 38 de ani.”

„Am să-l sun pe Shulman.”

„Chiar o faci?”

„Da.”

„Altfel îți dau un ultimatum.”

„Cum sună el?”

„Ai două săptămîni pentru a lua o hotărîre. Altfel, este mai bine să nu ne mai vedem.”

„Și poți să faci asta așa, liniștită, să nu ne mai vedem?”

„Nu liniștită, nu. Dar trebuie.”

„Fiecare îmi pune termene. Ți-e teamă că altfel nu voi lua hotărîrea?”

„Da.”

Asta fusese alaltăieri. Acum stătea lîngă Lev și privea străzile din Kefar Sava. Emigranții dintr-o anumită cultură aveau tendința să rămîină împreună, și asta era un oraș rusesc, așa cum Petah Tiqwa era un oraș al americanilor, canadienilor și englezilor. Privea cu interes la străzile străjuite de copaci cu umbra răcoroasă și la copiii care se jucau. Se întrebă dacă în cele din urmă se va stabili aici cu Tania, cu copiii lor, pe aceste străzi, cu radioul vecinilor de cealaltă parte a peretelui, cu mașina în garaj. O viață modestă, într-o familie modestă, fără visul unei călătorii pe Marte; va fi el oare fericit? Nu-l sunase încă pe dr. Shulman. Ezitarea lui nu venea din faptul că s-ar fi îndoit de intențiile Taniei. Ea căuta un tată pentru copilul ei. Dar cum putea el fi un tată pentru copilul altuia, după părăsirea propriului său copil? Nici un gest, nici o privire, nici un cuvînt nu erau în afara acestui gînd. Emma era un copil drăguț și deștept, care putea să se joace răbdătoare într-un colțișor sau să suporte veselă lungile lor plimbări pe plajă. Ea nu avea nici o vină. Ceea ce-l apăsa era doar stupida greșeală din trecutul lui.

De cînd se mutase, nu vorbise cu Lev decît la telefon. Lev fusese foarte ocupat, lucrase la „un *deal* complicat”, o afacere cu bănci și oameni de finanțe. „Seamănă puțin cu ședințele noastre de consiliu din Kaliningrad, doar că se discută ceva mai abstract.” Fusese în ultimele săptămîni în Zürich, Cipru, Frankfurt, Paris, Londra și New York. „Tocmeli

cu bancherii. Cu persoane renumite, dacă vrei să știi. Absolut după litera legii.”

La o săptămână după propunere, Sokolov îl întrebase pe Roy dacă poate lua contact cu Lev, care pentru el era de negăsit.

„Hei, jidănașule”, spuse Lev când îl sunase.

„Jidănașule”, i-o întoarse Sokolov.

„Ai o prietenă, am auzit.”

„Da” Sokolov se gândi la Irina. O va ascunde pe Tania de el.

„Israelită?”

„Rusoaică.”

„Lucruri miraculoase.”

„Așa se vede.”

„Sînt bucuros pentru tine, Sașa. Despre ce voiai să vorbim?”

„Putem să ne vedem undeva?”

„Mîine dimineată plec la Zürich. E urgent?”

„Nu tocmai. Este mai mult ciudat decît urgent.”

„Despre ce este vorba?”

În cele din urmă, polițistul îi va da tîrcoale lui Lev. Pentru că Lev era patronul lui Sokolov. Și probabil că într-o zi Katsz va suna la Lev și, cu schița în mîină, va recunoaște ceva din ochii vechiului specialist în rachete, așa cum el, fără îndoială, recunoscuse ceva și din forma feței lui Sokolov. Probabil că deja îi luase urmele lui Lev, și aștepta cu sînge rece momentul potrivit ca să sară asupra lui. Numai cu portretul pictorului amator n-avea nici o șansă, spusese el. Dacă era adevărat, îl va ține din scurt pe Lev, va scoate untul din el, îl va pune la colț. Ar fi trebuit oare ca Sokolov să-și fi ținut gura în privința lui Lev? Dar polițistul s-ar fi informat, suspicios cum era, vis-à-vis de brusca mutare a lui Sokolov. Trebuia să-l informeze pe Lev asupra întregii povești. Cu siguranță că de fapt nu era nici o problemă și Katsz se învîrtea în jurul cozii, dar Lev trebuia să știe, în situația în care polițistul și-ar fi făcut apariția.

„E vorba de-o crimă.”

„O crimă?”

„Am asistat la o crimă. Pe cînd eram încă măturător de stradă. Am văzut în plină zi un tip ieșind dintr-o casă și, după el, a ieșit un alt tip care l-a împușcat în cap.”

„Sfinte Dumnezeu!”

„L-am văzut pe omul ăla. Nu foarte bine, fiindcă eram speriat că mă va curăța și pe mine din drum. El a crezut, desigur, că eu am văzut totul.”

„Păi asta s-a și întîmplat.”

„Eram abțiguit, Lev. S-ar fi putut la fel de bine să mi-o fi închipuit.”

„Și-apoi?”

„Omul s-a apropiat de mine și eu i-am spus, în rusește, că n-am văzut nimic. Și el a plecat mai departe.”

„De necrezut.”

„Am fost interogat de poliție, deoarece ei cred că eu sînt martorul principal. Dar eu nu pot să-l recunosc cu adevărat.”

„Și dacă te aduc în stare de hipnoză? Asta se practică aici.”

„Nu vreau.”

„De ce nu?”

„Nu vreau detectoare de minciuni și interogatorii. Vreau să mă gîndesc la oferta ta și să mă regăsesc pe mine însumi.”

„Asta pot să-nțeleg.”

„Dar polițaiul ăla e insistent. Îndărătnic.”

„Ce vrea de la tine?”

„Să numesc făptașul.”

„Și știi cine este?”

„Nu. Dar el nu mă crede. Acum, de cînd stau în apartamentul ăsta, a devenit absolut suspicios. Vrea să știe totul și astfel a trebuit, bineînțeles, să spun că sînt în serviciu la tine.”

„Desigur...”

„Deci, ceea ce vreau să spun este că el s-ar putea să te sune sau să treacă pe la tine.”

„Înțeleg. Dar nu-i nici o problemă.”

„Mi s-a părut că trebuia să știi asta.”

„Asta ar fi putut să fie... ia stai să văd...” Sokolov auzi că el caută printre hîrtii.

„Katsz?”

„Exact.”

„A sunat deja de două ori.”

„Vrea să controleze dacă lucrez cu adevărat. Sau dacă am luat bani pentru tăcere.”

„Nu-ți face griji, Sașa. O să-i explicăm cum stau lucrurile.”

„În regulă. Dar el rămîne să scormonească.”

„O să iasă bine.”

„Perfect.”

„Dacă mai ai nevoie de Roy, știi cum să-l găsești, așa-i? Și dacă ai nevoie de bani, el poate să-ți avanseze.”

„Am: destui, Lev.”

„Fără falsă pudoare, Sașa.”

„Nu. O să am în vedere. Îți mulțumesc.”

„Altceva?”

„Irina. Ai mai auzit ceva de ea?” a întrebat Sokolov.

„Nu. I-ai trimis ceva?”

„Încă nu.”

„Ajut-o, Sașa.”

„O să-i trimit bani.”

„Roy are numărul ei.”

„Bine.”

„Altceva?”

Sokolov ar fi vrut să-i spună despre schiță, despre vaga asemănare, dar îi era teamă că Lev se va simți nedreptățit. Lev întreabă:

„Nu ți-e teamă că tipul ăla te urmărește?”

„Nu. Ce vrei să spui?”

„Ei, presupune că i-a părut după aceea rău că te-a lăsat în viață. Te va căuta, bineînțeles.”

„La asta nu m-am gîndit”, spuse Sokolov.

„Ăsta era primul lucru la care m-aș fi gîndit. Vrei să ai o armă?”

Atunci Sokolov se gîndise numai la Lev, la absurda posibilitate ca omul cu care vorbea el acum să fi omorît pe cineva. Această variantă părea față de realitate mai mult decît absurdă, deși era ciudat că și Lev apăruse tocmai atunci, după cîteva zile. Nu ca un criminal care să curețe un martor, ci ca un prieten care-i întindea o mînă de ajutor. Nu-i trecuse prin minte gîndul că criminalul se află sub nasul lui, așa cum Lev îi

sugera acum. Situația fusese în acel moment suficient de bizară.

„Polițistul...” Sokolov tăcu. Probabil că se va face caraghios, a câta oară? dar el trebuia să-l prevină pe Lev.

„Polițistul posedă o schiță de portret a posibilului criminal...”

„Tu ai făcut-o?”

„M-au pus și pe mine s-o fac. Dar nu s-au ales cu prea mult din ea.”

„Și *pe mine*, ai spus?”

„Mai au una. Se pare că mai există ceva care a văzut.”

„Da? Cine e?”

„Un om bătrîn. Unul care stătea la o fereastră. Privea afară și a văzut totul. Cum s-a îndreptat criminalul spre mine și toate celelalte. De aceea crede poliția că am vorbit ceva cu el, cu criminalul.”

„Asta ar fi fost absurd. Ți se pare că te bănuiesc de ceva?”

„Așa s-ar părea.”

„Și omul acela bătrîn? El a ajutat deci la reconstituire?”

„El însuși a făcut o schiță. Așa, ca un hobby.”

„Sper că-l vor găsi cu ajutorul ei.”

„Pare caraghios, Lev, dar schița...”

El începu să rîdă, uimit de propria lui boală, de paranoia, de psihicul lui complicat, care năștea tablouri imaginare și iluzii.

„Da, ce se întîmplă?”

„Tu semeni puțin cu el.”

„Ce?”

„Tu semeni cu schița. Cu criminalul. Ceva din ochi și din forma nasului.”

„Da. De ce nu?”

„Știu că este o nerozie, dar există o asemănare. Și asta nu-i totul. Și eu...”

„O, acum înțeleg”, îl întrerupse Lev. „Mă avertizezi asupra polițaiului. Dacă vine, voi fi arestat. Asta este, în sfîrșit, motivul pentru care voiai să-mi vorbești?”

„Voiam doar să-ți povestesc, Lev.”

Îi părea rău. Era fără sens totul, traumatizant și insultător. Suferea de halucinații.

„Sigur că eu am fost! Ce crezi tu? Bineînțeles că trebuie din cînd în cînd să scurtez pe cîte unul de cap! Și tu erai alături și, fir-ar să fie, nu puteam să-mi calc pe inimă și să-l trimit pe lumea aialaltă și pe prietenul meu, despre care credeam că e-n Tomsk.”

„Îmi pare rău, Lev, n-am vrut să te jignesc.”

„Ai luat-o complet razna, știi asta?” Vocea lui Lev suna infuriată.

„Știu că e idiot, dar ochii mei au văzut ceva care m-a făcut să mă gîndesc la tine! Dar nu numai la tine, ci și la mine însumi.”

„Ce vrei iarăși să spui?”

„Schița. E ceva în ea din tine, dar și din mine.”

„Cum asta?”

„Ceva din ochii tăi, pe fața mea.”

„Ai băut?”

„Nici o picătură.”

„Îți înmoi acum învinuirea spunînd că ai recunoscut ceva și din tine?”

„Nu, Lev. Așa a fost cu adevărat. Acel desen erai tu și eu într-o grimasă.”

„Trebuie să pun jos receptorul. Am încă multă treabă”, spuse Lev obosit dintr-o dată, epuizat de enunțul bizar al lui Sokolov.

„Eram paranoid. Atîtea amintiri, lucruri ciudate pe care le-am trăit împreună, probabil că trebuiau să se exteriorizeze într-o formă sau alta. Îți cer scuze.”

Se făcuse liniște. Sokolov auzi un foșnet și zgomotul unei manevre. Clincul unei brichete.

„O să uit discuția asta”, spuse Lev. Acum avea ceva în gură. Un trabuc.

„Slavă Domnului”, spuse Sokolov.

„Sună-l pe Roy dacă ai nevoie de ceva.”

„La revedere, Lev. Cred că-ți primesc oferta.”

„Ești cu adevărat nebun, așa încît nimic nu mă miră, dar ai fi și mai nebun dacă n-ai primi-o”.

Puse receptorul în furcă.

Lev dormea cu bărbia în piept, nevinovat, cu mâinile pe genunchi. Priveliștea devenea mai golașă. Verdele dispărea dintre culori, apăreau mai multe pietre golașe, brunuri cu nuanțe cenușii, mai multe tufișuri noduroase. Mașinile purtau numere din Teritoriile ocupate și la volan stăteau bărbați cu turbane, șoferi de taxiuri nebărbieriți, de câteva ori observase conducând femei cu feregele. Ei trecuseră de linia verde și rulau acum în Teritoriile ocupate, care erau numite de israelieni Iudeea și Samaria. Sokolov nu văzuse nici un punct de graniță sau de control, dar prezența armatei israeliene se simțea ca o gheară de fier în cuprinsul peisajului. La încrucișări se opreau vehicule militare de un verde-măsliniu, câteodată jeep-urile huriau în depărtare pe drumurile uscate și nisipoase, cu soldați înarmați pînă-n dinți, cu jachete groase și cu antenele lungi, unduitoare, ale aparatelor de comunicație. Într-o vale, între doi pereți muntoși abrupti, desluși în tufișurile de pe marginea șoselei o coloană de mașini militare, vehicule cu geamuri blindate, mitraliere grele, șenile. Soldați gravi priveau în urma Escort-ului. În timp ce fumul de țigări se ridica deasupra capului lor în aerul cenușiu, alți soldați se sprijineau de pereții groși ai unui vehicul cu șenile, cu pahare de carton în mâini, din care sorbeau cafea sau ceai. Peisajul era gol și uscat, bătut de Dumnezeu.

Roy conducea stăpînit și relaxat. El îl însoțise pe Sokolov de câteva ori la Haifa, la Institutul Weizman în Rehovot, fusese șofer atunci cînd Sokolov cu Tania și Emma doriseră să vadă Ierusalimul. Roy era tăcut și, în ciuda staturii lui, aproape invizibil.

Pe tot timpul călătoriilor lui, Lev nu-i dăduse nici un semn de viață.

Probabil că entuziasmul lui în ceea ce privește revederea fusese temperat de paranoida recunoaștere a lui Sokolov. Referitor la întîmplarea pe care o văzuse pe Rehov Etsel. Mersese prea departe. Cu ani în urmă ar fi trebuit să tacă față de Irina și-acum ar fi trebuit să-și țină gura asupra suspiciunilor lui. Slavă Domnului că relația lui cu Tania îi acapara atenția și ea îi stimula nevoia de-a reveni la profesia lui.

După șapte zile de tăcere, Lev l-a sunat pe neașteptate. Părea că uitase întîmplarea aceea. Sokolov n-a pus nici o întrebare, Lev a păstrat tăcerea.

Existau zile cînd stătea la Supersol minute în șir în fața rafturilor cu vodcă, în apropiere de intrare. Pînă acum găsisese în el puterea să ia sticla din cărucior și s-o pună la loc, mergînd mai departe la rafturile cu sucuri de fructe.

Încet, încet, se împuțina cantitatea de amintiri care nu-l lăsau noaptea să doarmă, încet începea să-și dezvolte capacitatea de-a pune capac pe memoria lui năbădăioasă. După părerea Taniei, se simțea vinovat la nesfîrșit de eșecul căsătoriei lui, de pierderea copilului, de catastrofa cu racheta, de însingurarea în care trăise mama lui, și la temelia tuturor ăstora stăteau spaimele îndurate de maică-sa, care, probabil, îi fuseseră transmise în copilărie și lui.

„Care spaime, deci?”

„Că vor fi descoperiți. Că erați evrei.”

„Crezi tu că o stăpînea asta atît de mult?”

„Ea a avut o reacție atît de puternică atunci cînd ai găsit *ketubah*-ul, nu-i așa? Probabil că n-o să ți-o ierți niciodată. Te-ai simțit întotdeauna vinovat pentru că ai descoperit în modul ăsta că ești evreu. Și după aceea ai încercat din nou să uiți și să negi, deoarece era ceva supărător, ceva rușinos, să ai părinți evrei. Probabil că i-ai luat-o, fără să fii conștient de asta, în nume de rău.”

Sokolov ridicase din umeri. „N-am știut niciodată ce se poate înțelege prin *a nu fi conștient*.”

„Chiar vrei să mă prostești?”

„Nu, chiar nu știu.”

Ea se uita la el surprinsă. „Iubesc un imbecil”, spuse, clătinînd din cap. „De ce te îmbătați așa? Fiindcă ți-era bine?”

„Și de asta”, răspunse el.

„Și n-aveai senzația că există ceva mai mult decît puteai tu înțelege? Că tristețea ta era accentuată și de alte lucruri?”

„Poate. Nu știu.”

„Numesc asta, pentru ușurință, subconștient, bine?”

„Spune-i cum vrei”, zise el, „sau, poate, pălăvrăgesc prea mult?”

„Lasă-l pe poate deoparte.”

Îl privi iscoditor și întrebându-se dacă se joacă cu ea sau nu. El se așează lângă ea pe bancă.

„Spune înainte”, îi zise el, „eu n-am dus, cred, niciodată asemenea discuții. Numai cu Lev, cu nimeni altcineva.”

„Cred că te înțeleg mai bine decât te înțelegi singur.”

„Nu exclud. Și probabil că și eu, la rîndul meu, te înțeleg mai bine.”

„Te gîndești deci la mine.”

„Pînă la un anumit punct. Te iau așa cum ești. Nu încep să analizez de ce ești cum ești. Accept asta. Nu încerc să schimb nimic.”

„Te-ai plîns totuși foarte tare de ceva.”

„A fost o ieșire. Sînt și eu, totuși, sclavul trupului meu.”

„Cu asta poți să scuzi totul. Recunoaște că te simți respins.”

„Asta așa este.”

„Că ești atins în orgoliul tău masculin.”

„Și asta este așa, chiar dacă nu știu în ce parte a trupului meu e cantonat orgoliul masculin.”

„Eu știu”, zise ea rîzînd. „Și asta este probabil și cauza faptului că nu mă lași niciodată să plec acasă înainte de-a fi încercat.”

„Să mi se usuce mîna dreaptă dacă n-am s-o fac.”

„Asemenea lucruri n-ai voie să spui.”

Aprinsă, ea renunță la tonul ironic al discuției.

„Astea sînt pentru mine fraze care m-au ajutat în Kiev. *Anul viitor în Ierusalim. Să mi se usuce mîna dreaptă dacă nu mă voi mai gîndi la tine, o, Ierusalim.*”

„Vrei să mergem la Ierusalim? O luăm și pe Emma. Roy poate să ne ducă.”

„Nu mai face glume despre asta, îmi promiți?”

„Îți promit. Mergem la Ierusalim?”

Au făcut un tur prin străzile comerciale, Jaffa Poort, Knesseth, Muzeul Israel cu manuscrisele de la Marea Moartă. Roy i-a sfătuit să nu viziteze cartierul arab, deoarece nebunii palestinieni umblă cu cuțitele scoase. Din cauza cuțitărilor și a intifadei, turiștii se țin departe de piața cu Zidul Plîngerii, *Hakotel*, chiar dacă fiecare colț și întretăiere sînt păzite de soldați. La gîrdulețul care desparte locul bărbaților de restul

pieței, Sokolov a luat dintr-o cutie o chipă de carton și s-a îndreptat spre zid. Alături, la femei, Tania mergea cu copilul ei spre pietrele sfinte, amîndouă cu ochii măriți de emoție, cuprinse de magia locului.

Sokolov se afla acum la cel mai înalt punct al sfințeniei pe care-l aveau evreii, dar nu simțea nimic mistic sau metafizic. Poate melancolie, pentru că maică-sa nu va ști niciodată că el stătuse aici, ca evreu printre evrei, dar ceea ce era mai presus era senzația de înstrăinare la vederea oamenilor bărboși din jurul lui. Erau îmbrăcați în jachete lungi negre, pe sub care cîte unii purtau pantaloni de mătase pînă la genunchi, cu șosete albe strînse pe picior și din cauza bărbilor lor întunecate, cărunte sau roșii-aprins (încă din Tel Aviv observase că mulți hasidici erau roșcați), figurile lor aveau ceva asemănător, de parcă ar fi fost frați cu toții. Tinerii hasidici erau în general foarte slabi, iar cei mai în vîrstă împliniți, mulți purtau ochelari groși și evitau să fie priviți. Sokolov părea un *goi*. El nu era nici măcar un evreu asimilat, el era cel mult unul fals, molipsit de comunism. Zecile de hasidici din jurul lui își reciteau bālăbănindu-se rugăciunile, cu perciunii fluturîndu-le pe lîngă obraji, și Sokolov nu lăsă să se observe că el se uită cu uimire la îmbrăcăminte și comportamentul lor. Dumnezeu, care le-a cerut lor asta și în același timp și Constanta lui Planck, și $E = mc^2$ al lui Einstein, și nesiguranța cuanțumului, a fost o ființă ciudată.

A intrat plin de curiozitate în catacombele din stînga zidului, în peretele de sub clădirile din partea de nord a pieței. A pătruns într-o galerie de ev mediu cu nișe, camere și *șil-uri*, în spatele ușilor zăbrelite, în care întunericul era împrăștiat prin lămpi ce răspîndeau o lumină misterioasă, portocalie. El, reprezentantul spațiilor tehnologice, se afla acum în spațiul dumnezeului fără mîini și fără față, spațiul magiei și al minunilor, stăpînit de eternitate. El cunoștea spațiul din timpul călătoriilor lui în vodcă, și recunoscuse ceea ce hasidicii voiau să evoce prin rugăciunile lor ritmice. O făceau prin limbă, materia rugăciunii și a implorării, prin care își lărgeau conștiința (sau, poate, și-o strîmtau, el nu știa), și drept urmare vedeau Lumina Dumnezeirii. Citise despre asta. Aceștia erau misticii. Călătoreau în transă prin Cheikalot, sferele și palatele cerești,

în drum spre Tronul Dumnezeiesc, care se scaldă în lumina *shekinah*-ului, Prezența Dumnezeiască. El era un copil de evrei tăinuți, dar simțea năzuința hasidică spre Lumină.

În timp ce, asemenea lui Lev, adormise în mașină, amintirea catacombelor îi provocase un vis. Era în vizită la părinții lui în Moscova. Maică-sa se afla în bucătărie, iar taică-său, afară, în stradă, împărțea pamflete. Mergea câțiva metri lângă un călător, îi strecura în mână o foaie și aștepta să apară un altul. Dar nimeni nu voia să păstreze foaia. Din când în când taică-său se apleca să adune foile aruncate și să le împartă din nou. Ce e scris pe ele? o întrebare pe maică-sa, care croșeta. Firul ieșea din cuptor, de fiecare dată ea mai trăgea afară câte-o bucată, croșeta pînă cînd firul ajungea întins ca o coardă și apoi trăgea din nou de el, pînă cînd avea suficient pentru un nou șir. Că evreii trebuie să meargă în Israel, scrie în pamflete, spusese ea, și tu trebuie de asemenea să pleci, fiindcă aici se-ncurcă lucrurile, chiar dacă Stalin ține țăranii sub obroc, dar în ei nu poți avea încredere. Eu nu vreau să merg în Israel, răspunsese el, eu vreau pe Saturn. Mama lui rîsesse. Acolo locuiește Dumnezeu, spusese ea, pe cealaltă parte a lui Saturn locuiește Dumnezeu. El își trăsese un scaun alături, se așezase și începuse să explice: Saturn se învîrte în jurul axei sale în așa fel, încît am fi putut de mult să-l vedem pe Dumnezeu. Ea clătinase din cap și spusese: Saturn poate că se învîrte, dar Dumnezeu merge repede, mai repede decît poate să se învîrtă Saturn, de aceea rămîne mereu pe cealaltă parte: el se ascunde, fiindcă nu vrea să fie văzut. De ce? voise Sokolov să afle. Un zîmbet trist apăruse pe fața ei. Deoarece tu, ca evreu, trebuie să te ascunzi, spusese ea.

Capitolul 2

SOKOLOV a deschis ochii în momentul în care Roy scotea revolverul din sertarul pentru mănuși. S-a uitat dintr-o parte la Lev, care-l privea zîmbind.

„Ai dormit bine?”

„Eram ca pe altă lume.”

Lev a făcut un gest spre peisaj. Erau într-un loc trist, pe marginea unei văi pustii. Fire electrice duceau spre niște case, la cîteva sute de metri mai departe, apoi stîlpii de telegraf dispăreau după un deal și, aproape de punctul în care se găseau ei, se afla un munte de gunoaie, sticle, conserve, frigidere vechi, camioane.

„Am cumpărat tot ce vezi împrejur”, spuse Lev. „Locul era al primăriei, nu al vreunui particular. Din punct de vedere administrativ, era stăpînit de militari. Am preluat locul de la ei. Putem să devenim coproprietari, dacă vrei.”

„De ce acest loc?” Sokolov își fixă privirea asupra armei pe care Roy o încărca cu cartușe albastre.

„Pentru că aici nu se află nimic.”

„Și arabii?”

„Ei pot să lucreze aici. Întîi trebuie să se construiască, apoi pot să lucreze în fabrică.”

„Și ai să înființezi o fabrică în Tel Aviv?”

„Acolo nu primești subsidii.”

„Și ai nevoie de așa ceva?”

„Vorbim de milioane de dolari, Sașa! Poți să-i lași să-ți scape?”

El a făcut o mișcare din cap și au coborât, în același timp cu Roy, care și-a băgat arma sub cureaua blugilor, pe mușchiul tare al abdomenului.

Pe drumul nisipos se zăriră două jeep-uri militare. În amîndouă mașinile stăteau trei soldați cu uniforme verzi-măslinii, cu capul acoperit cu berete roșii. În primul jeep era un ofițer cu o uniformă de culoarea nisipului, cu capul gol, cu bereta roșie pusă ca o tolă sub epoletul stîng al cămășii. În urma mașinii nisipul se ridica de parcă ar fi fost ceață. Cînd s-au oprit, a coborât doar ofițerul.

Era cu cîțiva ani mai în vîrstă ca Lev și Sokolov, de patruzeci și opt sau patruzeci și nouă de ani, un om cu o figură antrenată și cu pas obosit, trădînd siguranța de sine. Avea ochelari de soare cu sticla argintată, un pistol într-o husă deschisă pe șold, și, cu tot praful, cizmele lui erau lustruite. Lev l-a îmbrățișat și și-au strîns mîinile, cu zîmbete largi, secunde în șir. Sokolov n-a putut auzi ce-și spuneau unul altuia.

Lev l-a strigat.

„Sașa!”

Sokolov s-a îndreptat spre ei. Erau la jumătatea drumului între jeep-uri și Fordul Escort.

„Sașa, el e colonelul Uri Bar-On. Uri, el e Sașa Sokolov.”

Sokolov i-a strîns mîna puternică. Sticlele de la ochelarii celuilalt oglindiră propriul lui trup, bine format. Gulerul deschis al uniformei lăsa să se vadă un gît muscular și părul negru de pe piept. Omul avea un păr cărunt des, destul de lung la ceafă, ca al unui *play-boy*.

„Colonelul a fost intermediar și după pensionare, de-acum un an, nu-i așa, Uri?” militarul aprobă „peste un an intră în serviciu la întreprindere, ca și consultant.”

„O să avem mult de-a face unul cu altul, Sașa.”

„Aștept asta, domnule colonel.”

„Spune-mi Uri.”

„Uri”, rosti Sokolov.

„E minunat aici, nu-i așa?” zise militarul.

„Cam părăsit”, spuse Sokolov. Militarul nu avea însă urechea formată pentru cinism.

„Peste un an o să arate cu totul altfel“, adăugă el optimist.

„După mine, în curînd se vor așeza aici caravanele cîtorva coloniști.“

„Și asta o știi deja?“ întrebă Sokolov.

Bar-On sugerează că el are cunoștință despre acțiunile unor grupuri fanatice, pregătite adesea în secret și oficial împiedicate, chipurile, de armată, al căror scop este să formeze așezări în Teritoriile ocupate.

„Nu știu nimic, presupun doar că știu. Intuiția îmi spune“, zise el zîbind.

Lev îi dădu lui Roy ordjn să aducă trabucurile din mașină.

„Amîndouă cutiile.“

El veni între Sokolov și colonel și-și așează cîte-o mînă pe umărul fiecăruia, legîndu-i prin asta. Priveau la valea de dedesubt. Lev spuse:

„Asta va fi o investiție bună. Uri, tu ai contacte grozave, iar tu, Sașa, aș putea să spun că ai astfel asigurată expertiza tehnică în întreaga lume.“

„Nu te subestima pe tine“, spuse Sokolov.

„Eu sînt managerul. Nu mă ocup cu conducerea tehnică.“

„Pînă cînd fabrica va fi gata, facem satul acela să dispară.“

„Am toată încrederea în tine, Uri“, spuse Lev și drept dovadă îl bătu pe umăr.

„Palestinieni?“ întrebă Sokolov.

„Toți cei ce locuiesc acolo sînt palestinieni“, spuse Bar-On.

„Este teritoriu israelian, chiar dacă mai locuiesc palestinieni.“

„Aveți greutăți din cauza lor?“

„Scopul este să înființăm aici o localitate israeliană, Sașa“, spuse Lev. „Dacă vrem să lucrăm aici, trebuie să clădim case, școli, magazine, un spital. Asta nu înseamnă numai a deschide o fabrică, asta înseamnă a crea o lume.“

„Nu e spațiu destul în Negev?“ Sokolov rămase îndărăt-nic, fiindcă un drept nu-l făcea pe celălalt mai puțin valabil. Probabil că evreii aveau dreptul să trăiască aici, dar pentru asta

nu puteau să-i pună pe fugă pe palestinienii din colibele lor sărăcăcioase. Pentru un motiv sau altul, palestinienii își construiseră casele aici, probabil în urmă cu secole, și planurile fabricii nu trebuiau să se răsfrîngă asupra lor.

„Sașa este o persoană etică“, i-a explicat Lev colonelului. „De cînd îl știu, și asta înseamnă mai mult de 28 de ani, de cînd îl conduc pe Aleksandr Ivanovici Sokolov, el își pune în fața oricărui plan conștiința.“

„Asta este terenul nostru“, spuse colonelul și făcu un gest prin care cuprinse tot peisajul, astea sînt Iudeea și Samaritania biblică. Dumnezeu ne-a îndrumat aici. Am rămas aici întotdeauna. Aici au locuit întotdeauna evrei. Și mai încolo, în Nablus, peste munte, în Hebron, în Ramallah, toate au fost ținuturi evreiești. De ce au devenit acestea orașe palestinienesc? Pentru că evreii au fugit din cauza terorii palestinienesc. Încă din anii 20 îi vîneau pe evrei. Niciodată n-au încetat. Pînă în ziua de astăzi. Dar în această țară își au evreii rădăcinile. De nesmul. Acum, ne întoarcem înapoi. Fructificăm ceea ce palestinienii au lăsat să putrezească. Priviți valea asta. Au lăsat gunoarele în spatele casei. Priviți cu atenție. N-au nici cea mai mică idee despre timpurile moderne.“

„Nu crezi că trebuie să știe ei singuri ce vor?“ întrebă Sokolov.

„S-o știe. Lasă-i în evul lor mediu.“

„Exact la fel ca hasidicii noștri.“

„Sînt de acord cu tine. Și hasidicii trebuie să facă armată. Fără excepție. Altfel, n-au decît să se ducă la New York sau Antwerpen. Dar, mă rog, asta-i o problemă a Knesseth-ului. Pe acest loc se va construi un oraș evreiesc. Palestinienii au propriul lor pămînt. Asta se numește Iordania. 60% dintre locuitori sînt acolo palestinieni, știi asta, Sașa? Să trăiești împreună cu ei este imposibil. Aparțin unei alte culturi. Ai văzut asemenea diferențe adînci în Uniunea Sovietică. Dacă aduci unul lîngă altul anumite popoare, ai o explozie. Trebuie să tragi o concluzie: nu ne putem înțelege cu ei. Noi sîntem apuseni, ei sînt altceva. Observăm asta în fiecare zi.“

„Putem să-i tratăm cu respect“, a susținut Sokolov.

„Cu respect pentru noi înșine“, l-a corectat colonelul.

„Nu le întoarce spatele. O să-ți dau un exemplu. În 1973 am luptat în Golan. A fost sîngeros acolo. A trebuit să rezistăm pînă ne-au sosit întăriri. S-au prăpădit mulți tineri atunci. Prizonierii pe care i-am făcut noi au fost tratați potrivit Convenției de la Geneva. I-am tratat omenește. Tinerii noștri au fost maltratați de sirieni ca niște insecte. Li s-au scos ochii, li s-au tăiat penisurile, li s-au băgat testiculele în gură. Așa i-am găsit cînd i-am respins pe sirieni spre Damasc. Arabul este un animal sălbatic. Presa din Vest ne condamnă. Tilhărimea din Bagdad, Damasc și Tripoli e admirată.

„Pe moment, lucrurile stau altfel“, spuse Sokolov, referindu-se la Saddam Hussein.

„Dacă lui i se alătură islamații, vor fi și aici bubuituri.“

„Multă politică“, spuse Lev.

„Totul aici e politică, fiecare piatră, fiecare mușuroi de nisip“, răspunse militarul.

Roy i-a adus lui Lev două cutii de trabucuri. Lev i-a dat una lui Bar-On.

„Asta e pentru tine, Uri.“

Atent, militarul a deschis cutia. A aruncat o privire asupra conținutului, fără ca Sokolov și Roy să poată vedea și ei, și a dat din cap aprobator către Lev, care, din cealaltă cutie, ținută de Roy deschisă, a luat un trabuc.

Soldații, la o oarecare depărtare, păreau să nu aibă nici un interes pentru discuția pe care o purta comandantul lor și stăteau să fumeze în jeep-uri. Unul dintre ei privea printr-un binoclu așezările palestiniene. Roy i-a oferit și lui Bar-On un trabuc, dar acesta l-a refuzat.

„Sașa“, Lev și-a scos trabucul, „Uri a întîlnit mulți oameni în cariera lui militară. Pe care în decursul anilor va trebui să-i întîlnești și tu. Ei au cu toții întrebările și cererile lor speciale, și tu va trebui să le satisfaci. Împreună cu o echipă de oameni buni. Uri mi-a dat o listă de nume, și eu sper că tu vei purta discuțiile cu ei.“

Sokolov aprobă. Încă nu știa precis care erau planurile lui Lev.

„Bineînțeles“, răspunse el.

„În curînd ne vom întîlni și vom face un plan de lucru amănunțit“, spuse Lev.

„Cu plăcere“, răspunse Sokolov.

Bar-On spuse: „Îți stau la dispoziție, Lev. Îți mulțumesc pentru trabucuri.“

„Nu le aprinde pe toate deodată, Uri.“

Militarul rânji. Îi întinse lui Sokolov mîna.

„Mă bucur că te-am cunoscut, Sașa.“

Sokolov aprobă.

„Uri...“

„Avem un prieten comun, Ilan Ben Zwi.“

Ăsta era Ciomiakov, omul care-l dusese pe Sokolov la detectorul de minciuni și trebuise să constate că nu este destul de stabil pentru o slujbă, ceea ce însemna un risc pentru securitate.

„Am studiat împreună cu el, mai demult, la Moscova.“

„Mi-a povestit asta, da. O.K., Sașa. Pe curînd.“

Lev l-a condus pe Bar-On înapoi la jeep-uri, cu o mîină pe umărul lui, și Sokolov a înțeles că Bar-On voise doar să-i comunice că el se informase asupra trecutului lui și că știa totul despre el.

Sokolov s-a întors spre Roy, care se sprijinea ceva mai departe cu mîinile încrucișate de Fordul Escort și fuma o țigară. S-a apropiat de tînărul uriaș.

Capota Escort-ului strălucea.

„Îl cunoști pe Bar-On?“ întrebă Sokolov.

„Normal.“

„Lev îl cunoaște de mult?“

Roy a ridicat din umeri: „N-am idee.“

„E un militar bine cunoscut?“

„Se pare că a ținut piept de unul singur unei întregi brigăzi de tanchiști pe Golan. Este un erou național.“

Bar-On s-a urcat în mașină și jeep-ul a pornit. Mergînd cu viteză redusă, au trecut pe lîngă Escort, și Bar-On i-a făcut lui Sokolov un semn cu mîna. Acesta i-a răspuns la salut. O sută de metri mai încolo, jeep-urile au luat viteză și s-au pierdut într-un nor de praf.

Lev se-ntoarse: „Ăsta este deci Bar-On.“

„Un om deosebit.“

„În cea mai neînsemnată ipostază a lui. El are valoare în aur, Sașa. Are intrare pe piața internațională.“

„Ce fel de piață internațională?”

„Piața internațională de arme. Roy...”

Roy se dezlipi de mașină și se îndepărtă de ei. Lev îi dăduse ordin să aștepte la o oarecare distanță, de la care nu putea auzi ce vorbesc. Porni spre vale, cu trabucul între degete, și așteptă pînă cînd tînărul fu destul de departe.

„Vom face aici o linie electronică prin care vom fabrica dirijabile de arme, bombe smars, computere rammers, poate chiar minirachete.”

„Vom deveni fabricanți de arme?”

Munca lor în Kaliningrad fusese pur civilă, niciodată nu li s'e dăduseră sarcini sau obiective militare. Industria militară spațială era stabilită în Orașul stelelor, orașul-geamăn cu Kaliningradul, cu infrastructură, tehnicieni și fabrici proprii. În Uniune nu li se propusese niciodată această alternativă și, dacă asta s-ar fi întîmplat, probabil că el n-ar fi putut s-o evite. Aici însă, el putea. Spuse:

„Poți să produci orice dorești, Lev. Ai bani și cu ei poți cumpăra oameni care știu cîte ceva, de ce tocmai *arme*?”

„Bar-On va fi consultant permanent, pentru un onorariu impunător, dar noi vom fi adevărații parteneri. Tu primești drept de semnătură, drept de a decide asupra a milioane de dolari și tu însuși vei cîștiga în primul an o sută de mii de dolari, la fel ca mine, și apoi ne vom ridica frumos la o sută cincizeci, două sute și, drept urmare, ca deținători de acțiuni, o să avem cotă parte la cîștig.”

„Vorbesc despre mine, nu despre bani.”

„Oprește-te, Sașa.” Lev îl privi obosit. „Oprește-te cu prostia asta. Destul cu etica. Îți ofer o poziție de vîrf. Trage concluziile, gîndește tot ce vrei să gîndești, dar nu începe să te lamentezi asupra a ceea ce se cuvine și ce nu. În lume au loc războaie, chiar dacă noi fabricăm sau nu fabricăm chestiile astea.”

„Vom fi copărtași.”

„Sîntem copărtași deja, Sașa. Sîntem copărtași pentru că trăim.”

Un gînd care lui Sokolov nu-i era străin. Dar erau liberi să aleagă partea bună, chiar dacă și aceasta ar fi adus după sine sentimentul vinovăției. Lev nu făcea nici o diferență între

partea bună și cea rea. Voia să trăiască tot ceea ce era posibil de trăit.

De la așezările din vale răzbiră pînă la ei glasuri. Cîntece de copii. Sokolov se întoarse și văzu un grup de copii stînd în cerc. Întrebă:

„De ce vrei asta?”

Lev își duse trabucul la gură, trase adînc. Cînd își deschise gura și-și dezlipi buzele, din gîtlej îi ieși un fum gros.

„E o inițiativă. Să pui pe picioare o firmă. O industrie.”

„Nu știu...”

„Poți să te întorci la rigolă.” Cu ochii mijiți, Leșava privi spre vale.

Sokolov fu șocat de tonul aspru, de anunțul lipsit de prietenie, de privirea rece aruncată asupra văii. Dar Lev avea dreptate. Sokolov n-avea altă alternativă. Va fi de acord. Ceea ce făcea acum era să-și apere sufletul cu o pojghiță subțire de scuze. Va face un lucru respins de conștiința lui. Va cîștiga o sută de mii de dolari producînd arme, și va trăi cu ideea că taică-său s-ar răsuci în mormînt dac-ar ști. Tatăl lui era mort. Dar, undeva în memoria lui răvășită, sub capacul pe care-l pusese el de vreo cîteva săptămîni, taică-său mai trăia. Învățat pentru a deveni rabin și convertit la marxism. Cît Sokolov nu va bea, taică-său își va ține gura.

„Cînd începem?” întrebă.

Trabucul arsese în bună parte, și-acum era destul de ușor pentru a putea fi menținut între dinți. Hotărît, Lev îi întinse mîna. Sokolov i-o întinse și el.

„Hîrțiile sînt gata la avocat”, spuse Lev.

Capitolul 3

Drumul de întoarcere, Sokolov întrebă:

„Tu te-ai circumcis, Lev?”

Lev stătea acum în față, lângă Roy, și se întoarse spre el cu un rînjit.

„Da.”

„Cînd?”

„În Tbilisi.”

„De ce acolo?”

„Am vrut să devin evreu în toată regula, nu numai pentru documente și viză. Și-atunci m-am lăsat circumcis de un islamit.”

„E valabil?”

„N-am idee. Arată în orice caz absolut evreiește. În New York am auzit că fiecare se lasă circumcis, evreu sau ne-evreu.”

„A fost greu?”

„Se umflă, e o vreme îngroșat și te doare cînd urinezi, cîteva săptămîni. Pe urmă trece.”

„Nu e absurd ca, dintr-o dată, să ai un alt sex? Simți totuși altfel, am impresia.”

„Ca și cînd ai începe o nouă viață. DE CE?”

„Prietena mea vrea asta.”

„Povestește-mi ceva despre ea. Cum o cheamă, ce face, e frumoasă?”

„O cheamă Tania Hirsberg. În Kiev era profesoară. Și, pentru mine, e destul de frumoasă.” Spera ca acest „pentru mine” să fie edificator.

„Și vrea ca tu să te duci la moheel?”

„La vârsta noastră, asta o face un chirurg. Sub anestezie.”

„Islamitul o face fără anestezie, amice!”

„Ești nebun.”

„Un băiețel de o săptămână nu e nici el anesteziat. Dacă vrei să știi cum simți cu adevărat acest lucru, atunci te duci la moheel.”

„Am pînă una-alta destulă imaginație”, răspunse Sokolov.

Lev rămînea un om misterios. Părea fără conștiință, nu voia să se supună regulilor și legilor, dar, în același timp, avea în el ceva de erou romantic, a cărui temeritate te minuna și te emoționa.

Faptul că Lev se lăsase circumcis fără anestezie diminuase frica lui Sokolov, deoarece acest lucru se învecina cu nebunia și, în același timp, felul în care Lev vorbea despre asta părea o nesăbuintă tinerească, sinonimă curajului. Lev era curios din fire, deci o făcuse. Lev dorise să experimenteze un asemenea lucru, deci se supusese lui.

Cînd intrară în Tel Aviv, era o oră de vîrf. Străzile principale erau larg tăiate, dar circulația era aglomerată, șirurile fără sfîrșit de autoturisme personale, camioane, autobuze înaintau la pas. Gaze de eșapament pătrundeau în mașini, peste tot se auzeau claxoanele șoferilor enervați, din cînd în cînd vedeai pe cîte unul, cu o figură congestionată, cum se apleacă peste parbriz și strigă, blagoslovind pe un altul.

„Mulți oameni sînt pe-acea supraîncărcăți nervos”, spuse Lev. „Războiul, starea economică proastă, miile de ruși care năvălesc în țară. Oamenii sînt plini de îngrijorare, astfel încît nu-ți trebuie să...”, el pocni din degete, „le faci decît atît, că ei se și năpustesc unul asupra altuia.”

Îl lăsară pe Sokolov la apartamentul lui din Rehov Ben Yehuda. Curtenitor, Lev coborî cu el.

„Mîine, la ora nouă, mergem la avocat, bine? Îl sun acum. Roy vine să te ia la opt și jumătate. Știi care va fi numele firmei?”

„Care?”

„*November Enterprises.*”

Sokolov zîmbi.

„Mai am încă două întreprinderi. Se numesc *August* și *Septembrie*. Vreau să am 12.”

„Frumos.“

Lev îi luă mîna.

„Încă ceva.“

„Da?“

„A sunat Irina.“

„Zău?“

Sokolov nu întreprinsese nimic, nu trimisese nici o scrisoare, nici bani. Se gîndise mult la asta, dar trimiterea banilor era ca și cînd s-ar fi plătit de o datorie. Și datoria era atît de mare, încît nu voia să și-o amintească. Să te plătești de așa ceva nu avea nici un sens. Dacă voia să-și facă un viitor cu Tania (și aici era inclusă și Emma), trebuia să înmormînteze trecutul! Deci, de preferat, nici o veste Irinei.

„Ieri. A vorbit Roy cu ea.“

Sokolov îi aruncă o privire lui Roy, care aștepta răbdător. Mașina stătea parcată jumătate pe trotuar, ca să nu încurce circulația.

„Ce voia?“

„Te-a rugat să o suni.“

„S-a întîmplat ceva deosebit?“

„Nu. Roy n-a știut dacă poate să-i dea numărul tău de telefon.“

„Unde e ea acum?“

„La părinții ei, la Leningrad. Mai ai numărul?“

„Nu.“

„O să ți-l dea Roy la telefon. Curaj, Sașa.“

Cîteva ore mai tîrziu, prin fire de mii de kilometri, prin zeci de stații telefonice, vocea ei a ajuns în receptorul lui, estompată de zgomote și întreruperi.

„Eu sînt“, a strigat el.

Ridicase vocea din cauza neliniștii și a proastei legături.

„Sașa? Tu ești?“ Acum striga și ea. Familiaritatea vocii ei l-a emoționat. În ciuda timpului scurs și a reședinței lui schimbate, în el se redeșteptase un sentiment pe care-l crezuse uitat, pentru fata de la centrul de calcul de la stația de zbor.

„Da! Irina! Te sun din Israel!“

„Cum e acolo?“

„Cald! Dar acolo?“

„Foarte prost, Sașa! Magazinele sînt goale. Nu știu cum vom rezista lunile următoare.”

„Am să-ți trimit bani. Dolari. Cu ei poți să cumperi de la piață.”

„Ce?”

„Am să-ți trimit dolari. DOLARI.”

„E vorba de fata ta. Nu de mine!” strigă Irina, dîndu-i astfel de înțeles limpede că va întrebuița banii pentru Natașa, nu pentru ea.

Cu toate astea, un junghi dureros îi trecu prin inimă.

„S-a-ntîmplat ceva cu ea?”

„N-are nici un viitor aici! Nici un viitor!”

„Va fi mult mai bine, dacă perestroika reușește.”

„Doar haosul va fi mai mare.”

„Am să trimit bani.”

„Ne putem folosi aici de ei.”

„Ce fac părinții tăi? Cum le merge?”

„Tata a murit! Acum trei luni. Perechile nu îmbătrînesc niciodată împreună. Totdeauna supraviețuiesc femeile.”

„Ce trist pentru tine. Trebuia să mă suni.”

„Nu știam unde ești.”

„Iartă-mă! Ai dreptate.”

Pe-atunci locuia încă în Herzlia; avea încă destulă putere pentru a face ceva și încredere în sine pentru a putea trimite bani și medicamente. Dar, retroactiv, acesta era un gînd lipsit de noimă, o încercare goală de a masca lipsa lui de interes pentru soarta lor.

„Ai divorțat?” strigă el.

„Da! Era bețiv!”

„Și eu am fost.”

„Numai după. Și cînd bea, era agresiv! A fost o greșeală.

Așa se-ntîmplă. Și tu?”

„Nu sînt însurat.”

„Ai pe cineva?”

„Am o prietenă, da!”

„E tînăra?”

„Cu cîtiva ani mai tînăra.”

Ea spuse ceva, o frază pe care el n-o putu înțelege.

„Ce spui?” strigă el.

„Mai puteți face copii.”

„Posibil, da.”

„Și Lev?”

„Și el e singur.”

„Deci sînteți din nou împreună.”

„Da. S-ar părea că așa ne e dat.”

„Cînd m-a sunat, am fost înmărmurită. Te căuta pe tine.”

„Deschidem o întreprindere.”

„Ce?”

„O întreprindere! Lev împreună cu mine.”

„Se poate face asta ușor?”

„Da.”

„Sașa! Am o rugămintă.”

„Da.”

„Natașa! Nu e bine pentru ea aici.”

„Ce vrei să spui?”

„Se îmbolnăvește des. Nu e un copil rezistent. Trebuie să plece de aici.”

El rămase tăcut, simțind povara paternității pe umeri, la pătrat, din pricina sentimentului de vinovăție acumulat în ani.

„Am să trimit bani! Destui pentru mîncare și îmbrăcăminte!”

Cu salariul pe care-l cîștigă la Lev îi va fi ușor să le întrețină.

„Totul îi face rău! Iernile! Ceața! Trebuie să plece de aici.”

„Ce vrei, deci?” întrebă el, știind răspunsul.

„Nu e posibil să vină la tine?”

„Numai Natașa.”

„Și eu!”

„Ce să faci tu aici?!”

„Ce fac aici.”

„Toți rușii aici sînt șomeri! E greu!”

„Aici e și mai greu. E vorba de copilul tău, Sașa.”

„Știu asta.”

„Dacă n-ar fi fost într-adevăr greu aici, atunci fii sigur că nu te-aș fi rugat!”

„Înțeleg asta. Dar cum să facem?”

„Nu știu!”

„Nu ești evreică! Nici Natașa!”

„Putem deveni!”

„Asta nu-i atât de ușor!”

„Se poate reuși totuși.”

„Nu cunoști problema. Aici e cu totul altfel.”

„Iar aici nu vom supraviețui.”

El rămase din nou tăcut. Nu putea să-și închipuie reîntoarcerea Irinei așa, ca și când anii dintre catastrofă și reînviere ar fi putut fi șterși. S-ar fi convenit ca el să fie mai clar, să-i explice. Dar o nouă viață devenea acum dificilă, când știa că Natașa i se ruinează sănătatea. Nu-și putea aminti ca ea să fi fost mai slabă decât alți copii, avusese bolile copilăriei, ca orice copil normal.

„Lasă-mă să mă gândesc”, strigă el. „Trebuie să meditez asupra acestei probleme. Mă ia prin surprindere.”

„Înțeleg!”

„Și mama ta?”

„Ea rămîne aici. Merge în fiecare dimineață la biserică.”

„Și tu vrei să devii evreică?”

„Pentru Natașa! Da!”

„Îți trimit bani.”

„Îți mulțumesc!”

„Mă voi gândi!” strigă el.

„Cînd mă mai suni?”

„Peste o săptămînă-două! Cînd voi ști ce trebuie să fac!”

„Bine!” fără să salute, ea întrerupse legătura.

Singurul lucru care l-ar fi putut calma acum era o plimbare cu Tania pe bulevard, de-a lungul țărmlui, printre bătrînii preocupați și printre clovnii și muzicanții care adunau cîtiva șekeli. Dacă Irina ar fi venit cu Natașa, ar fi pretins probabil că încă mai sînt căsătoriți, fiindcă altfel n-ar fi putut, ca neevreică, să beneficieze de Legea reîntoarcerii. Dar el nu voia să renunțe la Tania, hotărîre pe care o luă acum, chiar dacă pentru asta va trebui să joace rolul tatălui Emmei. Se părea că discuția cu Irina îi înlăturase îndoielile și că, în sfîrșit, devenise pentru el clar ce voia. Va trebui să-i spună limpede Taniei. Voia să-i povestească totul chiar acum, înainte de-a se înfricoșa de adevăr. Trebuia s-o convingă pe Tania de intențiile lui. Cu o bucată din pielea lui.

Lumea a înnebunit, se gândi, deschizînd ușa liftului.

Capitolul 1

Cînd narcoza începuse să-și facă efectul, Sokolov auzi de departe șoapta uimită a unei infirmiere: „Americanii bombardează Bagdadul!”

Război, gândi el, va fi război. Se opusese chimicalelor, care-l scoteau în afara trupului său, dar voința i se înmuie și fu supt într-un spațiu nelimitat. Trăi acolo o senzație ciudată. Se mișca în direcția unei lumini uriașe. Ca și cînd n-ar fi avut trup, masa în repaus fiind nulă, se îndrepta ca un boson în direcția unei surse orbitoare, dar și toți fermionii, purtătorii de masă, se îndreptau spre foc. Ideea că se va topi în lumină, împreună cu tot ceea ce exista, era însoțită de o senzație de fericire. Simetria reîntra în vigoare. Ceea ce într-o fracțiune de secundă după Big Bang se ruptese, unitatea materiei originare, se reaseza acum. Îl pătrundea o căldură intensă, ba nu, căută o altă descriere; el era căldura.

Era cuprins într-o reunificare a tuturor forțelor. Secretele unor bizare valori de masă, părți ca electronul (0,511003 MeV) și protonul (938,2723 MeV) se dizolvau în lumină, și el, fericit, hoinărea printr-o catedrală de foc.

După un timp nelimitat, ajunsese la el ideea că e într-o cameră de operație în Spitalul Ichilov din Tel Aviv. În jurul lui erau oameni în halate verzi-deschis, un chirurg, o infirmieră, un anestezist. Se prezentase la spital dimineața devreme și într-o cămăruță se pregătise cu un infirmier pentru operație. Își amintea că infirmierul semăna mult cu Charlie Chaplin.

„Fecunditate, înmulțire, plăcere”, spusese Tania ieri. „Nu e doar așa, o bucată de piele.”

„Sînt bărbații circumciși mai buni?” întrebasese el.

„Mai buni?”

„Așa, produc o mai mare plăcere, durează mai mult sau mai puțin?”

„N-am nici o idee”, spusese ea, „n-am nici un termen de comparație.”

Avea să dureze cel puțin trei săptămîni pînă să poată face dragoste cu ea. Trebuise să se supună unei anestezii totale, tăietura urma să se vindece peste o săptămîină, timp în care sexul său va lua forma și culoarea unei vinete, așa-l prevenise doctorul (cînd îi povestise Taniei, ea spusese că e înnebunită după mîncarea de vinete). Din cauza emigrației rusești, circumcizia la maturitate devenise o operație de rutină. Sokolov era unul dintre cei mulți care intrau azi la cuțit și, înainte de a se putea duce acasă, împreună cu ceilalți proaspăt circumciși, va fi binecuvîntat de rabin. Va deveni astfel pe de-a-ntregul evreu. Un emigrant credincios care se asociase unei sinagogi putea să-și facă operația gratis, dar Sokolov nu era membru pe nicăieri, așa că trebuise să-și plătească operația. Cei 1200 de dolari îi împrumutase de la Lev.

Americanii bombardează Bagdadul. Își aminti asta. Simți partea de jos a trupului în bandaje și orice senzație amorțită în acel loc îi provoca un gînd dureros. S-o fi întîmplat vreo greșală? Va trebui de acum înainte să treacă prin viață ca un eunuc? Își pipăi cu grijă bandajul. După dr. Shulman, aceasta era o operație ca de apendicită sau ca un transplant de retină. Nu simți nimic, ca și cînd trupul lui s-ar fi terminat sub centură. Totuși avea senzația că îl doare. Era și nu era. Fiecare nerv îl făcea alert, dar calmantele preîntîmpinau ajungerea semnalelor la creier. Simți dedublarea mai puternică decît oricînd: spiritul liber, rătăcitor și plin de îndoieli, iar trupul înlănțuit, stăpînit de legile naturii. Probabil că acesta era sensul experienței pentru inventatorii ritualului. Nevăzutul, imaterialul Dumnezeu al evreilor își crea propria lui plăcere din suferințele pe care le suportau cei ce credeau în el, pentru a-i arăta că-l slăveau. Remușcările lui Sokolov aveau rădăcini adînci. Strămoșii lui fuseseră răspunzători în fiecare zi de cea mai strălucitoare abstracțiune pe care o inventase omenirea, Dumnezeu universului. Sokolov era răspunzător pentru el însuși. Nu știa care dintre cele două alternative era cea mai grea.

În Tora se punea accentul pe a *privi*. Anumite lucruri nu trebuiau văzute. Templul evreilor era golaș, fără imagini, fără icoane, numai cuvîntul și limbajul răsunau în spațiile de rugă. Doar Moise stătuse față în față cu Creatorul, căruia, în ciuda acestui fapt, nu putuse să-i vadă chipul. Atotputernicul trebuia să rămînă idee, în acest mod a fost el încorporat în conștiința evreului. Prin această, avea și Sokolov parte de privirea dumnezeiască și prin ea *privise* și *știuse* el. Schița pe care o făcuse pictorul amator era un semn metafizic. Sokolov văzuse, Sokolov tăcuse. În ochii unui evreu, el era la fel de vinovat ca însuși criminalul.

Ușa camerei lui se deschise. Încercă să vadă fața asistentei, dar lumina de pe coridor era prea violentă.

„Totul e bine, domnule Sokolov?”

El încuviință, cu ochii închiși.

„Aveți dureri?”

Scutură din cap. Probabil că ceea ce simțea el era o stare normală după o asemenea operație.

„Vreți să vă dau ceva?”

Din nou clătină din cap. Nu știa ce oră ar fi putut să fie, dar nu putea fi mult mai târziu decît sfîrșitul dimineții sau începutul amiezii. Trebuia să rămînă aici sub observație pînă a doua zi dimineată și să se întoarcă peste o săptămînă la control. O înghițitură de vodcă. Nu mai băuse de cînd îl găsise Lev, și trupul lui se refăcuse repede, ca prin minune. De-abia putuse să reziste tentației și teama că ar putea să recadă în degradarea de care abia scăpase era destul de puternică spre a compensa nevoia de vodcă. Nu-și făcea nici o iluzie cu privire la dependența lui; întreaga viață avea să rămînă un alcoolic.

Irina îi trimisese o scrisoare cu fotografii de-ale Natașei. O fetiță de aproape 10 ani, cu ochi mari, negri, buze fine, un gît subțire, păr lung, negru, care-i ajungea pînă la pulpe, mîini subțiri, glezne subțiri acoperite de blue-jeans americani. Forma feței ei și ochii copilăroși, triști, fuseseră înscrisi în genele lui, în stare latentă, pînă cînd înfloriseră în persoana Natașei. Îl făceau să se gîndească la maică-sa, dar probabil că trăsăturile trupului ei își aveau originea încă și mai departe, în generația bunicilor lui, pe care el niciodată nu-i cunoscuse. Existența ei anula moartea familiei lui, a *practical joke* al mîinii care Stăpînea Natura. După vederea fotografiilor, nu mai era drum de întoarcere și el trebuise s-o sune pe Irina și s-o întrebe ce

planuri are de fapt. Devenea din ce în ce mai posibil ca peste câteva luni să se bucure de tovărășia fostei lui soții și a fiicei lui eterne, o evreică de o mie de ani. O sună pe Irina. Ea țipă în receptor: „Voi deveni evreică. Trebuie să le spui că sînt evreică.”

Lipsurile în Uniunea Sovietică deveniseră pesemne foarte mari. El răspunse:

„Aici sînt tribunale speciale, cu rabini, care vor să vadă dovezi.”

„Cu bani se poate orice.”

„Nu la oamenii ăștia. Acești domni cred în Creator.”

„Vreau să spun că *aici* pot să cumpăr orice, Sașa.”

„Credeam că nu se găsește nimic.”

„Pot să cumpăr o dovadă că sînt de naționalitate evreiască.”

„Asta este fals în acte.”

„Este un act autentic. Nu unul fals.”

„Dar asta nu schimbă lucrurile! Rămîne o minciună!”

„E vorba de viitorul Natașei. Dacă trebuie să mint pentru asta, atunci o fac.”

„Aici este o altă cultură. Trebuie să înveți o altă limbă”, încercă el ultimul sfat.

„De ce nu spui ceea ce voiai de fapt să spui de la bun început?”

„Încerc să-ți explic”, țipă el.

„Nu! Vrei să nu venim! Fiica ta există, Sașa! Dacă rămînem aici, va avea un viitor groaznic. Ai văzut cum arată. Ea este fata *mea*, dar vine din cuibul *țău*. Chiar vrei să mă auzi spunînd-o?”

„Spune-o”, zise el grav.

„Ea este o evreică! Nu este rusoaică, este *iudee*!”

„Vorbești ca un rasist”, răspunse el, chiar dacă el însuși gîndise ceea ce Irina exprima acum.

„Are totul de la familia ta. Mama mea se simte incomodată cînd o vede pe Natașa.”

„Și mie mi-a fost întotdeauna cam greu cu dumneaei, Irina, dacă e să vorbesc eufemistic.”

„Știu asta. Dar vrei acum să vorbești despre ea?”

„Irina... am tras o linie sub trecutul meu, sub existența ta, chiar sub cea a Natașei, chiar dacă voi face tot ce trebuie

ca să...”, își auzi întregul patos din voce, „dar eu n-am avut nici o alternativă, fiindcă tu ai desfăcut căsătoria noastră.”

„M-ai ajutat și tu cu mare plăcere, Aleksandr Ivanovici.”

„M-ai trădat, Irina, tu ai răpit-o pe Natașa de la tatăl ei.”

„Și tu ai trădat, Aleksandr Ivanovici, și acest adevăr groaznic încerci să-l ocolești de vreo cinci ani încoace.”

Putea cu greu să-și scuture de pe umeri un anume gen de reproșuri. El avea pesemne ceva cu trădarea, chiar dacă se rezuma numai la o mare sensibilitate față de cuvânt. Probabil că era atît de crîncen principal pentru că trebuia să-și stăpînească capacitatea de trădare și acesta era un lucru pe care Lev îl cunoscuse la el. Lev i-l adusese la suprafață; în fapt, Sokolov era la fel de măgar ca și prietenul lui, cu deosebirea că Lev își urmărea scopurile pe față și direct, pe cînd Sokolov mai întîi se scufunda în automartiraj. Sokolov era principal, deoarece era speriat de propria lui desfrînare, așa cum o dovedea alcoolismul lui, și un corset artificial de reguli și legi dădeau comportamentului lui o bătoșenie care nu era cea dobîndită de la natură.

Irina îl rănise grav. Amîndoi se confruntaseră cu maiorul Kirov și zile întregi după aceea țipaseră unul la altul pe tema trădării. Drept urmare, își distruseseră căsnicia.

Sokolov suportase totul și plătitese prețul rușinii, trăise în izolare, dar cu o severitate care te făcea să te gîndești la tatăl lui. Chiar în perioada lui de alcoolism, el era sever și țeapăn. La fel ca el, taică-său avea rectiliniaritatea unui haotic înnăscut, care-și împachetase viața amorfă în hîrtie cenușie, legată cu o sfoară rezistentă. Corecturile părintești ale tatălui său constau în confruntarea cu legile. Acum, peste ani, îl revedea el pe studentul în talmud, care aplica naturii legile lui Dumnezeu. Tatăl lui devenise marxist, dar, văzut în retrospectivă, asta era la fel ca schimbarea unei pălării cu o alta. Probabil ca-n cărțile tehnice pe care le citea tot timpul, citea aceleași rugăciuni pe care le găsisese mai înainte în Tora, o realitate care corespundea adevărului, o realitate a lumii pe care el putea s-o încadreze în sistemul lui. Multe conflicte nu avusesese cu el, un om tăcut, un visător de fapt, asemenea lui însuși.

Cearta lor cea mai mare era legată de refuzul lui Sașa de a deveni membru de consomol. El fusese crescut într-o familie model, dar ideologia oficială nu-i pătrunsesese în pori, chiar dacă avea o mare admirație pentru tehnologii sovietici și era

mîndru că se născuse într-o țară atît de puternică. Și el purta un colț de pînză roșie în jurul gîtului cînd trebuia să meargă cu elevii în rînd la vreo manifestație, dar cînd obligația de a se face comsomolist devenise acută, refuzase ca un puber încăpățînat. Folosise argumentul că are nevoie de tot timpul lui liber pentru a acumula cunoștințe și prin aceasta să servească societatea sovietică. Fusesse pionier, era de-ajuns. Tăinuisese faptul că vorbise cu Lev să rămînă amîndoi în afara comsomolului. Asta se întîmpla la scurt timp după jurămîntul lor de taină.

„Oricine vrea să facă în această țară carieră devine membru al comsomolului. Este o bună pregătire pentru mai tîrziu.“

„Tată, nu-i decît pierdere de timp. Ce se face acolo, de fapt?“

„Ești cu colegii tăi de vîrstă. Primești o bună orientare marxistă.“

„Eu vreau să devin om de știință, tată.“

„Crezi că fiind om de știință n-ai nevoie de ideologie?“

Nimic din ceea ce mirosea a acceptare fără crîcnire a anumitor valori nu găsea înțelegere în spiritul lui de puber. El fusese timp de șase ani pionier, membru deci, al unui club de cercetași căruia i se devotasese fără a crîcni, dar cînd vocea a început să i se schimbe și i-au apărut primele tuleie în jurul gurii, a dovedit față de organizația de tineret o rezistență care i-a uimit pe părinții lui.

„Tu nu ești niciodată așa cu alte prilejuri“, spusese maică-sa la auzul contraargumentelor lui.

„Acum însă, da.“

„E ca și cînd ai fi un antimarxist“, spusese tatăl lui.

„Ivan!“ a strigat maică-sa, șocată de învinuire.

„Bineînțeles că nu sînt un antimarxist“, a răspuns Sașa indignat. „Dar mi se pare că comsomolul e pentru alții, nu pentru mine.“

„De ce? Ești tu mai bun ca alții?“

„Nu. Poate mai rău“, spusese el cu glas revoltat.

„Sașa“, rostise taică-său moale și blînd acum, „un tînăr ca tine, totdeauna cu cele mai bune medii, este obligat să devină membru al comsomolului. Fiecare te privește, fiecare are ochii îndreptați asupra ta.“

La școală, toți aveau ochii îndreptați asupra lui Lev, artistul, nu asupra harnicului Sașa Sokolov, iar refuzul de-a nu se

lăsa făcut membru de consomol se împlintă și mai adînc în voința lui. Hotărîse cu Lev că vor deveni „oameni de știință fără norme impuse”. Nu știa cum de-i dăduse lui Lev prin cap expresia asta, dar discutaseră despre asta și ideea i se păru neînchipuit de frumoasă. Chiar și marxismul avea părți care ar fi umbrît știința pură și dacă ei voiau să atingă vreodată granițele Căii Lactee, atunci trebuiau să fie adepți ai valorilor „fără norme impuse” și să se plece numai în fața purității ecuațiilor matematice. Lev nu era numai făuritorul ideilor despre științele libere, el era și acela care venise cu propunerea ca ei să boicoteze consomolul. Ei trebuiau să facă altfel decît părinții lor, spunea Lev, ei n-aveau nevoie de pachete din Finlanda, nici de orgii decadente în casele de vacanță, nici de carieră pe spinarea altora, ci de o viață bazată pe pură putere a intelectului, încoronînd raționalitatea naturii. La vîrsta de 16 ani asta îi suna lui Sașa ca singurul mod de viață logic și demn de invidiat.

„Nu mă înscriu”, le spusese el hotărît părinților.

„Ne decepționezi”, replicase taică-său.

„Trebuie...”, el ezită și se întrebă dacă e cazul să rostească cuvintele. „Trebuie să-mi întrebuițez timpul pentru *științe fără norme impuse*.”

Efectul fusese distrugător. Văzu cum lui taică-său îi cad colțurile gurii, în timp ce maică-sa clătina dezaprobator din cap.

„Asta este antimarxism”, murmurase taică-său înfuriat.

„Ba deloc”, spusese Sașa.

„Cum de-ai ajuns la înțelepciunea asta? De la cine ai luat-o?”

„De la nimeni.”

„Nu cred una ca asta. De la cine?”

„De la mine însumi.”

„Spui asemenea lucruri și pe la școală, prietenilor tăi?”

„Bineînțeles că nu.”

„Aleksandr! Asta e otrava conștiinței! Orice analiză rațională devine imposibilă, dacă ajungi să gîndești în asemenea ciudate răsuciri ale minții. Marxismul este știință și este lipsit de norme impuse. Este o *metodă* de-a descrie adevărul. Te comporți de parcă ai avea creierul spălat.”

„Tată! Marxismul este o formă oarecare de știință, dar nu poți să gîndești știința într-un fel marxist.”

„De ce nu? Milioane de oameni fac asta!”

„Nu!”

„Și totuși așa este!”

„Poate că o numesc așa, dar nu este așa. Adevărata știință n-are norme impuse. Niciodată.”

„Aleksandr! Vrei să nu mai rostești asta de-acum înainte?”

„Dar așa e, tată!”

„Nu pot să-mi cred urechilor. Propriul meu fiu...”

„Tată, pentru mine așa este. Nu pot să vorbesc altfel despre aceste lucruri.”

„E anul 1963; imperialiștii ne-au mai amenințat chiar și anul trecut cu război, pentru că voiau să-l anihileze pe Castro, și tu susții că nu ești marxist!”

„Sînt. Dar nu ca om de știință! Sînt marxist pentru că trăiesc aici.”

„Asta-i tot? Nu ai nici o convingere? Nu vezi forțele obiective care au dus la socialism?”

„Ba da...”

„Trebuie să fii atent, Aleksandr, cu asemenea idei o s-o pățești.”

„Nu, susținuse el cu încăpăținare, „cu mine o să fie totul în regulă.”

„Nu ți se pare absurd, după toate cele întîmplate?” o întrebuse taică-său pe maică-sa. Ea reacționase cu o neliniștită clătinare a capului, și Sașa avusese senzația că, cu această frază, taică-său se referea la trecut. Era pentru prima dată cînd el făcea o remarcă ce îl punea pe fiu-său în legătură cu tradițiile renegate ale vechiului lor popor, cu familia omorîță, cu fuga în Rusia. *După toate cele întîmplate.*

„Ceai”, spusese maică-sa, cu glas exagerat de tare, „pun de ceai”.

Nervoasă, părăsise camera.

Sașa spusese: „Nu pot să devin membru de comsomol, tată!”

„Trebuie!”, răspicase taică-său aprins. Se îndreptase spre fereastră.

„Nimic nu trebuie, după toate cele întîmplate”, spusese Sașa.

Taică-său se întorsese. Sașa rămăsese să-l fixeze fără să clipească. În ochii tatălui său se citea îndoiala, referitor la ceea

ce fiul lui știe sau nu știe. Cînd se întorsese din nou spre fereastră, cu privirea aplecată, discuția era încheiată. Nu mai reveniseră asupra ei niciodată.

Americanii bombardaseră Bagdadul. Uitase să-l întrebe pe infirmier dacă era sau nu adevărat. Adormise. Acum auzea o voce.

„Sașa“, auzi el, „bătrîne jid...“

Era Lev, care apăruse din neant, la fel ca atunci.

Pleoapele lui Sokolov aveau greutatea materiei originare, erau mai grele decît plumbul, și el zîmbi fără să și le ridice. „Jidan păcătos“, murmură el, „am să fiu și inițiat“.

„Inițierea este cuvînt creștin“, spuse Lev dezaprobator.

„Vei fi jidănit, așa se cheamă de fapt“.

Ținînd încă ochii închiși, Sokolov zîmbi.

Îi dădea siguranță și încredere faptul de-a sta în pat tăcut și a asculta vocea lui Lev, ca și cînd ar mai fi fost încă un copil, care trebuia îngrijit. Mai era încă în brațele somnului și, deși ar fi vrut să vorbească cu Lev, nu avea puterea să-și coordoneze gîndurile și să deschidă ochii.

„Totul e bine“, murmură el.

„Slavă Domnului“, spuse Lev, „închipuie-ți că ți-ai fi putut pierde bastonul de vrăjitor, și-atunci prietena ta n-ar fi fost deloc bucuroasă“.

Sokolov dădu din cap și fu din nou cuprins de-o grea prăbușire, care nu avea însă nimic înfricoșător. Liber și neapăsător de nimic, hoinărea pe lîngă un gen de cascadă, așa părea; stropi de apă jucăuși în jur și un sunet care aducea a muzică.

Își mișcă ușor capul și auzi vocea lui Lev.

„Ai dormit bine?“

Cît timp fusese absent? Își aminti că înainte Lev fusese lîngă patul lui.

„Bastonul de vrăjitor“, spuse el.

„Este singurul lucru la care te gîndești?“ întrebă Lev.

Sokolov aprobă din cap. Își deschise ochii cu grijă. Lev stătea la picioarele patului, coatele i se sprijineau pe o bară înaltă a tăbliei, avea mîinile împreunate și-l privea pe pacient destins.

„Ai adormit și eu am făcut o plimbărică. Te doare?“

„Nu.“

Încercă să se ridice, dar brațele îi păreau de carton ud și renunță la idee.

„Așteaptă”, spuse Lev cînd fu mai aproape de el. Îl ajută pe Sokolov și rezemă două perne la spatele și la capul lui.

„E bine așa?”

„E fain. Mulțumesc.”

Lev se întoarse la locul lui la capătul patului și se sprijini din nou de tăblie.

„Cît e ceasul?”

„Trei și jumătate.”

„Am făcut călătorii ciudate în somn.” Se gîndi la bombardamente. „Ce se întîmplă în Irak?”

„Bombardează, pînă fac totul pulbere. Se poate vedea *live* pe CNN.”

„Nu trebuie să-l subapreciem pe Hussein ăsta.”

„Arabi...” Lev făcu un gest de lehamite.

„Cultură retorică. Onoare, rușine, respect, formule din vocabularul triburilor din deșert.”

„Se duc și lupte la sol?”

„N-am idee.”

„Cum e afară, pe stradă?”

„Liniște. Mulți oameni au rămas în casă. Se are în vedere posibilitatea unui atac. Dar se pare că americanii au captat direcția de lansare a Scud-urilor.”

„Sper.”

„A fost Tania la tine?”

„Are cursuri toată ziua. Vine după ora patru.”

„Sînt bucuros că ai iarăși pe cineva, Sașa”. Spuse asta convins și tandru, erau cuvintele unui prieten.

„Da.”

„Cum e cu Irina?”

„Vrea să plece de-acolo, indiferent cum. Vrea să-și cumpere acolo documente. Ca să poată intra aici ca evreică.”

„N-o poți împiedica, Sașa. Las-o să vină. În curînd vei cîștiga destul ca să-i dai în fiecare lună ceva, astfel încît fata să aibă o tinerețe cum se cuvine.”

„Sînt cu Tania. Ea are un copil.”

„Și propriul tău copil? Dacă vine aici, o poți vedea de cîteva ori pe săptămînă. Ai o fiică de 11 ani, omule!”

„Zece.”

„O fiică pe care o poți încă vedea cum crește. Nu lăsa să-ți scape una ca asta.”

„Nu.”

Rîseră unul la altul, dintr-o dată timizi, ca și cînd ar mai fi avut încă 15 ani și ar mai fi vorbit despre idealurile lor greu de atins.

„Am o problemă”, spuse Lev brusc.

Era aceeași voce cu care recunoscuse odată că viața lui este distrusă pentru că are o mamă evreică.

„Ce problemă?”

„O problemă insolubilă.”

„Astea sînt cele mai grele”, spuse Sokolov. „E vorba de bani?”

„Da.”

Se va renunța oare la afacere? Era viitorul care trebuia să înceapă peste cîteva săptămîni gluma transparentă a unui fahir?

Lev locuia într-o locuință de milionar, trebuia să-și plătească personalul, mașinile și călătoriile, deci dispunea de bani care să-i permită un asemenea mod de viață. Începînd cu 1 martie, *November Enterprises* urma să dețină un birou în Shalom Tower, cel mai mare edificiu de birouri din Israel, vizibil de pe terasa casei lui, și-atunci salariul lui Sokolov urma să se ridice la o sumă amețitoare de 8 mii de dolari pe lună. El semnase un contract și era acum directorul întreprinderii. Avea dreptul la semnătură, ceea ce însemna că putea lua din bancă sume oricît de mari.

„Vreau să fim cu adevărat parteneri de afaceri”, spusese Lev după vizita în Teritoriile ocupate, în Caprice, în drum spre baroul de avocați. „O să conducem această întreprindere în doi. Eu iau managementul, tu conducerea tehnică. Așa e scris și în documente. Eu livrez capitalul și tu conduci producția.”

„Am nevoie de oameni. Oameni buni.”

„E plin de ruși cu înaltă calificare pe-aici. Plasăm anunțuri și căutăm printre vechii camarazi. Sînt probabil zeci care au lucrat în Uniune în industria de armament.”

„Și prietenul tău, colonelul?”

„Vor urma o mulțime de ședințe, nu-ți face griji. Întîi ne vom ocupa de partea formală a întreprinderii. Statutele sînt aproape formulate, așa că nu trebuie să ne limităm la o singură activitate, iar de cum se pun bazele juridice, îi dăm bătaie.”

Baroul de avocați era situat pe Sederot Rotschild, o stradă pe care cele două sensuri erau despărțite de o alee lungă cu pomi prăfuiți și tufișuri. Roy rămase în față să aștepte, în timp ce Lev și Sokolov erau primiți de un grup de avocați servili. Sokolov nu avusese timp să citească zecile de documente, dar esențialul era cât se poate de limpede. Hîrțile spuneau cât salariu primește, stabileau regulile în ceea ce privește împărțirea profitului, descriau scopul activității întreprinderii și răspunderile în ceea ce privește dreptul lui la semnătură. Mai departe erau prevăzute asigurările, asigurările medicale, drepturile juridice, asigurarea pe viață. El pusese pe documente zeci de parafe și semnături. Din ziua aceea începu să se preocupe de fabricile de arme și de sistemele de armament. Uimit, își dădu seama că-n Vest se publicau nenumărate reviste care îi puteau da o imagine clară și demnă de încredere asupra industriei de armament. Prin Bar-On întâlni militari care erau specializați în sisteme de rachete ce se construiau în Israel, rachete anti-Scud, rachete sol-sol, complicata rachetă antirachetă, rachete care se întrebuintau pe mare și rachete cu care forțele aeriene superioare ale Israelului învinseseră în luptele cu avioane cu reacție. Începu să realizeze că prețul noilor armamente se ridica la zeci de milioane de dolari și, prin urmare, se punea întrebarea dacă armamentul putea fi vîndut. Era important ca armamentul să fie vîndut propriei armate, și prin asta să i se facă reclamă pe piața internațională, prin prezentări de avioane și convenții între fabricanții de armament.

În Uniune asemenea probleme nu se puneau, fiindcă centrele de cercetări făceau parte din armată și, dacă un sistem se dovedea valoros, intrarea în producție era o problemă legată de cîteva semnături, costurile neluîndu-se în discuție. Dar în această țară capitalistă, o fabrică de armament putea să supraviețuiască numai dacă avea destui clienți. Lev și colonelul îl asiguraseră că desfacerea nu-i o problemă.

„Un sistem de armament israelian este un produs dorit în orice parte a lumii“, spusese Lev, „și dacă noi venim cu produse la preț accesibil, putem avea o afacere eficientă“.

„Relațiile mele au destui bani pentru lucruri de calitate“, spusese colonelul, „și cu cunoștințele tale și cu oamenii de care dispui, putem produce asemenea lucruri“.

Sokolov îl întâlnește pe cumnatul lui Bar-On, un electronist scriitor care lucra la Israel Aircraft Industries. În timpul liber concepușe planuri detaliate pentru antirachete avansate. *November* ar fi putut, cu o echipă formată și cu injectarea unui capital, să producă într-o jumătate de an un test-model, în fabrica din Teritoriile ocupate.

Sokolov primise reprezentanți ai firmelor de computere. Făcuse cunoștință cu *state of the art* în tehnologie, computere cu memorie și viteză de lucru fenomenală, și era impresionat de *software*, care genera tablouri tridimensionale și dispunea de un număr de teste pe drept cuvânt model. Unul dintre reprezentanți îi oferise lui însuși un program de computer complicat, computerul Fluid Dynamics, care putea să calculeze curenții de aer în suprafața metalelor și să-i reprezinte în *full color*. Lev îi dăduse voie să-l achiziționeze.

Va începe să construiască arme. Tania, virgina lui, considera problemele lui de conștiință dovezi ale lipsei simțului realității și, deci, rizibile.

„Aici ești în Israel, Sașa. Această țară este în război. Politica e totul!”

„Știința pură vrea să promoveze cunoștințe.”

„Da. Și-acum i se adaugă un lucru practic: supraviețuirea țării în care locuiești.”

„Vorbești cu prea multă ușurință, Tania.”

„Eu? Tu vorbești cu ușurință. Fiecare secundă pune în discuție existența acestei țări. Nu e asemenea Franței, care există de secole și va mai exista secole. Nu, în fiecare zi noi trebuie să îndreptăm existența ei. Și s-o apărăm. Iar acum, când tu poți să-ți aduci o contribuție directă, dintr-o dată devii principal!”

„Nu dintr-o dată. Dintotdeauna.”

„Bine, nu dintr-o dată, dintotdeauna. Sașa! Nu mai face mereu probleme din toate cele! Ești un om privilegiat, câștigi o avere, faci munca care-ți place, poți să-ți ajuti și să-ți întărești țara, și în loc să fii mulțumit, ești apăsător de probleme! Du-te și fă arme! Străduiește-te ca odraslele noastre să poată trăi aici!”

Ca să poată avea copii cu ea, lăsase să i se taie prepuțul. Și-acum avea o problemă.

Stînd întins în patul lui de spital, Sokolov întreabă:

„Nu mai ai bani?”

„Ba da.”

„Atunci?”

„Am o problemă.”

„Și înțeleg că această problemă nu se limitează la tine.”

„Nu”, răspunse Lev. „Toate pot fi atinse de ea. Tot ce am construit aici.”

„Despre ce-i vorba? Ceva în legătură cu poliția?” Neli-niștea că totuși Lev ar fi putut avea vreo legătură cu crima îi ieșise din minte.

„Nu. Deocamdată.”

„Fii mai precis”, îi ceru Sokolov.

„Bine.” Lev își închise ochii și se aplecă asupra mâinilor încrucișate, concentrându-se ca un hasid în rugăciune. „În urmă cu o jumătate de an, am lăsat să-mi fie instalată în casă și în biroul meu o alarmă. Mi s-a părut mai sigur, nu știi niciodată ce se poate întâmpla, chiar dacă nu se fac aici prea multe spargerii, și-am apelat atunci la un instalator cu referințe bune, care a făcut instalația pentru o sumă frumușică. Cea mai sensibilă aparatură, lămpi infraroșii, praguri de siguranță, pervazuri de ferestre, totul. Ceea ce mă liniștea era că proprietarul firmei era tot un georgian, un *gruzin*. Omul nu era o probă de rafinement, dar aveam încredere în firmă și-i dădusem acces peste tot. Nu poți să lași o persoană întâmplătoare să-ți intre în casă și să-ți tragă peste tot fire prin pereți. Asta este o problemă de încredere, mai ales dacă ai în vedere niște afaceri de genul celor în care, din când în când, sînt eu amestecat. Acum o lună sau două, mă pomenesc cu el. Totul era instalat și eram mulțumit cu ceea ce făcuse, nu avusesem nici o alarmă falsă de la montare, eram un client fericit. El a venit însă la mine și de aici încolo încep problemele.”

Lev își îndreptă ținuta și merse spre fereastră.

„E permis să fumez aici?” O frază levkiană. Întrebare care nu-și avea sensul.

„Tu poți să fumezi aici”, răspunse Sokolov.

Privi cum Lev își aprinse trabucul. Mirosul tare al foilor de tabac arse ajunse pînă la el. Nu știa încă nimic despre felul problemelor pe care le avea Lev, dar neobișnuita lui neliniște îi spunea că acestea sînt grave. Sokolov nu-și putea aminti să-l fi văzut pe Lev vreodată manifestînd atîta încordare, făcînd

mişcări nervoase cu degetele, zvîcnind scurt din umeri, clipind des din ochi. Se învălui în fumul trabucului.

„Bine. Acest gruzin a venit să mă prevină. El mi-a povestit că mă urmărește fiscul pentru fraudă. Asta se întîmplă de două luni. Auzise de la vărul lui că s-a instituit o anchetă împotriva mea – nepotul lui este controlor financiar. Eram atunci ocupat cu ceva anume și-am înțeles la ce se referea. Nu era ceva absolut legal, era o anume tranzacție și, dacă ar fi vrut să mă prindă, cu asta le-ar fi reușit. Am pus atunci imediat afacerea în ordine, astfel încît să nu mă descopere garda financiară. Și le-am dat ceva gruzinului și nepotului lui, fiindcă mi-au atras atît de delicat atenția.”

„Dar asta n-a fost sfîrșitul problemei.”

„Nu. Începutul ei.”

Lev trase în piept un nor alb și-și ținu respirația pînă cînd aerul dens îi intră în plămîni. Cu buzele strînse expiră.

„Săptămîna trecută m-a vizitat iar. Mi-a povestit că nepotul lui are noi informații despre mine.”

„Acest nepot chiar există?”

„Există.”

„Și ce-a mai aflat acum?”

„Știe totul despre afacere. Despre afacerea noastră.”

„Și e grav?”

„Anumite lucruri e mai bine să nu răzbească în afară.”

„Cum a ajuns la informații?”

„După el, poliția financiară e informată.”

„De către cine?”

„N-am idee.”

Neliniștea de care dădea dovadă Lev venea fără îndoială din bănuiala că cel mai bun prieten al lui informase poliția.

„N-am vorbit cu nimeni, Lev. Chiar și Tania știe foarte puține despre planurile noastre.”

Lev făcu gesturi de apărare.

„Nu despre asta e vorba. Îți povestesc nu pentru că te-aș bănuî. Nu te bănuiesc. Știu cum a ajuns să dețin informațiile.”

Îl privi țintă pe Sokolov, cu ochii severi, iar tensiunea mărturisirilor viitoare i se așeză în jurul nasului. Nările îi tremurau și el își înclină capul și se ciupi cu degetul mare și arătătorul, ca și cînd ar fi vrut să-și stăpînească un strănut. Trabucul lui mare fumega. Păstră o clipă de tăcere și oftă, teatru autentic pentru un actor înnăscut.

„Nu știau nimic acolo“, spuse el. „Aveau, desigur, un dosar despre mine, așa cum au despre fiecare. Dar nu era vorba despre o anchetă, înțelegi? Nemernicul a încercat să mă ducă cu preșul. M-a provocat și eu m-am prins în laț, cum se prinde cel din urmă diletant.“

„Cum a ajuns la informații? Se potriveau totuși?“

Lev dădu din nou din cap și din nou tăcu câteva secunde, ca și când și-ar fi adunat curajul să-și continue povestea.

„Tot ce spunea era adevărat. De aceea l-am și crezut. Erau informații pe care le primise de la cineva care știa al dracului de multe despre mine. Făcuse uz de o sursă foarte bună.“

„Bar-On?“ întrebă Sokolov.

Lev scutură din cap, aproape jignit.

„Nu, tu gîndești absolut aiurea.“

„Femeia de serviciu?“

Acum Lev începu să rîdă. Sokolov nu putea avea nici o explicație pentru rîsul mînzesc al lui Lev.

„Haide, Sașa. Bineînțeles că nu. Nici nu mi-a trecut prin cap un asemenea gînd. Nu, gruzinul nostru m-a ascultat, înțelegi? Cu sistemul lui de alarmă a introdus și câteva microfoane și cu ele mi-a luat urmele. Tot ce am vorbit noi doi, tot ce am vorbit cu relațiile mele, fiecare detaliu, fiecare sunet e imprimat pe casetă. Și acum mă șantajează, ticălosul. Dar eu am un atu. El nu știe că eu știu. El mă lasă să cred că mă urmărește controlul financiar, dar acum știu a cui mîină este, înțelegi, Sașa? Este mîina *lui*, nu a celor de la controlul financiar.“

Sokolov ascultă cu uimire frazele lui, care păreau să vină dintr-o altă lume, o lume americană interlopă de neînțeles, misterioasă, cu gangsteri și hoți care înregistrează și se șantajează. Înainte discutau despre tehnica unui motor *dual fuel*, acum despre șantajul unui tîlhar.

„Și care-i soluția?“

„Trebuie să moară gruzinul.“

„Și-atunci?“ întrebă Sokolov. El nu lua în serios observația.

„Atunci s-a rezolvat.“

„Acum te-ntreb cu-adevărat: ce faci? Îl plătești?“

„Ce-am spus, Sașa. Trebuie să moară.“

„Asta nu se poate“, spuse Sokolov ca și cînd i-ar fi vorbit unui copil.

„Ba se poate.“

„Orice se poate, dar n-o facem noi.“

„Sînt convins că se poate, Sașa.“

„Nu, Lev.“

Lev a fost criminalul, gîndi Sokolov. Lev s-a aflat atunci la intersecția dintre Rehov Etsel și Rehov Roni, în plină lumină a zilei. Lev omorîse atunci pe cineva și Sokolov fusese martor. Stăpînul Universului pusese la cale fapta ca să-i aducă pe cei doi prieteni acolo în același moment, și acum El stătea să se amuze la vederea acestei scene.

„Ai mai făcut înainte așa ceva?“ întrebă Sokolov.

„Nu sînt nebun. Eu nu fac așa ceva. S-a întîmplat odată, mai demult, o treabă ca asta, dar atunci n-am făcut-o singur. Am tocmnit un om nepotrivit. E o mare problemă, dacă ai de făcut așa ceva, să găsești omul potrivit.“

„Lev! De-ăștia *sîntem* noi? Vorbim acum aici despre omorîrea unui om? Tu și cu mine? Ca doi criminali? Am ajuns pînă acolo, încît să lichidăm un om?“

„Uneori nu poți altfel.“

„Plătește-l. Astfel scapi de el.“

„Atunci va cere și mai mult.“

„Cît vrea?“

„Două milioane de dolari.“

„Doamne sfînte!“

„El spune că poate să cumpere cu ei agenții de la controlul financiar și poate să facă să dispară dosarul. Asta-i prea mult. Am devenit suspicios. Și dacă accept, rămîne să tot ceară, crede-mă, îi cunosc pe gruzini și eu sînt unul de-al lor.“

„Plătește-l! Nu ai altă soluție.“

„Am o alternativă. Îl mîntui.“

„Exclus.“

„Dacă rămîne în viață, cu informațiile pe care le deține acum, ne face afacerea imposibilă, Sașa! Nu cunoști acest gen de oameni! Cineva care are curajul să instaleze *la mine* aparatură de înregistrare are mare tupeu, Sașa, și o bestie ca asta nu poate fi domolită. O asemenea bestie trebuie omorîtă.“

„Vorbești despre un *om*, dumnezeii mă-sii de viață!“ țipă Sokolov și un junghi îi trecu prin burtă. Efectul anesteziei începea să treacă. Mai încet, mai stăpînit, spuse: „Nu putem să

vorbim la modul ăsta despre oameni, Lev. Renunțăm la afacere, înțelegi? Dă-i totul, dar nu-l putem omorî. Asta e simplu.”

„Preferi să te întorci acolo unde te-am găsit?”

„Probabil că da.” Sokolov supralicita acum. El nu voia să se întoarcă acolo.

„Nu las să mi se ia ceea ce am, Sașa. Știu, ai și tu răspun-deri. Îți vine copilul, înțeleg că vrei să-ți întemeiezi o familie cu Tania. Cum o să te descurci cu toate? O să măhuri din nou străzile? O să distribui ziare? La mine poți să câștigi o avere, Sașa, și cu o avere poți să-ți întemeiezi o nouă viață, dar pentru asta trebuie redus la tăcere gruzinul. El ne distruge, dacă noi nu întreprindem nimic. Cu ceea ce a înregistrat ne decapitează dacă noi nu facem nimic. O să ni se pună cătușele, dacă ăsta predă casetele.”

„Cine?”

„Controlul financiar, poliția, toți cei care au de-a face cu contabilitatea. Și nici *tu* nu ieși nepătat, Sașa.”

„De ce?”

„Pentru că tu știi al dracului de bine că noi lucrăm cu bani care nu sînt absolut cușer. Ești în cunoștință de cauză și participi. Ești copărtăș! E simplu! Dacă mă prind pe mine, ești prins și tu!”

„Bine că-mi explici toate lucrurile astea. Am făcut eu vreun progres oarecare de-atunci?”

Părea bosumflat, ca un ins alintat care trebuia să dea înapoi jucăriile pe care le avea în plus.

„Mi se pare că da. Stai aici întins într-o cameră scumpă, ai un acoperiș deasupra capului, haine, bani, o femeie, toate astea nu le-ai avut înainte”, Lev a clătinat din cap dojenitor.

„Sașa, cînd vei înțelege? Stăm pînă aici”, el ridică o mîină în dreptul gîtului, „în rahat. Acest tip a jucat un rol extraordinar de abil. Nu sînt primul sau singurul pe care l-a păcălit, dar asta nu răcește supa. Ceea ce trebuie să înghițim este al dracului de fierbinte, și dacă nu facem nimic, atunci pierdem totul.”

„Ce știe el?”

„Totul. Ți-am spus doar. A avut timp de 24 de ore o casetă în funcțiune. Cu asta s-a ocupat, înțelegi? La asta a lucrat, ticălosul. Înregistrare cu aparatură de înaltă clasă, ascultare, selecție, totul pus în ordine.”

„Cum ai descoperit microfoanele?”

„Bar-On. El cunoaște tipi care sînt specialiști în asta. Caută chestii din astea. Sînt extrem de mici, interesante din punct de vedere tehnic, dar pentru noi sînt ca și cianura.”

„Și Bar-On știe despre ce e vorba?”

„Nu. El bănuiește că ceva nu e în regulă, dar îl țin la distanță.”

„Și gruzinul e singurul care știe?”

„Din cîte îmi dau seama, da. N-a avut ajutoare.”

„Și nepotul ce știe?” Sokolov punea întrebări, dar totul părea că se desfășura într-un vis ciudat, din care în curînd se va trezi cutremurat.

„Ăla nu știe nimic. Despre nepot a vorbit, deoarece prin el avea un punct în susținerea ideii cu controlul financiar. Probabil că prin nepotul ăsta i-a venit ideea, nu știu. Nu știu nici cîți antecesorii am, singurul lucru pe care-l știu e că am o mîină în preajama mea care, dacă tipul vrea, mă poate distruge.”

„Asta înseamnă că se divulgă și pe el.”

„Poate să trimită casetele anonim la poliție. O să-i mulțumească poștaşului și pe mine mă vor căsăpi.”

„Plătește-i tipului.”

„Asta nu rezolvă lucrurile.”

„După ce-l plătești, vezi ce faci mai departe.”

„L-am plătit o dată, Sașa. Acum e a doua oară! Merge înainte pînă mă distruge. Și-atunci s-a terminat balul. Pentru mine, pentru tine, pentru Bar-On, deși pentru el nu cred, fiindcă el mai poate ieși din joc, dar pentru noi jocul s-a terminat, la fel ca atunci, Sașa, *la fel ca atunci*.”

Sokolov nu putea spune nimic și el simți cum pătrunzătoarea nesiguranță *de-atunci* se întorcea între tîmplele lui. Trăise cinci ani în exil, nu mai era în stare să-l mai suporte o dată.

„N-ai nici o alternativă”, spuse Sokolov fără speranță, „trebuie să-i plătești, vrei, nu vrei. Nu poți merge la poliție, nu poți să-l reclami, *trebuie să-i plătești*.”

Lev clătină din cap cu hotărîre și scutură cenușa trabucului în ghiveciul unei plante uscate de pe pervaz, uitată acolo de personalul de serviciu.

„Vrea totul, Sașa. Probabil că seamănă puțin cu mine. Și eu vreau totul. Dacă m-aș așeza pe poziția lui, și eu aș vrea

totul. Am să-l strivesc pe puiul ăsta de cățea ca pe-o insectă, pînă am să-l văd mort."

„Nu știi ce vorbești”, spuse Sokolov cu repulsie.

„*Eu nu șantajez pe nimeni, Sașa.*” El arătă cu degetul întins spre inima lui. „*Eu nu o fac, dar nemernicul acela din Ashdod!*” Același deget arătă acum spre fereastră. Sokolov văzu dintr-o dată cît era de murdară. Nisip din deșert.

„Trebuie să plătești”, spuse Sokolov. „N-ai altă ieșire. Trebuie să înceteze. Amenință-l. Lasă-l pe Roy. Trage-i vreo două. Dar nu poți să-l omori.”

„Dacă trebuie să-mi salvez existența, ca acum, atunci, o fac.” La aceste cuvinte, Lev se uită în pămînt și întrebarea deveni de neevitat. Sokolov o puse:

„Spune-mi, Lev, nu l-ai omorît tu pe omul acela?”

„Ce?”

„Acolo, pe Rehov Etsel.”

Lev clătină din cap.

„Nu ești zdravăn”, spuse.

Se îndreptă spre fereastră, astfel încît Sokolov se adresă spatelui lui:

„Tu ești zdravăn? Ce vorbești aici? Ce-ți trece prin cap să faci? Lev! Astea sînt cuvinte prea nebunești. Spune-mi că sînt încă sub narcoză și că visez. Fiindcă asta nu poate fi adevărat, Liovka! Asta e o glumă. Spune-mi că e o glumă! Mă iei în târbacă! Da! E o glumă!”

Lev îi răspunse aproape șoptit: „Trebuie să moară, Sașa. Nu-i nici o glumă.”

Zgomotul elicopterelor care zburau prin văzduh umplu dintr-o dată camera. Huruitul adînc al elicelor și bîzîitul sonor al motoarelor făcură să tremure transperantele. Lev se lipi de geam și încercă să vadă în văzduh elicopterele. „Armata e mobilizată”, spuse el cînd zgomotul se diminuea.

Sokolov închise ochii. În creierul lui neliniștit încolți dintr-o dată un gînd înfricoșător. Îl privi pe Lev și îl întrebă:

„De ce îmi povestești asta, Lev? La ce-ți trebuie să povestești toate astea? Puteai să-ți ții gura și să plătești un mercenar. Nu știam nimic, s-ar fi întîmplat totul în taină.”

„Ești prietenul meu”, răspunse Lev. „Nu mai am încredere în nimeni. În nici un criminal, în nici o relație de-a mea de afaceri, nici în Roy, în nimeni.”

„N-aș fi vrut s-o știi.”

„Trebuia să te *supăr*. Eram ca nebun. Și e înțelept pentru mine să nu mai amestec pe nimeni, Sașa. Numai noi doi putem în acest caz să ieșim la lumină. Când o spui cuiva, începi să fii dependent de hachițele lui. *Împreună* trebuie să găsim o soluție.”

„Soluția este deci crima?”

„Da.”

„Hai să dăm curs nebuniei. Cum crezi că trebuie înfăptuită?” întrebă Sokolov.

„În mod obișnuit. Un glonte în cap. Atît.”

„Și benzile cu înregistrarea?”

„Să dispară.”

„Te auzi vorbind, Lev? Spunînd *tu* asemenea vorbe?”

„Da. Știu. *Eu* le spun.”

„Ești sigur că el și numai el are benzile?”

„Da. Nimeni nu mai este implicat.”

„Și dacă nu-i așa?”

„Acela își va ține gura cînd gruzinul nostru va asculta kadiș-ul în coșciug.”

„Și ce te reține?”

„Tu”, spuse Lev.

„Eu? Eu nu știu nimic. Eu n-am auzit nimic din toate astea. Și nici nu mai vreau să aud vreodată, Lev. Nu-mi mai povesti nimic. Lasă-mă să dau totul deoparte, te rog.”

„Este și viitorul tău. Nu-ți ascunde capul în nisip. Problema *mea* este problema *ta*. Există o singură posibilitate să eviți acest lucru și asta e ruperea prieteniei noastre. Poți să renunți la ea și să-ți cauți drumul tău propriu. Nimic nu te reține. Dar dacă ai de-a face cu *mine*, se cuvine să ții cont de asta și-acum.”

„Ce fel de afaceri facem noi, Lev? Crime sau înființarea unei fabrici? Ce facem noi, de fapt?”

„În acest moment? Acum? Ne salvăm capul. Asta facem.”

„Probabil că nu trebuie să mai porți asemenea discuții ca cele pe care prietenul tău le-a înregistrat, Lev. Probabil că aici e cheia problemei.”

„Acest gen de discuții îți plătesc ție patul de spital, casa, întreaga viață. Nu trebuie să le mai port? Atunci nu mai avem nimic, înțelegi?”

Sokolov era prins într-un clește. Dacă voia să-și salveze existența de grozăviile din Tomsk și de pe Rehov Ivri, atunci trebuia să ia în serios tot ceea ce Lev îi puna acum pe tapet. O crimă. Un instalator care-i ascultase convorbirile, un specialist în aparatura de alarmă din Ashdod. El își frânse mâinile și făcu un gest de disperare. Nu mai avea drum de întoarcere, își încredințase soarta în mâinile lui Lev și aceste mâini se vor întinde acum spre o armă. El va fi copărtaș, indiferent ce va face Lev. Și același lucru este valabil și invers: Lev va fi copărtaș, orice va face Sokolov de acum înainte.

„Cum o vei face? Aduci aici vreo cunoștință de-a ta din New York?”

„Ar fi prea periculos. Și cunoștințele pot să te șantajeze. Și nu vreau ca toți colaboratorii mei să știe că sînt în rahat. Asta ar impieta asupra poziției mele. Dacă ei aud asta, îmi pierd credibilitatea. Fiindcă m-am lăsat înșelat, ca un mucos oarecare. Pe nimeni din afară, nici pe Bar-On nu vreau să-l amestec.”

„Deci, o vei face tu însuși?”

Sokolov încercă să o spună pe un ton cît se poate de obișnuit, ca și cînd ar fi vorbit de plivirea unei grădini.

„Tu trebuie să o faci.” Lev îl privi neajutorat.

„Nici o problemă”, răspunse Sokolov, „cum vrei s-o faci?”

„Cu un pistol.”

„Nu am.”

„Îți dau eu.”

„Frumos. Și-l împușc în inimă?”

„Sau în cap. Cum vrei.”

„Deci pot să aleg.”

„Dacă o faci, ai dreptul să decizi. Numai să fie bine făcut.”

Sokolov își privea prietenul în ochi și nu găsea nici o urmă de ironie, nici o nevoie de relativizare, nici o dovadă că discuția ar fi fost ireală; ceea ce văzu fu hotărîrea de neclintit a unuia care se decisese să-și apere agoniseala pînă la amarnicul sfîrșit, chiar dacă asta va însemna sfîrșitul altora. Și de-abia acum îi deveni lui Sokolov limpede că el luase aceeași hotărîre: cînd stătea în coșciugul lui, fusese readus la viață de Lev și prin asta își vînduse sufletul. Schița amatorului nu

descria nimic altceva decât ceea ce se întâmplase atunci pe Rehov Etsel.

„De ce n-o faci singur?” Sokolov continua această conversație de grădinari, un schimb profesional de păreri între doi plivitori asupra întrebuirii coasei și lopeții.

„Vor veni direct la mine. Vor căuta printre cunoștințele lui. Trebuie să am un alibi care să fie public și clar. Un restaurant, o petrecere, undeva unde se găsesc mulți oameni care nu pot fi compromiși. Tu trebuie să-o faci. Nu există nici o legătură între tine și el. El nu te cunoaște, tu n-ai nici un motiv, și scăpăm de el.”

„Nu pot să împrușc, Lev.” Sokolov o spuse cât se poate de printre altele.

„E simplu. Ai grijă să fii în apropierea lui. Apeși pe trăgaci. Dacă ești destul de aproape de el, nu poți rata.”

„Nu împrușcă?”

„Ca în filme? Nu știu. Dar te asiguri; primești de la mine un costum nou. Plus cinci sute de mii de dolari.”

O plată excelentă pentru un grădinărit. Lev rămăsese rațional. Nu pufnise în râs, nu clipise, nu, el își păstrase calmul și așteptase răspunsul lui Sokolov.

„Încă o dată...”

Sokolov auzise bine, dar urechile lui trebuiau să înregistreze a doua oară sunetele.

„Cinci sute de mii de dolari.”

De sub regiunea inghinală îl tăie ceva ascuțit prin burtă, anestezia trecuse.

Crezuse că Lev face o rugămintă unui prieten, dar nu era așa. Lev voia să-l plătească pentru serviciile cerute. Prin faptul că adusese vorba despre bani făcuse inimaginabilul și mai murdar, și mai josnic. Ce secret între doi prieteni putea fi asta? Cea mai adâncă taină care putea exista între doi oameni, încălcarea celui mai greu tabu, devenea prin oferta de ai da bani o tranzacție fără urmă de sentiment. Dacă acest tip din Ashdod era într-adevăr un mare nemernic, un om mizerabil, șantajist și escroc, și dacă cei doi prieteni hotărâseră să pună capăt vieții lui ticăloase (împotriva conștiinței lor, chinându-se și plângînd), atunci Sokolov ar fi putut totuși să găsească o formă de consolare în gândul că jurământul care-i legase odată, legământul care exista între ei, i-a coborât în hăul hăurilor, pînă la a comite o crimă.

„Bani? Crezi c-aș putea face una ca asta pentru bani? Cine crezi că sînt eu? Cum îți trece una ca asta prin cap, să-mi oferi bani? Trebuie acum să ne și tocmim? Trebuie să cer eu un milion și-atunci îmi oferi tu șase sau șapte? Asemenea lucruri nu le faci pentru bani! Asemenea lucruri le faci ca să salvezi pe cineva. DIN PRIETENIE, LEV! DE CE-MI OFERI BANI?”

Încurcat, Lev dădu din cap.

„Voiam numai să... voiam să-ți fie clar cît este de important. Desigur că e vorba de altceva între noi. M-am lăsat furat de propria mea nebunie, Sașa. Sînt înfricoșat. Îmi fac griji. Îți cer ceva nebunesc și-ți propun în schimb ceva nebunesc. Nu așa m-am gîndit. Scuză-mă. N-am vrut să te jignesc. Am vrut doar... Avem în față un viitor fantastic, tu cu mine, putem din nou să ne croim drumul, să îndeplinim multe, și deodată apare nebunul ăsta. Voiam să înțelegi prin banii ăștia că tot ce e al meu e și-al tău. Dacă facem asta, tu cu mine, mai poate oare exista ceva care să altereze legătura noastră, Sașka?”

Sokolov clătină din cap. Erau cuvintele pe care voise să le audă, și el simți mîna lui Lev pe umărul lui, mîngîindu-l încet. Sokolov își așeză palma pe mîna lui. Ceva tragic și transcendental coborî asupra lui, o senzație de profundă melancolie, ca și cînd ar fi vorbit soarta, și lucrurile trebuiau urmate în logica lor absurdă, imposibilă, de neatîns și de neîmpăcat.

Îl privi pe Lev. Și el avea lacrimi în ochi. Și dintr-o dată nici unul dintre ei nu-și putu reprimă rîsul, iar tensiunea le dispăru din ochi. Se priviră ca școlarii care pun la cale o șotie.

„Asta-i o chestie aberantă, Lev“, rîse Sokolov sec, în timp ce încerca fără succes să înțeleagă situația.

„Aberație. Nebunie. Dar de neevitat.“

„Și totuși? Nu putem altfel? Nu există o alternativă?”

Lev clătină din cap.

„Doamne sfinte!” rîse Sokolov, clătinînd și el din cap.

„Sîntem *noi* în stare de așa ceva, Lev? Chiar vom face *noi* una ca asta?”

„Da.“

„Cînd?”

„La noapte.“

„La noapte?”

„Da.“

„La noapte sînt aici.”

„Da. Dar la noapte ieși pentru scurt timp. O oră. În jur de 12.”

„Dar, Lev, asta nu se poate.”

„La noapte e perfect. Știu unde se află el în noaptea asta. În noaptea asta trebuie să se-ntîmple. De aceea am întîrziat să te rog. N-am vrut să-ți fac greutate pînă nu era momentul pregătit. Acum trebuie să intrăm în acțiune. În noaptea asta, Sașa. În noaptea asta dispare Kuznadze.”

„Așa-l cheamă? Kuznadze?”

„Kuznadze îl cheamă pe ticălos.”

„Îl cunosc”, spuse Sokolov cu gîtul uscat.

„Nu se poate.” Lev îl privi cuprins de panică.

„El face afaceri cu piese de avioane?”

„O, da.”

„În Ashdod?”

„Da. Cum se poate? De unde-l știi?”

„Cînd de-abia venisem aici, i-am solicitat un serviciu.”

„El e ticălosul, Sașa.”

Sokolov își aminti matrapazlicurile cu piesele de avioane. Kuznadze era fără îndoială un om nemilos, care se juca cu viețile oamenilor. Întrebarea era dacă el trebuia să fie pedepsitorul lui, dar dacă Kuznadze părăsea lumea asta, omenirea n-avea de ce să se întristeze. Însă avea el oare dreptul să decidă acest lucru?

„Ce zici?” întrebă Lev.

„Nu știu”, spuse Sokolov.

„Trebuie să se-ntîmple la noapte. Altfel ne ducem noi de rîpă.”

„E prea repede.”

„La noapte. Nu știu dacă vom mai avea atît de repede o altă ocazie. Dacă vom mai avea vreodată vreo ocazie.”

„Prea repede!” Sokolov nu simțea de fapt nimic, nu gîndea nimic, nu-și amintea nimic. Această discuție avea loc în afara lui, într-o altă realitate. Doamne sfinte, avea nevoie de-un păhărel.

„La noapte trebuie să se facă”, îl auzi pe Lev.

Dădu din cap, încuviințînd.

Capitolul 2

SEDA pe masa de bucătărie, picioarele i se legănuu deparle de podea. Maică-sa îi punea un pansament pe genunchiul cu rana deschisă, pe care și-l zdrelise fugind de la școală spre casă, și-i vorbea îmbărbătindu-l. Când bandajarea i se păru bine făcută, îi cuprinse fața în palmele calde și-l sărută pe frunte.

Îi povesti că familia lui fusese omorâtă în Marele Război pentru Apărarea Patriei, fiindcă nemții, adeseori ajutați de ucraineni, au făcut atunci execuții în multe sate rusești. Sașa hotărâse să-și protejeze părinții. Dacă nemții vor veni din nou, el îi va pune pe fugă.

La școală învăța cu osîrdie, pentru a deveni sprijinul și urmașul părinților lui. Nu putea să se încreadă în protejarea lui de către părinți, fiindcă și ei erau în pericol. Copilăria și-o petrecuse cu convingerea că nu trebuie să pregete. Se temea ca nu cumva să rateze, să le pricinuiască părinților vreun necaz.

Pînă cînd apăruse Lev. Lev îl legase cu lumea pe dimensiuni mari. Cu Lev formase o echipă, un tandem, colegi-complotiști, care își construiau fără nici o opreliște cetatea în care să se poată ascunde. Cînd era cu Lev, simțea încredere în sine, siguranță, forță de acțiune. Împreună cu Lev avea de atins linia orizontului, cu el va purta cruciade.

Sokolov ar fi pierdut totul dacă ar fi trecut acum peste rugămintea lui Lev. Cineva încercase să-l învingă pe Lev.

Modul de acțiune al lui Lev nu găsea la el acceptare, dar fusese de acord să lucreze în condițiile impuse de Lev și prin asta pierduse de fapt dreptul de a-l critica. El se lăsase atras de

confortul și luxul pe care i le oferise Lev și, după ce le gustase, după ce timp de câteva luni se îndulcise din ele, Lev se prăbușea gemînd la picioarele lui, cerînd ajutor. Sokolov întinse mîna după paharul de apă de pe noptiera înaltă și îl goli. Vodcă Gold. Stătea întins fără narcoză, cu degetele tremurătoare și cu penisul bandajat de mărimea unui castravete. Ca o vînață, îi spusese ei. N-avea importanță cu ce era comparat. Era penisul unui criminal.

De ce voia Lev ca tocmai *el* să o facă? Dacă poliția ar fi căutat printre relațiile lui Kuznadze, dacă ar fi luat la ochi toți clienții la care acesta instalase alarme, atunci Lev ar fi fost unul dintre cei mulți. Probabil că șantajistul avea doar o mîna de clienți grași și tulburele trecut din New York al lui Lev a dat naștere la suspiciuni. Sau poate că Lev nu-i povestise lui totul? Mai avea poate și alte motive să-l omoare pe Kuznadze? Sokolov deveni conștient de cuvintele pe care le întrebunța: *e un șantajist, are să-l omoare*, și, furios, se prinse de saltea, smucind de pat și făcîndu-l să se zgîlție din toate încheieturile. Drugii de metal scîrțîiră, arcurile de sub saltea începură să țiuie. Dar se liniști cînd mișcările patului i se transmisese ca niște flăcări în partea inferioară a abdomenului. Asta îi aduse aminte că stătea încătușat într-o plasă de obligații și de ambiții.

De ce nu-i povestise Lev mai dinainte că are probleme? În noaptea asta trebuia să se-ntîmple. Lev știa unde se va găsi în noaptea asta Kuznadze. Dar Sokolov avea nevoie de timp. De zile, pentru ca totul să se sedimenteze. De unde să adune puteri pentru cel mai monstruos lucru pe care și-l putea imagina? De-abia avusese timp ca întreaga poveste să ajungă pînă la înțelegerea lui. Era asta intenționat? Se gîndise Lev la graba cu care trebuia să se întîmple? În viteza asta, repulsia lui n-ar fi avut timp să se instaleze.

Lev n-o putea face, pentru că avea nevoie de un alibi credibil, și cu atît mai puțin putea plăti un criminal de profesie, pentru că trebuia să fie prevăzător, în așa fel încît cunoștințele lui să nu afle problemele pe care le are. Sokolov trebuia să salveze viitorul lor, al amîndurora. Cu un glonte. Poate că ar mai fi putut găsi un serviciu undeva, în altă parte, poate că ar putea urma niște cursuri, să-și cîștige existența cel puțin ca

profesor, dar atunci bogăția pe care o avea acum va deveni o amintire. El avea multe amintiri. Dar nu era numai bogăția pe care trebuia să și-o apere. Kuznadze va cauza prăbușirea lui Lev. Dacă Sokolov îi va întoarce lui Lev spatele în acest moment critic, Lev îl va omorî singur pe individul ăsta, cu toate riscurile ce decurg din acest lucru. Și dacă omul rămîne în viață, după ce-l va despuia pe Lev, va încunoștința garda financiară, și atunci și el, Sokolov, se va prăbuși, ca partener de afaceri. Definitiv. După *Oktiabr*, Tomsk și lunile grele din Israel, Sokolov nu mai avea nici o putere să mai iasă vreodată din rigolă. Voia să le ofere Taniei și Emmei o viață bună, și dacă fiica lui va veni în Israel, voia să se poată îngriji de ea și să-i ofere o tinerețe pe care el însuși nu o avusese. Kuznadze trebuia să moară. Putea să-și ia el această responsabilitate? Lev jurase astăzi la prînz că individul ăsta otrăvea aerul cu fiecare respirație a lui, și Sokolov își amintea că omul îi stîrnise frica prin felul în care calcula riscul pe care-l implicau piesele de avion defecte, dar, totuși, moartea lui nu însemna mai puțin decît moartea oricărui semen de-al său. Sfinte Dumnezeule!

Capitolul 3

CÂND se trezi din nou, Tania stătea pe un scaun lângă patul lui. Citea un ziar. Emma era la fereastră, cu o păpușă în brațe, și de-abia ajungea să privească afară pe deasupra pervazului. Tania nu i-a simțit privirea și secunde în șir el a putut să-i privească fața bine desenată. Avea o piele mată și frumoasă, ochi mari, inteligenți. Pe frunte avea riduri, subțiri, vizibile când își încrunta sprâncenele, chiar și în jurul gurii îi remarcă ȧungulițe mărunte. Nu mai era tînără, dar emana puterea și curiozitatea unei adolescente.

„Ce facem dacă Sașa continuă să doarmă, mamă?“ șopti Emma.

„Ne întoarcem mai tîrziu.“

Cînd observă că el o privea, zîmbi.

„Dar el s-a trezit. Stă la pîndă.“

Emma se întoarse veselă și se aplecă spre el.

„Ai grijă“, îi spuse Tania. „Sașa mai este încă un pic bolnav.“ Se ridică și-l sărută pe gură cu buze pline și calde...

„Bună ziua, iubitele“, spuse.

„Și eu!“ strigă Emma. Tania gemu cînd o ridica pe fiică-sa. Ea-l sărută tot pe gură.

„Cum a fost?“ întrebă Tania.

„În ultimul moment, dr. Schulman a fost înlocuit de o femeie. Ulterior mi-au povestit că ea este o misogină recunoscută. A tăiat totul.“

„Și ce-o să facă cu ce-a tăiat?“

„Îl pune în apă tare.“

„Poate că are dreptate”, spuse Tania și-l sărută din nou. „Sînt lucruri lipsite de importanță.” Se rează, cu Emma pe genunchi. „Te mai doare?”

„Puțin. Se-ntîmplă acolo ceva. În rest, nimic. Ai fost azi la ulpan?”

„Am avut liber. E război”, spuse ea.

„Aici însă, nu”, spuse Sokolov. „Și tata a fost în război.”

„Asta a fost demult”, spuse Tania. Se îndreptă spre Sokolov. „Americanii spun că au distrus instalațiile de rachete.”

„Frumos.”

„Crezi asta?”

„Altfel, el i-ar fi nimicit. Nu s-a întîmplat nimic, deci americanii și-au făcut treaba.”

„Ți-ai lăsat masca de gaze acasă?” Ea se uită la cutia de carton maro pe care o lăsase la intrare pe masa de lîngă ușă. Propria ei cutie și pe aceea a fiicei ei le desenase, asemenea școlarilor și studenților, cu culori vesele, tipătoare.

„Nu cred că avem nevoie de chestiile astea”, spuse el.

„În vreme de război, poți să mori”, spuse Emma.

„Războiul e mizerabil. Dar aici nu se-ntîmplă nimic. Ne apără armata.”

„Tsahal-ul este cel mai bun din lume”, spuse Emma cu mîndrie.

„Cel mai grozav, drăguț. Sper să se termine repede acolo.”

„În cîteva zile”, spuse Sokolov ca să se calmeze. „Americanii sînt atotputernici. Irakienii nu au nici o scuză.”

Tania încuviință, dar el îi surprinse neliniștea în ochi.

„A sunat Irina.”

„Ce-a vrut?”

Era ceva nefiresc, Irina în conversație cu Tania, trecutul care se strecura în prezent.

„A întrebat de situația de aici.”

„E prima dată cînd vorbești cu ea.”

„Părea amabilă.”

„I-ai spus unde sînt?”

„Da.”

„Ce-a zis?”

„A înțeles.”

„Mă socoate caraghios, dar n-o să ți-o spună.”

„Nu-i adevărat. I se pare de la sine înțeles să faci asta, de vreme ce locuiești aici.”

„A spus ceva despre venirea ei aici?”

„Nu. A întrebat dacă nu vrei s-o suni.”

„Da. Apăsătoare poveste.”

„Nu te poți sustrage”, spuse Tania.

„Nu vreau să se interpună între noi.”

El făcu un gest de invitație și ea își lăsă mîna într-a lui. Emma și-o puse pe-a ei deasupra.

„Nu se va întîmpla asta”, spuse ea. Lev a fost pe-aici?”

„Nu.”

Răspunsul lui aproape că nu fusese o minciună. Vizita lui Lev avusese loc într-o altă lume, nu în camera unde se găsea Tania acum. Ea era autentică, era respirația lui, lumina ochilor lui. Lev îl scosese din rigolă, Tania îi dăduse un scop pentru care să lupte în viitor. El îi strînse mîna.

„Te doare?”

„Suportabil. Mîine n-am să mai simt nimic.”

„Am căzut ieri.” Ea își întinse un picior și-i arătă un plastru pe genunchi.

Sokolov se uită grav.

„Încă un plastru. Este mai serios decît în cazul meu.”

„Rămînem la noapte în apartamentul tău, Sașa, fac acolo o *sealed room*¹, la mine nu pot. E bine?”

„Desigur. Și eu cred că e mai bine.”

„Mergem să mai facem cumpărături.”

O puse jos pe Emma și se așeză pe marginea patului. Se îmbrățișară. El se lipi dureros de ea, realitatea vie a trupului ei o simți arzîndu-i în degete, iar intimitatea gurii înlătură ultimele resturi ale murdăriei lăsate de Lev în sufletul lui.

Emma voise și ea să-l sărute, Tania o ridicase și el o trăsese de mîină spre el. Cînd ea căută sprijin, îi atinse mijlocul și durerea i se răspîndi prin mădulare.

„O, iartă-mă, dragule”, spuse Tania, „O, îmi pare rău. Te doare?”

¹ Textual: cameră sigilată (engl.).

„Nu-ți face griji“, spuse el. Emma privea întristată și Tania o mîngîie pe păr. „Nu-i vina ta, Emma“, o consolă Sokolov.

„Trei săptămîni durează.“ Tania oftă în timp ce se îndreptă spre ușă.

„Sînt atît de curios“, spuse Sokolov, „poate că arată ca o banană uscată“.

„Se pare că se întîmplă și așa.“ Ea rîse.

Fiecare secundă pe care i-o dăruise ea era pentru el un motiv de recunoștință și în fiecare secundă era uimit că ea îl alesese tocmai pe el.

„O, da, uitam să-ți spun: A venit un polițist.“

Katsz? Nu mai auzise de multă vreme nimic despre el. Probabil că prinseseră criminalul sau găsiseră noi urme. Îi aduse aminte de ziua la care nu mai voia să se gîndească, de care nu mai voia să audă, și, după ce Tania și Emma și-au luat rămas-bun, a putut să alunge din minte discuțiile cu polițistul, citind ziarul pe care Tania îl lăsase acolo; era *Jediot Agronot*, un ziar popular israelian, avînd aspectul unei foi de reclame, care scosese o ediție specială.

Infirmerul, un tînăr mărunț și negricios, cu mustăcioară și pași de clovn, intră în salonul lui, și Sokolov mîncă din mîncarea care se pregătise în bucătăria spitalului.

Cînd se trezi din nou, era deja întuneric. Fiind singur în încăperea goală, cu noaptea în spatele ferestrelor murdare, îl cuprinse o veche senzație de părăsire. Se gîndi la părinții lui și încercă să alunge din suflet amintirea mîinilor lor care-i mîngîiau fața.

Capitolul 4

Sokolov purta treningul cenușiu pe care și-l luase cu el de dimineață; cutia cu masca de gaze îi atârna de curea pe coapsă. Călca cu picioarele mult depărtate, astfel încât să nu atingă pachetoiul gros pe care-l avea între picioare și totuși la fiecare pas simțea un junghi. Ca un bătrîn se tîrî prin coridorul liniștit. Lumina slabă a becului de noapte închipuia un con albastru pe linoleumul alunecos de pe dușumea; nevăzut de nimeni, ajunsese la ușa de fier a ieșirii de serviciu.

Casa scărilor era un spațiu golaș din beton, luminat de niște becuțe mici, slabe, și el se sprijini cu amîndouă mîinile de balustradă, în timp ce cobora treaptă cu treaptă. Trei etaje. Scopul pe care-l avea în față era pentru el o abstracțiune de necuprins, ceva care se recuza puterii de-a fi conceput, dar el își urma drumul, pentru că trebuia să-l salveze pe Lev. Făcea asta pentru Lev, pentru Tania, pentru Natașa, și dacă fapta era la fel de absurdă ca gîndul asupra ei, atunci va putea să trăiască asumîndu-și-o. Așa trebuia să rămînă. Dacă mai tîrziu se va gîndi la asta, va trebui să aibă realitatea unui coșmar. Făcea ceea ce îi poruncise Lev. Ieșirea de serviciu avea un zăvor care se putea deschide pe dinăuntru și el îl împinse cu umărul, în așa fel încît să nu-și lase amprente. Puse jos batista pe care o luase cu el și închise ușa. Batista împiedica ușa să se închidă de tot. Parcurse aleea care pomea din dreptul clădirii și se furișă spre locul de parcare. Era liniște în Tel Aviv. În seara asta nu se mai auzea zarva circulației, nu erau nici oameni care să se întoarcă de la restaurante sau de la cinematografe. În depărtare treceau cîteva mașini. Toată suflarea îl aștepta acasă pe Saddam Hussein. Sokolov se

îndreptă în grabă spre parcare, clătinându-se în dreapta și-n stînga ca un pitic, fără a putea evita mișcarea sacului pe care îl avea între picioare. Penisul lui se transformase parcă într-o perniță pentru ace.

Mașina marca Subaru, de culoare galbenă, se afla aliniată în parcare. Deschise portiera, folosind un colț al cămășii ca pavăză pentru amprente, și găsi cheile în spatele apărătorii de soare. După ce privi minute în șir terenul de parcare și nu descoperi nici un paznic, deschise portbagajul. Învelit într-o pînză, zăcea acolo un obiect greu de oțel cu care el urma să omoare în curînd pe cineva. Pe țeava pistolului era un tub răsucit, amortizorul de zgomot. Alături de cîrpă stătea geamantănașul negru cu încărcătura. Într-o pungă de plastic găsi mănușile. Era asta o glumă? Sau Lev făcea apel la prietenia lor? Fixă mănușile lui James Dean, stupefiat de ritualul inimaginabil al lui Lev. Nu avea nici o alternativă; și le trase pe mîini.

Îi venea greu să se așeze la volan. Datorită poziției pe care trebuia s-o aibă pe locul șoferului, bandajul dintre picioare era presat, și junghiuri puternice îi treceau prin burtă. Durerea era atît de puternică, încît începu să transpire, dar strînse din dinți și porni mașina.

Tel Aviv-ul era ca mort. Cîteva taxiuri, un jeep cu militari, cîteva autobuze goale, o mașină cu niște tineri care îi strigară și-i făcură semne, ca și cînd ar fi fost ceva de sărbătorit. Treningul era learcă pe trupul lui și el gîfîia de parcă ar fi șofat kilometri. Îndreptă mașina spre strada pe care o indicase Lev. Nu mai condusesese de mult. Cînd oprea la stopuri, se gîndea la manevrele pe care urma să le facă atunci cînd se iveau culoarea verde. Trebuia să aibă capul limpede. Încrucșările de străzi erau pustii, semafoarele nu aveau nici o funcție, dar Sokolov aștepta la stop de teamă să nu fie cumva reținut de vreun agent de poliție dacă ar fi trecut pe roșu. Poliția ar fi cercetat mașina și ar fi descoperit arma. El ar fi spus că a cumpărat-o într-o cafenea din Jaffa. Pentru propria lui siguranță. Toată lumea avea aici o armă. Dacă i-ar fi pus întrebări despre amortizorul acela de sunet, special, el ar fi susținut că era atașat la armă la cumpărare. O cafenea din Jaffa. Numele îl uitase și, dacă l-ar fi dus în Jaffa, ar fi arătat una la întîmplare. Minciuni. Dar dacă ar fi trebuit să deschidă

geamantănașul, soarta lui ar fi fost pecetluită. Un rus dubios, care în prima zi a războiului umbla cu o bombă. În acest caz, ar fi recunoscut că voia să nimicească palestinienii, din răzbunare pentru simpatia lor pentru Saddam Hussein. Individul locuia pe una dintre străzile din spatele stației de autobuze. Sokolov încerca să recunoască străzile pe care circula și, ca un orb, urma descrierea traseului pe care i-o făcuse Lev. Cine era Sokolov ca să poată decide asupra vieții și morții? Nu meritase Lev să fie șantajat?

Dacă afacerile lui ar fi urmat calea legală, atunci n-ar fi ieșit niciodată în calea șantajistului. Lev și-o căutase singur cu lumînarea și totuși Sokolov mergea să-l salveze. Mergea să se salveze și pe sine. Nu voia să se întoarcă înapoi în rigolă. Recunoscuse strada care ducea spre stația de autobuz; și pe-aici umblase el beat; reduse viteza. Acum, că era pustie, piața dădea senzația de loc nefolositor, ce-și aștepta însingurat trecătorii care se vor îmbulzi dimineța devreme spre autobuze, fiecare stăpînit de importanța scopului călătoriei lui, mergînd grav spre lucru, spre familie, spre cazarmă, spre ținuturile biblice Iudeea și Samaria. Piața părea dezmoștenită. El parcă Subaru-ul bătător la ochi pe o stradă lăturalnică, scoase cheile din contact, și liniștea îi asurzi urechile. Un motor diesel greu pomi undeva în spatele lui în stația de autobuze și zgomotul unui autobuz care se punea în mișcare stîmni ecou printre clădiri.

Lev putea să-i ceară orice, viitorul lui, visurile lui, dar el nu era în stare să amenințe pe cineva cu o armă, darmită să-i tragă un glonț în cap. După Lev, asta era cea mai bună soluție.

„Zboară-i creierii“, îl sfătuisese cu cîteva ore mai devreme, cînd se reîntorsese la spital să-i dea instrucțiuni. „Atunci totul se termină dintr-o dată. Un glonț în inimă permite creierului să mai funcționeze cîteva secunde, mai poate dura chiar o jumătate de minut pînă moare, știi asta? Și-atunci poate fi al dracului de neplăcut. Unii tipi au încă destulă putere să ridice pumnul, să te ia la scatoalce, în timp ce ei înșiși sîngerează de moarte. În cap. Sașa, asta înseamnă profesionalism.“ Dar Sokolov nu era un *pro*. El era un inginer metalurgist. El știa totul despre compoziția glonțului, despre arderea pulberii pe țevă și despre căldura care se degajă datorită vitezei glonțului, dar nu știa nimic despre acțiunile unui *hitman*. Îi lipsea

acum sîngele rece. Va trebui să-i povestească totul Taniei. Vor trebui să găsească împreună o soluție pentru sărăcia lui și pentru lipsa posibilităților unuia care construia rachete cu care oamenii erau trimiși în cosmos. Mănușile pe care le purta erau cadoul părinților lui, ca să-i apere mîinile de iernile moscovite, nu împotriva zgîrieturilor ce i-ar fi putut apărea pe piele în timpul săvîrșirii unei crime. Pielea lor căptușită cu blană se încinsese în jurul degetelor și transpirația i se aduna în palme, la fel și pe gît, la subsuori, în jurul ochilor și deasupra buzei de sus. În 1979, Lev îl adusese la Kaliningrad și el începuse să lucreze la mașinării prin care oamenii puteau să zboare dincolo de forța gravitației. Bărbații care hoinăriseră în capsule în jurul pămîntului se întorseseră cu toții *schimbați*. Se întîmpla acolo ceva cu cosmonauții, un lucru pe care ei nu-l puteau descrie, dar era ceva ca o nouă perspectivă asupra spațiului, ca și cînd s-ar fi uitat cu privirea lui Dumnezeu la vulnerabilul glob albastru. Toți trăiseră minunea ca în giganticul spațiu negru al frigului și al tăcerii și furtunilor de materie să ia naștere configurațiile de atomi ale lui Da Vinci și Michelangelo și Rembrandt. În fenomenul cel mai adînc ininteligibil care era universul, descris de cosmologi prin legi disperate pentru a se sustrage fricii și sentimentului de înstrăinare prin forme emoționale, apăreau configurații de atomi cu nume ca Garda de Noapte, Mona Lisa, Portretul lui David. Perspectiva pe care cineva o cîștiga astfel îi schimba viața. Perspectiva pe care Sokolov o va cîștiga în curînd nu-l va mai părăsi niciodată. Dacă se gîndea la sine însuși, singurul lucru pozitiv pe care-l putea spune era că-și dorise, năzuise intens totdeauna la o existență dreaptă și simplă. Și dintr-o dată își dăduse seama ce avea de făcut, ca și cînd ani de zile ar fi săpat în criptele subconștientului lui: Trebuia să-și cumpere un vâl de rugăciune, un *talles* și o pălărie și o carte de rugăciuni și să facă mătănii pentru imperfecțiunile lui și pentru limitele lui, pentru lipsa lui de caracter și de curaj. După această noapte va cere iertare Principiului Originar, care făcuse să ia ființă cosmosul cu 15 miliarde de ani înainte, printr-o explozie care și acum mai era audibilă în radiotelescoape. Era de neevitat, gîndi Sokolov, și își văzu părinții, apartamentul din Moscova, camera pe care putea s-o locuiască singur, asfaltul trotuarului pe care călca el spre școală,

mănușile, părul din pîlnia urechilor lui taică-său, revăzu totul într-o secundă cît un secol, tot ce reținuse memoria lui, și hotărî să se reîntoarcă pe patul lui de spital și să-și consacre viața Taniei.

În momentul în care reintroduse cheia în contact și porni motorul, o mașină alunecă pe lîngă el, căutînd loc în parcaj. Șoferul își lăsă vehiculul pe aceeași parte a străzii, cu cîteva mașini mai încolo. Sokolov își opri motorul. Lămpile celeilalte mașini se stinseră și omul ieși.

Sokolov îl recunoscuse. Era fără îndoială omul pe care-l întîlnise înainte vreme în Ashdod, proprietarul întreprinderii pentru piese de avioane ce se numea *All Seasons Parts*, David Kuznadze. Un tip mic și gras cu un cap chel, strălucitor, un *tiag-tiag*. Kuznadze era un nemernic, cu o apariție de personaj din Charles Dickens, și Sokolov se aplecă pe spate, simțind durere în penisul lui circumcis. Prin parbriz văzu cum omul, privind împrejur, trece strada în direcția casei lui, unde aștepta să i se aducă un geamantan cu bani. Kuznadze purta o cămașă albă cu mîneci scurte, gulerul îi stătea răsfrînt pe umeri după moda israeliană, și cămașa îi era deschisă pînă pe burtă, deși era o seară răcoroasă. Pantaloniul pe care-l purta străluci în lumina unui felinar, era, bineînțeles, de mătase, materialul favorit al unui *tiag-tiag*, și cînd își băgă o mîină în buzunar, Sokolov îi recunoscuse Rolex-ul greu la încheietura mîinii. Un bărbat de tipul lui Jossi cel Negru, fără gust, fără cultură, un om deștept și puternic. Kuznadze nu știa că va muri peste cîteva minute. Inconștient de amenințare, întoarse spatele străzii și își descuie locuința. Viața lui era în mîinile lui Sokolov. Omul mergea de fiecare sabat la sinagogă și se ruga aceluiași Dumnezeu căruia i se ruga acum și Sokolov, cu toată imperfecțiunea lui. Iartă-mă, Stăpîne! Sînt un păcătos. Iartă-mă.

Deschise portiera și se aplecă în spate spre scaunul de pasageri. Își mișcă cu grijă partea de jos a trupului și-și scoase afară picioarele. Era un mod neîndemînatic, dar era singurul posibil de-a ieși fără să-și vatăme penisul umflat. Deschise portbagajul și dezveli arma din cîrpa de lînă. Se uită împrejur, cercetă pe sub porticuri și-n dosul ferestrelor, dar totul era tăcut și pustiu. Își băgă arma sub șiretul care-i ținea pantaloniul

de trening, își trase maioul peste umflătură și scoase geamantănașul. Cu o mișcare înceată închise portbagajul.

Trecu pe partea cealaltă a străzii ca un hîrciog beat și, cînd se opri în fața ușii omului, puse geamantanul alături. Din cutia de carton de pe coapsă își scoase masca de gaze. Așa cum exersase mai înainte cu Tania, pregătindu-se pentru o invazie a lui Saddam Hussein, își puse masca de cauciuc pe față. Obiectul îi acoperea figura în întregime. Îi venise această idee la părăsirea camerei de spital, cînd dădu cu ochii de cutie. Apucă din nou geamantănașul și sună.

De cum va sta ochi în ochi cu omul, nu va mai avea drum de întoarcere. Acum încă mai putea să dea bir cu fugiții și să-și salveze viața, dar omul nu-i oferi pentru asta nici o secundă. Vocea lui răsună printr-un orificiu din ușă:

„Cine-i acolo?“ Sokolov trebuia să răspundă, dar masca îi acoperea gura. Își eliberă o parte de gură și de bărbie și spuse:

„Un asistent al domnului Grünwald.“ Aceasta era parola, după cum îi spusese Lev.

Se auzi un zornăit și cheia se răsuci în broască.

Sokolov intră într-un coridor întunecos. Își simți inima ținută în piept ca într-o peșteră din care ar fi vrut să țîșnească, și mîna înmănușată pipăi pistolul. Era speriat, dar trebuia să se concentreze, nelăsînd nici un spațiu fricii și îndoielii. Acum, că era aici, trebuia să se comporte ca un om mascat, cu o armă ucigătoare în mînă. Brusc lumina de pe hol se aprinse, lăsînd să apară privirii o încăpere albă, cu o bancă de lemn și un covor persan vechi pe dușumeaua de cărămidă aspră; el se lipi de perete și aținti arma spre ușă. Kuznadze rămase uimit, clipind des, ca și cînd nu și-ar fi putut crede ochilor. Cîteva secunde privi fix pistolul. Apoi înghiți în sec și își linse buzele, de parcă ar fi terminat de mîncat ceva.

„Ce... ce vrei de la mine?“

Sokolov tăcea. Ridică mîna stîngă și îndreptă arma spre capul omului. Nu era pregătit ca omul să spună una ca asta. Poate c-ar fi trebuit să tragă imediat și prin asta să preîntîmpine o confruntare personală. Nu știa ce trebuie să facă și se comporta cu arma ca și cînd ar fi vrut să-i dea de înțeles omului că s-ar fi convenit să se retragă. Ceea ce el și făcu. Sokolov îl urmă în cameră, o încăpere de birou, cu dulapuri și

ordinatoare, luminată de o lampă de masă modernă, pe o masă cu sticla întunecoasă. Sokolov făcu o mișcare spre scaunul de piele aflat în fața biroului. Kuznadze se așeză. Tremura și-și umezi din nou buzele.

„Ce vrea Grünwald? Doar nu i-am făcut nimic. Facem afaceri împreună de ani de zile. Ce i-am făcut?”

Frica îi ridica vocea cu o octavă mai sus și lui Sokolov i se făcu milă de el. Dintr-o dată Kuznadze își duse ambele mâini la șlițul pantalonilor și Sokolov văzu cum își scapă urina. Pantaloniul luă o culoare întunecată și picăturile se scurseră din craci pe dușumeaua din piatră.

„Scuze, scuze, scuze”, gemu omul, umilit și rușinat, „n-am făcut nimic. Ce vrea Grünwald? Sîntem prieteni.”

Stătea cu genunchii strînși, cu mâinile între picioare și se aplecă în față, astfel încît Sokolov nu-i putea vedea figura înfricoșată.

„Leșava”, spuse Sokolov. Lacrimile îi țîșniră din ochi.

Kuznadze se îndreptă și-l privi speriat.

„Cine?” întrebă scîncind.

Sokolov constată că omul nu-l putuse înțelege. Puse jos geamantănașul și-și scoase masca de pe gură, ținînd în continuare arma îndreptată asupra lui.

„Leșava”, repetă el.

Kuznadze își ridică dintr-o mișcare capul, lăsînd impresia că scormonește prin memorie.

„Leșava, Leșava”, repeta el cu voce tremurătoare. „Lev Leșava. Despre el e vorba?”

Sokolov încuviință din cap.

„Cu ce l-am deranjat? Nu-l cunosc aproape deloc.”

„L-ai interceptat.”

„Eu? Interceptat? Cum se poate una ca asta?”

„Prin instalația de alarmă”, spuse Sokolov.

Kuznadze ridică brusc capul și-o undă de speranță îi luci în privire.

„E o neînțelegere!” strigă el. „Mă ia drept altul! Nu mă ocup de chestii cu alarme! Nu m-am ocupat niciodată cu așa ceva! Mă ocup de piese de avioane! Habar n-am de chestia asta! E o neînțelegere! Cu adevărat! Cum pot eu să interceptez pe cineva? Cum?”

„Ai instalat un sistem de alarmă la el. Și simultan i-ai introdus microfoane.“

„Eu? Chiar dacă m-ar ruga, n-aș ști cum să fac asta. Eu și tehnica? Eu sînt om de afaceri! Mă ocup de piese de avioane, ți-am mai spus-o doar! Se înșală Leșava! L-am întîlnit probabil de două ori în viață! Crede-mă! Nu știu nimic despre toate astea!“

Kuznadze începu să plîngă, acoperindu-și fața cu mîinile ude. Trupul gras i se zguduia. Sokolov se uita la om zdrobit. Nu putea să-l omoare. Dacă ar avea pe conștiință moartea acestui om, n-ar mai putea respira nici măcar o oră. Kuznadze manifestă iresponsabilitate în comerțul lui, dar asta nu-i dădea lui Sokolov dreptul să-l trimită pe lumea cealaltă. S-o fi înșelat Lev? O fi fost un alt Kuznadze care să-l fi interceptat? Sau poate omul juca teatru, ca să cîștige timpul necesar și șansa să poată fugi?

Sokolov își dădu seama că pierduse momentul propice. Ar fi trebuit să tragă de cum intrase în hol, cînd colo, el stătea și acum și se uita la omul acesta care plîngea, un om care se lupta pentru viața lui și încerca să-l convingă că Lev se-nșelase. Sokolov ar fi vrut din tot sufletul să-l creadă. Dacă omul acesta l-ar fi interceptat pe Lev, ar fi încercat probabil acum să-i ofere lui Sokolov bani, să facă cu el un pact, dar el nega tot!

„Pot să... pot să-mi iau o batistă?“

Sokolov încuviință. Kuznadze se duse spre dulapul stil cu modele în lemn și decorații orientale. Sokolov ridică din nou geamantănașul și făcu cîțiva pași în direcția lui Kuznadze. Și partea din spate a pantalonilor acestuia era udă de urină, linii umede se desenau în urma pantofilor lui. Îi era milă de om și spera c-o să-i poată cere iertare. Era probabil o neînțelegere, undeva exista un alt Kuznadze, ticălosul care-l șantaja pe Lev.

Cu colțul ochiului observă cum omul face dintr-o dată o mișcare pripită. Instinctiv, Sokolov ridică spre apărare geman-tănașul și-l ținu în dreptul pieptului. În același moment, omul apăsă pe trăgaci și Sokolov simți glonțul oprindu-se în geamantănaș; din pricina șocului, era cît pe ce să cadă pe spate. În timp ce făcea un pas înapoi pentru a-și recîștiga echilibrul, durerea îi sfîșie abdomenul. Apăsă pe trăgaciul armei și dădu drumul glonțului.

Concomitent cu golirea țevii, se auzi un zgomot înfundat, o plescăitură, slabă în comparație cu clinchetul iscat de arma lui Kuznadze, care te făcea să te gîndești mai mult la țîșnirea dopului unei sticle de șampanie – și Kuznadze se clătină ca și cînd ar fi fost străbătut de un șoc electric. Apoi se uită în jos, spre pieptul lui, pe care apăru imediat o pată mare, roșie, ca o gaură într-o găleată de vopsea. Dintr-o rană din dreptul sternului îi țîșnea sîngele. Îl privi pe Sokolov uimit. Ochii vii, întrebători, ai lui Kuznadze, îi stîrniră panica, și Sokolov, cu degetul înmănușat, mai apăsă o dată pe trăgaci. Al doilea glonț îi pătrunse omului în gît. Kuznadze căzu în genunchi și-și duse mîinile la beregată, de parcă ar fi putut opri sîngele; un hîrîit adînc îi ieși din gură. Sîngele îi umplu mîinile; sunetul din gîtlej îi era atît de alarmant, plîngăreț și trist, încît Sokolov mai apăsă o dată pe trăgaci. Își întoarse capul cînd o parte a feței lui Kuznadze se făcu fărîme.

Aruncă arma și se îndreptă, clătinîndu-se, spre birou. Își scoase masca de gaze de pe față și vomă, din trupul lui plin de dureri țîșni pe sticla groasă a biroului lui Kuznadze mîncarea de spital. Datorită vomei, avea impresia că trupul i s-a destrămat, că penisul umflat țipa; gura îi ardea din pricina acizilor din stomac. În cap îi răsuna o rugăciune către Creator, Demiurgul Stelelor și Planetelor, al Vieții și al Morții.

Cu spatele la omul mort de pe dușumea, se lăsă să cadă pe un scaun și așteptă. Nu știa ce așteaptă, dar nu putea să se întoarcă în clădirea în care fusese circumcis, pentru a putea fi reprimat definitiv în credința Legii. Penisul lui ciopîrțit zvîcnea în același ritm cu al inimii, acut și grav, și-n minte simțea atmosfera putrezită și resturile unei vieți terminate.

Zgomotul unui avion care se apropia îl redresă în scaun. Unde fusese? În afara Căii Lactee, printre galaxii și la marginea universului? În nări avea miros de pulbere arsă și de vomă acră.

Ridică geamantanul de pe dușumea. Cele două chei se răsuciră suplu și el privi de aproape mecanismul bombei. Opt pachete de Semtex-H galben-ocru erau legate cu sîrmă electrică la un aprinzător, care putea fi declanșat cu reacție întîrziată. Glonțul atinsese ceasul, capul de plumb turtit stătea

fix pe o placă de fier care ținea ceasul pe fundul geamantanului. Bomba îi salvase viața.

Trebuia să lase bomba aici, astfel încât casa să ia foc. Dar dispozitivul de declanșare întârziată era distrus, și el nu avea uneltele la el. Se uită pîmprejurul lui, ignorînd mortul, și observă într-un colț un videorecorder. Putea să cupleze bomba la ceasul videorecorderului și să programeze astfel declanșarea. Cînd recorderul va atinge timpul fixat, bomba va exploda. Semtex, după Lev, ar fi urmat să pună poliția pe urmele palestinienilor.

Pe birou era un deschizător de scrisori din argint, pe care erau gravate inițialele D. K. și cu el deschise șuruburile plăcii de fier. Încă mai purta mănușile, un timp mai îndelungat de data asta decît oricînd înainte. De cîte ori folosisese mortul deschizătorul de scrisori? La acest gînd trupul lui ezită și se clătină de parcă ar fi fost de o mie de ani și dintr-o dată vîrfurile deschizătorului sări din lăcașul unui șurub și zgîrie pielea mănușii lui stîngi. „Pentru Lev“, spuse el tare, apoi încă o dată, sperînd ca ritmul repetării să-l liniștească. „Pentru Lev. Pentru Lev. Pentru viața lui. Pentru viața lui. Moartea lui Kuznadze este viața lui Lev. Pentru Lev. Pentru Lev.“

Lev l-a pus să jure că va incendia totul, astfel încît flăcările să ardă casa și să șteargă toate urmele. Degetele lipsite de putere ale lui Sokolov tremurau ca ale unui bețiv înveterat cînd el, după minute lungi ca anii, luă aprinzătorul dispozitivului de pe placă, scoase la iveală un fir în plus și un al doilea aprinzător, ascuns ca reptilele în nisip.

Firul lega butonul care activa bomba cu cel de-al doilea aprinzător și cu bateria, formată dintr-un set de mici baterii obișnuite Duracel. O legătură paralelă inutilă, fără sens și periculoasă, și el trase firul din geamantănaș. Uimit, se uita la șarpele de cupru învelit în plastic în palma mănușilor lui și în el spori convingerea imposibilă că el însuși ar fi sărit în aer dacă Kuznadze n-ar fi tras un cartuș în geamantănaș.

Lev făcuse o greșală catastrofală!

Privind fix geamantanul, se întrebă pe sine dacă Lev putea să fie atît de distrat. S-ar fi putut să se termine definitiv cu viața lui. Dacă Kuznadze n-ar fi împușcat geamantănașul, și

Sokolov, după fixarea ceasului, ar fi apăsat pe buton, ar fi stat întins pe vecie sub casa incendiată.

Nu se putea demonstra că firul era urmarea unei greșeli. Era posibil ca amatorul panicat să fi schimbat între ele cele două sîrme, dar această sîrmă și cel de-al doilea aprinzător erau ascunse, invizibile pentru cineva care voia să controleze repede mecanismul, așa cum Sokolov plănuise. Sîrma și aprinzătorul nu păreau a fi o greșeală de construcție – asta răsună în capul vîjîind al lui Sokolov –, ci erau special legate astfel, încît să-l distrugă pe cel care punea mecanismul în funcțiune. Zăpăcit de tensiune și de incapacitatea de a-și coordona comportamentul, Sokolov se opuse acestui gînd și privi la sîrma pe care o avea între degetul mare și arătător. Voia oare prietenul lui să-l lichideze după acest moment? Camardul lui îi dăduse o bombă care însemna pentru el moartea. Acest fir spunea că fratele lui îl împingea-n groapă.

În cealaltă cameră găsi un dulap cu băuturi. Stolicinaia. Puse sticla la gură și-și amorți durerea din suflet. Cu sticla alături de el pe birou, înșuruba capsula de la videorecorder și lega ceasul electronic, care cupla automat aparatul prin aprinzătorul demontat cu o parte din Semtex. Lev făcuse bomba cu propria lui mîină, după cum îi povestise în spital. Îi spusese lui Sokolov precis ce trebuia să facă, fiecare pas, fiecare mișcare. În momentul în care Kuznadze apărea, el ar fi trebuit, după Lev, să tragă fără ezitare și apoi să pună în funcțiune ceasul bombei.

„În treizeci de secunde e gata“, îl auzi el pe Lev spunîndu-i, „tu sari în mașină și vii înapoi la spital. Nu repede, nu bătător la ochi, ci liniștit, te întorci și ceri o pastilă de dormit, iar cînd te trezești, totul va părea să fi fost vis.“

„Coșmar“, aprobase Lev, „dar și pe acesta îl poți uita“.

„Cine a făcut bomba?“

„Eu. Așa ceva nu poți comanda la brutărie, Sașa.“

De ce voia Lev să-l omoare? Fusese totul o-prefăcătorie de-a lui? Dacă bomba era cu bună știință un sabotaj, atunci el putea să aibă pe conștiință și catastrofa lui *Oktiabr*, și moartea omului de pe Rehov Etsel. Dacă Lev putea să-i facă de petrecanie prietenului lui cu un geamantănaș care urma să explodeze de îndată ce butonul de activare era atins, atunci

Lev era diavolul pe care cîțiva îl bănuiau. Dar de ce ar fi vrut el să-l omoare? Răzbunare?

Exista o singură ființă căreia putea să-i mărturisească, fără ca ea să-l stigmatizeze și să-l condamne. Probabil că exista totuși un mod de a trăi mai departe. Dacă el ar fi recunoscut acum totul în fața ei, un gest de-al ei ar fi putut să-i stăvilească prăbușirea. El nu se va mai trezi niciodată de-acum fără griji și liber, dar prezența ei era consolarea care i-ar fi umplut plămînii de aer, în apropierea ei și-ar fi putut încălzi sîngele înghețat. Ar fi vrut să strige acum lîngă ea toate spaimile lui, ar fi vrut să audă din gura ei că are un suflet bolnav, și că Lev era prietenul lui veșnic, tovarășul lui.

Deodată îl năpădi spaima că ea i-ar putea confirma ideile infernale despre duplicitatea lui Lev. Bolnav de nervi, se învîrți prin casă și găsi pe o noptieră în dormitor un ceas modern, digital, care se alimenta de la o baterie mică cu litiu, nu mai mare decît un nasture. Dacă ea i-ar da dreptate, dacă ea i-ar confirma bănuielile, atunci el ar trebui să-l omoare pe Lev.

Îi dădu recorderului un sfert de oră și părăsi casa cu geamantanul în care erau resturile Semtex-ului, cu ceasul și cu sticla. Se întoarse la Subaru cu genunchii moi. Penisul părea că i se umflase cît un dovleac; se lăsă pe spate în scaunul mașinii și o porni.

Dădu drumul la radio. Știrile despre război păreau să mărească și mai mult absurdul acestei nopți. Căută un alt post. Muzică pop. Străbătu aceleași străzi pustii și își impuse să se gîndească la ea, la ridurile ei de pe frunte, la mîinile ei de fetiță. Conduse mașina spre Rehov Ben Yehuda și imaginile Taniei fură acoperite de imagini nebunești. Lev îl împușcase pe omul din Rehov Etsel, Lev provocase moartea lui Malțev și-a celuilalt cosmonaut, și-acum Lev voise să-l omoare pe el. Diavolul exista cu adevărat, răsuna în capul lui Sokolov. Diavolul era întruchipat în nevoia lui de iubire, de prietenie, de siguranță, de cineva cu care ar fi putut forma o unitate. Lev era dușmanul lui. Nu! Nu! Nu! Tania îi va explica, ea va face un semn spre fruntea lui brăzdată și va rîde de el.

Capitolul 5

În sufrageria apartamentului ardea lumina, Tania era încă trează. El parcă Subaru-ul în Rehov Ben Gurion. Probabil că rămăsese trează ca să vadă actualitățile la televizor, nu avea somn din cauza războiului care se desfășura la o mie de kilometri mai departe. Emma dormea în camera din colț, aranjată pentru ea încă de când venise prima dată acolo pentru a rămîne peste noapte.

Înainte schiopătînd spre clădirea de pe colțul cu Ben Yehuda și rămase locului la auzul sirenelor de la mașinile pompierilor. Cu picioarele ca de lemn, traversă încrucișarea de străzi spre casă. Își propuse să-i povestească totul, fiecare fază, fiecare oftat. Trebuia s-o roage să-l asculte și să-și asume riscul ca ea să-l părăsească de îndată.

Cînd ajunse la casa scărilor, în clădire, constată că cheia de la lift rămăsese în buzunarul pantalonilor lui de spital. Numai locatarii blocului dispuneau de cheie la liftul vechi și el se gîndise la asta cînd Tania îi spusese că vrea să rămînă peste noapte în apartamentul lui. Fără să aprîndă lumina, începu să urce treptele. Se lupta să ajungă sus. Între pereți era un aer ciudat, și cînd ajunse la nivelul primului etaj, pe peretele din fața ușii liftului apăsă pe butonul automat de lumină. Ascultînd la ticăitul automatului ce oferea lumină timp de 60 de secunde, se uită de jur împrejur și înțelese de unde venea mirosul de tutun; era de la prima treaptă a scării care ducea la etajul doi. În același moment, lumina se stinse și el fu înghițit de un întuneric dens. Căută comutatorul și aprinse din nou lumina. Ceea ce văzu îi stîrnî o asemenea panică, încît apăsă încă o dată pe comutator, și încă o dată, și încă o dată, ca și cînd becul l-ar fi putut lăsa să vadă altceva, ca o lanternă fermecată, cu lumină magică.

Rămase privind țintă la trabucul stins cu piciorul.

Capitolul 6

În Subaru își puse pe genunchi geamantănașul și, cu deschizătorul de scrisori al lui Kuznadze, demontă ceasul deșteptător. Legă aprinzătorul la sîrmele de curent care activau alarma. Timp și moarte, legate de două fire electrice. Ieși și merse cu geamantanul la Ford Escort-ul parcat cîteva case mai încolo, pe Rehov Ben Yehuda. Cu deschizătorul de scrisori forță ușa Escort-ului și, pe banca din spate, așteptă pînă se făcu lumină în casa scărilor de la bloc. Geamantănașul negru, cu pereți din piele artificială cu pori și nervuri complet asemănătoare pielii naturale, se afla lîngă el. Cruzimea era un atribut omenesc, dar el constatase că apăsarea și-n legile naturii. Cosmologia făcea parte din studiile lui, fiindcă, dacă el voise să se ocupe de spațiul cosmic, trebuise în fapt să se preocupe și de stele și galaxii. Legile naturii le considera adevărate în toată maiestatea lor nudă, și la sfîrșitul cursurilor, se simțea adeseori tulburat de Principiul care reprezenta conștiința a toate, Dumnezeu Originar, care făcuse posibilă existența materiei. Cruzimea era o idee din științele naturii. Cîțiva cabaliști explicau Răul prin rupțura simetriei, în momentul cînd Dumnezeu făcuse să strălucească lumina prin vacuum. Scăpărările lui n-au pătruns în toate părțile universului ce se forma, și din pricina asta, în lumea ce ezita acum începuse lupta dintre lumină și întuneric, dintre bine și rău.

Lumina răzbătu dintr-o dată în casa scărilor prin sticla ușii de la intrarea în bloc, un dreptunghi luminos ce creștea parcă în intensitate. Ca la un semn, Sokolov își fixă privirea spre ușă și încercă să citească sensul celor ce se ascundeau în lumină. El știa sigur, în afara oricărei îndoieli, că Lev îi făcuse

o vizită Taniei și acum cobora scara călcînd pe gresia pe care-și aruncase trabucul, fiindcă nu avea cheie la lift.

Înlătură cu o mișcare hotărîtă a capului imaginile a ceea ce ar fi putut să se întîmple acolo sus și potrivește cu un fir scurt al alarmei timpul bombei, apoi închise geamantănașul și-l puse sub scaunul șoferului. Părăsi Escort-ul și se grăbi sub un portic de cealaltă parte a străzii.

Își simțea partea de jos a trupului în flăcări, avea senzația că penisul i s-a deschis și s-a scurs, iar în momentul cînd el, din întunericul porticului se îndreaptă spre bloc, văzu că Lev iese pe poartă.

Un moment acesta rămase în întuneric, asemenea lui Sokolov, părăsind că se contopește cu peretele umbrat. Apoi apărură din nou în lumina unui felinar. Cu capul plecat, se grăbi spre Escort, se strecură repede la volan și porni. Zgomotul motorului se auzi în strada liniștită. Sokolov o porni clătînîndu-se spre Subaru, invalid și înnebunit, și se întoarse la spital.

Capitolul 7

Sunet de alarme aeriene răsunară peste acoperișurile Tel Aviv-ului. Cu trupul plin de vodcă, Sokolov stătea întins pe patul lui de spital și asculta strigătele care tulburau noaptea. Dintr-o dată păru că aerul se umple de spaima, chiar și vocea metalică ce răsună pe coridoarele spitalului tremura neliniștită: „*Pacienții ambulatori trebuie să coboare cu masca de gaze direct la adăpost. La fiecare etaj e indicat unde se găsește adăpostul. Repede! Repetăm: Pacienții ambu...*”

Sokolov rămase întins, uimit de faptul că lumea din afara creierului său devenise la fel de nebună ca cea dinlăuntrul său, și auzi panica de pe coridor, pașii grăbiți, oamenii strigând.

Sirenele păreau să momească rachetele spre spital, spre patul lui, în care el, privind fix spre negrul infinit, aștepta explozia bombelor cu gaze otrăvitoare ce fuseseră promise evreilor de către Dictator.

El ținea după foc. Era doritor de lumină.

DEASUPRA Mării Mediterane strălucea un amurg auriu. Fix în spatele bărcii de patrulare care zi și noapte apăra Tel Aviv-ul de teroriștii palestinieni, unul dintre catargele bărcii cu tunul pe ea îl făcu să se gîndească la o sfoară care ar fi ținut soarele pe loc.

Era duminică, o zi de lucru în Israel, dar dacă privirea lui urma linia coastei – cu ochii mijiți în dosul sticlei ochelarilor de soare Vuarnet – vedea jos, întinși pe nisipul alburiu al plajei, mii de oameni.

Pe deasupra terasei hotelului Carlton trecu o adiere de vînt și Sokolov își expuse fața să se bucure de răcoarea care-i mîngîia obrazii. Zgomotele orașului aglomerat se loveau de pereții clădirii înalte, ajungîndu-i pînă la urechi, dar după muzică, totul părea estompat și îndepărtat: o liniște deplină, relaxantă.

Grupul muzical își adunase instrumentele și copiii fuseseră luați de părinți acasă. Terasa rămăsese tăcută, doar cu resturile de pe urma petrecerii. Pe mesele albe de plastic zăceau farfurii de carton cu bucăți de tort cu frișcă, ici-colo de-abia începute, și pahare cu cola încălzită și cu limonadă, și tacîmuri din plastic. Printre picioarele scaunelor se încolăceau șerpi de ghirlande de hîrtie colorată. Coifuri strălucitoare, trompete stricate, cu lațe, și resturi de hîrtie de împachetat se încurcau printre picioarele personalului care curăța terasa în tăcere.

Își reamintea cu mulțumire amiaza. Zeci de copii exuberanți de zeci de naționalități, ruși, americani, francezi, sud-africani, discutaseră unii cu alții într-un ivrit aproximativ.

Petrecerea costase o mulțime de bani. Dar bunăstarea lui presupunea siguranța zilei de mâine.

Se sprijinea de balustrada lată de beton și privea la furnicarul de pe plajă și de pe bulevard. Terasele de pe acoperișurile hotelurilor erau insule de liniște în aglomeratul Tel Aviv. De preferință își dădea întâlnirile aici, în aer liber, chiar dacă asta îl costa o jumătate de oră de mers cu mașina de la biroul lui din Shalom Tower. În zilele senine, vedea în spatele biroului său muntele Golan, departe în nord, și întregul Israel era întins ca o țară-jucărie sub cerul cald.

Pe plajă era în vogă un joc obositor, un gen de squash fără perete. Mingea neagră isca un zgomot zbîrnîit periculos la aruncare. Vedea jucătorii jos, ca niște cocoși în luptă, sărind încoace și-ncolo, sute de perechi în costume de baie, de-a lungul liniei apei. Un pahar de vodcă ar fi putut face plăcerea zilei completă, dar el se stăpîni și briza luă cu ea pornirea pătimașă. De cînd ducea o viață regulată, cîștigase în greutate. Își propuse să înceapă jogging-ul. Casa lui de pe Ben Yehuda era la cîteva sute de metri de mare și în jurul orei 8 dimineața plaja era pustie. În acel interval de timp, grupuri de bătrîni, sub conducerea unor instructori, intrau pînă la genunchi în valurile liniștite ale Mediteranei. El își puse palmele pe pietrele calde. Un soare orbitor se reflecta în pereții blocurilor. În jurul lui se tîrau mese și scaune, dar în capul lui era liniște, o liniște adîncă, de catifea. Umbrelele mari, galbene, făceau destulă umbră pentru colegii de clasă pe care Natașa îi invitase. Plini de uimire, se învîrteau în jurul sărbătoritei. Natașa strălucea în ținută, ca și cînd ar fi crescut în această abundență și cu servitorii disciplinați ce serveau la mesele festive. Irina purta o rochie subțire de vară, cumpărată vineri dimineață pe Dizengoff. Nu sărbătoreau numai cea de-a zecea aniversare a Natașei, ci și cea de-a zecea săptămînă a emigrației lor. În Leningrad, Irina cumpărase un *ketubah*, și, ca evrei, primiseră viza de ieșire. Ele locuiau acum la el în clădire, într-un apartament de trei camere, la etajul doi, și studiau la ulpan. Aveau dreptul să beneficieze complet de legea emigrației și el plătea ceea ce ochii lor lacomi sovietici vedeau prin vitrine.

Achitase cheltuielile petrecerii, cam trei mii de șekeli, dar era plata pentru toate acele dăți cînd el, tatăl degradat, lăsase, din Tomsk, ca ziua Natașei să treacă fără ca el să participe la ea. Acum putea să se gîndească liniștit la acest interval, era o amintire fără spini, o parte dintr-un trecut foarte îndepărtat.

Privi într-o parte și văzu trupul mare al lui Naum Katsz, care se apropia de el.

Polițistul își ridică ochelarii de soare pe creștet și-și șterse micile picături de transpirație de sub nas.

„Doar n-ai venit pe jos?” întrebă Sokolov.

„E bine pentru linia mea”, spuse Katsz. „E plăcut aici.”

Privi împrejur priveliștea, pe cei ce se bronzau pe plajă, în dreapta clădirea Hilton-ului, în stînga cea a Ramadei și Sheraton-ul.

„E prima dată că vin aici, știi asta?”

„Trebuie să luăm odată masa împreună aici.”

„Știi că nu-mi pot permite asta, Sașa. A fost plăcut?”

„Probabil a fost puțin prea mult pentru ea, dar cred că s-a distrat bine.”

Katsz se uită în jur.

„Unde este ea?”

„E cu maică-sa la toaletă.”

Polițistul se sprijini de balustradă și privi cu ochii mijiți în soare.

„Cu bani e ceva mai plăcută viața.”

„Nu pot să nu fiu de acord cu tine”, răspunse Sokolov.

„Ar fi trebuit să-mi fi ales o altă meserie”, se plînsese Katsz.

„Ce treabă ai astăzi?”

„Nimic. Vreau doar să țin lucrurile sub control. Nu pot dovedi încă nimic. Încă nimic. Dar poate în viitor.”

„Dacă te străduiești...”

În dimineața de după primele rachete Scud, Katsz venise la Sokolov la spital, dar alibiul lui era perfect, așa cum prevăzuse Lev, și Katsz îl vizita de-atunci aproape săptămînal. În ciuda situației, în ultima jumătate de an se apropiaseră unul de altul. În ultimele săptămîni îi pusese întrebări despre moartea celui de-al doilea martor al crimei din Rehov Etsel,

Max Grünwald, bătrînul pictor-amator care făcuse o schiță atît de edificatoare. Grünwald murise în aceeași seară cu Lev și cu Kuznadze, în prima noapte de război. Fiica lui îl găsisese în ziua următoare și un medic stabilise că era vorba de moarte naturală, dar Katsz nu putea trece cu vederea legătura dintre cele trei morți.

Sokolov presupunea că Lev, în ideea de a-și soluționa problemele într-o noapte, îl vizitase pe Grünwald înaintea celeilalte vizite pe care o făcuse mai tîrziu seara, într-un apartament pe Ben Yehuda.

Multe întrebări ale lui Katsz făceau încercările lui și mai abstracte, o problemă de matematică și repetarea fără sfîrșit a acestor întrebări avu un efect liniștitor în privința stabilirii vinovăției, unde Katsz nu înregistra nici un progres, cu toate că Sokolov îi simțea suspiciunea de cîte ori se întâlnea cu el.

„Grünwald avusese un magazin de bijuterii“, spuse Katsz.

Sokolov privi plaja, micile ființe de jos care își bronzau pielea și-și arătau una alteia mușchii.

„Ce-i cu asta?“

„Instalația de alarmă a fost făcută de Kuznadze“, povesti Katsz.

Sokolov dădu din cap zîbind. Asta era o pistă nouă, dar complet nevinovată. În acea zi, Lev îi spusese că Grünwald era un nume codificat, dar Katsz îi povestise mai tîrziu că martorul mort purta acest nume. Probabil că Kuznadze instalase și la Grünwald o alarmă. A apelat Lev la instalatorul georgian la sfatul lui Grünwald? Timp îndelungat Sokolov a crezut că Lev mințise în privința lui Kuznadze, ca să-l termine pe el, dar ceea ce era curios era că totuși Kuznadze făcuse instalația. Lev voise să omoare două muște cu o plesnitură: pe șantajist și pe trădătorul lui.

Sokolov îl chemă pe unul dintre chelneri și arată spre dulapul-vitrină de lîngă bar.

„Probabil că acum ai un punct de pornire în anchetă“, spuse Sokolov, constatînd că polițistul Katsz nu înaintase nici un milimetru în privința legăturii dintre Grünwald și Kuznadze. Și Katsz știa asta.

„Sper“, spuse el, deși știa că nu-i adevărat.

„Cu patru morți nesoluționate nu văd nici un motiv de promovare în acest an.”

„Mulțumesc pentru apreciere“, spuse Katsz.

„Un prieten vrea întotdeauna să te ajute“, răspunse Sokolov.

Chelnerul, un Fashada negricios și subțire, cu ochi mari, negri și cu păr creț de evreu african, deschise dulapul vitrinei și Sokolov arătă spre Katsz, dar polițistul mulțumi. Din raftul cu trabucuri alege un *Churchill* gen Romeo y Julieta, care era mai mare încă decât *Cohiba*, trabucul favorit al lui Fidel Castro. Tăie bucata care trebuia băgată în gură și-și scoase o brichetă din buzunarul pantalonului. În timp ce cu o mână se apăra de vînt, aprinse bricheta. Katsz spuse:

„Printre lucrurile prietenului tău Leșava am găsit un inel care venea probabil din magazinul lui Grünwald.”

Încă una. Sokolov calculă consecințele și conchise că asta trebuie să însemne ceva. Așteptă cu reacția pînă cînd își aprinse țigara.

„Era totuși pensionar?”

„Probabil fiica lui preluase magazinul.”

„Ai spus *probabil*?”

„Mai mult ca sigur.” Katsz își trecu mîna peste gîtul umed.

„Ce vrei să bei?”

„O cola.”

Sokolov făcu un semn spre un chelner și comandă o cola și o apă minerală.

„*Mai mult ca sigur* că este prea puțin pentru judecător, Katsz“, îl avertiză Sokolov.

Katsz ridică din umeri.

„Pentru el, poate. Pentru mine, nu. Kuznadze a fost atît în casa lui Leșava, cît și la Grünwald. Toți trei au murit în aceeași noapte. E ceva în schița lui Grünwald care lasă să te gîndești la Lev.”

„Și la mine“, spuse Sokolov.

„Și. Puțin.”

„Și la tine.”

„Da? Ți se pare?” întrebă Katsz. El ridică din umeri. „Leșaya seamăna puțin cu criminalul pe care-l văzuse Grünwald; dar dacă Grünwald l-a cunoscut pe Leșava, atunci dintr-un motiv sau altul el și-a ținut gura.”

„Grünwald a făcut schița cît a putut el de bine”, spuse Sokolov. „Dar te-ai întrebat vreodată de ce a făcut-o el? Dacă Grünwald îl cunoștea pe Leșava, nu putea să vă dea numele făptașului? El putea să spună: ascultați, îl cunosc pe criminal, îl cheamă Leșava.”

„Grünwald era doar din cînd în cînd lucid, dar de cele mai multe ori credea că are zece ani. El a văzut figura criminalului – și după mine el era Leșava –, dar nu s-a gîndit la Leșava.”

„Prea multă psihologie”, spuse Sokolov. „De ce trebuie făcută o legătură între cele trei cazuri? Probabil că nici n-au nimic de-a face unul cu altul.”

„Și totuși au. Kuznadze îi cunoștea pe Leșava și Grünwald. Și Leșava cumpăraseră un inel de la Grünwald. Kuznadze se ocupase de trafic de electronice. Instalații de alarmă din Germania, Suedia. Și le monta singur.”

„Am impresia că tu trebuie să știi de ce a fost primul omorît, în Rehov Etsel, și de-abia după aceea poți să mergi mai departe.”

„Leșava”, spuse Katsz.

„El este din păcate mort”, spuse Sokolov.

Sosiră băuturile. Chelnerița urma să le treacă în contul petrecerii.

Katsz își goli dintr-o înghițitură paharul. Se stăpîni să rîgîie cînd își puse paharul pe balustradă și întrebă: „L-ai văzut vreodată pe Grünwald la Leșava?”

Sokolov se întrebă de ce arunca polițistul vorba asta.

„Vrei să spui că Grünwald îl șantaja pe Leșava.”

„Să zicem”, spuse Katsz.

„Nu l-am văzut niciodată pe Grünwald. Nicăieri.”

Luă o înghițitură de apă minerală, urmată de un fum din trabucul de care se putea bucura cel puțin timp de o oră. Își aminti de halucinațiile plăcute de mai înainte, de vodca aidoma combustibilului pentru călătoriile lui interstelare, mai

îndepărtate decît ultimele stele, unde spațiul și timpul nu ajunseseră încă eternitatea nimicului. Citise și știa acum că, bunăoară, cabaliștii evului mediu puneau semnul egalității între Dumnezeu și Nimic. Înainte de Creator fusese Nimicul. Un cabalist spaniol scrisese: Creația din nimic înseamnă două lucruri: în primul rînd, că pămîntul nu-i veșnic, și în al doilea rînd, că pămîntul nu apare spontan din materia originală fără intervenția lui Dumnezeu. Era o imagine care avea o înfricoșătoare asemănare cu Explozia Originală. Înainte de Explozie nu fusese nimic. După aceea a plesnit un proton și în căldura lui existau pietrele de temelie pentru Totul. Această clădire, marea, Katsz. După cabaliști, înțelepciunea lui Dumnezeu fusese punctul original, din care crescuseră toate dimensiunile. Prin meditație și rugăciune se apropiau ei de existența *kabod*-ului, Lumina Dumnezeiască. Atunci cînd un cabalist descrie o experiență mistică, vorbește de Lumină.

„Tu ai apelat la Kuznadze, Sașa. Atunci a apărut pe tapet și numele lui Leșava?”

„Nu. Nu era nici o legătură.”

„Leșava este cauza a tot și a toate”, spuse Katsz.

„Din păcate, Leșava este mort”, spuse Sokolov.

„Te gîndești deseori la el?” întrebă polițistul.

„Numai cînd mă întreb de el.”

„De ce numai atunci?”

„Fiindcă a murit.”

„De ce numai atunci?” repetă Katsz.

Sokolov ridică din umeri: „Fiindcă viața merge înainte”.

Îi auzi întîi vocea și cînd se întoarse, o văzu pe Tania într-o discuție aprinsă cu Irina. Natașa se apropia de el, urmată de Emma.

„Papa! Mai mergem să înotăm?” îl apucă Natașa de mîină.

„Mergem să înotăm?” repetă și Emma. Și i se agăță și ea de mîină.

„Aveți costume de baie la voi?”

„Am primit trei.”

„Poate Emma să primească unul de la tine?”

„Desigur.”

Emma o privi recunoscătoare.

„Bine. Nu-i spuneți nimic domnului Katsz?”

„Bună ziua, domnule Katsz”, spuseră ele într-un glas.

„Bună, duduilor. Ați avut o zi plăcută, Natașa?”

„Am primit multe lucruri. Mai multe decît la toate aniversările la un loc.”

Mai departe stăteau mamele. Tania vorbea, făcînd gesturi ca-ntotdeauna și Irina aproba grav. Irina se sprijinea cu o mîină de masa golită, și Tania, înaltă și subțire, stătea cu pantofii ei cu toc jos pe dușumeaua de beton, puternică precum un trunchi de copac. Nu deveniseră prietene, dar se instalase un gen de legătură de soartă între ele, rusoaice emigrante în țara Eternității. De cîteva ori merseseră împreună să facă cumpărături, mîncaseră într-o cofetărie.

Asigurările pe viață pe care le încheiaseră Sokolov și Lev unul pentru altul făcuseră din el un om bogat. La avocați semnase hîrtii care mai tîrziu, după *atunci*, se dovediseră a avea valoarea a trei milioane de dolari. De cînd se lăsase de băutură, memoria lui se liniștise și, fără amintiri apăsătoare, el își lua masa de seară în restaurantul Carlton și sta la birou de vorbă cu Roy. Roy devenise și el evreu, exact ca fiica și ex-nevasta lui Sokolov. *The sky is the limit*, îi trecu prin cap și privi la o barcă cu motor care trecu pe lângă barca-tun și, dansînd peste valuri, o porni spre Jaffa, pe deasupra mînușilor umplute cu prundiș de pe fundul mării verzi. Era ca și cînd aici el ar fi putut mirosi împrôscarea apelor mării. Asculta discuția dintre fiica lui și Katsz. După douăzeci de ani de Israel, Katsz vorbea rusa cu accent. Natașa și Emma se întoarseră la mamele lor.

„Drăguți copii”, spuse Katsz.

„Trebuie odată să vii la noi la masă cu familia”, spuse Sokolov.

„Nu se poate.”

„Păcat”, spuse Sokolov.

„Ești suspect.”

„Dacă eu sînt”, răspunse Sokolov, „atunci cine nu e suspect?”

Katsz oftă, își potrivi ochelarii și se îndreptă spre lift. Sokolov rămase locului, recunoscător pentru norocul ce se

abătuse asupra lui, și privi spre femeile pe care le iubea, cu trabucul lui regesc în mână. Tania îl oprise pe Katsz, și Sokolov auzea că ea îi spune un banc:

„Un evreu se întâlnește pe stradă cu un antisemit. Porcule, țipă antisemitul. Goldberg, spune evreul, în timp ce-și ridică curtenitor pălăria.“ Rîsul lui Katsz umplu terasa.

Într-o zi Sokolov voise să vadă cosmosul cu propriii săi ochi. Era de așteptat ca americanii să pună în funcțiune cîndva, la începutul secolului următor, o cursă de pasageri în spațiu și el lucra acum în biroul lui la un proiect pe care voia să-l expună la NASA, un Shuttle care putea să transporte 80 de turiști într-o cabină grea în vacuum prin atmosferă și stratosferă, în spațiu, și să-i aducă apoi pe pămînt, ca după o vizită prin catedralele din Kremlin.

Ramarcabil romancier și regizor de film, un virtuoz în construirea intrigilor de mare tensiune, LEON DE WINTER se naște în 1954 în sudul Olandei, într-o familie de evrei ortodocși. Debutază editorial în 1976. În cele peste 15 cărți publicate până în prezent, abordează frontal problematica acestui sfârșit de secol și de mileniu, evidențiind capcanele ideologiilor de tot felul. Personajele sale evoluează în cele mai diverse zone ale globului. Prin ele, Leon de Winter devine marcel cosmopolit al literaturii olandeze.

„Leon de Winter atinge un nivel înalt, internațional, cu acest roman de mare forță, care ne face să ne gândim la Kundera, dar și la Marguerite Duras sau Günter Grass.”

Het BINNENHOF

„Leon de Winter a demonstrat că este cel mai important scriitor al generației lui. El stârnește uimirea prin capacitatea de a da unor tematici esențiale o formă umanizată. Este un talent afirmat cu putere, un creator formidabil.”

Vrij Nederland

Lei 5880 + 120 TL = 6000

EDITURA UNIVERS